
DET FRANSKE SPROG

Michael Herslund ▪ Hanne Korzen ▪ Henning Nølke ▪ Finn Sørensen

Kapitel III. Valens og transitivitet

Michael Herslund

marts 1997

INDHOLD

1. VALENS OG SÆTNINGSLED	7
0. Sætninger og led	7
1. Sætningsled: argumenter og modifikatorer	7
2. Leksikalsk binding: bundne og frie led	8
3. Valensled og frie tilføjelser	10
3.1 Valensled og semantiske roller	10
3.2 Identifikation af valensled	12
3.3 Antal valensled	17
3.4 Avalente verber?	19
3.5 Typer af valensled	20
3.6 Bundne modifikatorer	23
3.7 Frie tilføjelser	24
3.8 Afledt valens	25
4. Obligatoriske og fakultative led	25
5. Alternierende valens	27
6. Valens i andre ordklasser	28
2. VALENS OG GRAMMATISKE RELATIONER	29
0. Verbum og valensled	29
1. Semantiske roller og valensled	29
2. Grammatiske relationer	29
3. Subjektrelation og prædikation	30
4. Objektrelation og prædikat	33
5. De to relationer	34
6. Transitivitet	35
7. Diatese	36
8. Adjektrelationen	37
9. Valens og sætningstypologi	42
10. Kodning	43
11. Opsummering	45

3. GRAMMATISKE RELATIONER: SUBJEKT	47
0. Subjektrelationen	47
1. Kodning	47
1.1 Position.....	47
1.2 Kasus	48
1.3 Kongruens	48
1.4 Imperativ	49
1.5 Udtrykt subjekt.....	50
2. Adfærd.....	50
2.1 Ellipse i koordination	51
2.2 Anaforer	52
2.3 Kontrol: adverbialer	53
2.4 Kontrol: infinitte verbaler.....	55
2.5 Kontrol: kvantorer	55
2.6 Kontrol: frit prædikativ	56
2.7 Refleksiver	57
2.8 S og nægtelsen.....	57
3. Indhold	59
3.1 Semantiske roller.....	59
3.2 Referentialitet	60
3.3 Topik	61
3.4 Tematisering.....	63
4. Opsummering	63
4. GRAMMATISKE RELATIONER: OBJEKT	65
0. Objektrelationen.....	65
1. Kodning	65
1.1 Position.....	65
1.2 Kasus	66
1.3 Kongruens	66
2. Adfærd.....	67
2.1 Ellipse af objekt.....	67
2.2 O-konstituentens indflydelse på verbet	67
Udmøntning af polysemi	67
Valg af S.....	68
Fastlæggelse af aktionsart	69
2.3 Verbets indflydelse på O-konstituenten	70
Selektionsrestriktioner.....	70
Numerus i O-konstituenten	72
Nægtelsens indflydelse.....	72
Klitisering af pronomener i O-syntagmaet.....	77

<i>Obligatorisk O?</i>	77
2.4 Diatese	78
3. Indhold	79
3.1 Semantiske roller	79
3.2 Alternationer med O	80
3.3 Referentialitet	81
3.4 Typer af O	81
Indre objekt	81
Objekt effectum	82
Objekt affectum	83
3.5 Verbonominale prædikater	83
4. Opsummering	86
5. GRAMMATISKE RELATIONER: INTRANSITIVT SUBJEKT.....	87
0. To slags intransitive verber	87
1. Kodning	88
1.1 Position og kasus	88
1.2 Relativsætninger	89
1.3 Kongruens	89
2. Adfærd.....	90
2.1 Prædikative konstruktioner	90
Subjektsprædikativ	90
Objektsprædikativ	92
Absolut konstruktion	93
Reducerede prædikativkonstruktioner.....	94
2.2 Udmøntning af polysemi	98
2.3 Selektionsrestriktioner.....	99
2.4 Fastlæggelse af aktionsart	100
2.5 Nægtelsens indflydelse.....	100
2.6 Klitisering af pronomen i Si-syntagmet.....	101
2.7 Referentialitet	104
3. Inergative verber	105
3.1 Inergative egenskaber.....	105
3.2 Andre kriterier	109
Hjælpeverbal	109
Kausativkonstruktionen.....	110
Pronomet on	111
3.3 Upersonlig konstruktion	112
4. Opsummering	113
5. Konklusion	116

6. GRAMMATISKE RELATIONER: ADJEKT	117
0. Adjektrelationen.....	117
1. Kodning.....	117
1.1 Position.....	118
1.2 Kasus	119
1.3 Kongruens	119
1.4 Syntagmetyper.....	120
<i>Det prædikative adjekt</i>	120
<i>Det lokative adjekt</i>	124
<i>Det neutrale adjekt</i>	127
<i>Det dativiske adjekt</i>	128
1.5 Dislokering	129
2. Adfærd.....	130
2.1 A-konstituentens indflydelse på verbet	130
<i>Udmøntning af polysemi</i>	130
<i>Fastlæggelse af aktionsart</i>	131
2.2 Kontrolfænomener	132
<i>Infinitte verbaler</i>	132
<i>Kvantorer</i>	133
2.3 Alternationer med O-relationen	133
3. Indhold	134
3.1 Semantiske roller.....	134
3.2 Referentialitet	136
3.3 De to prædikationer	137
3.4 Typer af adjekter	138
<i>Det prædikative A</i>	138
<i>Det lokative A</i>	144
<i>Det neutrale A</i>	145
<i>Det dativiske A</i>	146
<i>Dativisk og neutralt A</i>	148
<i>Verber med dativ</i>	151
4. Konklusion	153
7. ALTERNATIONER I GRAMMATISKE RELATIONER.....	155
0. Leksemer og valensskemaer	155
1. Applikative konstruktioner	156
1.1 Transitive lokative applikative konstruktioner.....	157
1.2 Intransitive lokative applikative konstruktioner.....	158
1.3 Antidativ.....	159
2. Dublering af GR: co-objekt og co-subjekt	162

3. Antipassiv	163
<i>Detransivering</i>	166
<i>Verber med partitiv konstruktion</i>	171
<i>Inkorporering</i>	172
4. Symmetriske verber	173
5. Opsummering	177
8. ADJEKTIVERS VALENS	180
0. Indledning	180
1. Adjektiver som valensbærere	182
2. Valensklasser af adjektiver	186
2.1 Adjektiver med à	186
<i>Adjektiver med A_{dat}</i>	186
<i>Adjektiver med A_{dat} eller A_{neu}</i>	193
<i>Adjektiver med A_{loc}</i>	197
2.2 Alternation med pour	197
2.3 Alternation med avec, envers, etc.	200
3. Adjektiver med de	201
3.1 Valensled	201
3.2 Modifikatorer	204
3.3 Adjektiver med kompletivsætning	205
4. Adjektiver med andre præpositioner	206
5. Konstruktioner med klitiske pronominer	206
5.1 Klitisk pronomet på verbalet	206
5.2 Klitisering og objektsprædikativ	208
5.3 Specialtilfælde	209
5.4 Klitisering af selve adjektivsyntagmet	209
6. Syntaktiske variationer i adjektivets fundamentale argument	209
<i>Ekstraposition</i>	209
<i>Løftkonstruktion</i>	210
7. Opsummering	212
9. SUBSTANTIVERS VALENS	213
0. Indledning	213
1. Deverbale substantiver	214
1.1 Argumentstruktur og komplementstruktur	217
<i>Direkte afledning</i>	217

<i>Verbonominale prædikater</i>	218
<i>Direkte og indirekte transponering</i>	222
<i>Det komplekse nominalsyntaxes struktur</i>	223
<i>Typologisk intermezzo</i>	224
<i>Niveauer i nominalsyntaxet</i>	226
1.2 Det ergative mønster	227
1.3 Det antipassive mønster	232
1.4 Komplementtyper	234
<i>Valg af præposition</i>	234
1.5 Komplementer og modifikatorer	240
<i>Inkorporering</i>	240
<i>Relationelle adjektiver</i>	241
1.6 Verbal udvidelse af nominalsyntaxet	243
1.7 Deverbale substantiver med kompletivsætning	244
1.8 Pronominalisering	244
1.9 Nominal og verbal konstruktion	245
2. Nominal Valens	245
2.1 Relationelle substantiver	246
<i>Partitive og kvantitative udtryk</i>	246
<i>Organiske dele</i>	247
<i>Slægtskabsbetegnelser</i>	248
<i>Grammatikalisering</i>	248
2.2 Relationelle substantivers syntaks	249
<i>Associative anaforer og bestemt artikel</i>	250
<i>Tvungen modifikation</i>	251
<i>Alternativ underordning: prædikative og attributive strukturer</i>	252
<i>Syntaxmestruktur</i>	253
<i>Faktorering</i>	255
<i>Forfremmelse og topikalisering</i>	260
2.3 Ikke-relationelle substantiver	262
3. Ledstilling i nominalsyntaxet	263
4. Opsummering	264
BIBLIOGRAFI KAPITEL III	266

1. VALENS OG SÆTNINGSLED

0. Sætninger og led

Naturlige sprogs sætninger kan deles i led, dvs. de organiske dele, som konstituerer disse sætninger. Enhver grammatisk beskrivelse rummer en im- eller eksplicit opfattelse af, hvilke relationer de forskellige sætningsled har til hinanden. Selv om der er mange lighedspunkter mellem de eksisterende opfattelser, kan man næppe sige, at der er nogen bred konsensus om, hvilke relationer (eller funktioner) man skal regne med, og i mindre grad, om der findes en rimelig klassifikation af dem. Dette skyldes nok især, at sætningens led kan betragtes ad forskellige dimensioner, og at disse dimensioner ikke fastholdes konsekvent, når der opstår problemer med analysen af leddene. I denne fremstilling forfølger vi det valensperspektiv, der er skitseret i Herslund & Sørensen (1982, 1985), kombineret med den dependens-opfattelse, der er beskrevet i kapitel I, 5. **Struktur**.

I den forstand, at de skylder det deres tilstedeværelse, er alle primære sætningsled, dvs. sætningsled, der afgrænses på første analyseniveau, dependenter til verbalet: Uden verbal kan der ikke være andre primære sætningsled¹. Disse dependenter er semantisk af tre slags, **argumenter**, **modifikatorer** eller **konnektorer**.

1. Sætningsled: argumenter og modifikatorer

De primære sætningsled, som afhænger af verbalet, er altså grundlæggende af tre typer: De svarer semantisk til enten argumenter, modifikatorer eller konnektorer. Samtidig er de alle dependenter i forhold til verbalet. Vores beskrivelse af sætningsopbygningen bygger på den antagelse, at verber rummer semantiske prædikater, dvs. betydningsstørrelser, som rummer huller, der skal udfyldes af prædikatets **argumenter**. Disse er variable der denoterer de forskellige entiteter, der deltager i verbalsituationen gennem de semantiske roller, prædikatet tilskriver dem (jf. 3.1). Således rummer for eksempel verbet *acheter* prædikatet ACHETER, der benævner en situation med tre deltagere, som udfylder forskellige roller i situationen, hvilket vi kan beskrive prædikatslogisk ved en formel som følgende:

$$\text{ACHETER} \quad (x, y, z)$$

Alle anvendelser af verbet *acheter* benævner disse tre deltagere, deres roller og forholdet mellem dem, uden nødvendigvis at skulle udtrykke dem eksplicit, og tilskriver dem gennem verbets valens-specifikationer visse grammatiske relationer, som realiseres af visse syntaktiske udtryk (se III, 2.2). Generelt vil det sige, at prædikater typisk udtrykker forhold ved eller relationer mellem entiteter, udtrykt ved prædikatets argumenter. Prædikatet er altså "stregerne" mellem argumenterne:

1. Vi ser her naturligvis bort fra afkortede strukturer, såkaldte sætningsemner.

x ---- y ---- z

På sætningsniveau udtrykkes prædikater ved verber og argumenter ved nominalsyntaxmer (eventuelt støttet af præpositioner). Vores semantiske formler er således skeletter for sætninger som:

Jean a acheté un chien à Julie.

Men prædikater – "stregene" – kan selv indgå i relationer. Som vores entiteter kan være argumenter i en relation, kan relationen selv indgå som argument i en relation. Prædikater, der benævner sådanne relationer, kalder vi **modifikatorer**, som altså defineres som prædikater, der tager relationer som argumenter (jf. kapitel I, 5.):

x ---- y ---- z
|
M

Her tager modifikatoren, M, relationen mellem x, y og z som argument. Sådanne modifikatorer benævner kvalitet eller kvantitet ved en relation, i modsætning til argumenterne, der benævner deltagerne i relationen, de entiteter, der gør, at relationen overhovedet etableres. Sprogligt udtrykkes modifikatorer på adskillige måder: som nominal- og præpositionssyntaxmer, som adjektiver eller adverbier. I vores eksempel med *acheter* kan man for eksempel tilføje modifikatoren (*pour*) 300 F:

Jean a acheté un chien à Julie (pour) 300 F.

Den tredje type sætningsled, **konnektorer**, adskiller sig fra de øvrige ved ikke at etablere relationer til eller mellem de andre sætningsled, men etablerer en relation mellem den sætning, hvori de forekommer og en anden, typisk foregående sætning.

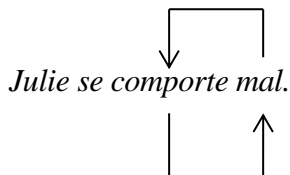
2. Leksikalsk binding: bundne og frie led

Af den definition, vi har givet ovenfor af prædikater og argumenter (jf. også kapitel I, 5.), følger det, at prædikaters leksikalske indhold forudser eller implicerer visse argumenter. I denne forstand bindes argumenterne altså leksikalsk af prædikater: Prædikateret ACHETER forstås kun i kraft af de relationer, det specificerer mellem sine argumenter. Argumenter er altså leksikalsk bundne størrelser, eller leksikalsk determinerede dependenter. Selve **valensbegrebet**, som Tesnière lånte fra kemien, bygger på denne opfattelse af leksikalsk binding: Som visse atomer kombineres med andre i overensstemmelse med deres valensspecifikationer for at danne velformede molekyler, forbindes prædikater med deres argumenter for at danne skelet i velformede propositioner. De leksikalske udtryk for prædikater, typisk verber, forbindes således med valensled (Tesnière 1959's *actants*) efter deres valensspecifikationer og danner sætninger sammen med disse.

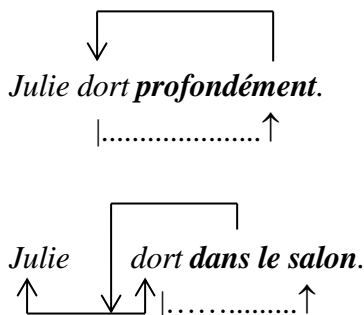
Den anden type sætningsled, modifikatorerne, er som set selv en slags prædikater, idet de tager relationer som argumenter. Modifikatorerne er af to slags: de bundne og de frie. De bundne modifikatorer er leksikalsk bundne i samme forstand som argumenter, dvs. de er ikke blot dependenter til verbalet, de er også forudset af det semantiske prædikats leksikalske indhold, i hvilket de udfylder et hul:

Julie se comporte mal.
Ce sac pèse 10 kilos.
Le mur mesure 5 mètres.

Sådanne bundne modifikatorer er altså i denne forstand på én gang argumenter for prædikatet og modifikatorer i forhold til det, dvs. prædikater, som tager det prædikat, de modificerer, som argument (jf. kapitel I, 5.):

Men de fleste modifikatorer optræder som frie tilføjelser (Tesnière 1959's *circonstants*), som ikke har denne dobbeltstatus af både argument og modifikator. De er kun modifikatorer og modificerer relationer på forskellige niveauer, dvs. de tager disse relationer som argument:

I disse tilfælde er *profondément* og *dans le salon* ikke leksikalsk bundne af verbet, hvilket angives med stiplet dependenspil under sætningen, men modificerer henholdsvis verbalet *dort* og relationen subjekt - verbal, *Julie dort*, hvilket angives med samme dependenspile over sætningen som ovenfor.

Vi får således en klassifikation af sætningsled, alt efter om de har status af argument, modifikator, begge dele eller ingen af delene (jf. Sørensen 1995). Status som argument, dvs. leksikalsk bundet af et prædikat, angives med trækket 'leks':

Bundne led:	{+leks, -mod}
	{+leks, +mod}
Frie led:	{-leks, +mod}

{-eks, -mod}

Denne klassifikation definerer fire klasser af led:

{+leks, -mod}:	Valensled (VL)
{+leks, +mod}:	Bunden Modifikator (BM)
{-leks, +mod}:	Fri tilføjelse (FT)
{-leks, -mod}:	Konnektor (KN)

Den første klasse er de egentlige valensled (VL), de argumenter, som tilskrives grammatiske relationer af verbet, og som sammen med verbalet danner skelettet i enhver sætning. Den anden klasse er de bundne modifikatorer (BM), som illustreres af *mal, 10 kilos, 5 mètres* ovenfor. Den tredje er den store gruppe af frie tilføjelser (FT), der som antydnet kan modificere på forskellige niveauer (se videre 3.7). Den sidste klasse rummer de specielle adverbialer som *donc* og *en effet*, som ikke gør noget ved den sætning, de befinder sig i, udover at markere dens status i tekstsammenhængen ved at forbinde den med en foregående sætning.

Denne opfattelse af sætningsleddene har følgende begrundelser og fordele (jf. Sørensen 1995). For det første hører begrebet 'binding' uløseligt sammen med begrebet 'argument'. For det andet bygger hele beskrivelsen på en simpel distinktion mellem argumenttagende enheder og argumenter, dog således at der er forskel mellem primitive argumenttagere (= (sætningsdannende) verber) og komplekse argumenttagere (= modifikatorer), som selv kan være argumenter (BM). For det tredje er der en ret konsekvent opfattelse af sætningen: Denne dannes først ved, at en primitiv argumenttager forbindes med sine argumenter (VL og eventuelt BM); derefter kan en sådan **kernesætning** kun udvides, hvis udvidelsen selv modificerer den dannede sætning.

3. Valensled og frie tilføjelser

3.1 Valensled og semantiske roller

VL defineres altså som de led, der som argumenter impliceres af verbets leksikalske indhold (jf. definitionen af 'actants' hos Melis (1983:26) som de termer, der bidrager til fortolkningen af verbet). De er de grammatiske udtryk for de argumenter, der specificeres som deltagere i den af det semantiske prædikat benævnte verbalsituation, og som er nødvendige for overhovedet at kunne konceptualisere denne. VL udfylder de semantiske roller, som konstituerer verbalsituationen. Verbet er det semantiske prædikat, der benævner relationerne mellem disse roller.

Meget abstrakt kan man derfor sige, at verber semantisk ikke er andet end relationerne mellem de forskellige roller, som de forskellige deltagere i verbalsituationen (sagforholdet) spiller (jf. Herslund 1988b). Ontologisk er det selvfølgelig sådan, da man jo ikke kan udpege en verbalsituation i virkeligheden **uden** at inddrage de entiteter, der etablerer den, mens entiteterne i de fleste tilfælde sagtens kan udpeges (for eksempel personer og ting) uafhængigt af enhver verbalsituation. Dette har væsentlige kognitive konsekvenser, som for eksempel påpeget af

Langacker: "Finally, an interaction does not exist independently of its participants. Though we can perfectly well conceptualize an object separately from any interaction involving it, the conception of an interaction inherently presupposes some reference – however vague or schematic – to the entities through which it is manifested. Objects are therefore **conceptually autonomous**, and interactions are **conceptually dependent**" (1991:14).

Således denoterer *donner* ikke andet end relationerne mellem en 'giver', en 'givet ting' og en 'modtager', *envoyer* relationerne mellem en 'afsender', en 'sendt ting' og en 'adresse (sted)' eller 'modtager', *assassiner* relationen mellem en 'morder' og et 'offer', *renverser* mellem en 'væltet' og en 'væltet (ting)', *pénètre* relationen mellem en 'indrænger' og et 'sted', etc. Et verbum som *danser* illustrerer den situation, hvor prædikatet beskriver et enkelt arguments, danserens, relation til en aktivitet. Hvert verbum denoterer således et helt specifikt sæt af roller, som er unikke for lige netop det verbum. Men alle disse enestående roller kan alligevel fordeles i et par store, generelle klasser: 'den handlende', **Agent**, 'den handlingen går ud over', **Patient**, 'det sted, der etableres en relation til', **Location**, etc. (se for eksempel Korzen et alii 1983, Herslund & Sørensen 1985). En rolle som **Experient**, 'den der udsættes for eller modtager en perceptuel eller emotionel påvirkning', synes i sig at forene træk af både Agent- og af Patient-rollen (se nedenfor).

De argumenter, der udfylder de huller, de semantiske prædikater medfører, får således tilskrevet nogle generelle roller:

<i>donner</i>	(Agent, Patient, Location)
<i>envoyer</i>	(Agent, Patient, Location)
<i>assassiner</i>	(Agent, Patient)
<i>renverser</i>	(Agent, Patient)
<i>pénètre</i>	(Agent, Location)
<i>danser</i>	(Agent)

De mere specifikke aspekter ved disse roller udtrykkes i verbalroden, som for eksempel forskellen mellem *donner*, *décerner*, *prêter*, *attribuer* Ved alle disse verber har man samme rollesæt, mens verbalrodens indhold kvalificerer disse roller forskelligt ved hvert enkelt verbum. De semantiske roller er del af verballeksemets leksikalske information og kan for så vidt kun kunstigt isoleres fra denne. Der er derfor tale om en generaliserende abstraktion, når vi tildeler verber sådanne roller, som hæftes på deres argumenter. Specielt Agent-rollen synes at have en lidt variabel status. I forbindelse med et verbum som *envoyer* betegner Patient-rollen den entitet, der bliver bevæget, og den svarer til det grammatiske objekt. Men ved et verbum som *arriver* er det det grammatiske subjekt, der bliver bevæget, og for at opretholde den klare parallelisme mellem de to verber, må man vel sige, at *arriver's* subjekt har Patient-rollen, mens det samtidig kan være Agent (men ikke behøver det). Agent-rollen kan altså ses som en egenskab, der kan hæftes på andre roller:

- a. *Julie*_{Patient-Agent} *arrive à Toulouse.*

b. *L'eau_{Patient} arrivait jusqu'au plafond.*

Tilsvarende kan man isolere en Experientrolle ved psykologiske og sensoriske verber. Og denne rolle kan også være mere eller mindre agentiv, således at man ofte har to leksemer, hvoraf det ene udover Experientrollen er agentivt:

<i>voir</i>	(Experient, Patient)
<i>regarder</i>	(Experient _{Agent} , Patient)
<i>entendre</i>	(Experient, Patient)
<i>écouter</i>	(Experient _{Agent} , Patient)

Inden for Experientrollen kan der således skelnes en mere Patientagtig udgave fra den mere agentive, især ved følelses-verber, hvor mere eller mindre synonyme verber adskilles ved at tildele Experienten forskellige grammatiske relationer, jf. begrebet 'inversion' i Relational Grammar (se for eksempel Perlmutter 1982, Legendre 1989a):

Les huîtres dégoûtent Jean_{Experient-Pat}.
Jean_{Experient-Ag} déteste les huîtres.

Vi vil ikke gå nærmere ind i beskrivelsen af disse semantiske roller, men holde os på et ret overordnet niveau. Med samle- betegnelserne Agent og Patient forstår vi blot den henholdsvis mere og mindre aktive deltager i verbalsituationen. Man kan her tænke på de **makroroller**, som Dixon (1979) og Foley & Van Valin (1984) bruger til beskrivelsen af grænsefladen mellem semantik og syntaks: 'actor' – 'patient', eller 'actor' – 'undergoer'.

3.2 Identifikation af valensled

Enhver valensbaseret analyse har som sin første opgave at identificere valensleddene (**VL**), dvs. skelne mellem disse og de andre sætningsled, dvs. de bundne modifikatorer (**BM**), de frie tilføjelser (**FT**) og konnektorerne (**KN**). Denne skelnen er ikke altid selvindlysende, især hvad angår distinktionen mellem VL og FT. Det er typisk de præpositionelle strukturer, der giver problemer ved identifikationen af VL. De to "direkte" og centrale led, subjekt og objekt, synes at være indiskutable VL. Man kan altså skelne de direkte fra de *oblikke* sætningsled, med en distinktion, der minder om en traditionel grammatisk skelnen mellem direkte kasus, nominativ og akkusativ, og oblikke kasus, de andre. Men problemet er, at skellet mellem VL og FT i fransk ikke falder sammen med den simple og direkte identificerbare distinktion mellem direkte og oblikke sætningsled.

Et meget brugt kriterium til for eksempel at afsløre oblikke sætningsleds status som VL er eksistensen af synonyme udtryk med indiskutable VL som for eksempel direkte objekt. Hvis en sekvens som V + præpositionssyntagma kan erstattes med et synonymt udtryk af formen V + nominalsyntagma, hvor V er et transitivt verbum, og hvor nominalsyntagmet kan analyseres som objekt for dette verbum, så er det et indicium for, at dette præpositionssyntagma er et VL (jf.

Wagner & Pinchon 1962, Vestergaard 1977:1):

aller à Paris = *gagner Paris*
habiter à Paris = *habiter Paris*

Kriteriet bygger på den antagelse, at der er en lignende tæt forbindelse mellem V og præpositionssyntagmet som mellem et synonymt transitivt verbum og dets objekt. I mange tilfælde virker kriteriet altså på den måde, at en given præpositions-struktur analyseres som en FT, når der ikke eksisterer noget synonymt transitivt udtryk med objekt:

jouer dans le jardin = ?

Med definitionen af valens som det syntaktiske udtryk for leksikalsk binding mellem verbet og dets argumenter vil det i den ideelle situation være sådan, at VLs form dikteres af verbet. Dette giver det grundlæggende, principielle skel mellem VL og FT: Et led hvis (morfologiske) form ikke er dikteret af verbet og derfor ikke berøres af en udskiftning af verbet med et andet, må være FT, mens led hvis form afhænger af verbet og derfor veksler i takt med udskiftning af verbet, er VL. Dette fænomen er tydeligst i kasussprog som latin:

- a. *Brutus armis utebatur.* ('bruge')
Brutus arma vendebat. ('sælge')
- b. *Brutus armis patriam liberavit.* ('befri')
Brutus armis patriam expugnavit. ('erobre')

I a. veksler ablativ med akkusativ som en funktion af valget af verbum (ablativen *armis* er i a. afhængig af verbet *utor*): hvis man indsætter et andet verbum, som ikke styrer ablativ, så vil nominets kasus indrette sig efter dette (akkusativen *arma* dikteres af verbet *vendo*). Derimod er ablativen i b. uafhængig af verbet, dvs. leddet forbliver i ablativ ligegyldigt, hvilket verbum man indsætter. Denne type fænomener er dog almindeligvis sjældne og marginale, især i de moderne kasusfattede europæiske sprog. Man kan dog konstruere et lignende argument for tysk, selv om fænomenet også her er marginalt:

Sie sieht ihren Sohn.
Sie hilft ihrem Sohn.

Kasus i det postverbale nominalsyntagme dikteres af verbet og veksler også her i takt med det valgte verbum (*sehen* + akkusativ, *helfen* + dativ).

Man kan finde lignende fænomener, også i sprog uden nominal kasus som fransk og dansk, for eksempel i alternationen mellem direkte og præpositionel konstruktion af mere eller mindre systematisk karakter:

- a. *Il a aperçu **la maison** au loin.
Il s'est aperçu **de son erreur**.*
- b. *Han benytter **stålpatroner**.
Han benytter **sig af sine forbindelser**.*

Sådanne alternationer (som sammenfattes under begrebet antipassiv, se kapitel IV, 5.) viser som eksemplerne ovenfor skift i leds formelle udtryk som en funktion af det valgte verbum: Ved refleksivt verbum bliver konstruktionen præpositionel. Men FT er uberørte af fænomener som refleksiv konstruktion:

*Hun bader **i søen**.
Hun bader **sig i søen**.*

Situationen er dog langt fra altid så ligetil. Man har i beskrivelsen af moderne europæiske sprog forsøgt at generalisere afhængighedskriteriet ved at sige, at de led, hvis **præposition** vælges af V, er afhængige af V, mens led hvis præposition vælges af leddets styrelse er FT (eller lignende distinktion, for eksempel mellem indirekte/præpositionelt objekt og adverbial, jf. Spang-Hanssen 1963, Vestergaard 1977). Mens man uden videre kan acceptere første del af ræsonnementet – præpositionssyntagme, hvis præposition vælges af verbet, er VL – så er anden del ikke uproblematisk.

Visse stedsudtryk, som traditionelt regnes for FT (adverbialer), må nemlig anses for VL. Det drejer sig om tilfælde som følgende:

*Jean arrive à **Toulouse/en Espagne/sur la scène**.
Marie envoie Jean à **Toulouse/en Espagne/sur la scène**.*

Disse led synes faktisk at svare til definitionen af VL, idet de klart impliceres af verbets betydning. På den anden side synes de ikke at opfylde kriteriet om verbets indflydelse på sine VL, idet deres præposition veksler efter syntagmets styrelse:

*Marie envoie Jean {à **Toulouse**, en France, dans une autre école, chez sa sœur ...}*

Men det specifikke præpositionsvalg er ikke så afgørende. Det afgørende er, at verbet vælger en **klasse af præpositioner**, som de forskellige styrelser eller den specielle lokative nuance, der skal udtrykkes, vælger imellem. Man kan altså ikke have sådanne led med hvilken som helst præposition; denne skal være forenelig med verbets semantik (jf. Guillet & Leclère 1992:35 f.):

*Max a posé le pain {dans la boîte, sur le lit, contre le mur, avec les biscottes, derrière les légumes, *depuis la porte, *du frigidaire ...}*

Det er ikke styrelserne *la porte* og *le frigidaire* der er uforenelige med præpositionerne *depuis* og

de, det er de pågældende syntagmer der er uforenelige med verbet *poser*. Og i denne forstand dikterer verbet altså leddets form, hvorfor det også formmæssigt er rimeligt at regne det for et VL.

Når man går ud fra en definition af VL som den her foreslåede, nemlig led, som impliceres af verbets betydning, skal man huske på, at skelettet i verbers leksikalske beskrivelse er relationer mellem entiteter, der specificeres af de roller, de spiller i sagforholdet, som beskrevet ovenfor i 1. og 3.1:

donner: x ----- y ----- z
 'giver' 'givet' 'modtager'

Når man skal afgøre, om et givet sætningsled er VL eller FT, må man derfor spørge, om en given relation etableres af verbet eller af noget andet, og for eksempel blot forudsættes af verbet. Hvis man netop siger, at verbalsituationen eller sagforholdet "finder sted", så har man også sagt, at der forudsættes et "sted", hvor situationen udspiller sig. Det er derfor i forbindelse med stedsudtryk, at det kan være vanskeligt at afgøre, om et givet syntagme er VL eller FT. Selv om for eksempel et verbum som *courir* denoterer en aktivitet, der nødvendigvis må finde sted et eller andet sted, så implicerer leksemet *courir* ikke et stedsyntagme, da relationen mellem 'løberen' og 'stedet' ikke etableres af leksemet *courir*, men forudsættes af det: Verbet *courir* gør altså ikke 'løberen' til "argument" for et sted, for at anvende Guillet & Leclère (1992)'s terminologi. Omvendt implicerer et leksem som *entrer* et 'sted', da verbet netop denoterer en relation mellem en entitet og et sted af en speciel type: Status af 'sted' (Location) er noget, nogle verber tilskriver et af deres argumenter, mens de gør et andet (for eksempel Patient) til "argument" for dette 'sted' (jf. Guillet & Leclère 1992). Dette er tilfældet ved de for fransk så karakteristiske verber, der leksikaliserer RETNING som en del af deres rod (jf. kapitel I, 2.2). Semantisk svarer det til, at der etableres en sekundær prædikation mellem "argumentet" (Patient) og "stedet" (Location), syntaktisk ved, at 'stedet' udtrykkes som et præpositionssyntagme:

- a. ***Jean est entré dans le salon.***
- b. ***Jean a placé les meubles dans le salon.***

I trivalente konstruktioner som b. er det typisk tilfældet, at referenten for subjektet ikke nødvendigvis er på samme sted som referenten for objektet: subjektet er ikke "argument" for stedet i samme forstand som objektet er det. Men ved FT er de begge på samme sted (typisk ved såkaldte sceniske adverbialer):

Jean a rencontré Julie dans la rue.

Således kan mange verber ledsages af information om 'sted', 'tid', 'middel', 'måde', 'årsag', etc., men syntagmer, der udtrykker den slags information, har kun status af VL, hvis det faktisk er verballeksemet, der etablerer en relation mellem en entitet og den slags information, for eksempel et 'middel' eller et 'sted'.

Så for at tale om VL må det være verballeksemet, der etablerer en relation mellem to argumenter. Hvis dette ikke er tilfældet, må der foreligge en FT, altså et led, som ikke er argument for verbet. Man kan så splitte en sætning op i to (jf. Guillet & Leclère 1992:18's parafrase med en "phrase à verbe support"), nemlig selve verbalsituationen og den scene, den udspiller sig på. Dette kan testes grammatisk på den måde, at en mulig fortsættelse af udtrykket $x V (Præp) y$ med $et x le fait (Præp) y$ eller $et cela se passe/a lieu (Præp) y$ afslører y som FT:

- a. *Le poisson nage dans l'eau.*
Le poisson nage et il le fait dans l'eau/ et cela se passe dans l'eau.
- b. *Le poisson sort de l'eau.*
**Le poisson sort et il le fait de/dans l'eau/ et cela se passe de/dans l'eau.*

- a. *Jean dort dans son lit.*
Jean dort et il le fait/ et cela se passe dans son lit.
- b. *Jean entre dans son lit.*
**Jean entre et il le fait/ et cela se passe dans son lit.*

- a. *La voiture s'arrête devant l'hôtel.*
La voiture s'arrête et elle le fait/ et cela se passe devant l'hôtel.
- b. *La voiture entre dans l'hôtel.*
**La voiture entre et elle le fait dans l'hôtel/ et cela se passe dans l'hôtel.*

- a. *Le taxi stationne sous l'arbre.*
Le taxi stationne et il le fait/ et cela a lieu sous l'arbre.
- b. *Le taxi reste sous l'arbre.*
**Le taxi reste et il le fait sous l'arbre/ et cela se passe sous l'arbre.*

Denne test afslører også forskellig status for de to præpositionssyntagmer ved *parler*:

- Pierre parle de ses vacances à Marie.*
- Pierre parle de ses vacances et il le fait à Marie.*
- *Pierre parle à Marie et il le fait de ses vacances.*

Da verballeksemer implicerer deres argumenter i den forstand, vi har beskrevet i det foregående, følger det, at en nægtelse af et VL medfører en benægtelse af hele verbalsituationen: En benægtelse af eksistensen af en af de entiteter, som etablerer verbalsituationen, er det samme som en annullering af den. Hvis man negerer et VL som objektet, negerer man hele verbalsituationen:

*Julie ne donne **rien** à son cousin.*

således at man kan sige, at der i dette tilfælde ikke har foreligget nogen 'give-situation'. Dette er

idéen bag den negationstest, som oprindeligt blev foreslået i Herslund & Sørensen (1982:62 ff., 1985:37 ff.). Den metodologiske baggrund for denne test er det forhold, at de fleste af de tests, som hidtil er foreslået (jf. Vater 1978, Willems 1981:32 ff., Herslund & Sørensen 1985:10 ff.), ikke har noget principielt forhold til distinktionen mellem VL og FT. Alle disse tests, som bygger på forskellige manipulationer og parafraser, kan i mange tilfælde godt vise en forskel mellem to ledtyper, men der er ikke noget logisk nødvendigt forhold mellem testene og distinktionen: Testene afledes ikke, eller kun indirekte, af det indhold, distinktionen bygger på, nemlig den leksikalske binding. Dette forhold skulle negationstesten råde bod på. Som det fremgår af følgende eksempler (Herslund & Sørensen 1985:38):

- a. *Pierre ne donne la fleur à personne.*
Donc il ne donne pas.
- b. *Pierre ne beurre la tartine à personne.*
⊗Donc il ne beurre pas.

hvor følgeslutningen i a.-eksemplet er gyldig, *give*-situationen foreligger ikke, mens den er ugyldig i b.: Man kan ikke slutte, at der ikke foreligger en *smøre*-situation, netop fordi syntagmet *à personne* ikke er et VL og derfor ikke indgår som konstituerende del af verbalsituationen; det drejer sig om en fri dativ.

Der synes dog at være et problem med stedsudtryk af den type, vi har diskuteret ovenfor: Hvis negationen af et stedsudtryk i alle tilfælde annullerer verbalsituationen, kan man ikke ved denne test umiddelbart skelne mellem de stedsudtryk, der impliceres, altså deltager i og etablerer verbalsituationen, og de steds-udtryk, der forudsættes, altså danner ramme om den. Men som foreslået af Peeters (1991:96 f.), kan man se en forskel mellem FT og VL ved negation af stedsudtryk, idet man kan have a. (FT), men ikke b. (VL):

- a. *Jean ne joue nulle part, il ne joue que chez lui.*
- b. *⊗Jean ne reste nulle part, il ne reste que chez lui.*

idet negationen *nulle part*, ifølge Peeters, implicerer et *ailleurs* i eksempler som a., mens man i b. faktisk negerer hele verbalsituationen, så at fortsættelsen bliver kontradiktorisk. Ved at negere FT, som denoterer sted, kan man måske gøre verbalsituationen relativ eller uvirkelig, men ved at negere et VL skærer man virkelig ind i verbalsituationen og fjerner en af de dele, der konstituerer den, hvorved den annulleres totalt.

3.3 Antal valensled

Der er en udbredt, omend ikke universel, konsensus om, at naturlige sprogs verber højst kan specificere tre valensled (jf. for eksempel Tesnière 1959, Dik 1978, Gross 1981). Disse er subjekt, objekt og et tredje led, som kan være indirekte objekt, præpositionelt (eller middelbart) objekt,

valensbundet stedsadverbial, subjekts- eller objektsprædikat². Det er de led, som vi beskriver som manifestationer af den samme relation, adjektrelationen (se III, 2.8 og III, 6.). Selv om der af og til i litteraturen citeres eksempler på verber med fire valensled, antager vi i overensstemmelse med de fleste beskrivelser den universelle begrænsning, at naturlige sprogs semantiske prædikater benævner situationer med højst tre deltagere. Eksempler med tilsyneladende fire valensled kan nemlig forklares på anden vis.

I et eksempel som følgende:

Jean a acheté ce vélo à son voisin 200 F.

er der tilsyneladende fire verbalafhængige led. Men mens *Jean*, *ce vélo* og *à son voisin* opfylder definitionen af argument, svarer *200 F* mere til vores definition af en modifikator, idet syntagmet denoterer en egenskab (kvantitet) ved verbalsituationen, snarere end en entitet, der indgår i den. Ledet kan da også substitueres med et adverbialt brugt adjektiv:

Jean a acheté ce vélo à son voisin très cher.

I et eksempel som følgende derimod:

Jean a payé 200 F à son voisin.

er det mere rimeligt at opfatte *200 F* som et argument, altså en entitet, som indgår i og etablerer verbalsituationen. Man har da også:

Les 200 F que Jean a payés à son voisin.

hvor *participe passé* kongruerer, se 3.6 nedenfor. I disse tilfælde kan leddet da heller ikke substitueres med et adjektiv, som er det mest oplagte udtryk for en modifikator:

**Jean a payé très cher à son voisin.*

Instrumentale adverbialer som i følgende:

Jean a ouvert la porte avec un pied-de-biche.

opfattes ofte som valensled. Men deres status i forbindelse med de verber, der denoterer fysisk aktivitet, er snarere af den forudsatte end den implicerede art: Alle sådanne verber kan ledsages af instrumentale udtryk, men ingen synes at kræve dem; dvs. der er ikke nogen klasse af verber, der skelnes fra andre verber ved at kræve et instrumentalt udtryk (jf. Feuillet 1995:177). Og

2. Terminologien varierer her en hel del.

negationstesten viser da også, at instrumentet ikke er et VL, idet man faktisk ikke kan annullere en verbalsituation ved at negere et instrumentalt adverbial, for eksempel ved hjælp af *sans*, det negative modstykke til *avec*:

Julie a ouvert la porte sans clé.

⊖ *Donc elle n'a pas ouvert la porte.*

Instrumentet er ikke konstituerende for verbalsituationen og en negation af det autoriserer derfor ikke en følgeslutning som ovenfor.

Verber kan følgelig klassificeres efter antallet af deres VL i **monovalente**, **bivalente** (eller **divalente**) og **trivalente**:

Monovalent:

x existe

x danse

Bivalent:

x regarde y

x tue y

x arrive à y

x abuse de y

Trivalent:

x donne y à z

x achète y à z

x supplie z de y

Disse simple klasser kan igen underindeles i klasser efter den syntaktiske realisering af leddene, og efter hvilke alternationer i valensmanifestationerne de enkelte verber tillader (jf. Herslund & Sørensen 1987, samt 5. nedenfor og III, 7.). I III, 2. foretager vi en klassifikation af valensskemaer og dermed af sætningstyper, som bygger på en systematisk modsætning mellem transitive og intransitive strukturer.

3.4 Avalente verber?

Det er blevet taget for givet i mange fremstillinger siden Tesnière (1959), at der findes en klasse af avalente verber, dvs. verber, som ikke tager nogen VL. Denne klasse rummer meteorologiske verber som *pleuvoir*, *neiger*, *grêler*, etc. Men disse verber opfører sig lige som alle andre derved, at de danner sætninger ved at forbindes med et subjekt: De har altså en subjektvalens. At udnævne dem til avalente verber, bygger da også på en sammenblanding af niveauer (jf. Feuillet 1995:180): At man ikke kan udpege selvstændige entiteter, der deltager i de af disse verber beskrevne situationer, altså noget semantisk, behøver ikke betyde, at de ikke har nogen VL.

Rigtigt avalente verber ville jo være verber, som ikke havde nogen valens og derfor ikke kunne indgå i en prædikation og derved danne en sætning. At de omtalte verber ofte får deres subjektvalens udfyldt af invariabelt *il*, betyder ikke, at de ikke kan forbindes med andre typer subjekt:

et les observations sur les vareuses incorrectes plurent de toutes parts (Bloch *Défaite* 123)

Som vi skal se i III, 5.3.1 nedenfor, tilhører disse verber den undergruppe af intransitive verber, inergative verber, som udmærker sig ved, at en entitet, der deltager i verbalsituationen, leksikaliseres i selve verbalroden. Disse verber er da også, som flertallet af inergative verber, verbaliseringer af substantiver, i dette tilfælde af substantiverne *pluie*, *neige*, *grêle*, etc. (se III, 5.3.1), og når de skal danne sætning, kan deres subjektvalens så udfyldes af det formelle subjekt, invariabelt *il*. Denne brug af upersonligt subjekt, bortset fra de tilfælde, hvor de som ovenfor har et leksikalsk subjekt på linje med andre intransitive verber, skyldes altså, at deres potentielle subjekt er leksikaliseret i verbalroden. Dette adskiller de meteorologiske verber fra de andre inergativer, hvor det er et potentielt objekt, der er leksikaliseret. Og i denne forstand udgør de altså en speciel, omend ikke avalent, gruppe.

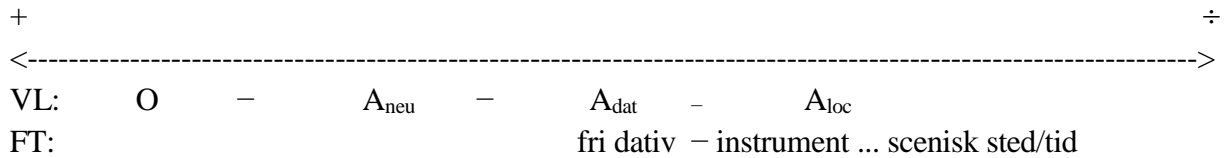
3.5 Typer af valensled

Valensled (VL) manifesteres i de tre grammatiske relationer (GR), vi skal beskrive i detaljer i de følgende afsnit. Disse tre GR er: subjekt (S), objekt (O) og adjekt (A). S og O er rimeligt uproblematisk at identificere gennem deres direkte tilknytning til verbet, og for Ss vedkommende ved kongruens med det. A-relationen, som dækker forskellige præpositionelle og prædikative strukturer, er derimod ofte mere problematisk, hvilket gør at sådanne led i mange fremstillinger regnes for perifere eller ligefrem for frie tilføjelser³. Disse led markeres typisk i forskellige sprog ved præpositioner eller forskellige oblique kasusformer, hvilket giver dem en mere selvstændig semantisk fortolkning i forhold til verbet end S og O. Og en mere marginal status blandt verbets VL.

A-relationens marginale status blandt VL hænger sammen med dens forskellige manifestationers mere eller mindre selvstændige semantik, som igen hænger sammen med klare paralleller inden for de frie tilføjelser: lokativ semantik både i det lokativiske A (A_{loc}) og det sceniske stedsadverbial, recipient-beneficient semantik i både det dativiske A (A_{dat}) og den frie dativ (jf. Herslund & Sørensen 1985:49). VL kan således opstilles på en skala fra den mest verbalafhængige GR, O-relationen, til den mindst, A_{loc} (jf. Hobæk Haff 1992). Heroverfor kan så opstilles en skala af frie tilføjelser, fra dem der mest ligner VL til de mest uafhængige, scenisk sted og tid:

3. Tesnière (1959) har svære bekymringer over disse strukturers status, jf. Herslund (1988a:11 f.), Feuillet (1995:176).

Afhængighed af verbet

Det er den i det foregående (3.2) omtalte forskel mellem de tilfælde, hvor verbet etablerer en relation mellem et argument og et sted, og de tilfælde, hvor en sådan relation blot forudsættes, der kan gøre det vanskeligt at afgøre enkelttilfælde, og som skaber en parallelisme og lighed mellem VL og FT med lokativ betydning. I a. etablerer verbet en relation mellem et argument og et sted, mens en sådan relation i b. blot forudsættes:

- a. *Jean entre dans le magasin.*
Jean y entre.
- b. *Jean joue dans le magasin.*
Jean y joue.

I b.-eksemplet forudsættes det, at *Jean* er i butikken.

Selve de sproglige udtryk er de samme i de to tilfælde, hvilket igen understreger deres slægtskab. Og det faktum, at visse verber kan optræde i begge konstruktioner (jf. 3.8 nedenfor om afledt valens), gør ikke distinktionen lettere, som i følgende, hvor det klart er *courir*, der etablerer relationen mellem en entitet (*je*) og et sted (*y*):

J'ai dévalé l'escalier en cherchant à me rappeler où se trouvait le plus proche café, et j'y ai couru en me récitant le numéro de la clinique Henri IV (Dard Cahier 32)

I mange tilfælde er det dog klart, at det ikke kan være verbet, der etablerer relationen mellem 'entiteten' og 'stedet', således ved et verbum som *attendre*:

Quand je rejoignis ma voiture, Ann m'y attendait (Gallo France 60)

Den marginale status, A-syntagmer har, fremgår også af, at visse lokative led har en egenskab, som tilsyneladende fjerner dem fra VL og nærmer dem i status til FT. Ifølge Lazard (1994:70) er de "kumulable", dvs. at de, hvis de er VL, bryder grundprincippet om, at der kun kan være én instans af en given grammatisk relation per sætning⁴:

Il habite à la campagne en Bourgogne dans une maison isolée.
Je me rends en ville chez mes parents.

4. Det er disse led Feuillet (1980) kalder 'adjets', jf. III, 2.8 og Feuillet (1995).

Jean ----- chez sa sœur

|
à Toulouse

un message ----- à ses parents

|
à l'hôtel

Og det er også muligt, at den er at foretrække i alle tilfælde:

Pierre ----- en Bourgogne

|
à la campagne
dans une maison isolée

altså som FT "af anden grad": Ikke i forhold til sætningen, den primære prædikation, men i forhold til den sekundære prædikation, som verbet indfører mellem henholdsvis intransitivt subjekt og objekt og stedsudtryk som de her behandlede (lokative adjekter, A_{loc}, jf. III, 6. nedenfor).

3.6 Bundne modifikatorer

Bundne modifikatorer er leksikalsk bundet af et verbum og har altså på samme tid argument- og modifikatorstatus. Det drejer sig først og fremmest om kvantitative udtryk ved verber som *peser*, *mesurer*, *coûter*, *durer*, etc. (jf. Herslund & Sørensen 1985:56 ff.). Sådanne bundne modifikatorer skelnes fra objektet ved, at kun objektet deltager i aktiv-passiv alternationen. Derfor har verber som *peser*, der har to konstruktioner, kun passiv i forbindelse med den transitive konstruktion; konstruktionen med modifikator er intransitiv og har derfor ingen passiv:

- a. *Julie a pesé les pommes.*
Les pommes ont été pesées (par Julie).
- b. *Les pommes pèsent 5 kilos.*
**5 kilos sont pesés (par les pommes).*

Den normative franske grammatik skelner da også mellem de to konstruktioner, idet der kun kan være kongruens med participe passé i den første, ikke i den anden (jf. *Robert Méthodique*):

Les efforts que ce travail lui a coûtés.
Les deux cents francs que cette valise m'a coûté.

Les trois kilos de pommes que le marchand a pesés.
Les cent kilos qu'il a pesé autrefois.

Derfor kan der også være både et objekt og en bunden modifikator på samme tid, selv om kun få

verber synes at have denne mulighed:

il rapportait une boîte de petits pois, un kilo de pain et un quart de beurre qu'il avait payés le triple de leur valeur (Tournier Roi 236)

3.7 Frie tilføjelser

De frie tilføjelser (FT) er ikke argumenter for verbet (prædiketet), får ikke semantisk rolle eller indhold fra prædiketet, og er ikke formelt underlagt verbet, dvs. at deres morfologiske udseende ikke dikteres af verbet. I modsætning til VL er FT derfor ikke begrænset i antal, og de kan forekomme sammen med andre sætningsled, både VL og FT, som har samme formelle udtryk som de selv. Selv om FT ikke er begrænset i antal synes de dog at være underlagt en lignende begrænsning som VL, nemlig den, at der kun kan være én af hver slags per sætning (med forbehold for visse steds- og tidsudtryk, som tilsyneladende kan kumuleres, se nedenfor):

**Il a réparé le robinet dans la cuisine avec une clé anglaise avec un tournevis.*

Tesnière nævner som begrænsning på forekomst af FT, at de skal være indbyrdes kombinerbare: "Toutefois il est évident qu'il ne peut y avoir deux circonstants de la même espèce que dans la mesure où ils ne s'excluent pas. C'est ainsi qu'on pourra dire: *Alfred part demain à midi* (...), avec deux circonstants de temps: *demain* et *à midi*, parce que le circonstant *à midi*, qui exprime l'heure, ne fait que préciser le circonstant *demain* qui indique le jour, sans être en contradiction avec lui, tandis que les deux circonstants: *quelquefois* et *toujours* ne peuvent dépendre du même nœud verbal, parce qu'ils lui assignent des conditions temporelles incompatibles" (1959:125). FT skal altså være semantisk kompatibel indbyrdes og med resten af sætningens semantik, men de er ikke kumulable, hvis de ikke kan præcisere eller "inkluderes" i hinanden, jf. diskussionen af stedsudtryk ovenfor.

FT er altså sætningsled, som er relativt løst knyttede til verbalet: I mange tilfælde lægger de sig til hele sætningen eller i hvert fald til den primære prædikation, som dannes af subjekt + verbal, og der findes mange restriktioner på deres forekomst. Men disse er ensidigt bestemt af verbet, for eksempel forbindeligheden mellem et verbsuds aktionsart og et tidsadverbial, hvor der snarere er tale om en dobbeltsidig determination mellem verbum og VL (jf. Melis 1983:27). Deres perifere status ytrer sig ved, at verbet ikke har nogen indflydelse på disse leds form. Som vi har set det i 3.2, er et kriterium for at regne et givet led som VL, at verbet bestemmer dets form, dvs. morfologiske udseende, valg af præposition og position i forhold til verbal og andre VL. Og det at FT ikke er underlagt V, dvs. ikke får deres semantiske fortolkning fra verbet, men uafhængigt af det, har en række konsekvenser for deres parafrasemuligheder og placering i sætningen. Deres placering er således kun underlagt pragmatiske betingelser: VL er ret forudsigelige – de er programmerede i verbets leksikalske specifikationer – mens FT ikke kan forudsiges ud fra verbet. Derfor optræder de så ofte enten tematisk, som en påmindelse, eller fokaliserede (se kapitel I, 4.).

FT (frie lokativer) optræder derfor uhindret sammen med forskellige forekomster af valensled. I

nedenstående eksempler repræsenterer de fremhævede klitiske pronominer FT, som kombineres med forskellige former for mere eller mindre lokative VL:

autres ouvrages de terre furent entrepris à petite distance des murs pour y mettre les archers à l'abri (Druon Louve 138)

beaucoup de jeunes nobles (...) se placent chez Robert pour y être écuyers (Druon Lis 120)

Je ne vous y parle que de mon amour (Laclos *Liaisons* 120 (Lettre LVIII))

3.8 Afledt valens

Distinktionen mellem VL og FT sløres også af, at verber kan låne nærtstående eller synonyme verbers valensskema og således optræde i samme konstruktioner som deres synonyme (se Herslund & Sørensen 1985:28 ff., 1987:93 ff.). Verber, der normalt anses for bivalente, kan således optræde i trivalente konstruktioner, som i følgende eksempel på en afledt lokativ:

A vrai dire, pas mal de drapeaux blancs avaient déjà disparu, et dans nombre de demeures les femmes étaient occupées à y coudre du rouge et du bleu (Aragon *Semaine* 2.296)

hvor *coudre*, der ikke selv har nogen lokativ valens, låner valensskema fra verber som *fixer*, *attacher*, etc. Eller man kan have en afledt dativ, som adskiller sig fra den frie dativ (se Herslund 1988a:266 ff.), ved verber, som ellers ikke er trivalente:

Quand elle lui lisait ça (Ajar *Vie* 47)

hvor *lire* låner valensskema fra kommunikationsverber som *dire*, *raconter*, etc.

Disse afledte (eller sekundære) lokativer og dativer har det for VL karakteristiske træk, at det i fortolkningen er verbet, der etablerer relationen mellem en entitet og et sted eller en modtager. Disse relationer er ikke, som ved FT blot forudsatte i den generelle situation.

4. Obligatoriske og fakultative led

Frie tilføjelser kan per definition aldrig være obligatoriske led i en sætning, selv om deres tilstedeværelse i mange kontekster vil være nødvendig for kommunikationen og tekstsammenhængen.

Valensled defineres på den anden side som argumenter, der impliceres leksikalsk af verbet: Enhver anvendelse af et givet verbum henviser nødvendigvis til dets VL, også selv om de ikke udtrykkes. Men er der VL, som **skal** udtrykkes, hvis faktiske tilstedeværelse er obligatorisk for, at et givet verbum kan anvendes korrekt?

I en vis forstand er subjektet naturligvis obligatorisk, da man ikke kan konstruere sætninger uden et subjekt (bortset fra verbalformen imperativ). Subjektet er den eneste og første valens, der skal udfyldes. Men dette er en syntaktisk tvang, som ikke har med verbets valens at gøre. Der er nemlig ikke nogen klasse af verber, der defineres over for andre klasser ved at have et subjekt. Derimod er der en klasse, der defineres ved at have et objekt. Og så kan man stille spørgsmålet, om denne klasse skal deles i to: De verber, der har obligatorisk objekt, over for de verber, hvis objekt er fakultativt. Således har man verber som *manger* og *lire*, hvis objekt nemt kan udelades:

- a. *Jean mange son steak.*
Jean mange e.
- b. *Jean lit la bible.*
Jean lit e.

Andre verber kan også udelade deres objekt, men får så en særlig, afledt betydning:

Je vois la maison.
Je vois e. (= 'Je comprends')

Mens atter andre tilsyneladende kun meget dårligt kan optræde uden deres objekt (eller eventuelt adjekt):

Jean habite Marseille.
**Jean habite e.*

uden at "den tomme plads" udfyldes af et andet led, for eksempel en modifikator:

Jean habite luxueusement.

Et verbums valens kan også ændres ved morfologisk afledning, således at led, der ellers vanskeligt kan udelades, lige som "dækkes" af et afledningselement og derfor lettere kan forblive implicite. Præfikset *re-* er et eksempel på dette, for så vidt som dette præfiks i medfør af sin betydning kan gøre et forudsigeligt lokativt VL overflødigt:

Il rentre tous les soirs.
?Il entre tous les soirs.

il rapportait une boîte de petits pois, un kilo de pain et un quart de beurre qu'il avait payés le triple de leur valeur (Tournier Roi 236)

Un soir, Mamille m'avait ramené de l'atelier dans sa voiture (Gary Vestiaire 163)

Den tætte "symbiose" mellem verbet og dets VL, især objektet (se III, 4.), gør, at man kan skelne forskellige virkninger af udeladelsen af et objekt (se Rothemberg 1974, Herslund & Sørensen 1985:44, Fónagy 1985). I mange tilfælde vil det udeladte objekt således være forudsigeligt, som ved eksemplerne *manger* og *lire* ovenfor. Rothemberg (1974:20 ff.) giver eksemplet *avouer*, som i følgende:

- a. *Elle a avoué son crime.*
- b. *Elle a avoué son âge.*

Hvis intet objekt udtrykkes, kan *avouer* kun svare til a.-eksemplet; der underforstås altså et objekt af typen *crime*, *péché*, *faute*, o. lign. Dette forhold er et godt indicium på den specielt tætte forbindelse, der består mellem et verbum og dets objekt (se videre III, 4.).

Mange fremstillinger regner trods disse problemer og nuancer med en sådan distinktion mellem obligatoriske og fakultative VL (jf. Lazard 1994:70, Feuillet 1995:178). Det er dog vanskeligt præcist at anlægge en sådan skelnen, som fortolkes meget forskelligt. Hvis den skal have nogen mening, må distinktionen fortolkes sådan, at man ved obligatoriske VL forstår de led, der forekommer ved alle forekomster af et givet verbum. Og fortolket sådan er distinktionen nærmest nytteløs, da der ikke findes ét eneste sikkert eksempel på et fransk verbum, som i alle sine anvendelser skal ledsages af sit objekt eller adjekt, jf. eksemplerne i Herslund & Sørensen (1985:41 ff.), III, 4.2.3 nedenfor, og følgende eksempler på udeladte obligatoriske led:

*Des êtres surnaturels, répondit le magister Hermod d'une voix qui **imposait*** (Verne Château 53)

*Cézanne cherchait un petit logement à Marseille dans un quartier où on **n'assassine pas trop*** (Cézanne, cit. Rothemberg 1974:22)

*Elle **frottait, nettoyait, rangeait, battait, secouait, lavait** sans repos ni trêve, toujours à l'ouvrage* (Goncourt, cit. ib. 24)

*Il **donna** à tous ceux qui l'approchèrent* (Hougron Terre 77)

5. Alternierende valens

Verber kan have flere valensskemaer, dvs. forskellige konstruktionsmuligheder (jf. Herslund & Sørensen 1987). I mange tilfælde følges sådanne alternierende valensskemaer af systematiske betydningsændringer. I andre tilfælde er betydningsforskellen snarere på implikurniveau:

*Jean habite **dans la maison de ses parents**.* (= 'hos dem')

*Jean habite **la maison de ses parents**.* (= 'han har arvet det efter dem')

En transitiv konstruktion kan alternere med en intransitiv, dvs. en konstruktion med objekt kan

alternere med en konstruktion med et præpositionelt led (et adjekt) eller med en modifikator som på dansk i *bo i hus* og *bo lækkert* (jf. også 4. ovenfor). Eller man kan have helt forskellige valensskemaer med anden fordeling af argumenterne og valg af præposition, som for eksempel *changer qc. à qn.* – *changer qn. de qc.*:

Je vais le changer de souliers.

Den mest almindelige og regelmæssige type er alternationen, der karakteriserer de symmetriske verber, hvor en transitiv konstruktions objekt alternerer med en intransitiv konstruktions subjekt:

Jean casse la branche.

La branche casse.

Sådanne alternerende valensskemaer diskuteres videre i III, 7. Visse alternationer er af en så regelmæssig natur, at de er blevet grammatikaliseret og har fået status af diatesealternationer, se kapitel IV.

6. Valens i andre ordklasser

Lige som verber optræder de to andre leksikalske ordklasser, substantiver og adjektiver, med underordnede led, som det kan være rimeligt at studere som udtryk for disse ordklassers valens, når det drejer sig om argumenter og modifikatorer, som impliceres af substantivers og adjektivers leksikalske indhold. Således har man i følgende eksempler nogenlunde det samme leksikalske indhold udtrykt som henholdsvis verbum, substantiv og adjektiv:

<i>désirer qc.</i>	–	<i>oublier qc.</i>
<i>le désir de qc.</i>	–	<i>l'oubli de qc.</i>
<i>désireux de qc.</i>	–	<i>oublieux de qc.</i>

Men selv om det drejer sig om valensled, så adskiller de sig fra verbers VL på flere måder. For det første er de ikke sætnings-konstituerende som verbers VL: De er VL af et lavere niveau, nemlig syntagme- og ikke sætningsled. For det andet reproducerer de kun ufuldkomment de grammatiske relationer, som verbers VL optræder med (jf. III, 2.), hvilket hænger sammen med, at de har færre realiseringsmuligheder (kun præpositionssyntagmer). Og for det tredje kan de ikke klitiseres på deres styrende ord, substantiv eller adjektiv: Verbets centrale rolle i sætningen viser sig også ved, at det suger andre ords klitiske pronominer til sig, jf. kapitel I, 5.

derfor determinerer den syntaktiske realisering, og dermed i et videre perspektiv fastlægger de sætningstyper, der eksisterer i et givet sprog. Et givet valensskema rummer altså oplysninger på to niveauer: dels om argumenternes semantiske rolle (**argumentstruktur**), dels om deres syntaktiske manifestation (**grammatisk struktur**).

Men de grammatiske relationer har en yderligere vigtig funktion. I og med at de determinerer den syntaktiske manifestation af de semantiske relationer, tilpasser de dem til forskellige **pragmatiske funktioner**, for eksempel tema-remas strukturering (se kapitel I, 4.):

Semantiske relationer:	Præd (Agent, Patient)
	⇕
Grammatiske relationer:	S Verbum O
	⇕
Pragmatiske funktioner:	Tema – Rema

S-relationen bidrager således i det kanoniske tilfælde til at tematisere Agent-rollen, idet vi ved tema forstår sætningens første ikke-verbale led (jf. kapitel I, 4.), og S-syntagmet i default-tilfældet netop indtager denne position. Passiv og reflektiv diatese bidrager ved at undertrykke Agent-rollen til at tematisere en anden rolle ved forfremmelse af O til S-relation. Derved fremstår GR som bindeled mellem semantik og pragmatik, dvs. de struktureringsprocesser, der har med den enkelte sætnings integration i en kommunikativ situation (typisk, en tekst) at gøre.

3. Subjektrelation og prædikation

Verber denoterer **typer af situationer**. Hvilke typer situationer der er tale om, præciseres af valensen og af argumenterne, herunder naturligvis disses semantiske roller.

En type kan aktualiseres som særlig instans. Typen:

renverser (Agent, Patient)

kan for eksempel instantieres af sætningen:

La petite fille a renversé le grand vase bleu.

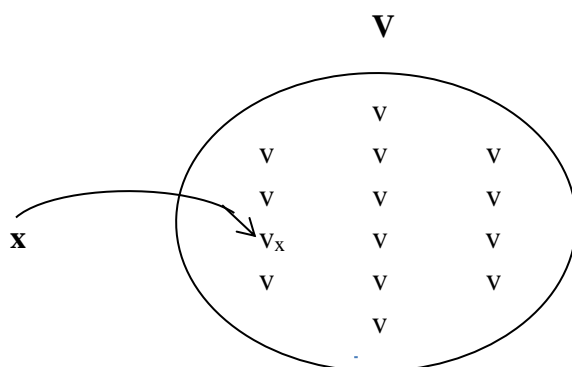
Den specielle udgave af typen identificeres ved at blive placeret i tid og realitet. Denne identifikation hænger nærmere sammen med udnævnelsen af et subjekt og dettes specielle forhold til verbalet, udtrykt i kongruensen.

Billedligt talt kan man sige, at "strømmen" sluttet ved dannelsen af en subjektrelation og at der "tændes" for prædikatet, der nu placerer situationen i tid og realitet: At der er blevet "tændt" for prædikatet vises af den finite fleksion, og at det er subjektet, der har "tændt", vises af kongruensen mellem subjektet og den finite fleksion. Dette billede svarer meget godt til Martinets karakteristik

af subjektfunktionen som den at **aktualisere** prædikatet: "Dans beaucoup de langues, le fait qu'un monème s'emploie dans une situation bien définie, de la bouche d'un certain locuteur, dans des circonstances particulières, ne suffit pas à concrétiser suffisamment une des virtualités sémantiques que comporte sa signification pour en faire un énoncé linguistiquement satisfaisant (...) Il convient, comme on dit, d'**actualiser** le monème. Il faut, pour ce faire, un contexte, c'est-à-dire, au minimum, deux monèmes dont l'un est plus spécifiquement porteur du message et dont l'autre peut être considéré comme l'actualisateur" (1960:123). Eller med lidt andre ord: "Cela suggère que dans les emplois du langage moins dépendants de manifestations paralinguistiques, le locuteur sera tenté d'arrondir son message au-delà de ce qui pourrait paraître strictement indispensable afin, pour ainsi dire, de mieux l'ancrer dans la réalité (...) Dans cette optique, la fonction réelle du sujet est d'actualisation" (1985:119). Denne opfattelse er heller ikke langt fra Jespersens karakteristik af **nexus**: "The difference between junction and nexus can, perhaps, be appreciated by means of my old comparison: a junction is like a picture, a nexus like a drama. Junction is agglutination, nexus is fusion. A junction describes, a nexus puts something in action, sets something going. Junction is static, nexus dynamic (...) we get nearer the simple truth by saying that *a junction serves to make what we are talking about more definite or precise*, while *a nexus tells us something* by placing two (or more) definite ideas in relation to one another" (1937:120 f.).

Det samme kan også udtrykkes i logiske termer: Et argument er en individuel term (et individ), et prædikat er en generel term. Ved prædikationen udnævnes ét individ til ansvarligt, og den generelle term, prædikatet, laves om fra type til instans, en speciel udgave af verbalsituationen, som asserteres at være sand om og at **identificeres** ved den individuelle term, subjektet. Omvendt er den individuelle term, subjektet, helt uafhængig af og kan ikke identificeres ved den generelle term (jf. III, 3.3.2 om Ss referentielle uafhængighed).

Forholdet kan også udtrykkes i mængdetermer. Verbalsituationen som type kan forstås som en uendelig mængde af instanser eller eksemplarer. Ved at blive koblet til en speciel individterm udpeges og identificeres et medlem af denne mængde:

Nu er sætninger i naturlige sprog ikke bare beskrivelser af sagforhold, verbalsituationer. De er udsagn eller domme, **propositioner**, om sådanne sagforhold. En verbalsituation som type – prædikat + argumenter – kan ikke være hverken sand eller falsk; en verbalsituation som speciel

instans, subjekt + prædikat, derimod kan finde sted eller ej. Dette indebærer, at propositionen, der denoterer den, kan erklæres sand eller falsk. En **proposition** er altså en sproglig størrelse, der kan tilskrives en **sandhedsværdi**. Stillet over for en proposition er det altså meningsfuldt at spørge, om den er sand eller falsk. Denne evne til at få tilskrevet en sandhedsværdi skal skelnes skarpt fra en **sætnings sandhedsbetingelser**: En proposition er en sproglig størrelse, man kan spørge om er sand eller falsk, men det er dens sandhedsbetingelser, der bestemmer svaret (ja eller nej, eller identifikation af variabel). Et sådant svar afhænger naturligvis af både prædikatet, af alle argumenternes identitet og af eventuelle frie tilføjelser. En sætning som:

La petite fille a renversé le grand vase bleu dans le salon jeudi matin.

er naturligvis ikke sand, hvis begivenheden er indtruffet om onsdagen i spisestuen. Men dette rækker ikke ved det faktum, at det er meningsfuldt at spørge, om sætningen er sand eller falsk. Men det er ikke meningsfuldt at spørge, om følgende strukturer er sande eller falske:

- a. *renverser (x, y)*
- b. *renverser qc.*
- c. *renverser un vase*

Ved at definere propositionen som en sproglig enhed, der har en sandhedsværdi, lægger vi os tæt op ad en filosofisk tradition, som blandt andet repræsenteres af Strawson: "A truth-or-falsity yielding combination we call a propositional combination" (1974:21) og Searle: "To predicate an expression "P" of an object R is to raise the question of the truth of the predicate expression of the object referred to" (1969:124).

Vores opfattelse af GR ligger ikke langt fra analysen hos Haberland & Thomsen (1994), som på deres side ikke ligger langt fra Givón (1984:135 ff.). GR ses som relationer mellem semantiske roller (det ideationelle domæne) og pragmatiske funktioner (det tekstuelle domæne), lige som i vores afbildning ovenfor: "The intersection between topicality and transitivity is Grammatical Relations. Thus, the subject prototype is primary argument-cum-primary topic, the direct object prototype secondary argument-cum-secondary topic, and the indirect object prototype tertiary argument-cum-tertiary topic" (1994:177). I denne model ses S altså som primær (intern) topik og O som sekundær (intern) topik, idet **topik** defineres kontekstuafhængigt som det, et givet udsagn ('judgment') handler om, altså forskelligt fra diskurs- eller tekst-topik, vores tema (se kapitel I, 4.). Dette "handler om" ('aboutness') er ikke så forskelligt fra vores propositionskonstituerende funktion eller Searle's idé om prædikatets sandhed om subjektet, citeret ovenfor. Men S er i vores opfattelse et rent relationelt, primært fænomen med en given funktionel rolle (propositionskonstituering), som definerer denne GR. S bidrager til, men kan ikke afledes fra pragmatiske fænomener som tema eller topik. Dette forhindrer naturligvis ikke, at S i default-tilfældet falder sammen med topik og tema. I Haberland og Thomsens analyse er subjekt en grammatikalisering af den pragmatiske funktion topik, i vores en primitiv relation med et bestemt funktionelt indhold.

At et af prædikatets argumenter således indtager en privilegeret position, fremgår blandt andet af, at S er den eneste GR, der skal forsvinde, når en sætningsagtig struktur ikke skal have status af sætning, altså "desententialiseres", jf. Lehmann 1988:197: "The subject is the first of the verbal actants to be affected by desententialization". Dette ser ud til at gælde helt universelt og viser, at subjektet har en helt central rolle i sætningsdannelsen: Når noget desententialiseres som diverse underordnede, infinitte verbale strukturer, så fjerner man ikke et eller andet tilfældigt argument, men lige præcis det argument, der er ansvarligt for sætningsdannelsen, subjektet. Derfor har infinitte verbalformer ikke mulighed for at udtrykke deres subjektsvalens, som forbliver tom og må "mættes" på afstand:

La petite fille_i a renversé le grand vase e_i en entrant.

La petite fille_i a commencé e_i à jouer dans le salon.

4. Objektrelation og prædikat

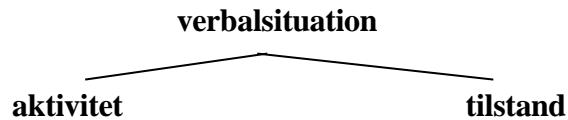
Blandt deltagerne i verbalsituationen og dermed blandt de argumenter, som prædikatet åbner plads for, er der et, der er grundlæggende eller fundamentalt i den forstand, at man slet ikke kan forestille sig verbalsituationen uden denne deltager, som for eksempel af Martinet bliver karakteriseret som "the most obvious complement of the predicate" (1962:151), af Mithun som "the most immediately or directly involved participant" (LK 14.9.93) og i GB-terminologien betegnes "the internal argument" (jf. Grimshaw 1990). Dette argument er det, der indgår den tætteste leksikalske symbiose med verbet, blandt andet på den måde, at det er kombinationen af verbet og dets **fundamentale argument**, der bestemmer verbets præcise fortolkning, idet der består en række ko-selektionsrestriktioner mellem verbet og lige netop dette argument, som det for eksempel er beskrevet i Plank (1984), Pustejovsky (1991), og som det vil blive beskrevet nærmere i III, 4. Dette fundamentale argument associeres oftest med den semantiske rolle Patient. Til at illustrere dette kan man tage et verbum som *casser*:

a. *Le fil casse.*

b. *Jean casse le fil.*

I disse eksempler er det klart nok det fremhævede syntagma, *le fil*, der er fundamentalt ("hvis der ikke er noget der knækker, så bliver der ikke knækket"). At det er *le fil* og ikke *Jean* der er det fundamentale argument, fremgår grammatisk af den intransitive konstruktion i a. Denne egenskab – at kunne have det samme argument som objekt i en transitiv og subjekt i en intransitiv konstruktion – er speciel for *casser* og en række andre verber (**symmetriske verber**, se III, 7.). I mange tilfælde, ved andre prædikater, er det sandt, at flere deltagere/argumenter er nødvendige for identifikation af verbalsituationen; dette er for eksempel tilfældet ved verber som *lire* og *tuer*, hvor begge argumenter (både subjekt og objekt) er nødvendige for, at man kan forestille sig verbalsituationen, dvs. der skal både være en 'læser' og en 'tekst', både en 'dræber' og et 'offer'. I sådanne tilfælde kan man altså ikke umiddelbart direkte udpege det fundamentale argument. Men det kan man indirekte.

Hvis man i første omgang indskrænker diskussionen til aktions-verber og som udgangspunkt tager følgende model (jf. Grimshaw 1990, Durst-Andersen 1992 og kapitel II, 2.):

så er det, ved verber som *casser* (i den transitive anvendelse) og *tuér*, let at se, at begge deltagere er involveret i første delsituation, aktiviteten, mens kun én af dem er involveret i sidste delsituation, den resulterende tilstand. Det er den deltager, der er involveret i den sidste delsituation, og derved i begge delsituationer, der er det fundamentale argument. Og vi kan generalisere denne betragtning til alle verber: **Notionelt** er det fundamentale argument det argument, der behandles lige som det fundamentale argument ved aktionsverber, altså for eksempel objektet ved et verbum som *lire*; **grammatisk** identificeres det fundamentale argument derfor, som vi skal se i III, 4.2.4, 5.2.1 og kapitel IV, 3., som det argument, der kan være S i en prædikativisk struktur med tilstandsbetydning:

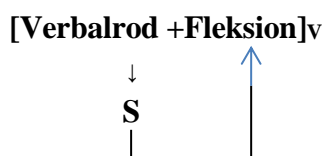
*x écrire y → y est écrit/*x est écrit*
y arriver → y est arrivé

Og vi kan sige helt generelt, at et prædikats fundamentale argument tildeles den grammatiske relation O i transitiv konstruktion, S i intransitiv. Derved fremstår O og det intransitive subjekt, S_i, som de **fundamentale GR**, de til verbalet tættest knyttede led, både leksikalsk og syntaktisk (se III, 4. og 5.). Man kan kalde den relationelle enhed (som ikke behøver at være en syntagmatisk enhed, se kapitel I, 5.), der derved dannes, for et **prædikativisk fundament**, en enhed som det ofte kan være nyttigt at henvise til.

5. De to relationer

Denne skelnen mellem to slags relationer, som begge skal være udfyldt, den **propositionskonstituerende** relation, S, og den **prædikatskonstituerende** relation, O og S_i, er fundamental for sætningsopbygningen. Og som vi har set, kan samme argument antage begge relationer samtidig: Dette er tilfældet ved S_i.

Det intransitive subjekts dobbelte rolle – det at det på samme tid udfylder de to funktioner, som i den transitive konstruktion er fordelt på to forskellige argumenter, S og O, propositions- og prædikatskonstituering – kan illustreres med en variant af det skema, vi brugte i 0. ovenfor:

Man kan nu stille det spørgsmål, om denne identifikation af de to grundlæggende relationer i den intransitive konstruktion ikke genfindes i en mere "primitiv" syntaktisk organisering. Hvis skelnen mellem de to typer relationer er typologisk karakteristisk for den transitive konstruktion i de såkaldte nominativ-akkusativ-sprog, som fransk hører til, så ser det snarere ud til, at de såkaldte ergativsprog konstant identificerer de to relationer, altså konstruerer sætninger på en i denne forstand intransitiv måde, således at et og samme argument på én gang er prædikats- og propositionskonstituerende. Det karakteristiske ergativtræk er jo netop, at de funktioner, som de fleste fremstillinger kalder O og S_i (og som ville være O og S_i i tilsvarende sætninger i nominativ-akkusativ syntaks) behandles morfologisk ens, mens det transitive subjekt behandles for sig, som i følgende eksempler fra grønlandsk, hvor 'hund' (*qimmeq*) står i samme kasus, absolutiv, i begge strukturer, mens 'kvinden' (*arnap*) står i kasus ergativ (eller relativ):

Qimmeq aterpoq.

'Hunden går ned'

Arnap qimmeq takuvaa.

'Kvinden ser hunden'

Også på fransk finder man strukturer, der minder om denne ergativ-struktur, som i en vis forstand er mere "primitiv" eller basal, nemlig i visse nedgraderede strukturer, komplekse nominal-syntagmer og kausativkonstruktion (se kapitel I, 1., III, 9. og IV, 6.), jf. følgende eksempler, hvor O og S_i behandles ens, (*de*) N, lige som i de grønlandske eksempler ovenfor, mens S_t har en speciel markering, *par* N, som den grønlandske ergativ:

Guillaume a fait venir l'évêque.

Guillaume a fait chercher l'évêque par ses Normands.

l'arrivée de l'évêque

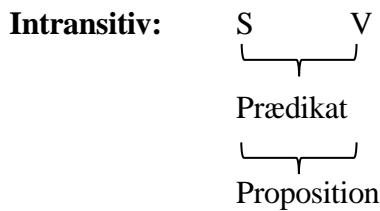
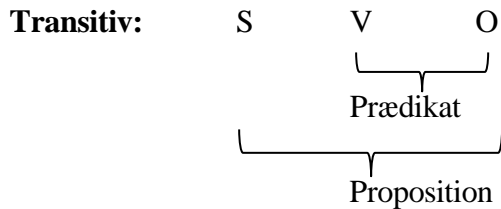
la recherche de l'évêque par les Normands

Disse konstruktioner kan ses som afspejlende en ergativ struktur, dvs. en syntaktisk organisering, som konsekvent identificerer den prædikats- og den propositionskonstituerende funktion (Herslund 1982, 1988a, 1991). Men også i den almindelige finitte sætningskonstruktion i nominativ-akkusativsprog afsløres denne dybtliggende identitet mellem de to manifestationer af det prædikats-konstituerende argument, O i transitiv og S_i i intransitiv konstruktion, sig tydeligt i forskellige fællestræk ved disse to GR, se III, 5. og Moravcsik (1978), Keenan (1984), Herslund & Sørensen (1994a). Denne identitet synes at bygge på et fundamentalt træk ved naturlige sprog på tværs af syntaktisk type.

6. Transitivitet

Med antagelsen af de to grundfunktioner, propositions- og prædikatskonstituering har vi samtidig indført en skarp skelnen mellem transitiv og intransitiv konstruktion. Disse to typer konstruktioner

skelnes ikke blot ved tilstedeværelsen af en O-relation i den transitive, men lige så meget ved S-relationens forskellige status i de to typer: De to grundfunktioner er i den transitive konstruktion fordelt på to argumenter; i den intransitive varetages de af det samme argument:

De forskellige GRs egenskaber kan altså fremstilles som følger:

	S_t	S_i	O
Prædikatskonstituering	-	+	+
Propositionskonstituering	+	+	-

hvoraf det fremgår, at S_t og O intet har til fælles, mens S_i har egenskaber til fælles med dem begge to, ja forener i sig de to forskellige funktioner.

7. Diatese

Vores transitivitetsbegreb bygger altså på de to forskellige roller, vores GR spiller i sætningsopbygningen – propositions- og prædikatskonstituering – og den deraf følgende systematiske modsætning mellem transitiv og intransitiv konstruktion. Den grundlæggende asymmetri mellem S og O, som de to funktioner skaber, genfindes i fænomenet diatese, dvs. grammatikaliserede, valensændrende operationer, der afleder valensskemaer af andre valensskemaer: der er diateseregler, der så at sige "forfremmer" O ved at lade det overtage en tømt S-relation, hvorved det foruden at være prædikatskonstituerende også bliver propositionskonstituerende; disse regler danner altså intransitive strukturer. Men asymmetrien mellem de to funktioner genfindes i det faktum, at der ikke findes nogen regel, der omvendt "degraderer" S ved at lade det overtage en tømt O-relation og således danner en transitiv struktur.

Diateserne passiv og reflektiv passiv virker på den måde, at Agent-rollen nedtones eller fjernes, hvorved den transitive strukturs S fjernes og O forfremmes til at overtage S-relationen. Men da O gennem sin status som fundamental GR ikke kan løsrydes fra sin tætte sammenknytning med verbet i det prædikativiske fundament (jf. 4. ovenfor og diskussionen af symmetriske verber i III, 7.), og da O ikke bare kan blive stående, fordi der skal være en propositionskonstituerende GR, må

resultatet nødvendigvis blive dannelsen af en intransitiv struktur, hvis S jo, som vi har set, forener propositions- og prædikatskonstituering:

Aktiv

On a ouvert la porte_o.

Refleksiv passiv

La porte_s s'est ouverte.

Passiv

La porte_s a été ouverte.

Vores beskrivelse af GR og transitivitet forudsiger altså, at sætninger afledt ved disse diataseoperationer kommer til at se ud, som de gør, dvs. der dannes intransitive strukturer.

8. Adjektrelationen

Med de to grundlæggende relationer, prædikats- og propositionskonstituering, er der for så vidt ikke plads til mere rundt om verbet. Den eneste mulighed for at specificere flere valensled er derfor en "gentagelse" af disse to relationer. En sådan gentagelse finder vi i visse verbers evne til at danne en ny, underordnet eller **sekundær prædikation** mellem deres fundamentale argument og et andet argument, som kanonisk har den semantiske rolle Location, og som vi kalder **Adjekt (A)**.

Dette fænomen er velkendt for den traditionelle grammatik, der altid har erkendt en speciel relation i forbindelse med subjekts- og objektsprædikativer. I vores beskrivelse dækker denne tredje relation, Adjekt-relationen, imidlertid foruden disse også en lang række andre af traditionel og strukturel grammatiks ledfunktioner så som indirekte (eller præpositions-) objekt, dativobjekt og valensbestemt stedsadverbial ("lokativobjekt").

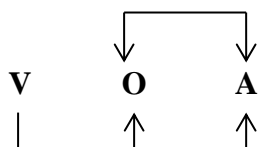
I tidligere fremstillinger (Herslund & Sørensen 1982, 1985, 1987, Herslund 1988a, 1988b) blev betegnelsen '**indirekte objekt**' (IO) brugt om disse ledfunktioner. Denne betegnelse var ikke heldig, og vi har derfor indført den nye term, **Adjekt**, til at betegne det samme som IO i de tidligere fremstillinger. Termen har allerede været brugt i forskellige kontekster (Sørensen 1988, Herslund 1989, Herslund & Sørensen 1993b, Sørensen 1993, Herslund & Sørensen 1994a, b) og er konstrueret ud fra følgende overvejelser:

1. Termen er en nydannelse, der ikke har været brugt før. Der klæber altså ingen uheldige konnotationer til den (men se pkt. 3.)⁵.
2. Den er dannet parallelt med *subjekt* og *objekt* i overensstemmelse med reglerne for orddannelse på latin. Termen kan derfor umiddelbart oversættes til fransk (*adjet*) og engelsk (*adject*).
3. Hvis termen minder om noget, så minder den om *adjektiv*, og det er en heldig association, da det

5. Vi har dog opdaget, at termen faktisk er blevet brugt før: Lazard (1994) citerer et arbejde af J. Feuillet, "Les fonctions sémantiques profondes", *BSL* 75/1, 1-37, 1980, hvor termen 'adjet' bruges om visse stedsadverbialer (stort set svarende til vores A_{loc}), jf. III, 1.3.5.

specielle ved A-relationen netop er dens prædikative karakter. For detaljer se Herslund & Sørensen (1985, 1993b, 1994b), Herslund (1988a), Sørensen (1993) og III, 6. nedenfor, samt diskussionerne i Davidsen-Nielsen (1996).

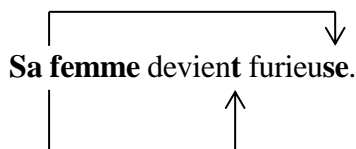
Den relation, der indføres med A-relationen, er altså af dobbelt natur, idet den på én gang udspinder sig mellem verbet og A-syntagmet og mellem dette og verbets fundamentale argument. Vi indfører altså ikke nogen nye begreber, men bygger stadig op ved hjælp af grundbegreberne **prædikat** og **argument**, og det heraf afledte begreb **prædikation**:

Det er ikke vanskeligt at se denne dobbelthed i strukturer med objektsprædikat, hvor den sekundære prædikation markeres eksplicit ved kongruens mellem O og A (prædikativet):

Det er det heller ikke i den tilsvarende intransitive struktur med subjektprædikat, hvor Ss kongruens med verbalet udtrykker dets propositions- og prædikatskonstituerende funktion (det er et S_i!), mens dets kongruens med prædikativet udtrykker den sekundære prædikation:

De to konstruktioner fremstår således som henholdsvis transitiv og intransitiv manifestation af samme grundstruktur.

Når det drejer sig om de andre, præpositionelle, manifestationer af A-relationen, så er der intet i det sproglige udtryk, der tillader at erkende den sekundære prædikation direkte. Her er man altså henvist til semantiske parafraser. Når det drejer sig om lokative strukturer, kan man se, hvorledes verbet udtrykker en placering af referenten for det fundamentale argument i forhold til referenten for A-syntagmet (A_{loc}). Dette forhold er det, vi udtrykker ved at antage eksistensen af en sekundær prædikation mellem det fundamentale led og A, jf. Guillet & Leclère (1992)'s brug af begreberne 'lieu' og 'argument du lieu' som diskuteret ovenfor i III, 1.3.2; deres brug af disse begreber implicerer jo også antagelsen af en prædikativ relation mellem det fundamentale argument og en stedsbetegnelse (A-syntagmet). Den sekundære prædikation kan udtrykkes ved en semantisk parafrase med symbolet ETRE, som denoterer betydningen 'placering':

- a. *Jérôme a envoyé sa femme à Nice.*
Sa femme est arrivée à Nice.
- b. 'sa femme ETRE à Nice'

Parafrasen b. ekspliciterer en del af betydningen af *envoyer* og *arriver*, og denne del falder i dette tilfælde sammen med den anden delsituation, vi antager for aktionsverber (jf. 4. ovenfor og kapitel II, 2.). Det bemærkelsesværdige er nu, at der ikke eksisterer noget transitivt verbum, hvor det er med S_t , at man kan konstruere en sådan parafrase, dvs. at det aldrig er tilfældet, at referenten for S_t -syntagmet placeres i forhold til referenten for A-syntagmet: S_t er ikke involveret i den anden delsituation ved aktionsverber, jf. 4. ovenfor.

Det samme gælder de to andre undertyper af A-relationen, som begge kan ses som "afblegede" eller metaforiske lokative strukturer, A_{neu} og A_{dat} . De kan samlet karakteriseres over for A_{loc} som A_{-loc} (se III, 6.3.4).

Udgangspunktet for analysen af den neutrale A-relation, A_{neu} , er det forhold, at mange verber veksler i deres konstruktion mellem A_{loc} og A_{neu} (se Herslund 1988a), hvor A_{neu} ret klart er en metaforisk udvidelse af den lokative grundbetydning. Et skoleeksempel på dette er verbet *amener*:

A_{loc} : *Jérôme a amené sa femme **au château**.*
Jérôme y a amené sa femme.
*Jérôme a amené sa femme **là-bas**.*
Où Jérôme a-t-il amené sa femme?

A_{neu} : *Jérôme a amené sa femme à **changer d'avis**.*
Jérôme y a amené sa femme.
*Jérôme a amené sa femme à **cela**.*
*A **quoi** Jérôme a-t-il amené sa femme?*

Som man ser, skelnes de to typer ved forskellige pronomielle strukturer.

Analysen af den sidste A-variant, A_{dat} , bygger på samme grundlagtagelse, nemlig at mange verber følges enten af A_{loc} eller af A_{dat} , men ikke af begge på én gang (se Herslund 1988a):

A_{loc} : *Jérôme a envoyé sa femme à **Nice**.*
Jérôme y a envoyé sa femme.
*Jérôme a envoyé sa femme **là-bas**.*
Où Jérôme a-t-il envoyé sa femme?

A_{dat}: *Jérôme a envoyé sa femme **au roi**.*
*Jérôme **lui** a envoyé sa femme.*
*Jérôme a envoyé sa femme **à lui**.*
***A qui** Jérôme a-t-il envoyé sa femme?*

Igen skelnes de to A-typer ved forskellige pronomielle strukturer, men der er også en anden, semantisk, forskel. Selv om man kan sige, at der til dativ-strukturer kan konstrueres parafraser med ETRE lige som ovenfor:

'sa femme ETRE au roi'

så synes dativ-strukturer at rumme noget mere, som af og til karakteriseres ved en semantisk Modtager- eller Possessorrolle. Det, der er karakteristisk for en 'modtager' eller 'possessor', er at være det 'sted', hvor noget placeres, blot et 'aktivt sted'. Og i virkeligheden har dativ en langt videre anvendelse end i kanoniske 'Modtager-Possessor' strukturer, hvor man jo frem for alt tænker på animerede referenter (se Herslund 1988a:79 ff.). Dette kan vi udtrykke ved at sige, at dativer er omvendte lokativer, hvor 'stedet' er subjekt i en parafrase, ikke længere med ETRE, men med symbolet AVOIR, der er et prædikat af samme type, dvs. det denoterer 'placering', men har den egenskab, at vælge 'sted' som subjekt (jf. at naturlige sprogs 'avoir' ofte forklares som et omvendt 'être', se Benveniste 1960:198 ff., Herslund 1988a:288 f.):

'le roi AVOIR sa femme'

Et hovedargument for at antage, at de forskellige A-typer, den prædikative, A_{præd}, og A_{loc}, A_{neu} og A_{dat}, manifesterer samme relation, er altså, at de alternerer, men ikke kombineres, ved de samme verber. Et givet verbum vælger altså mellem forskellige realiseringer af sin A-relation. Og langt de fleste af de verber, der følges af et A_{præd}, har også den lokative og/eller andre manifestationer af A-relationen. Mest prominent blandt disse verber viser måske *être*'s forskellige konstruktioner, hvor vanskeligt det kan være at trække en præcis grænse mellem A_{loc} og A_{præd} (jf. III, 6.1.4):

Julie est en Espagne.
Julie est en prison.
Julie est en colère.
Julie est furieuse.

En sådan grænse behøver heller ikke at blive trukket ret præcist, da det i alle tilfælde drejer sig om den samme grundrelation, A-relationen.

I og med den præpositionelle konstruktion markeres A-relationen som marginal i forhold til de to centrale GR, S og O, som konstrueres "direkte" (jf. Hobæk Haff 1992, som taler om ikke-optimale aktanter, "actants circonstanciels"). Denne marginale status hænger sammen med det specielle ved A-relationen, nemlig det at den indgår i en sekundær prædikation i sætningen. Præpositionen kan

altså ses som markerende, at man bevæger sig ind i en sekundær prædikation:

La petite fille a caché le vase dans un coin.

1.

2.

Ved siden af denne hovedtype af A-relationen – prædikative led og A-syntagmer med præpositionen *à* (eller lokative varianter for denne, se III, 6.1.4) – findes der en anden, men mindre, hovedtype, som konstrueres med præpositionen *de* (se Herslund & Sørensen 1987:35 ff.), samt visse enkeltstående verber, der konstrueres med andre præpositioner (ib. 62 f.). Disse kan også deles i undertyper, A_{loc} og A_{neu} .

Man kan stille spørgsmålet, om ikke A-relationen er et modeksempel til hovedprincippet om kun én manifestation af GR per verbum (jf. 2. ovenfor), idet man tilsyneladende har verber med flere A'er som for eksempel *parler de qc. à qn.*, *servir de qc. à qn.* eller *se plaindre de qc. auprès de qn.* Sådanne eksempler diskuteres i Herslund & Sørensen (1985:51 f., 1987:65), og det afvises, at der er tale om flere A'er ved samme verbum. Med en lidt anden analyse end den dér foreslåede, kan vi sige, at ved *parler* og *servir* er *de qc.* en modifikator (jf. III, 1.3.2 ovenfor) og ved *se plaindre* er *auprès de qn.* en fri tilføjelse.

I og med antagelsen af denne relation forener vi altså mange af de ledfunktioner, der er helt forskellige i traditionel og strukturel grammatik. Men ved at antage denne grundrelation, som manifesteres på fire forskellige måder, A_{loc} , A_{neu} , A_{dat} og $A_{præd}$, har vi en forklaring på en række fænomener, som ikke finder nogen i den traditionelle og strukturelle grammatik: Hvorfor er der ikke nogen verber, der konstrueres med både et dativobjekt og et stedsadverbial, med subjektsprædikativ og dativobjekt, eller med subjektsprædikativ og objektsprædikativ, etc.? Og mere generelt, hvorfor udelukker alle disse ledtyper gensidigt hinanden? Og mere specielt igen: Hvorfor findes der ikke noget "prædikativ til indirekte objekt", hvis indirekte objekt faktisk er et objekt, bare med præposition (jf. FG 18)? Svaret på disse spørgsmål er det meget enkle, at det simpelthen drejer sig om samme relation, A-relationen; derfor kan sådanne kombinationer per princip ikke forekomme, da der kun kan være én manifestation af en given GR per sætning (jf. 2. ovenfor).

Strukturer med en A-relation fordeler sig smukt i to parallelle serier, transitiv og intransitiv, som det jo også forudses af vores generelle transitivitetshypotese (jf. 6. ovenfor): den grundlæggende distinktion er mellem transitive og intransitive konstruktioner; A-relationen er en ekstra, perifer, relation, som bygges uden på de centrale, grundlæggende konstruktioner. I begge tilfælde ser man, at der etableres en sekundær prædikation med det fundamentale argument O eller S_i ; denne sekundære prædikation udtrykker altså i generaliseret form den erkendelse, at der ved direktionelle lokativer etableres en semantisk forbindelse mellem lokativen og O eller S_i , vores fundamentale GR, ikke mellem lokativen og S_t , jf. Melis (1983:100 f.), Keenan (1984:207 ff.):

Transitiv**Aloc**

Elle l'envoie à Nice.

Elle l'y envoie.

Aneu

Elle l'amène à la conclusion.

Elle l'y amène.

Adat

Elle le donne à Jean.

Elle le lui donne.

Apræd

Elle le rend furieux.

(ingen pronominel struktur)

Intransitiv

Il arrive à Nice.

Il y arrive.

Il parvient à la conclusion.

Il y parvient.

Il appartient à Jean.

Il lui appartient.

Il est furieux.

Il l'est.

9. Valens og sætningstypologi

Verbernes valensspecifikationer, dvs. deres evne til at tildele deres argumenter GR, indebærer ikke blot en metode til at klassificere de franske verber (se for eksempel Herslund & Sørensen 1987), men også nogle forudsigelser om, hvilke sætningstyper der kan findes på fransk – og på sprog af samme type. En sådan sætningstypologi bygger på de seks klasser af verber, vi kan opstille ved hjælp af vores valens- og transitivitetshypoteser (jf. for eksempel Herslund & Sørensen 1987:6, 1994a, Herslund 1988a:57, 1988b:21, 1994a):

	+ A	– A
Transitiv	S V O A	S V O
Symmetrisk	S V O A	S V O
		
	S V A	S V
Intransitiv	S V A	S V

Da de symmetriske verber definerer henholdsvis transitiv og intransitiv sætningstype, rummer typologien for fransk kun fire grundlæggende sætningstyper⁶:

	+ A	– A
Transitiv	S V O A	S V O
Intransitiv	S V A	S V

6. Her ser vi bort fra konstruktioner med modifikatorer. Disse er dog også enten transitive eller intransitive, jf. III, 1.3.6 ovenfor.

Alle simple, uafledte sætninger på fransk tilhører en af disse typer, og ingen tilhører mere end én af dem, men et givet verbum kan naturligvis have flere valensskemaer, som tillader det at optræde i flere af disse sætningstyper (se III, 7.). De mere detaljerede forhold, typisk variationen i syntaktisk manifestation af A-relationen, foregår inden for rammerne af denne typologi. Den definerer rammerne for mulige sætninger, lige som vokaltrekanten *i - a - u* udstikker rammerne for mulige vokalartikulationer. Dette betyder, at alle afledte sætningstyper må forstås som ændringer **inden for** de rammer, skemaet udstikker: Man har således ingen afledte sætningstyper med to S-relationer eller med flere O-relationer.

10. Kodning

GR kan udtrykkes eller kodes på forskellige måder. Der ser ud til universelt at findes fem slags kodning (jf. Lazard 1994). De fem typer kodning kan ordnes i henholdsvis markering af det styrende led ("head marking") eller af det afhængige led ("dependent marking", jf. Nichols 1986):

Markering af styrende led:

1. Verbal indeksering: kongruens
2. Verbal indeksering: pronominel koindeksering

Markering af dependent:

3. Ledstilling
4. Brug af adposition (præ- eller postposition)
5. Kasus

Alle fem fremgangsmåder udnyttes på fransk i vekslende grader og i forskellige blandinger.

Ved **verbal indeksering** kan man skelne to typer. Den ene er egentlig verbal **kongruens**, hvor en verbalendelse viser overensstemmelse i tal og eventuelt køn med nominer, der indtager forskellige GR. På fransk findes kongruens mellem det finite verbal og S og mellem participiet og O i sammensat tempus (se III, 3.1.3, 4.1.3 og 5.1.3).

Den anden type er gentagelse af nominalsyntagmer som klitiske pronominer ved verbalet, **pronominel koindeksering** (jf. kapitel I, 5.). Denne fremgangsmåde kombinerer altså verbal indeksering og kasusmarkering – de klitiske pronominer viser kasus, se nedenfor – og findes i forbindelse med dislokering, specielt i uformelt (tale)sprog:

*Cette fille, **elle** est encore revenue ce matin.*

*Cette fille, on **la** connaît pas.*

*Cette fille, je **lui** ai dit de ne pas revenir.*

Flere klitiske pronominer kan kombineres og således indkode de forskellige GR, der tilskrives dislokerede nominaler som i:

Il la lui a donnée, à Jean, son père, sa moto (Tesnière 1959:175)

Il le lui dit, Jean, tout ça, à sa mère (Martinet 1985:221)

hvor både pronominel koindeksering, kongruens og kasus koder GR.

Ledstilling indgår i den overordnede typologiske beskrivelse af fransk som et SVO-sprog. Denne kodning bygger på de sproglige strukturers naturnødvendige linearitet. Et sprogligt udtryk forløber i tid (og i rum i det skrevne medium), således at elementerne nødvendigvis følger efter hinanden, da man ikke kan have to elementer på samme tid (plads). Denne lineære ordning kan grammatikaliseres mere eller mindre fast: den relative vægt, som grammatiske og pragmatiske faktorer tildeles, varierer fra sprog til sprog. Den er dog på fransk relativt fast grammatikaliseret, således at grammatiske hensyn i de fleste tilfælde har forrang frem for pragmatiske (se kapitel IX.. Ledstilling). Ledstillingen er vel overhovedet den vigtigste kodningsfaktor af GR, således at default-tilfældet er, at S kommer før, O og A efter verbalet (om disses indbyrdes placering, se III, 6.1.1).

I det hele taget er det dog O, der har den fasteste placering, nemlig umiddelbart efter det finite verbal: Hvor S kan stå både foran og efter verbalet, findes der ikke længere i fransk sekvenser som SOV og OVS med O foran verbalet. Selv om andre led under visse omstændigheder kan kiles ind mellem V og O, er dette dog aldrig tilfældet for S, således at også sekvensen VSO er ikke-eksisterende (jf. Marchello-Nizia 1995). Også med hensyn til ledstilling viser O sig, ved denne status som grammatikaliseret "fikspunkt" i ledstillingen, som er konsekvent VO (jf. kapitel I, 1.2), som den til verbet tættest knyttede GR (jf. 4.-7. ovenfor og III, 4. nedenfor). Historisk kan denne fastfrysning af O-positionen ses som en hovedfaktor i udviklingen af den moderne franske ledstilling og adskillige ledsagefænomener hertil som for eksempel klitisering og obligatorisk udtryk af subjekts-pronominer, jf. Marchello-Nizia (1995:61).

Lige som de andre kodningsfaktorer kan ledstilling kombineres med en eller flere af de andre. For eksempel har man både ledstilling og kongruens til at kode S:

La petite fille est sortie dans la rue.

og i partiel (pronominal) inversion både ledstilling, kasus og de to slags verbalindeksering, kongruens og klitisk pronomen:

La petite fille est-elle sortie dans la rue?

Også på dette punkt – den mere omfattende og til dels redundante udnyttelse og kombineret af kodningsfaktorerne – viser S-relationen sig som en GR der grundlæggende adskiller sig fra de andre (se videre III, 3.).

Brug af **adposition**, som i overensstemmelse med fransks status af SVO-sprog (jf. kapitel I, 1.) er

præposition, forekommer i stor udstrækning til kodning af de forskellige manifestationer af A-relationen, samt til kodning af forskellige frie tilføjelser og syntagmeled. Brug af præposition udtrykker, at det pågældende syntagma har en relativt selvstændig semantisk fortolkning og perifer status i sætningen. I forbindelse med A-relationen, som beskrevet i 8. ovenfor, kan man se præpositionen som et signal om, at man er i en sekundær prædikation. Brug af postpositioner findes kun helt sporadisk på fransk ved præpositioner, som oprindeligt tilhører anden ordklasse (for eksempel participier som *durant*).

En undertype af brugen af præposition har man, hvor præpositionen i stedet for at stå ved den konstituent, der skal udpeges, er integreret i verbet (jf. Lazard 1994:4 f. og Nichols' idé om "affix migration", et skift i markering fra dependent til styrende led, jf. Nichols 1986:84). Denne strategi, som er velkendt i dansk i alternationen mellem præposition og præpositionelt præfiks (*tænke på ~ påtænke*), bruges kun sporadisk på fransk (jf. Herslund 1988a:287):

- a. *Il veille **sur** sa femme.*
*Il **sur**veille sa femme.*
- b. *Il vole **sur** la ville.*
*Il **sur**vole la ville.*

Som det fremgår af disse eksempler, ledsages en sådan præfigering af den generelle betydningsændring, man ser ved konstituent, der skifter fra A- til O-relation (se III, 7.).

Kasus markeres kun i de personlige klitiske og relative pronominer. De klitiske pronominer skelner således i 3. person tre kasus svarende til de tre GR, S, O og A:

<i>il</i>	<i>le</i>	<i>lui/y</i>
<i>elle</i>	<i>la</i>	<i>lui/y</i>

Kasus spiller derfor kun en marginal rolle i kodningen af GR i fransk.

11. Opsummering

Et givet verbums valensskema består af to dele: en argument-struktur med semantiske roller (SR) og en grammatisk struktur med grammatiske relationer (GR). Vi antager kun tre egentlige GR, S, O og A, lige som for eksempel Relational Grammars tre 'nuclear terms', 1, 2 og 3 (jf. Postal 1977, Perlmutter 1982). Disse kodes (udtrykkes) på forskellige måder og har hver deres specifikke funktion i sætningsopbygningen, som er blevet skitseret i det foregående, og som skal beskrives nøjere i de følgende afsnit.

Et verbum som *apporter* har således valenskemaet:

apporter
SR: Agent Patient Location

	↕	↕	↕
GR:	S	O	A _{+/-loc}

Dette valensskema udtrykker verbets **kanoniske** konstruktion, dvs. den normale og foretrukne realisering af verbets valenspotentiale, sammenkoblingen af SR og GR. Forskellige verber kan dog have alternative, **afledte**, realiseringer (se III, 7.), og disse afledte realiseringer kan grammatikaliseres til egentlige diatesealternationer (se kapitel IV.). Men de afledte strukturer kan altid identificeres med selvstændigt foreliggende kanoniske konstruktioner. Og det er de kanoniske mønstre, der er grundlaget for klassifikationen af verberne og for opstillingen af en sætningstypologi.

3. GRAMMATISKE RELATIONER: SUBJEKT

0. Subjektrelationen

Den grammatiske relation subjekt er karakteriseret ved en række egenskaber, som alle i større eller mindre grad kan ses som udtryk for subjektets centrale rolle i sætningsopbygningen, som den propositionskonstituerende GR. Disse egenskaber kan deles i to grupper, kodningsegenskaber og adfærdsegenskaber (jf. Keenan 1976). Man kan nemlig vise, at subjektet i forhold til adskillige grammatiske regler har en helt central og i mange henseender privilegeret status, således forstået, at man, selv hvor flere fortolkninger er mulige, som "default-læsning" oftest vil have den fortolkning, der involverer subjektet. Denne privilegerede status viser sig selvfølgelig først og fremmest ved, at subjektet i og med sin propositionskonstituerende funktion er en obligatorisk del af enhver primær prædikation, og altså optræder fast som uundværlig del af enhver finit sætning, med den velkendte undtagelse af imperativ (se 1.4 nedenfor).

Alle de træk og egenskaber ved subjektet (S), som diskuteres nedenfor, følger enten af eller har i hvert fald en "naturlig", funktionel forbindelse med vores definition af subjekt som **den propositionskonstituerende grammatiske relation** (jf. III, 2.3).

1. Kodning

Kodningsegenskaber har med selve S-konstituentens udtryk at gøre, dvs. de positionelle, morfologiske og andre træk, der skiller S ud fra de andre GR.

1.1 Position

Ledstillingsmæssigt gælder der ret faste regler for den grammatiske relation S: Den propositionskonstituerende GR markeres i default-tilfældet positionelt ved pladsen før verbalet. Fransk er i denne henseende et ret konsekvent SVO-sprog:

La petite fille a renversé le grand vase bleu.

Forskellige syntaktiske regler og pragmatiske faktorer kan ændre denne placering, men det centrale for disse regler er, at de altid involverer og må tage hensyn til S: Ledstillingsreglerne formuleres i forhold til S, som i denne sammenhæng optræder som sætningens centrale nominale led (se kapitel IX. Ledstilling). Også det klitiske subjekt følger disse regler – foran verbalet, medmindre der er specielle grunde til andet:

Elle a renversé le grand vase bleu.

selv om der gælder særlige regler for det klitiske S over for det leksikalske i forhold til hjælpeverbalet, idet det klitiske subjekt ved inversion forbliver bundet til det finitte verbal:

..., *a-t-elle dit.*

..., *a dit la petite fille.*

Ledstillingen udnyttes blandt andet på fransk til at realisere **illokutionen**. Således markeres især spørgsmål ved ændring af ledstillingen i forhold til S, ikke i forhold til en eller anden tilfældig anden konstituent. Ilokutionen heftes op på den propositionskonstituerende GR, på selve relationen mellem S og prædikatet, og signaleres ved en ændring i deres sekventielle orden:

Elle vient cet après-midi.
Vient-elle cet après-midi?

Da den relative orden mellem S og prædikat (eller prædikativisk fundament) signalerer selve sætningsdannelsen, åbnes der mulighed for at skyde materiale ind mellem S og verbalet. Det er således karakteristisk, at frie tilføjelser kan stå her:

Louis XIV, au cours de ces leçons, dut s'émerveiller plus d'une fois de ce que cet homme d'Eglise fût si habile homme de gouvernement (Bertrand, cit. Blinkenberg 1928:77)

Ma mère, institutrice, veut le secondaire pour sa petite fille (Duras, cit. Eriksson 1993:97)

I modsætning hertil er der strenge restriktioner på placering af materiale mellem verbalet og O, dvs. mellem de to dele af det prædikativiske fundament: Her kan for eksempel S slet ikke placeres, idet Os position nærmest er grammatikaliseret som umiddelbart postverbal (jf. III, 2.10).

1.2 Kasus

I den udstrækning man regner med kasusformer på fransk, dvs. i de klitiske og de relative pronominer, karakteriseres S ved kasus nominativ:

Le petit garçon a renversé le grand vase bleu.
Il a renversé le grand vase bleu.
Le petit garçon qui a renversé le grand vase bleu ...

En sådan "substitution" regnes i nogle fremstillinger simpelthen for definatorisk for S (FG), men betragtes i denne sammenhæng som én kodningsfaktor blandt andre.

1.3 Kongruens

Ss centrale rolle i sætningen fremgår også af, at S kongruerer med det finite verbal. Ss morfologiske mærker for person og tal, men ikke køn, kopieres i verbalfleksionen, således at kongruens sammen med ledstilling signalerer den propositionskonstituerende funktion:

La petite fille a renversé le grand vase bleu.
Les petites filles ont renversé le grand vase bleu.

Nominalsyntaxer har 3. persons kongruens; personkongruens i 1. og 2. person findes kun med pronomintelt, dvs. klitisk S, i modsætning til andre sprog som for eksempel latin og spansk, hvor man har sætninger af typen:

Qualis artifex pereo!

'Hvilken kunstner dør med mig' (Nero, cit. Martinet 1985:114)

Las mujeres queremos ...

'Vi kvinder vil ...'

Los madrileños gustamos de la noche.

'Vi madrilenere holder af natten'

Verbalfleksionen har i disse sprog en helt anden, mere autonom pronominel status og er ikke rent kongruens-registrerende, hvorfor subjektspronominer frit kan udelades (Pro-drop).

Fransk er et meget konsekvent S-kongruenssprog i den forstand, at det er det "endelige" S der styrer kongruensen (RGs "final subject", jf. Perlmutter 1982), altså for eksempel det formelle subjekt i den upersonlige præsentationskonstruktion:

Il est venu une petite fille.

Il est venu des petites filles.

Det der sker i denne konstruktion, er, at subjektsegenskaberne fordeles på to konstituenten: Det formelle S, *il*, indtager Ss normale position og signalerer illokution; det markeres med kasus og kongruens, mens de semantiske relationer til verbet varetages af det postverbale "indholdssubjekt" (se kapitel IV, 7.).

1.4 Imperativ

Selve imperativmorfemet medfører subjektløshed: Der etableres nemlig ikke nogen proposition i den forstand, vi har defineret det ovenfor i III, 2.3, da det propositionelle indhold ikke asserteres; derimod lægges det over til modtager at gøre det propositionelle indhold sandt ved at ændre verden i overensstemmelse med den instruks, imperativen udtrykker.

Varianten af imperativ i 3. person, hvor man bruger konjunktivformer skal have udtrykt S. Det uudtrykte S er altid 1. eller 2. person, hvilket afsløres af de eneste forekommende reflektive pronominer:

Levons-nous!

**Levons-vous!*

Lève-toi!

**Lève-soi!*

1.5 Udtrykt subjekt

Ss centrale rolle som propositionskonstituerende GR viser sig også, næsten paradoksalt, ved at det kun er S der ikke udtrykkes i visse underordnede strukturer med infinitte verbalet: Disse strukturers "desententialiserede" status (jf. Lehmann 1988 og III, 2.3) markeres netop ved, at den GR, der ellers er ansvarlig for sætningsdannelsen ikke udtrykkes, mens ingen andre GR berøres. Det er således umuligt at udtrykke S i strukturer som følgende (strukturer med "Equi-deletion"):

La petite fille_i a renversé le grand vase bleu e_i en fermant la porte.

La petite fille_i a essayé e_i de renverser le grand vase bleu.

e_i Sortant de sa chambre, la petite fille_i a renversé le grand vase bleu.

Denne egenskab ved S danner overgangen mellem kodnings- og adfærdsegenskaber.

2. Adfærd

Ved adfærdsegenskaber forstår man de egenskaber der ikke direkte har med Ss position, morfologiske opbygning eller kongruensforhold at gøre, men snarere med Ss rolle som syntaktisk akse (*pivot*, jf. Palmer 1994:88 ff.) og dets deraf følgende evne til at suge andre sætningsled til sig og kontrollere dem semantisk og/eller syntaktisk, uden at dette nødvendigvis giver sig morfologiske udslag i den kontrollerede størrelse (jf. Korzen 1987:58 ff.), altså uden at der nødvendigvis er en egentlig grammatisk styring. Det er i en vis forstand naturligt, at det er selve den propositionskonstituerende størrelse, der er syntaktisk akse og dermed kontrollerer andre sætningsled. Denne kontrollerende kraft udøver S ikke blot inden for sætningen og perioden, men også inden for større tekststykker, som det diskuteres nedenfor i 2.2 i forbindelse med anaforer.

Denne evne til at trække andre led til sig hænger sammen med Ss relative uafhængighed over for verbalet. Man har ofte konstateret som universel tendens, at S har en helt privilegeret stilling i forhold til mange forskellige syntaktiske processer. Dette kan fortolkes på den måde, at jo mere selvstændigt i forhold til verbalet et led er, jo mere tilgængeligt er det for sådanne syntaktiske processer. Det kendteste eksempel på dette er vel Keenan og Comrie's hierarki i forbindelse med dannelsen af relativsætninger (Keenan & Comrie 1977, 1979). Ifølge dette hierarki gælder det, at den eneste syntaktiske position, som alle sprog – der overhovedet har relativsætninger – kan relativisere, er S. Nogle sprog kan foruden S også relativisere O, men ikke positioner lavere i hierarkiet, atter andre desuden A og FT, således at et givet sprog kan relativisere alle positioner højere i hierarkiet end et givet afskæringspunkt, neden for hvilket relativisering ikke længere er mulig:

S > O > A > FT ...

Hvis man i et givet sprog har relativsætninger, hvis indleder har A-relationen, har det altså også relativsætninger med indledere, som er O eller S, men ikke nødvendigvis med indledere, som er FT. Fransk er i overensstemmelse med dette hierarki, for så vidt som prædikative relativsætninger kun kan indledes af et S (*qui*), men ikke af indledere lavere i hierarkiet (jf. Togeby 1982a:455); de

med * markerede eksempler kan således ikke fortolkes som prædikative relativsætninger:

*Il entend le train **qui** s'approche.*

Il entend le train **que le chef de gare a essayé d'arrêter.*

Il entend le train **dans lequel se trouvent entassés des milliers de lingots d'or.*

*Il est là **qui** attend.*

Il est là **que nous attendons.*

Bortset fra denne type relativsætninger er der ingen begrænsning på dannelsen af relativsætninger i fransk, men S-syntagmets større tilgængelighed, eller evne til at suge andre led til sig, demonstreres nedenfor ved adskillige syntaktiske fænomener, blandt andet i forbindelser med anaforer, hvor S synes meget dominerende. S-kongruensen kan også ses som udtryk for Ss relative autonomi: I modsætning til O er den rent leksikalske sammenhæng ikke nok, forbindelsen skal også markeres morfologisk.

2.1 Ellipse i koordination

I sideordningskonstruktioner er det kun S der kan være antecedent for en nul-anafor, som kun selv kan være S (sletning af S ved identitet med foregående S). Ingen andre GR tillader dette:

***La petite fille** est entrée dans le salon et ___ a renversé le grand vase bleu.*

La petite fille a renversé **le grand vase bleu et elle ___ a caché.*

La petite fille a regardé **le grand vase bleu et ___ a été renversé.*

Sætninger med en sådan ellipse fortolkes altså helt entydigt:

***Pierre** a donné une pomme à Julie et ___ une poire à Dominique.*

***Pierre** rencontre Julie et ___ l'invite au cinéma.*

således, at fortolkningen kun kan være a., ikke b.:

= a. 'Pierre a donné une pomme à Julie et Pierre a donné une poire à Dominique'
'Pierre rencontre Julie et Pierre invite Julie au cinéma'

≠ b. 'Pierre a donné une pomme à Julie et Julie a donné une poire à Dominique'
'Pierre rencontre Julie et Julie invite Pierre au cinéma'

Fransk har altså her en begrænset form for "Pro-drop":

***Celui-là** a privatisé dès 1986, ce qui n'était pas une mince affaire, et ___ veut un franc stable (Express 2.2.95, 15)*

For at muliggøre ellipsen kan man anvende en passiv konstruktion i en eller begge de sideordnede

sætninger (jf. kapitel IV, 3.), hvorved et sætningsled, som ellers ville have O-relationen overtaget S-relationen:

Le grand vase bleu a été renversé (par la petite fille) et ___ (a été) caché dans un coin.

2.2 Anaforer

Som set i foregående afsnit er S-relationen den eneste GR, der tillader en nul-anafor, og dette kun, når antecedenten selv er subjekt. S-relationen har allerede her en privilegeret position, når det drejer sig om at være antecedent i en anaforisk kæde.

Men også i anvendelsen af anaforer, dvs. pronominer og andre anaforiske udtryk (se kapitel I, 4.) skiller subjektet sig markant ud fra andre ledfunktioner, i og med at de fleste anaforiske udtryk optræder som S. Dette er selvfølgelig et udtryk for den funktionelle sammenhæng mellem **tema**, **topik**, **anafor** og S-relationen (se kapitel I, 4.).

Fænomenet kan illustreres ved følgende to eksempler. Det første er en artikel fra *L'Express* (2.2.95, 15) om Balladur. Teksten kan inddeles i tre afsnit, som alle indledes med propriet *Edouard Balladur*, som altså fungerer som afsnittets topik. Fordelingen af anaforer på GR giver følgende billede:

	S	Andet
1. <i>La candidature d'Edouard Balladur...</i>	1	
2. <i>Reconnaître à Edouard Balladur ...</i>	13	4
3. <i>Certes, Edouard Balladur ...</i>	3 ⁷	2
I alt	17	6

Hvis man tæller uselvstændige anaforer (strukturer med personlig artikel) med, bliver tallene henholdsvis 23 og 12. Som det fremgår, dominerer subjekt over alle andre ledfunktioner tilsammen. Forskellene ville være endnu større, hvis man for eksempel sammenlignede S med O, A og diverse frie tilføjelser.

I Daudets novelle *La mule du pape* tælles anaforer for de tre hovedreferenter, *le pape Boniface*, *la mule* og *Tistet Védène*, og der skelnes også her kun mellem S og andre ledfunktioner. Teksten kan inddeles i fem afsnit, som domineres af hver sin topik. Der tælles kun i fortællende afsnit, ikke indholdet af replikker; andre ledfunktioner end S markeres med *:

7. Her er medtaget en nul-anafor (ellipse, se 2.1 ovenfor).

	le pape		la mule		Tistet	
	S	*	S	*	S	*
1. <i>Boniface</i>	12	2	1	2		
2. <i>le pape</i>	5		4	6		1
3. <i>Tistet Védène</i>	3	3		6	11	6
4. <i>la mule</i>	6	1	26	27	8	11
5. <i>Tistet Védène</i>	6	2	7	3	15	8
I alt	31	8	38	44	34	26

Ved vurderingen af disse rå tal skal man tage forskellige faktorer i betragtning, som en mere finkornet analyse ville afdække. Når for eksempel muldyret scorer relativt lavt som S, især i afsnit 2. og 4., så hænger det naturligvis sammen med dets rolle som offer og dets ret begrænsede virkemidler som dyr; og billedet vender da også i afsnit 5., hvor muldyret tager sin hævn. Men hvis man sammenligner anaforerne for muldyret i afsnit 2. og 4., idet man splitter "andre" (*) op i de forskellige ledfunktioner, der kan være tale om, så ser man igen det klare billede, at der er markant flere anaforer som subjekt end i en hvilken som helst anden ledfunktion. Den eneste afvigelse herfra er, at der i 2. er lige så mange anaforer med A-relation som med S-relation; dette skyldes dels, at der er mange forekomster af dativ-pronominer i forbindelse med legemsdele (partitiv dativ, se III, 9.), dels at der er mange kausativkonstruktioner (se kapitel IV, 6.):

	S	O	A	FT	Nom⁸
2.	4	2	4		
4.	26	5	13	5	3
I alt	30	7	17	5	3

Alt i alt viser disse meget simple undersøgelser en klar dominans af S-relationen i anaforisk funktion.

2.3 Kontrol: adverbialer

Ss fremtrædende og privilegerede status viser sig også ved, at adverbialer i langt de fleste tilfælde kontrolleres af S (jf. Schlyter 1974, Mørdrup 1976, Nøjgaard 1992-1995). Dette forhold forstås

8. Hermed menes anaforer som underordnet led i nominalsyntagme, dvs. genitiv eller andet præpositionelt led.

umiddelbart derved, at adverbialet – mådesadverbialer og subjekt-sætningsadverbialer (jf. Korzen 1987:70 ff.) – modificerer selve relationen subjekt-prædikat, og derved, semantisk, kommer til at beskrive S-referentens holdning, indstilling, adfærd, o. lign.:

*La petite fille regarde **attentivement** le gros chien.*

*La petite fille cache **soigneusement** les débris du grand vase bleu.*

*La petite fille pince **méchamment** son petit cousin.*

Dette ser faktisk også ud til at gælde de få tilfælde af O-kontrol af adverbialer, der nævnes i litteraturen (jf. Schlyter 1974), som for eksempel:

*Marie a décoré **joliment** le salon.*

hvor det selvfølgelig er referenten for O-syntagmet, *le salon*, der er blevet smukt dekoreret, men hvor adverbialet ikke desto mindre snarere beskriver referenten for S-syntagmets indsats, altså går på *Marie*: Grammatisk modificerer adverbialet også her selve relationen mellem S og det prædikativiske fundament, lige som i eksempler uden O eller i transitive konstruktioner med aktivitetsverber:

*Marie danse **joliment**.*

*Marie mange **joliment**.*

*Marie boit son thé **joliment**.*

Hvis et O-syntagma skal modificeres adverbialt, ser det derfor ud til, at man bruger ubøjet adjektiv for at undgå Ss "centripetalkraft", så at man for eksempel kan få modsætning mellem *cher* om O og *chèrement* om S, jf. Grundt (1972), Togeby (1982a:235 ff.):

*Cette maison, il ne l'a pas payée **cher**.*

*Cette sérénité, il l'a acquise **chèrement**.*

Togeby karakteriserer også *chèrement* ved parafrasen 'au prix de lourds sacrifices' (op. cit. 236), som jo kun kan forstås som henvisende til S.

Til disse S-kontrollerede adverbialer hører også typisk adverbielle ledsætninger med hensigtsbetydning som følgende:

La petite fille cache soigneusement les débris du grand vase bleu pour que ses parents ne s'en aperçoivent pas.

Om adverbialer, som kun modificerer verbet (og altså ikke S), se Melis (1983:87 ff.).

2.4 Kontrol: infinitte verbaler

Konstituenten med andre GR end S kan kontrollere det udtrykte S ved infinitte verbalformer som infinitiv (såkaldt Equi-deletion, jf. 1.5). Men i langt de fleste tilfælde er det det overordnede verbals S der kontrollerer Equi, og ved visse verbalformer som gérondif kan det kun være S (om visse tilsyneladende undtagelser, se Harmer 1979, Herslund 1988a:227 ff.):

La petite fille_i a promis e_i de faire attention la prochaine fois.

La petite fille_i a renversé le grand vase bleu e_i en fermant la porte.

Man har en kombination af fænomenerne i 2.3 og 2.4 ved infinitiv-syntagmer som adverbialled:

La petite fille_i a poussé son petit cousin sans e_i penser aux conséquences.

La petite fille_i a poussé son petit cousin pour e_i voir ce qui se passera.

I de tilfælde, hvor den kontrollerende konstituent ikke er S, men O eller A, kan man faktisk vise, at den er subjekt i en sekundær prædikation ved et trivalent verbum (jf. Herslund 1988a:230 ff.):

La petite fille lui_i a permis e_i de jouer dans le jardin.

La petite fille le_i prie gentiment de e_i revenir.

2.5 Kontrol: kvantorer

Også i evnen til at kontrollere "flydende kvantorer" viser S sig de andre GR overlegen:

Les petites filles sont toutes sorties dans le jardin.

*Les petites filles ont reçu deux bonbons **chacune**.*

Selv om også andre GR, som O og A_{dat}, tillader flydende kvantorer:

*Les petites filles, je les ai **toutes** reçues dans mon jardin.*

*Les petites filles, je leur ai donné deux bonbons (à) **chacune**.*

så tillader andre manifestationer af A-relationen det ikke (Herslund 1988a:235 ff.), nemlig de, som med relativt selvstændig semantik har karakter af perifere aktanter (jf. Hobæk Haff 1992 og III, 1.3.5):

**Ces projets, j'y ai réfléchi à tous. (A_{neu})*

**Ces villages, on y a cantonné des troupes dans tous. (A_{loc})*

Men flydende kvantorer er i det mindste altid uproblematisk ved S. Og kun S tillader restriktivt *seul* (Sørensen 1975:164 ff.):

Seul Jean aime Marie.

**Jean aime seule Marie.*

hvad enten *seul* er flydende eller ej.

Denne evne til at have flydende kvantorer hænger muligvis også sammen med position: Det kontrollerende syntagma skal stå før kvantoren, og da S i default-tilfældet indtager sætningens førsteplads, kræves der ingen speciel konstruktion for at lade en kvantor flyde ud af et S-syntagma (jf. at eksemplerne med O og A_{dat} ovenfor er dislokerede strukturer).

2.6 Kontrol: frit prædikativ

Også i forbindelse med frit prædikativ er S næsten enerådende som kontrollerende sætningsled:

Enfant, je m'enchantais du Lac de Lamartine (Borel, cit. Eriksson 1993:95)

Ma mère, institutrice, veut le secondaire pour sa petite fille (Duras, ib.97)

Il rêva à la vieille gouvernante anglaise qu'il avait, petit garçon (Montherlant, ib.)

Det er således en almindelig antagelse, at frit prædikativ kun kan kontrolleres af S, i det mindste når prædikativet går forud for det kontrollerende syntagma, jf. følgende eksempler citeret af Picabia (1994):

Voiture extraordinaire, la 2CV n'est plus construite en France.

**J'ai acheté, voiture extraordinaire, une 2 CV.*

**Voiture extraordinaire, j'ai acheté la dernière 2 CV.*

Frit prædikativ til et O-syntagma forekommer dog, selv når prædikativet står foran O-syntagmet, men er meget mere begrænset; og som påvist af Korzen (1987:63 ff.) får man kun fortolkning af O-kontrol, når S-kontrol udelukkes af konteksten som i:

Enfant, maman m'aidait beaucoup à faire mes devoirs, essentiellement en anglais et en latin (op.cit. 64)

Hertil kommer, at O-syntagmet (*m'*) har subjektstatus i en sekundær prædikation med infinitivsyntagmet (*faire mes devoirs*). Dette er også tilfældet i følgende:

Pauvre Anne-Marie: passive, on l'eût accusée d'être une charge; active, on la soupçonnait de vouloir régenter la maison (Sartre, cit. Eriksson 1993:103)

Disse afvigelser fra hovedreglen retter sig dog efter den, for så vidt det kontrollerende syntagma jo har subjektstatus, omend i en sekundære prædikation. En anden type afvigelse fra hovedreglen har man ved psykologiske verber, hvor både O og A_{dat} kan kontrollere et frit prædikativ (Picabia 1994):

*Ancien légionnaire, partir à Sarajevo amuse Paul.
Standardiste à la fac, il lui faut des nerfs d'acier.*

Men som det fremgår af diskussionen af Experient-rollens sammensatte natur i III, 1.3.1, har denne rolle træk, som i mangt og meget genfindes i Ss typiske semantiske indhold (se 3.1 nedenfor).

En anden type af frit prædikativ til O ser mere ud til at være en type afledt valens, altså en konstruktion, hvor den sekundære prædikation indføres af verbalet: O fulgt af objektsprædikativ, A_{præd}; Eriksson (1993:100) henviser til Nilsson-Ehle (1953), som kalder denne type "apposition":

*Geneviève, cette grosse femme de quarante ans (...), je me **la** rappelle **petite fille** sur mes genoux* (Mauriac, cit. Eriksson 1993:100)

lige som i udtryk af typen *avoir les yeux bleus, boire son café chaud*, etc. (jf. Olsson 1976).

2.7 Refleksiver

Ss privilegerede status viser sig også i dets evne til at kontrollere de refleksive pronominer. Antecedenten for et sådant pronomen kan kun være S:

***La petite fille** se cache derrière le grand vase bleu.
La petite fille ne pense qu'à **elle-même**.*

S kontrollerer på fransk kun refleksiver inden for samme prædikation, dvs. man kan ikke have refleksiver i underordnede strukturer, hvis antecedent befinder sig i den overordnede; man har altså ikke refleksiver i ledsætninger (som på islandsk) eller i infinitivsyntagmer (som på dansk), hvis antecedent er S ved det styrende verbal:

****La petite fille**_i croit que son petit cousin a envie de jouer avec **elle-même/soi**_i.
***La petite fille**_i dit à son petit cousin de **se**_i cacher.*

I tilfælde som det sidste, kan man på dansk have refleksiv kontrolleret af det overordnede S:

***Den lille pige**_i beder sin lille fætter om at skjule **sig/hende**_i.*

mens man i andre tilfælde har det obligatorisk:

***Hun**_i beder ham hjælpe **sig/*hende**_i.*

2.8 S og nægtelsen

Det særlige forhold mellem S og verbal, den propositionskonstituerende funktion, afsløres også af Ss specielle relation til nægtelsen. Det en nægtelse nemlig gør, er at benægte selve forbindelsen

mellem S, og ikke en hvilken som helst anden GR, og det prædikativiske fundament, dvs. den siger, at prædikatet ikke er sandt om det argument, der indtager S-relationen (jf. Sten 1938:14):

S	+	Præd Fundament
	↑	
	Neg	

Dette betyder, at S, i modsætning til de andre GR, er uden for nægtelsens virkefelt, som er til højre i sætningen (jf. for O-relationen III, 4.2.3). En kvantor i S-syntagmet er altså uden for nægtelsen. En negeret sætning som:

Toutes les flèches n'ont pas frappé la cible.

benægter altså, at *frapper la cible* er sand om *toutes les flèches*, men uden at specificere, om nogle pile faktisk har ramt; en oplagt pragmatisk implikatur er dog, at dette er tilfældet. Man må altså placere nægtelsen i selve S-syntagmet, for at få dette inden for nægtelsens virkefelt:

Aucune flèche n'a frappé la cible.

Syntagmer med andre GR (O og A) og postverbale FT er automatisk inden for nægtelsens virkefelt, men det der specifikt benægtes i forskellige tilfælde, det nægtelsen "går på", determineres af fokaliseringen (se kapitel I, 4., Nølke 1994).

3. Indhold

Vi har i dette afsnit karakteriseret S ved en række egenskaber, som alle mere eller mindre tydeligt hænger sammen med den **definition**, vi har givet af S-relationen, nemlig som den propositionskonstituerende funktion. I mange funktionalistiske fremstillinger ser man ligefrem S defineret ved sådanne egenskaber (for eksempel Keenan 1976, Comrie 1981). Men dette er ikke heldigt. At det i visse sprog af og til kan være vanskeligt at identificere S, hvorfor man er henvist til lister af egenskaber som heuristisk metode, er én sag. At definere S-relationen ved disse egenskaber er en anden, da man ofte får modstridende og uklare resultater, fordi forskellige led kan deles om S-egenskaberne, og fordi S-egenskaber i konkrete tilfælde kan være bredt ud over flere konstituerer. Det synes heller ikke heldigt at definere S-relationen som intersektionen af Agent og Topik (jf. Givón 1984, Haberland & Thomsen 1994; se III, 2.3), da ikke alle S har den semantiske rolle Agent, og da ikke alle S har status af topik, og derfor langt fra alle S har begge på én gang. Denne intersektion kan selvfølgelig godt opfattes som karakteriserende det prototypiske subjekt ("det bedste eksempel"), men kan så heller ikke bruges som andet end heuristisk middel, ikke som definition. Traditionelt har man ofte forsøgt at karakterisere S ved hjælp af det semantiske indhold, der associeres med denne GR. En sådan karakteristik er ikke altid helt ligetil og entydig, men man kan godt præcisere en del semantisk-pragmatisk indhold, som synes tæt knyttet til S: Forhold til semantiske roller, forhold til reference, samt forhold til funktioner i informationsstrukturen, topik og tema.

3.1 Semantiske roller

Det er nærmest en truisme at sige at S har et privilegeret forhold til den semantiske rolle Agent. Dette er ikke blot den traditionelle grammatiks karakteristik af subjektet ("den der udfører handlingen"), men også hvad der gentages i det meste af den moderne litteratur siden Fillmore (1968). Under alle omstændigheder er betragtningen naturligvis korrekt. Hvis der ikke er særlige grunde til andet, associeres Agent med S:

La petite fille_{Agent} a renversé le grand vase bleu.

Og Melis (1983:33 ff.) viser, at det, han kalder "compléments d'attitude", ikke afhænger af S som GR, men af den semantiske rolle Agent, dvs. verbalsituationens volitive karakter.

Bortset fra denne sammenhæng – at Agent er førstevalg som S ved verber der har en Agent-rolle – kan S associeres med alle slags semantiske roller. Karakteristisk nok ser det dog ikke ud til, at Agent-rollen associeres med O-relationen (se dog III, 4.3.1).

Der er dog et specielt forhold mellem S-relationen og Experient-rollen, som her skal uddybes nærmere. I III, 1.3.1 blev forskellen mellem ellers synonyme verber eller to læsninger af visse psykologiske verber koblet sammen med en forskel i, om Experient-rollen var agentiv eller ej, dvs. om der var en sammenkobling af Experient og Agent eller af Experient og Patient, mens Agent-rollen udtryktes for sig, således at man kun har én ikke-agentiv læsning af a., men to læsninger af b. Denne forskel kan associeres med Agent-rollens sammensatte natur. Man kan

nemlig skelne en kontrollerende fra en udøvende funktion (jf. Melis 1983). Og i a. har *le clou* kun den udførende, mens *Julie* i den ene læsning af b., aktivitetsbetydningen, har både den kontrollerende og den udøvende funktion.

- a. *Ce clou agace Pierre.*
- b. *Julie agace Pierre.*

Denne forskel kan hænge sammen med *agacer's* konsistens: Verber af denne type kan denotere enten en tilstand, som i a., hvor eksistensen af referenten for S-syntagmet hævdes, eller en aktivitet, som i den ene læsning af b., hvor eksistensen af referenten for S-syntagmet forudsættes (se kapitel II. Konsistens). I a., og den ikke-agentive læsning af b., hævdes det altså, at *ce clou* eller *Julie* eksisterer i et vist forhold til *Pierre* (tilstand), mens det i den agentive læsning af b. hævdes, at *Julie* udøver en vis aktivitet i forhold til *Pierre*, mens referentens eksistens forudsættes: Agent-referenten forudsættes at eksistere ved aktivitets- og aktionsverber, jf. 3.2 nedenfor.

3.2 Referentialitet

S-konstituenten viser sig også forskellig fra de andre GR ved at den i de fleste tilfælde er referentielt uafhængig af verbalsituationen. Sagt på en anden måde, så er det oftest tilfældet, at referenten for S eksisterer før og uafhængigt af den situation, som verbet udtrykker, især når S-syntagmet udtrykker Agent-rollen (jf. Keenan 1976). I et typisk eksempel som følgende:

La petite fille a peint des jolies fleurs.

eksisterer S-referenten, Agenten, før og uafhængigt af verbal- situationen, mens O-referenten skylder denne sin eksistens. Dette er tilfældet ved de verber der tager et O effectum (se III, 4.3.4). Referentielt afhængige S findes ved visse inakkusative verber, hvis S lige som O manifesterer den fundamentale GR, men ikke har Agent-rollen (jf. Herslund 1988a:226 og III, 5.2.7):

L'enfant est né cette nuit.

Ce bouton a poussé cette nuit.

S-syntagmets referentielle uafhængighed viser sig også ved, at S-syntagmer med alle typer artikler, både bestemte og ubestemte, uafhængigt af verbet kan fortolkes både specifikt og generisk:

Un castor construit des barrages.

Le castor construit des barrages.

Les castors construisent des barrages.

Disse udtryk har lidt forskellige betydninger (se kapitel VI. Nominalsyntagmet), men den generiske fortolkning afhænger ikke af verbal**roden**, selv om den hænger sammen med verbal**fleksionen**, der jo som påvist har et helt specielt forhold til S. En betingelse for at forstå

disse udtryk generisk (som generiske sætninger) er, at S-syntagmet fortolkes generisk; det er forbindelsen mellem et generisk S-syntagme og verbalfleksionen, her præsens indikativ, der giver den generiske læsning af sætningen. Forholdene er, som man skulle vente det, helt anderledes ved O-syntagmer (se III, 4.3.3). Her afhænger fortolkningen af syntagmet helt af verbet, og kun visse verber (følelsesverber) tillader generisk fortolkning af O-syntagmer med bestemt artikel, dvs. den artikel, der præsenterer syntagmet som noget kendt:

J'aime le cinéma russe.
Je déteste les vins liquoreux.

Syntagmer med ubestemt artikel, dvs. den artikel, der præsenterer syntagmet som noget nyt, kan som S fortolkes specifikt eller generisk, men som O kan sådanne syntagmer kun fortolkes enten specifikt eller non-specifikt (dvs. ikke-referentielt):

S:	specifik:	<i>Un chien se promène sans collier.</i>
	generisk:	<i>Un chien ne se promène pas sans collier.</i>
O:	specifik:	<i>Il cherche un chien qui ... (ind.)...</i>
	non-specifik:	<i>Il cherche un chien qui ... (konj.) ...</i>

3.3 Topik

I artikulationen af indholdet har S også en speciel status, nemlig i forhold til funktionen som topik. Traditionelt har man ofte forsøgt at definere subjekt som "det sætningen handler om", dvs. som **topik**, jf. Haberland & Thomsen (1994) og kapitel I, 4. Bortset fra karakteristikken af topik som det, en sætning handler om (jf. begrebet 'aboutness' hos for eksempel Haberland & Thomsen 1994), er det vanskeligt at tilskrive begrebet et helt præcist indhold: Topik er emnet for meddelelsen, det man eventuelt får noget nyt at vide om; topik er det, der påkalder sig og fastholder modtagers opmærksomhed.

Status som topik og dermed default-valg som S er noget, den talende tildeler en given konstituent i overensstemmelse med sine kommunikative formål. Selv om der i en vis forstand er frit slag, så er der dog, alt andet lige, tendens til at vælge topik efter konstituenters grad af referentialitet og individualisering i overensstemmelse med følgende hierarkier (jf. kapitel I, 4.):

Referentialitet:

Deiktisk > Referentiel > Generisk > Non-specifik

Individualisering:

Proprium > Individ, sg. > Individ, pl. > Entitet af 2./3. orden > Masse > Intension

Jo længere til venstre på begge parametre en given konstituent befinder sig, jo mere topik-egnet er den. Det typiske topik er således en individualiseret, deiktisk eller referentiel konstituent som *moi*,

Julie, ma mère, le gardien de l'immeuble. Generiske syntagmer har også høj topik status, som for eksempel *le chien, les femmes*, mens non-specifikke, uindividualiserede syntagmer som *un chien, du courage, du café*, ikke hyppigt optræder topisk. Disse er typisk størrelser, som indføres én gang og som ikke spiller nogen rolle senere i teksten, hvorimod et grundkarakteristikum ved topiske størrelser er, at de gentages gennem større eller mindre passager og derved optræder som **given information**.

Begrebet kan forsøges isoleret ved følgende test: Man kan identificere en sætnings topik X ved at tilføje "et ceci (n')est (pas) vrai de Y aussi", eller lignende (Olsson-Jonasson 1981:140 f.). I følgende:

Paris est la ville au monde où on trouve le plus grand choix de restaurants par kilomètre de trottoir.

kan *Paris* udpeges som topik ud fra følgende fortsættelse:

... et on ne peut pas dire la même chose de Berlin.

mens andre fortsættelser er umulige:

⊗ *et on ne peut pas dire la même chose {des salons de coiffure, des stations de taxis, des kilomètres d'égout...}*

Det er altså S-syntagmet *Paris*, man taler om og som har status af topik. Det forekommer da også naturligt, at det der er topisk, også vælges som det, der konstituerer propositionen, og dermed sætningen, nemlig S, lige som S-syntagmer jo dominerer ved den anaforiske gentagelse, "topik-persistens", som vist i 2.2 ovenfor. Men topik behøver ikke at være S, som i følgende:

A Paris, le touriste a le plus grand choix au monde de restaurants par kilomètre de trottoir, et on ne peut pas dire la même chose de Berlin.

S-syntagmet status som default-topik hænger derfor sammen med, at det typisk rummer given information. Og dette medfører på sin side for eksempel en markant hyppigere foranstilling af attributive adjektiver i S-syntagmer end i syntagmer med andre GR (jf. Forsgren 1978, Nølke 1996 og kapitel IX.). Ledstillingsreglerne (se 1.1 ovenfor) gør, at S-syntagmet i default-tilfældet er uden for det neutrale fokusdomæne, således at en selvstændig fokalisering af adjektiver bliver mindre sandsynlig i denne position:

J'ai vu un éléphant énorme. ... Cet énorme éléphant buvait de l'eau (Waugh 1977, cit. Nølke 1996)

3.4 Tematisering

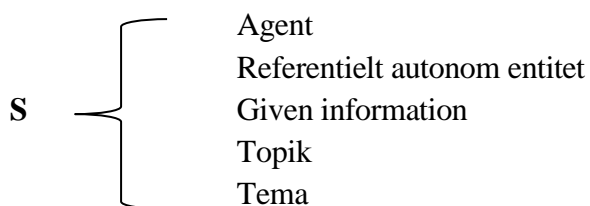
I modsætning til topik, som er en semantisk-pragmatisk funktion i sætningen, er **tema** en pragmatisk funktion på ytringsniveau, som defineres rent positionelt: Tema er ytringens første leksikalske, nominale konstituent og får derved indholdsmæssigt status af at være meddelelsens udgangspunkt (jf. kapitel I, 4.). Temaets funktion er at sikre (lokal) kohæsion, informationsstrukturering og -progression på tekstniveau.

Lige som ovenfor i 3.3, kan man sige, at tema og S falder sammen, når der ikke er særlige grunde til andet. S er i og med sin position førstevalg til tematisk funktion, hvilket indebærer at der skal gøres noget særligt, som brug af præsenteringskonstruktion eller inversion, hvis temafunktionen ikke automatisk skal tilskrives S-konstituenten. I følgende eksempler er sådanne "aftematiserede" S fremhævet:

*Il y a **la petite fille** qui a renversé le grand vase bleu.
Le grand vase bleu qu'a renversé **la petite fille** ...*

4. Opsummering

Den grammatiske relation S, der har en række karakteristiske grammatiske kodningstræk og adfærdsmønstre, samler altså i sig træk fra propositionel semantik (Agent-rollen), fra referentiel semantik (referentiel uafhængighed), fra artikulation af meddelelsen (ny – given information, topik) og fra informations-strukturen (tema). Og der synes at være en tydelig sammenhæng mellem den semantiske Agent-rolle, uafhængig referentialitet og topik status (Herslund 1988a:226 f.). Men S er ikke intersektionen af forskellige uafhængigt definerede fænomener, som det ofte ses defineret i funktionelle tilgange (jf. 3. ovenfor). S er den GR, som defineres ved sin propositionskonstituerende funktion. Og **heraf** følger, at S-syntagmet i default-situationen har tendens til i sig at samle disse mange andre funktioner:

Et kanonisk subjekt er en referentielt autonom, kendt agent, som derfor er et naturligt valg både som topik og som tema. Og som vi har forsøgt at vise, er der en tæt, funktionel sammenhæng mellem dette indhold og Ss kodnings- og adfærdsegenskaber.

Typologisk viser fransk sig som et meget konsekvent subjekt-fikseret sprog der tillader temaer af en type, som for eksempel dansk, der er mere blandet subjekt-tema sprog, har det svært med. Et karakteristisk eksempel på dette er brugen af ubestemt S som tema (Gettrup et alii 1986:77 ff.):

Une ardoise était tombée du toit.

hvor dansk bruger en præsentingskonstruktion til at lave en modal modsætning (jf. Hansen & Heltoft 2011:1202.):

*Der var faldet **en tagsten** ned fra taget.*

***En tagsten** var faldet ned fra taget.*

Det skal dog bemærkes at fransk talesprog mere minder om dansk her, idet man også dér i større udstrækning bruger præsentingskonstruktioner:

*Il y a **une ardoise** qui était tombée du toit.*

jf. Gettrup et alii (loc. cit.), Lambrecht (1988).

I hvor høj grad fransk er subjekt-orienteret, fremgår af denne præsentingskonstruktion, som udtrykker et **tetisk** udsagn, dvs. et udsagn, som ikke præsenterer verbalsituationen i forhold til en entitet (topik), men som en helhed: Subjektsfunktionen, som kanonisk tilskrives topik, udelades ikke, når der ikke er nogen topik – hvilket ville være tilfældet i sprog som latin og spansk – men tilskrives et non-referentielt pronomen. I tetiske udsagn, hvor der ikke er noget notionelt subjekt, ingen topik, varetager S kun den propositionskonstituerende funktion. Det er bemærkelsesværdigt, men i vores sammenhæng forståeligt, at sådanne tetiske udsagn på fransk (og dansk) kun findes med intransitive strukturer: En hovedbetingelse for dannelsen af tetiske udsagn er, at det propositions- og det prædikatskonstituerende argument identificeres (se kapitel I, 4.), idet transitive strukturer, hvor disse to funktioner er delt ud på to forskellige argumenter, nødvendigvis rummer en topik og derfor af rent grammatiske årsager må blive **kategoriske**, det modsatte af tetisk.

4. GRAMMATISKE RELATIONER: OBJEKT

0. Objektrelationen

Den grammatiske relation objekt har en række egenskaber og særtræk som alle enten følger direkte af definitionen af O-relationen som **den prædikatskonstituerende grammatiske relation**, dvs. det led, der sammen med verbet i den transitive konstruktion danner det prædikativiske fundament, eller som har en klar, funktionel sammenhæng med denne definition. Som ved subjektet skelner vi mellem kodnings- og adfærdsegenskaber.

1. Kodning

Kodningsegenskaber har med Os positionelle og morfologiske træk at gøre. Det er blevet nævnt under behandlingen af S og i kapitel I, 1., at fransk er et ret konsekvent SVO-sprog, dvs. at O-syntagmets placering normalt er efter verbalet. Dette hører sammen med SVO-sprogs tendens til at lade den styrede størrelse følge efter den styrende, som på fransk også ytrer sig i brugen af præpositioner, ikke postpositioner, efterstilling af genitiver, ikke foranstilling, og udstrakt efterstilling af attributive adjektiver og substantiver:

- a. *vendre la maison*
- b. *devant la maison*
- c. *le toit de la maison*
- d. *la maison rouge/une tarte maison*

1.1 Position

Som omtalt er fransk et meget konsekvent og rent SVO-sprog. O følger derfor normalt efter verbalet:

La petite fille a renversé le grand vase bleu.

og kan kun have en anden position som følge af anvendelsen af specielle syntaktiske og pragmatiske regler som topikalisering eller tematisering, jf. følgende talesprogseksempler fra Fónagy (1985):

Le parfum j'adore.
Le cinéma je déteste.

eller dislokering, hvor O-syntagmet gentages ved pronominel (klitisk) koindeksering på verbet:

Ce parfum, je l'adore.

Selv om O kan skilles fra verbalet ved indskud af andre led (adverbialer, A-syntagme, jf. III, 6.1.1), er O-positionen lige efter verbalet den fastest forankrede i den franske ledstilling. Og O kan

2. Adfærd

Som tidligere nævnt indgår O en specielt tæt forbindelse med verbet, hvilket viser sig både leksikalsk (semantisk) og syntaktisk. Som foreslået ovenfor (se III, 2.4) kan man have nytte af at se denne tætte forbindelse som en enhed, et **prædikativisk fundament**: O er det led, der i den transitive konstruktion sammen med verbet danner det prædikative fundament. Og det er med denne enhed som en helhed, at S danner en prædikation og dermed en proposition. Inden for denne enhed kan man se indflydelser begge veje, altså både fra O-konstituenten til verbet og fra verbet til O-konstituenten.

2.1 Ellipse af objekt

Under visse omstændigheder kan et O-syntagma lades uudtrykt, nemlig ved identitet med et andet O-syntagma i samme syntaktiske konstruktion:

Ils ont visité ___ et finalement acheté cet appartement.

Det samme O-syntagma behøver altså ikke udtrykkes to gange ved sideordnede verbaler (transformationsgrammatikkens "gapping"). Ved at sammenligne med S-ellipsen (III, 3.2.1):

Ils ont acheté cet appartement et ___ l'ont revendu dans la semaine.

ser man, at de to typer ellipser er helt forskellige: S-ellipsen "sletter" fremad, mens O-ellipsen "sletter" bagud. Denne forskel skal uden tvivl sættes i forbindelse med SVO-mønstret. Led foran et verbal behøver ikke gentages foran et følgende sideordnet verbal, hvis leddene er identiske, jf. Ss evne til at kontrollere anaforer, mens led efter et verbal kun behøver at udtrykkes efter det sidste af flere sideordnede verbaler:

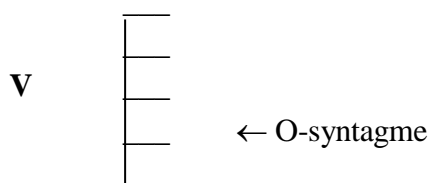
S V O et ___ V O
S V ___ et S V O

Derved kommer S-ellipsen nødvendigvis til at virke fremad (til højre), mens O-ellipsen virker bagud (til venstre).

2.2 O-konstituentens indflydelse på verbet

Udmøntning af polysemi

Alle verber er mere eller mindre polyseme (jf. kapitel I, 2.). Deres præcise betydning får de først i en given kontekst, og her spiller O-relationen en afgørende rolle i forbindelse med transitive verber: Det er nemlig O-syntagmet, der gennem sin specielle tilknytning til verbet kompletterer og præciserer verbalbetydningen ved at udfylde hullet for den fundamentale argumentrolle, hvis hovedegenskab netop er den at konstituere verbalsituationen, i den forstand at denne ikke kan forestilles uden det fundamentale argument. Et verbs polysemi kan repræsenteres som en skala af muligheder, eventuelt som metaforiske udvidelser af en kernebetydning. Ved at udfylde den plads, verbet åbner gennem O-relationen, fastlægger O-syntagmet værdien på denne skala:

Som eksempel på et ekstremt polysemt verbum kan man tage *prendre*:

Julie a pris le crayon.

Julie a pris son médicament.

Julie a pris un steak.

Julie a pris un autre exemple.

Julie a pris le train.

Julie a pris l'autoroute.

Julie a pris rendez-vous chez le dentiste.

Julie a pris une décision importante.

Julie a pris la fuite.

Julie a pris de l'âge.

Julie a pris son courage à deux mains.

Disse eksempler viser, hvorledes *prendre*'s betydning varierer som en funktion af O-syntagmet, fra relativt frie og originale forbindelser over faste kollokationer til idiomatiske udtryk. Og det er udelukkende O-syntagmet, der frembringer denne variation; man kan nemlig udskifte S-syntagmet lige så meget man vil uden at frembringe den mindste variation i for eksempel prædikatet *prendre le train* (jf. Marantz 1984:23 ff., Herslund 1988b:10 f.). Denne fundamentale asymmetri mellem O og S er det grundlæggende indicium for relevansen af at skelne mellem to hovedfunktioner, prædikats- og propositionskonstituering.

Valg af S

Man kan altså konstatere en væsentlig asymmetri mellem S og O. Dette hænger sammen med, at V + O danner en enhed, og at det er denne enhed – det prædikativiske fundament – som helhed, S indgår en prædikativ forbindelse og danner en proposition med. Dette fremgår blandt andet af, at variation i O-syntagmet har konsekvenser for fortolkningen og i sidste instans valget af S-syntagme. I eksemplerne med *prendre* ovenfor kan man se, hvordan S-syntagmets rolle i forhold til verbalsituationen varierer i takt med, at O-syntagmet ændres: Selv om *Julie* vel har Agent-rollen i de fleste tilfælde, så er der tale om meget forskellige udgaver af Agent-rollen som en konsekvens af variationen i valg af O-syntagme, og i *prendre de l'âge* for eksempel er der snarere tale om en Patient-rolle.

Den samlede konsekvens af enheden V + O for valg af S-syntagme fremgår, hvis man lader O-syntagmet for *prendre* være for eksempel *une heure*. Så ser man, at *prendre une heure* kun kan

have S-syntagmer af en ganske bestemt type:

- **Julie prend une heure.*
- **Le crayon prend une heure.*
- Le travail prend une heure.*
- Le trajet prend une heure.*
- La préparation prend une heure.*

S-syntagmet skal rumme et substantiv, der denoterer noget, der kan måles i tid, altså ikke konkrete. V + O determinerer sammen valget af S, men vi kender ingen eksempler på, at S og V sammen bestemmer valg af O.

Tilsvarende kan V + O sammen determinere numerus i S-syntagmet:

- Jean et Pierre échangent des points de vue.*
- **Jean échange des points de vue.*

- Jean et Pierre partagent une bière.*
- **Jean partage une bière.*

Enheden V + O determinerer også valget mellem forskellige manifestationer af A-relationen, idet man for eksempel med kompletivsætning eller infinitivsyntagme som O åbner mulighed for A_{dat}, mens andre O-syntagmer åbner mulighed for A_{loc} (se III, 6.):

- Elle ne m'imposa toutefois pas d'épouser ma charcutière* (Gary, cit. Herslund 1988a:120)

- Il a triomphé par la force et impose **autour de lui** un ordre qui est à son image* (Tournier, cit. ib.)

Fastlæggelse af aktionsart

Hvis man opfatter aktionsart som manifestation af verbets konsistens, som vi har gjort det i kapitel II., så skal man vente, at det fundamentale arguments konsistens har visse konsekvenser for det prædikativiske fundaments konsistens, og at et transitivt S ikke har det. Og det ser også ud til at være tilfældet.

O-syntagmets betydning for fastlæggelsen af aktionsart ses for eksempel tydeligt ved et verbum som *porter*:

- a. **Tilstand:** *Elle porte son nom.*
- b. **Aktivitet:** *Elle porte son fusil.*

Igen ser man, at kombinationen V + O tilskriver S en given semantisk rolle, Location i a., Agent i b., som passer med det prædikativiske fundamentes aktionsart.

O-syntagmets konsistens har herudover mange, til dels ret komplicerede, konsekvenser for fastlæggelsen af aktionsarten (se kapitel II.). Når verbets O-relation bliver udfyldt, opstår der en ny enhed og det er denne, der har en given aktionsart. Aktionsartfænomenerne er vel et af de bedste argumenter for at antage, at V + O udgør en enhed, et prædikativisk fundament, på en måde som S_t + V ikke gør. Som eksempler på dette kan man anføre, at aktivitetsverber med utælleligt O-syntagma danner aktivitetsprædikater, men med tælleligt O-syntagma kan danne aktionsprædikater:

*Julie a bu **du whisky** pendant (*en) 5 minutes.*

*Julie a bu **un/le whisky** en (*pendant) 5 minutes.*

Dette beskrives som henholdsvis overensstemmelse og konflikt i konsistens (se kapitel II.).

Man kan dog finde eksempler, der synes at vise, at også andre sætningsled end O kan have indflydelse på aktionsarten, for eksempel det transitive subjekt (eksemplet skyldes oprindeligt Carl Vikner):

- a. *L'espion franchit la frontière.*
- b. *La division franchit la frontière.*
- c. *Des espions franchissent la frontière.*

hvor a. betegner en aktion, b. en aktion eller en aktivitet og c. en aktivitet. Men der er en væsentlig forskel mellem disse eksempler og eksemplerne ovenfor, som skyldes den S/O-asymmetri, vi anser for fundamental: Der kan komme noget iterativt eller durativt ind ved passende subjekt (flertal eller kollektivt), men hver enkelt *franchir*-handling vedbliver at være [-Homogen], en aktion, således at **grundaktionsarten**, dvs. det prædikativiske fundamentes aktionsart, ikke berøres af det transitive subjekt, mens hele sætningens aktionsart naturligvis kan blive modificeret af det: Et pluralis S kan altid give en sætning iterativ læsning ved at **kvantificere** hele prædikatet *franchir la frontière*. Kun på denne måde kan S_t have indflydelse på den samlede sætningens aktionsart, men kun O, den fundamentale GR, og A kan determinere prædikatets. Om A-syntagmets indflydelse, se III, 6.2.1.

2.3 Verbets indflydelse på O-konstituenten

Selektionsrestriktioner

Som vi har vist i 2.2, har O-syntagmet den meget vigtige funktion at komplettere og præcisere verbet, som først får sin præcise betydning fastlagt ved den udfyldning, som O foretager, jf. eksemplerne med *prendre* ovenfor. Men verbet kan også stille leksikalske krav til sit O-syntagma. Selektionsrestriktioner har med den leksikalske forbindelighed mellem verballekset og O-konstituenten at gøre. Restriktionerne kan gå fra at være restriktioner på O-konstituentens

konsistens eller andre semantiske træk til at være af ret præcis leksikalsk, kollokationær, natur som for eksempel ved *décerner* som næsten kun kan have et O-syntagma som *prix* eller synonymer herfor (jf. også Plank 1984).

Selektionsrestriktioner kan gælde alle GR, men karakteristisk nok er alle tilfælde af semantisk overensstemmelse, som diskuteres i Plank (1984), eksempler på V + O forbindelser. Moravcsik (1978) understreger netop forskellen mellem restriktionerne på O og S_i og S_t: "The only requirement that subjects of transitive verbs typically have to fulfill is that they be self-motivated (mostly human, or animate), or possible instruments of agents. Objects of transitive verbs, however, together with subjects of intransitive verbs, are more finely subcategorized" (271). Det er derfor formålstjenligt at skelne to slags restriktioner. Visse verber kræver tilsyneladende animeret S, men sådanne restriktioner er af en anden art end de restriktioner, der hviler på O-konstituenten, idet brud på dem ikke uden videre fører til ugrammatiske resultater. Der sker snarere det, at et [-Animeret] leksem omfortolkes metaforisk som [+Animeret] (jf. Herslund 1988a:73 ff.):

La forêt sourit.

Le lac lisait nos pensées.

Les pâtes X aiment les sauces Y.

eller også får man en slags afledt læsning med animering (se kapitel II.), hvor verbet for eksempel får en kausativ betydning:

Ce livre a tué des millions de gens.

Disse forhold kan fortolkes på den måde, at visse verber snarere end at **kræve** et [+Animeret] S **tildeler** deres S-konstituent dette træk.

Dette er ikke tilfældet ved den anden type, de restriktioner, der typisk er restriktioner på O-syntagmet, og som har med konsistens at gøre. Ved verber som *compter*, *rassembler*, *distribuer*, skal O-syntagmet således være morfologisk pluralis, eller have pluralis eller kollektiv betydning:

La petite fille compte ses billes.

**La petite fille compte sa bille.*

Her er der ikke tale om, at *compter* **tildeler** sin O-konstituent trækket [+Pluralis], her **kræver** verbet i kraft af sin betydning et pluralis O-syntagma. Boons et alii (1976b:24 ff. og Table 32 PL) anfører blandt mange andre følgende verber, der kræver pluralis O-syntagma: *accumuler*, *additionner*, *amasser*, *amonceler*, *attrouper*, *classer*, *collectionner*, *compter*, *distribuer*, *entasser*, *grouper*, *ranger*, *rassembler*, *recenser*, *réunir*, *totaliser*, *unifier*. Man kan stille spørgsmålet, om lignende restriktioner ikke også gælder for visse S_t, jf. følgende eksempler med *cerner*:

Les policiers ont cerné la maison.

La police a cerné la maison.

**Le policier a cerné la maison.*

Ud fra sådanne eksempler kunne man altså tro, at et transitivt verbum som *cerner* krævede pluralis S. Boons et alii (1976b:17) har ikke fundet sikre eksempler på sådanne restriktioner på transitivt S. Og det er da heller ikke vanskeligt at finde passende, og ikke nødvendigvis semantisk pluralis Ser, som viser at det ikke er tilfældet:

La haie/le mur cerne le jardin.

Un trait noir cerne cette figure.

L'horizon qui cerne cette plaine (Barrès, *Petit Robert*)

Den restriktion, der hviler på *cerner's* S er altså, at denne konstituent skal denotere noget ikke-punktuel, noget der har en vis udstrækning; at det er en restriktion af den første type, ses af at *police* i eksemplet ovenfor fortolkes kollektivt, altså tildeles semantiske træk af verbet (jf. også **Valg af subjekt** ovenfor). Men det er formodentlig umuligt at finde singularis O, som ikke semantisk er pluralis, ved et verbum som *compter*:

Il compte ses sous/son argent.

**Il compte sa fortune/sa richesse.*

Numerus i O-konstituenten

Et singularis O kan få pluralisfortolkning fra S (jf. Langacker 1991:123, som giver eksemplet: *Three boys lifted a chair*):

ses compagnons frappent leur bouclier avec leur épée (Planchon *Vikings* 57)

Dette forstås også ud fra den tætte enhed, som V og O danner: S "kvantificerer" hele det prædikativiske fundament og fremtvinger en "iterativ" (distributiv) læsning, lige som det var tilfældet med aktionsart ovenfor, hvor et pluralis S kan medføre en global iterativ betydning.

Nægtelsens indflydelse

Da verbum og O tilsammen danner en enhed, skal man vente, at nægtelsen, hvis virkefelt netop er dette prædikativiske fundament og eventuelle følgende sætningsled, har en vis indflydelse. Det er da også velkendt, at den ubestemte artikel kan erstattes af et simpelt *de* i negerede sætninger. Denne såkaldte "reduktion af artiklen" ("article partitif réduit") sker dog kun i syntagmer efter verbalet, og kun i syntagmer med den fundamentale GR, dvs. O og S_i (se videre III, 5.2.5); der kan altså ikke ske nogen reduktion i syntagmer med A-relation:

a. *Il avait acheté des bonbons.*

Il n'avait pas acheté de bonbons.

- b. *Il arrive **des** touristes.*
*Il n'arrive pas **de** touristes.*
- c. *Il avait donné les bonbons à **des** enfants.*
Il n'avait pas donné les bonbons à **d'enfants.*
- d. *C'est **de** la paresse.*
Ce n'est pas **de paresse.*

En sådan variation i O-syntagmet er velkendt fra kasussprog som græsk (såkaldt partitiv genitiv) og russisk. På russisk bruger man således genitiv i stedet for den normale O-kasus akkusativ, når referenten for O-syntagmet fremstilles som ikke-eksisterende (eksempler fra Dahl & Karlsson 1975:18):

*Ja ne kupil **doma**_{Gen.}*
 'Jeg købte ikke (noget) hus'
*Ja ne kupil **dom**_{Acc.}*
 'Jeg købte ikke et hus/huset'
*Ja ne kupil **dom**_{Acc} Petrova.*
 'Jeg købte ikke Petrovs hus'

Som på fransk er denne alternation på russisk begrænset til O- og S_i-relationen. Det er i denne sammenhæng selvfølgelig påfaldende og bemærkelsesværdigt, at man også på fransk bruger genitivmærket *de* i denne funktion, og spørgsmålet er, om det ikke på fransk også er mere hensigtsmæssigt at se en relationsændring snarere end en reduktion af determinativet i O-syntagmet (for eksempel fra *du* til *de*), som foreslået af Skårup (1994). Et umiddelbart argument for denne analyse er det, at man har konstruktion med *de*, selv hvor der ikke er noget determinativ at reducere:

C'est qu'il n'y a d'art que là où il y a création (Tournier, cit. Skårup 1994:207)

og at også den ubestemte artikel i positiv konstruktion modsvares af et *de* i negativ, hvor man jo heller ikke kan tale om en "reduktion":

- *Et de quel droit me faites-vous **une** scène?*
 - *Je ne vous fais pas **de** scène!* (Dard San Pedro 1.49)

Denne relationsændring ytrer sig ved, at det transitive verbum positivt konstrueres med et O, men negativt med en modifikator med præpositionen *de*:

S V O → S Neg + V Mod_{de}

Dette svarer til de valensskemaer, man finder uden nægtelse ved verber som *changer* og *manquer* (jf. igen Skårup 1994:202 ff.). Fænomenet, relationsændring fra O til modifikator, ligner således fænomenet **inkorporering** (jf. kapitel I, 5. og Herslund 1994b, 1995a) og det indgår som sådant i det generelle **antipassiv**-mønster (se III, 7.). Dette mønster bygger på, at én aktant i det transitive mønster, Agenten, fremhæves ved, at den anden, Patienten, marginaliseres eller fjernes. I tilfældet med nægtelsen marginaliseres en aktant, der, som vi argumenterer for nedenfor, netop denoterer noget ikke-eksisterende, ved at få tildelt en modifikator-relation (med præposition) i stedet for den ventede centrale O-relation, som jo normalt tildeles det fundamentale argument. Det typiske for modifikatorer er jo netop, at de i modsætning til argumenter ikke normalt er referentielle. Det forekommer derfor også naturligt, at et syntagma, der er ikke-referentielt (nægtelsen negerer eksistensen af en referent) realiseres som en modifikator.

Langt de fleste fremstillinger (for så vidt de overhovedet er eksplicite) synes dog at antage, at brugen af *de* efter nægtelse er udtryk for en determinativ-alternation inden i O-syntagmet, ikke en ændring i syntagmets grammatiske relation til verbalet. Man har så forsøgt at forklare denne artikel-alternation på to principielt helt forskellige måder: Ved nægtelsens virkefelt ('portée'), dvs. udpegelsen af det specifikke element, der benægtes, eller ved O-syntagmets denotation, således at O-syntagmet har *de* – i vores analyse altså er en modifikator – hvis det fremstilles som denoterende en ikke eksisterende størrelse i det beskrevne univers. De fleste grammatikere bruger den første forklaring (for eksempel FG og Togeby 1982a); Danell (1974, 1992) argumenterer for den anden, mens Gaatone (1971, 1992) bruger begge. Det er dog karakteristisk for flere fremstillinger, at de hverken er særligt velorienterede i litteraturen om nægtelsen eller anlægger en særligt sofistikeret syntaktisk analyse.

Følgende eksempel fra Sten (1938:128 f.), citeret af Danell (1974:414) viser, hvordan man kan komme til at fortolke konstruktionen som afhængig af nægtelsens virkefelt:

*Je n'ai pas amassé **des millions** pour envoyer mon unique héritier se faire casser la tête en Afrique.*

idet man kan konstruere parafrasen:

*J'ai amassé **des millions**, mais pas pour ...*

hvor O-syntagmet *des millions* ikke rammes af nægtelsen, som "går på" det følgende *pour*-syntagma. Men som Sten selv korrekt viser det, må man skelne mellem to forhold: "Eftersom den positive Sætnings Opgave er at fastslå en Forbindelse mellem Subjekt og Prædikat, vil naturligvis en Benægtelse af Sætningens Rigtighed være ensbetydende med Benægtelse af en Sammenhæng mellem Subjekt og Prædikat" (1938:14)¹⁰ og: "... udpege et enkelt Led, Nægtelsen

10. Man ser, hvor tæt vores beskrivelse ligger op ad Stens analyse: Det er den propositionskonstituerende funktion,

specielt skal "gaa paa" (d. v. s. hvilket Led i Kæden, der bevirker, at det samlede ikke kan være rigtigt)" (ib. 15). Med andre ord: Nægtelsens virkefelt er altid, hvad der kommer efter den, dvs. det prædikativiske fundament og eventuelle andre sætningsled (adverbialer o. lign.). Inden for dette virkefelt vil en konstituent, typisk den sidste, være fokaliseret, helt uafhængigt af nægtelsen (jf. Nølke 1994). Den konstituent, der fokaliseres, er den, der denoterer det element, der gør at forbindelsen S + Prædikat ikke er sand. Men dette forhold har intet at gøre med artikelvalget ved O. Følgende sætninger har samme struktur, herunder samme virkefelt for nægtelsen (jf. Danell 1974:415 f.):

- a. *Nous ne buvons pas **du vin** tous les jours.*
- b. *Nous ne buvons pas **de vin** aujourd'hui.*

og alligevel har de forskellig konstruktion. Det er da også klart, hvori forskellen mellem dem består: I a. benægtes forbindelsen mellem *nous* og *boire du vin tous les jours*, dvs. forbindelsen *nous* og *boire du vin* benægtes for universet *tous les jours*, som denoterer en samling muligheder, hvoraf nogle muligvis udnyttes, dvs. O-denotatums eksistens i det pågældende univers benægtes ikke, jf. *Nous buvons du vin, mais pas tous les jours*. I b. benægtes for så vidt det samme, nemlig forbindelsen mellem *nous* og *boire du vin aujourd'hui*, men effekten er en anden, da universet *aujourd'hui* kun denoterer én mulighed, som altså ikke udnyttes: Entiteten *vin* fremstilles altså som ikke-eksisterende i dette univers og optræder derfor som en modifikator, *de vin*.

Hypotesen om, at alternationen *un, du ~ de* afhænger af forskellige virkefelter for nægtelsen, medfører altså nogle forudsigelser, som ikke synes at slå til. Som i eksemplerne ovenfor skal der altså være forskellige nægtelsesvirkefelter i de to følgende eksempler:

- a. *Il n'avait pas vu **de petit chat**.*
- b. *Il n'avait pas vu **un petit chat qui s'était caché sous la table**.*

Men som i eksemplerne ovenfor ser det ikke ud til, at nægtelsens virkefelt, som jo altid er alt, hvad der følger den, kan bruges til noget som helst. Derimod er det postverbale syntagmes denotation afgørende: Det optræder som modifikator med *de*, når dets referent fremstilles som ikke-eksisterende i det relevante univers, som O med den af andre grunde relevante artikel, når der er en referent; i a. var der ikke nogen kat at se, i b. var der en kat, men han så den ikke. Hvis man antager denne forklaring, så følger det, at referentielt afhængige O-syntagmer, O effectum, se 3.4 nedenfor, altid erstattes af modifikator med *de* ved nægtelse. Og det ser også ud til at holde stik:

- Il n'a pas peint **de tableau**.*
- Il n'a pas construit **de maison**.*

I sådanne tilfælde kan man naturligvis få almindelig ubestemt artikel ved kontrastiv fokalisering, men næppe ved neutral, lige som distinktionen mellem deskriptiv og polemisk nægtelse kan spille ind her (jf. Nølke 1992, 1994).

Den foreslåede analyse stemmer også med det forhold, at generisk brugte ubestemte O-syntagmer ikke kan have konstruktionen med *de* (jf. Gaatone 1992:100):

*On ne traite pas **une** (*de) femme comme ça.*

Det ville være besynderligt at udtale sig generisk om noget, som man fremstiller som ikke eksisterende (se kapitel VI). Om andre kontekster, spørgsmål o. lign., hvor fortolkningen af syntagmets denotatum som ikke eksisterende også er udelukket, og hvor man altså har konstruktion med O-relationen (*un* og *du*), ikke *de*-modifikator, se Danell (1974).

Nægtelsens evne til således at benægte eksistensen af en referent for det fundamentale argument hænger sammen med den specielt tætte sammenhæng inden for det prædikativiske fundament, som vi argumenterer for: Hvis nægtelsen benægter forbindelsen S + Prædikat ved syntaktisk at negere prædikatet, så kan den komme til, afhængigt af verbum og syntaktisk kontekst (jf. Danell 1974), at benægte "til bunds", dvs. selve eksistensen af en referent for det fundamentale argument: Ø-trinnet af et prædikat må være det, hvor der ikke er noget argument til at konstituere det. Derfor er Gaatones bemærkninger om det mystiske i, at indirekte objekter og adverbialer ikke rammes af artikel-alternationen, ret irrelevante:

"Au plan sémantique, on voit mal pourquoi des contextes de ce type interdisent la quantification nulle ou l'assertion de non-existence, c'est-à-dire, ce qui distinguerait, par exemple, l'une de l'autre, les phrases suivantes:

Je ne prends jamais *de* parapluie / *Je ne sors jamais avec *de* parapluie

Je n'élabore pas *de* projet / *Je ne travaille pas à *de* projet

Pareille distinction devrait s'appuyer sur la reconnaissance d'une différence systématique dans la relation qu'entretient le verbe avec l'objet direct d'une part, et l'objet indirect d'autre part. A défaut d'une telle reconnaissance, on n'a d'autre choix que de se contenter d'une contrainte formelle, qui reflète au fond le fait suivant: *de* négatif est exclu en régime de préposition, de même qu'il est, par exemple, exclu devant un sujet préverbal" (1992:102)

En syntaktisk analyse, der tildeler O – og S_i – en specielt tæt sammenhæng med verbet, i modsætning til S_i og de forskellige manifestationer af A-relationen (Gaatones "objet indirect"), har intet besvær med at forklare disse forhold. Og at S_i kun kan optræde med *de* postverbalt (jf. III, 5.2.5):

Des touristes sont venus.

**De touristes ne sont pas venus.*

Il n'est pas venu de touristes.

følger simpelthen af det faktum, at det præverbale S ikke er inden for nægtelsens virkefelt, hvor relationsændringen (artikel-alternationen for Gaatone) jo finder sted.

Clitisering af pronomener i O-syntagmaet

O-syntagmets tætte forbindelse med verbet viser sig også i muligheden for clitisering på verbet af underordnet led i O-syntagmaet. Denne mulighed gælder ikke blot pronomenerne *en*, men også dativpronomener (jf. Herslund 1983):

- a. *De loin, on voyait les toits des maisons.*
De loin, on en voyait les toits.
- b. *On a cassé les deux bras à/de Jérôme.*
On lui a cassé les deux bras.

Clitisering af underordnet *en* i nominalsyntagmaet kan ikke ske ved syntagmaer med andre GR end O (undtagen, selvfølgelig, S_i-syntagmaet, jf. III, 5.2.6. Om clitisering ved adjektiv som subjektsprædikat, se III, 8.5.1)¹¹:

De loin, l'artillerie tirait sur les toits des maisons.

**De loin, l'artillerie en tirait sur les toits.*

Med de i note 3 nævnte begrænsninger ser det altså ud til, at clitisering kun kan foregå inden for den enhed, som det prædikativiske fundament danner (se også Kayne 1975 (1977)).

Obligatorisk O?

Hvis O er det til verbet tættest knyttede led, så skulle man vente, at verber ofte følges af obligatorisk udtrykt O. Man ser det ofte hævdet i litteraturen, at et realiseret O-syntagmaet kan være obligatorisk, og at O derfor i virkeligheden står på lige fod med S. Til støtte for dette anføres det så, at S jo også ofte kan udelades (jf. III, 3.1.4, 3.1.5, 3.2.1 og 3.2.4). Man overser dog i denne argumentation, at udeladelse af S er bundet til ganske bestemte syntaktiske strukturer (imperativ, ellipse, "desententialisering"), mens udeladelse af antaget "obligatorisk" O ikke er begrænset til særlige konstruktioner, selv om der muligvis hyppigere sker udeladelse af O i infinitiv-konstruktioner end ved finite verbaler (jf. Fónagy 1985:31). Oven i købet udviser S og O markant forskellig opførsel i ellipse (jf. 2.1). Som allerede påvist i Herslund & Sørensen (1985:41 ff.), er der ingen sikre eksempler på obligatoriske valensled på fransk: Alle slags O ser ud til at

11. Et dativpronomen kan clitiseres fra et præpositionelt syntagmaet:

A travers l'herbe qui lui arrivait jusqu'à la poitrine (Gary, cit. Herslund 1988a:256)

kunne udelades i passende kontekst.

Men det er selvfølgelig rigtigt, at jo mere polysemt et verbum er, jo mere afhængigt af manifestation af O-relationen er det for at blive forstået korrekt. Dette er for eksempel tilfældet med et stærkt polysemt verbum som *prendre* (jf. 2.2 ovenfor), som formodentlig kun optræder uden sit O i faste eller situations-bestemte udtryk:

Prenez!
Tu prends, alors?

Boons et alii (1976a:267 f.) konkluderer da også, at de eneste sikre eksempler på obligatorisk O er ved måle-verber (*mesurer, peser, etc.*), hvor det dog snarere drejer sig om en modifikator end O-relationen (jf. III, 1.3.6). Ellers må man konstatere: "Pour pratiquement tous les autres verbes transitifs, il semble possible de trouver un contexte où l'emploi *No V* est acceptable voire vraisemblable dans la performance quotidienne". Et verbum som *longer* synes at være et eksempel på verbum med obligatorisk udtrykt objekt:

?**La rivière longe.*

Men en given kontekst tillader dog verbet, at optræde uden:

Cette rivière longe, tandis que l'autre s'écarte (Boons et alii 1976a:268)

2.4 Diatese

O-relationen er simpelthen den akse, hvorom diatesen drejer sig. I store træk er diatesens funktion på fransk den at skabe intransitive strukturer af transitive. Dette kan ske på to måder, som begge involverer O-relationen, som jo er definatorisk for den transitive konstruktion: Enten ved en fjernelse eller marginalisering af Agent-rollen, hvorved det fundamentale argument, O-syntagmet, forfremmes til også at indtage den propositions-konstituerende funktion – **passiv diatese**; eller ved at fjerne eller marginalisere Patient-rollen og dermed O-syntagmet, hvorved det propositionskonstituerende argument, S-syntagmet, også bliver prædikatskonstituerende – **antipassiv diatese**.

Man har passiv diatese både i den refleksive konstruktion og den passive prædikatskonstruktion (se kapitel IV.). Begge konstruktioner kan ses som udtryk for det samme grundfænomen: Tildeling af de to grundlæggende GR, prædikats- og propositionskonstituering til samme syntagme. Der er altså tale om en relationsændring **inden for** det prædikativiske fundament¹² efter følgende mønster:

12. Jf. at Keenan (1985) beskriver passiv, som en proces, der foregår inden i verbalsyntagmet.

St V O

↗

Si V

Der dannes altså en intransitiv struktur af en transitiv, idet det fundamentale argument samtidig med at være prædikatskonstituerende bliver udnævnt til at være propositionskonstituerende:

- a. *On ouvre la porte.*
- b. *La porte s'est ouverte.*
- c. *La porte a été ouverte.*

Den prædikativiske struktur med det tidligere O-syntagma som S, c., betragtes af mange grammatikere som definatorisk for objektet ("det led, der bliver subjekt i passiv"). I vores fremstilling betragtes strukturen som definatorisk for det fundamentale argument, jf. III, 2.4 og III, 5.2.1.

Den antipassive diatese findes leksikalsk i visse verbers alternerende valensskemaer som for eksempel *toucher le mur* ovf. *toucher au mur* (se kapitel III, 7. og diskussionen om *de*-konstruktion ved nægtelse i 2.3 ovenfor), delvist grammatikaliseret i visse refleksive konstruktioner som for eksempel *attaquer le problème* ovf. *s'attaquer au problème* (se kapitel IV, 4.)

3. Indhold

Lige som det var tilfældet med S (se III, 3.) er det vanskeligt umiddelbart at associere noget fast indhold med O-relationen. Dette forhindrer dog ikke, at man kan beskrive nogle hovedtræk, som synes at hænge sammen med denne relation.

3.1 Semantiske roller

Den eneste restriktion, der gælder O-relationens forbindelse med semantiske roller, er, at Agent-rollen aldrig realiseres som O. Det nærmeste man kan komme en agentiv fortolkning af et O-syntagma er ved "kontrolkausativer" (Hansen & Heltoft 2011:1270 ff.) som for eksempel: *L'homme promène son chien*. Bortset herfra kan verber tildele deres fundamentale argument en hvilken som helst rolle, som altså realiseres som en O-relation. Dette har ført adskillige forfattere siden Fillmore (1968) til at antage en slags semantisk nul-rolle, en rolle hvis eneste indhold kommer fra verbet (således både Dik 1978 og Langacker 1991). Men dette synes snarere at karakterisere O-relationen, den prædikatskonstituerende funktion, end en egentlig semantisk rolle, som tilskrives et argument.

Denne indifferens over for semantisk indhold har nogle karakteristiske konsekvenser ved de verber, der kan realisere samme semantiske rolle, for eksempel Location, som enten A_{loc} eller O:

- a. *Julie habite **au** quatrième.*
 b. *Julie habite **le** quatrième.*
- a. *Julie a chargé des caisses **sur la voiture**.*
 b. *Julie a chargé **la voiture** de caisses.*

I kraft af O-relationen udnævnes den konstituent, der i a.-eksemplerne er lokativ, til fundamentalt argument, og der opstår en såkaldt "holistisk" læsning: I det første eksempel betyder b.-sætningen således, at 'Julie **bebor** fjerdesalen', dvs. involverer den totalt, mens hun i a. blot placeres, hun 'bor på fjerde'; tilsvarende med det andet eksempel: I a. kommer der nogle kasser på vognen, i b. bliver den læsset, dvs. fyldt, med kasser. Denne evne til at frembringe en "holistisk" betydning er særegen for O-relationen og understreger endnu en gang dens intime forbindelse med verbet og status som fundamental GR (jf. Herslund 1995b).

3.2 Alternationer med O

I forbindelse med visse verber alternerer O med en præpositionel modifikator- eller A-konstruktion. I alle tilfælde viser konstruktionen med O tættere semantisk integration med verbet: Det argument med tilhørende semantiske rolle, som får status af fundamentalt led ved at få tilskrevet O-relationen, fremstilles i alle tilfælde som mere centralt og fundamentalt impliceret i verbalsituationen. Det drejer sig om følgende tilfælde:

1. Verber med partitiv konstruktion; intransitivisering, samme argument som enten O eller Mod:

*boire **ce vin** – boire **de ce vin***

2. Refleksiviserede verber (jf. Herslund og Sørensen 1987:66 ff. og kapitel IV, 4.); intransitivisering, samme argument som enten O eller A:

*approcher **qc.** – s'approcher **de qc.***

3. Alternationer af "spray paint"-typen (jf. Herslund 1995b og 3.1 ovenfor); forskellige valg af argument til O-relationen:

*fournir **qn. de, en qc.** – fournir **qc. à qn.**
 charger **qc. de qc.** – charger **qc. sur qc.***

4. Antipassiv (jf. III, 7. og Herslund & Sørensen 1987:72); intransitivisering, samme argument som O eller A eller Mod:

*toucher **qc.** – toucher **à qc.**
 changer **qc.** – changer **de qc.***

Igen som i 3.1 kan man i flere af disse tilfælde associere O-konstruktionen med en "holistisk" betydning, mens den præpositionelle konstruktion blot udtrykker "kontakt", eller antipassiv diatase (se videre III, 7. og kapitel IV.).

3.3 Referentialitet

Hvis S er referentielt uafhængigt af verbet (jf. III, 3.3.2), så er O til gengæld ofte referentielt underlagt det. Dette udtrykkes ikke blot i de to typer af O, affectum og effectum, som skal omtales nedenfor, men også i O-syntagmets specificitet. Det er således typisk for ubestemte O-syntagmer, at de afhængigt af verbet kan være ikke-transparente, dvs. tvetydige mellem specifik og non-specifik læsning (jf. Keenan 1985:266):

Julie a embrassé un homme avec une balafre sur la joue. (Transparent: specifikt O-syntagme)

La police cherche un homme avec une balafre sur la joue. (Ikke-transparent: specifikt eller non-specifikt O-syntagme)

I modsætning til S (III, 3.3.2) er O-syntagmet altså ofte referentielt underlagt verbet og mere præcist verbal**roden**. Vi har lige set eksempler på, at fortolkningen af et ubestemt O-syntagme som non-specifikt afhænger af verbet: Kun nogle verber åbner denne mulighed. Tilsvarende er en generisk fortolkning af et O-syntagme kun mulig ved visse verber (følelserverber), og i modsætning til S-syntagmet kun ved bestemt O-syntagme, dvs. et syntagme, der præsenteres som kendt information (jf. III, 3.3.2):

Tout le monde aime le calvados.

Jean déteste les vins de Californie.

Ubestemte O-syntagmer, dvs. syntagmer der præsenteres som ny information, kan kun opfattes specifikt eller non-specifikt, aldrig generisk.

3.4 Typer af O

Inden for enheden, det prædikativiske fundament, kan man skelne forskellige grader af sammenhæng mellem V og O, den fundamentale GR. Det er i hvert fald relevant at skelne mindst tre typer af O.

Indre objekt

Man taler om 'indre objekt' i de tilfælde, hvor O-konstituenten karakteriserer og præciserer indholdet i verbet (jf. Gougenheim 1970, Herslund & Sørensen 1985:56, 1987:73 f., Plank 1990:70), men ikke adskiller sig notionelt fra det og ikke kan konceptualiseres som en selvstændig entitet forskellig fra selve verbal-handlingen:

danser la valse, vivre sa vie, jouer gros jeu, parler français

Notionelt adskiller konstruktionen med indre objekt sig ikke meget fra en intransitiv konstruktion med det samme verbum: I *danser la valse* kan der ikke udskilles en entitet, *la valse*; *la valse* er simpelthen *danser*. Men sprogligt giver konstruktionen med en nominal størrelse som O mulighed for præciseringer og modifikationer af verbalsituationen, som brugen af det simple verbum ikke ville tillade. Denne type objekt nærmer sig altså status af **modifikator** og karakteriseres også ofte sådan, jf. Gougenheim (1970), Chafe (1970:156 ff.), som taler om 'complement', og Halliday (1985:134 ff.), som taler om 'range'. I flere tilfælde har man da også på fransk en præpositionel modifikatorkonstruktion, hvor man for eksempel på dansk har en konstruktion med indre objekt:

<i>jouer au tennis</i>	–	<i>spille tennis</i>
<i>jouer aux cartes</i>	–	<i>spille kort</i>
<i>jouer du piano</i>	–	<i>spille klaver</i>

Ved denne status som noget nær modifikator deler konstruktionen med indre objekt altså træk med inkorporeringen, jf. 2.3, *Nægtelsens indflydelse*.

Objekt effectum

Objekt effectum er en slags materialisering af foregående type: Referenten for O kommer først til at eksistere i kraft af verbalhandlingen, som i *écrire une lettre, construire une maison, faire un voyage*, men udmøntes ofte som en entitet forskellig fra den (jf. Jespersen 1924 og Fillmore 1968, som taler om en kasus 'factive'). Denne type O optræder kun ved en særlig type aktionsverber, udførelsesverberne (se kapitel II.), som for eksempel *faire, exécuter, construire, écrire, fabriquer, produire*, etc. Visse verber kan følges af et O effectum eller af et O affectum (se nedenfor) som for eksempel *allumer* og *prendre*:

O Effectum		O Affectum
<i>allumer un feu</i>	–	<i>allumer une lampe</i>
<i>prendre une décision</i>	–	<i>prendre un steak</i>

Sådanne eksempler viser altså, at det er kombinationen af verbet og O-konstituenten, der er ansvarlig for læsningen (jf. Plank 1984:312 f.), altså endnu et tegn på den tætte og afgørende sammenhæng mellem V og O. Der er selvfølgelig også grænsetilfælde som *pondre un œuf*, hvor man kan diskutere, om ikke ægget eksisterer, før det bliver lagt, men at sproget faktisk opfatter *un œuf* som O effectum, antydes af den overførte anvendelse som i *pondre un article*, som entydigt opfattes som O effectum.

Da referenten for O ganske vist kun eksisterer i kraft af, men som en distinkt entitet forskellig fra verbalhandlingen, har man her en løsere sammenhæng end i den foregående type, det indre objekt, men en tættere sammenhæng end i den følgende type, en sammenhæng som ofte gør, at verbal + O optræder som en semantisk enhed, et **verbonominalt prædikat**, se 3.5 nedenfor og Herslund & Baron (1995).

Objekt *affectum*

I denne type eksisterer referenten for O før og uafhængigt af verbalhandlingen, som påvirker den i forskellige grader og eventuelt modificerer den, eller ligefrem destruerer den: *regarder les passants, acheter une robe, changer un programme, manger une pomme*. Denne type O er altså den mest "uafhængige", den type, hvor V og O mest bevarer deres individualitet i forhold til hinanden.

3.5 Verbonominale prædikater

Sammenhængen mellem et verbum og et O effectum kan blive så snæver, at de tilsammen danner et nyt verbonominalt prædikat, hvor den "prædikative vægt" så at sige er forskudt til nominet, mens verbets rolle er reduceret. Nogle går endda så vidt som til at sige, at verbet kun tjener til at "konjugere" nominet (Giry-Schneider 1987). Fænomenet omtales ofte som konstruktion med "støtteverbum" (fr. *verbe support*), men da det der sker, ser ud til at være en så tæt sammenvoksning mellem verbum og O, at der dannes et nyt, komplekst, prædikat, fortrækker vi at tale om **verbonominale prædikater**.

I diskussionen af støtteverber har man ofte overset den traditionelle skelnen mellem to slags objekter, effectum og affectum. Men generaliseringen ser ud til at ligge lige for: Verbonominale prædikater er specielle udgaver af konstruktioner med O effectum. De er altså ikke specielle syntaktiske konstruktioner – grundskemaet er overalt det samme, V + O – men særlige semantiske kombinationer. Der er heller ikke tale om specielle verber (jf. Giry-Schneider 1987) bortset fra den nødvendige, men ikke tilstrækkelige, betingelse, at der kun kan være tale om verber, der ifølge deres betydning kan følges af et O effectum (jf. ovenfor). Konstruktioner med verbonominale prædikater har altså følgende plads i en oversigt over de to typer objekter, idet verbonominale prædikater typisk rummer O-konstituenten, der er afledt fra verber, altså substantiver, som har arvet argumentstruktur fra et verbum (se III, 9.):

1.	O_{Affectum}:	<i>réparer le moteur</i>
<i>acheter une robe</i>
<i>peindre la porte</i>
2.	Ikke-verbal O_{Effectum}:	<i>construire un pont</i>
<i>bâtir une tour</i>
<i>faire un gâteau</i>
<i>peindre le soleil</i>
3.	Verbal O_{Effectum}:	<i>faire des excuses</i>
<i>faire un dessin</i>
<i>exécuter une opération</i>

Distinktionen mellem 2. og 3. kan være hårfin og er måske slet ikke nødvendig.

Hvis O-konstituenten er et N, der har en argumentstruktur, kan der ske to ting:

1. V og O har hver sin uafhængige argumentstruktur. Dette sker typisk ved O affectum, hvor de to ikke flettes sammen semantisk, som for eksempel i *acheter un dessin* over for *faire un dessin*; det deverbale substantiv kan således have sit eget S:

Jean a acheté un dessin de Botticelli.

2. De to argumentstrukturer flettes sammen ved, at de to dele af det verbonominale prædikat får samme S, hvorfor det deverbale substantiv ikke kan have eget S forskelligt fra støtteverbets. Dette sker typisk ved verber, som følges af et O effectum, og som let reduceres til "skelet", dvs. valensskema og situationstype (*faire*):

Jean a fait un dessin d'une sirène.

**Jean a fait le dessin de Julie d'une sirène.*

De komplementer som V og O har hver for sig i kraft af deres argumentstruktur fordeles ved det nye verbonominale prædikat efter følgende mønster:

S fait un dessin.
S dessine une sirène. } → *Jean fait un dessin d'une sirène.*

Når de to argumentstrukturer således flettes sammen, opstår der et nyt komplekst prædikat. Og det er dette nye prædikat, der tildeler sine argumenter GR på basis af de to komponenters – støtteverbet og det deverbale substantiv – argumentstrukturer. Da det verbonominale prædikats fundamentale led udgøres af det deverbale substantiv, verbets O effectum, får helheden karakter af et intransitivt prædikat, og Patient-argumentet for substantivet, *dessin*, dvs. Oet for verbet *dessiner*, realiseres som en A-relation ved helheden *faire un dessin*:

S [[*faire*] [*un dessin*]_O]_V [*d'une sirène*]_A

Sammenfletningen kan altså udtrykkes ved, at grænsen for V flyttes hen efter O, hvor den prædikative vægt jo er lokaliseret:

- a. [*acheter*]_V [*un dessin*]_O
- b. [*faire un dessin*]_V

Dette komplekse verbum, det verbonominale prædikat, kan optræde som en enhed, dvs. bevares samlet:

- a. *Jean a fait un dessin d'une sirène.*
- b. *C'est d'une sirène que Jean a fait un dessin.*

hvorved man får den såkaldte dobbelte analyse (jf. Giry-Schneider 1987), idet man ikke blot har b., men også en kløvning som c., hvor *faire un dessin* ikke optræder som en enhed, men som en "normal" V + O struktur:

- c. *C'est un dessin d'une sirène que Jean a fait.*

Konstruktioner med verbonominalt prædikat kan således analyseres på to måder: Enten med komplekst verbal, [V + O]_V, eller med normal V + O struktur, som ved et O affectum, hvor O-konstituenten så kan have et underordnet præpositionelt led:

- a. *Jean a [fait un dessin]_V d'une sirène.*
 b. *Jean a [fait/acheté]_V [un dessin d'une sirène]_O.*

Ved almindelige V + O strukturer, dvs. prædikativiske fundamenter med O affectum og derfor uden sammenflettede argumentstrukturer, har man ikke et sådant komplekst verbal og derfor ikke dobbelt analyse:

- a. *C'est un dessin d'une sirène que Jean a acheté.*
 b. **C'est d'une sirène que Jean a acheté un dessin.*

acheter kan ikke følges af et O effectum, og *acheter* og *dessin* kan ikke flette deres argumentstrukturer sammen og danner derfor ikke samme enhed som *faire* og *dessin*.

Et specielt problem opstår, når der er "for mange" komplementer at fordele ved det nye komplekse verbonominale prædikat. Verbets fundamentale argumentplads er jo, som ovenfor, udfyldt af dets O effectum, det deverbale substantiv. Et eventuelt fundamentalt argument for dette deverbale substantiv realiseres så som A ved helheden, jf. ovenfor. Men hvis der er endnu et argument, opstår der det samme problem som ved dannelsen af kausativstrukturer med *faire* og man ender med et komplekst prædikat, der ledsages af to præpositionelle A'er, hvoraf det ene hører snævrere til V ("støtteverbet"), det andet til den prædikative kerne (det deverbale substantiv). Et sådant prædikat kan illustreres af følgende:

On eût dit qu'elle me faisait cadeau de cette existence (Dard Cahier 64)

hvor de to A-syntagmer er placeret ved hver sin del af det verbonominale prædikat, *faire cadeau*. I skematisk form kan det fremstilles:

S [[*faire + me*]_A] [*cadeau*]_O_V [*de cette existence*]_A

Man får således et komplekst prædikat med en intern struktur, der minder om den, man finder ved andre komplekse prædikater, nemlig *faire + V*, se kapitel IV, 5.

4. Opsummering

De i dette afsnit diskuterede egenskaber ved O-relationen belyser alle den specielt tætte sammenhæng, der består i den transitive konstruktion mellem verbet og dets O, og den fundamentale asymmetri, der findes mellem O- og S-relationen. Denne specielt tætte sammenhæng er grundlæggende af leksikalsk natur, og dannelsen af strukturer med verbonominale prædikater er nok det mest ekstreme udtryk for den intime forbindelse, der består mellem et transitivt verbum og dets fundamentale GR, udtrykt ved O-relationen. Skabelsen af et prædikativisk fundament, den prædikatsdannende funktion, er den ene af de to grundlæggende operationer, der danner sætninger på fransk og andre sprog af samme type.

5. GRAMMATISKE RELATIONER: INTRANSITIVT SUBJEKT

0. To slags intransitive verber

Ved en række intransitive tilstands- og aktionsverber – bl.a. bevægelsesverber af typen *aller*, *venir*, *sortir*, men også mange andre som den intransitive variant af symmetriske verber og reflektive verber – deler S egenskaber med transitiveres O, mens andre intransitive verbers S - det drejer sig i store træk om aktivitetsverber (for eksempel *danser*, *travailler*) – deler egenskaber med transitiveres S. De intransitive verber deler sig altså i to grupper, som kaldes henholdsvis **inakkusative**, hvis S ligner O, og **inergative**, hvis S ligner S_t (jf. III, 2.5 og Pullum 1988). For denne distinktion i fransk, se for eksempel Olié (1984), Ruwet (1988), Legendre (1989a), Herslund (1990).

Som beskrevet flere gange i det foregående (III, 2.4-6) udfylder intransitivt S en dobbelt funktion i sætningen, idet det indgår i de to relationer, som i den transitive sætning er fordelt på S og O, nemlig propositions- og prædikatskonstituering. Dette kan illustreres nærmere ved et symmetrisk verbum som *casser*, som kan realisere sin argumentstruktur i to forskellige valensskemaer, transitivt og intransitivt:

- a. *Jean casse le fil.*
- b. *Le fil casse.*

I a. indtager det fundamentale argument, Patienten, O-relationen, mens Agenten indtager S-relationen, hvorved man får en kanonisk transitiv konstruktion. I den intransitive sætning, b., derimod, er der ikke noget Agent-argument, og det fundamentale argument, Patienten *le fil*, må derfor indtage begge relationer, altså være på én gang propositions- og prædikatskonstituerende. Og dette er den kanoniske intransitive konstruktion: Det eneste VL må dække begge de grundlæggende sætningsdannende funktioner, S_i må være både S og O, da de begge skal være udfyldt.

Ligheden mellem O og inakkusativt S minder om den morfologiske identifikation i ergative sprog af Patient-argumentet i henholdsvis transitive og intransitive sætninger, hvor begge optræder i absolutiv kasus (jf. kapitel I, 1. og III, 2.5). Den morfologiske og syntaktiske identifikation i ergativsprog har altså en parallel i en tilsvarende leksikalsk distinktion, med adskillige syntaktiske konsekvenser, mellem "objektlignende" S, inakkusativer, og "subjektlignende" S, inergativer. Og vi har i vores valensanalyse en funktionel forklaring som efterlyst af Dixon (1979:118) på, hvorfor O og S_i behandles éns i ergative sprog: Det er nemlig lige præcis disse to, der udfylder den prædikatskonstituerende funktion. Hertil kommer en pragmatisk-tekstuel status, som også forener de to, se 1.1 nedenfor.

Vi skal i dette afsnit behandle de syntaktiske og semantiske træk, der understøtter denne analyse, som forudsiger en gennemgribende lighed i adfærd mellem O og S_{inak}, og som bygger på, at S_{inak}

har en sådan dobbelt funktion i sætningen. Denne analyse bygger på, at V_{inak} er de rigtige intransitive verber, mens V_{inerg} i virkeligheden er "forklædte" transitive verber, dvs. verber der optræder i både transitiv og intransitiv konstruktion. Derfor taler vi i det følgende om S_i i stedet for det mere besværlige S_{inak} .

1. Kodning

1.1 Position og kasus

Med hensyn til position og kasus opfører S_i sig lige som andre S, dog med den væsentlige tilføjelse, at inakkusative verber i modsætning til inergative og transitive verber naturligt forekommer med "spontan inversion" (toledskonstruktioner, jf. Korzen 1987:125 ff.):

Entre un chevalier.

**Danse un chevalier.*

Således er alle intransitive verber, der citeres af Blinkenberg (1928:88 ff.) inakkusative:

*En 1888, lui-même donna un important travail sur les manuscrits de Nanius. En 1895 paraît sa magistrale édition des Fables de Phèdre. **Eclate** l'Affaire (op.cit.90)*

*Il ouvrit, et **entrèrent** deux hommes en imperméables de nylon bleu (Montherlant, cit. Eriksson 1993:90)*

Disse verber forekommer også naturligt med S-inversion ved foranstillet adverbial:

*En remontant le fleuve de Phnom Penh à Kratié, on ne peut oublier les monstres de Pol Pot. Partout **subsistent** les traces de leur barbarie (Express 24.8.95, 36)*

*D'abord Denier du rêve est un thème spécifiquement italien, par conséquent, **entre** en jeu ce que j'appellerai l'opéra, le baroque, cette espèce de chant dans le cri ... (Yourcenar, cit. Hobæk Haff 1994:187)*

Disse ordstillingsfænomener hænger sammen med det pragmatisk-tekstuelle fællestræk ved S_i og O, at det typisk er syntagmer med disse GR, der indfører ny information i modsætning til det transitive S, som typisk rummer kendt information. Alt andet lige er der en stærk tendens til at begynde en sætning med given information og først præsentere ny information til sidst (jf. kapitel I, 4.). En anden tendens er kun at indføre én ny central størrelse – dvs. et VL, en størrelse med en af de tre GR, S, O eller A, som er forudset i verbets leksikalske indhold – per sætning. Da den transitive sætning rummer (mindst) to centrale størrelser (VL), følger det af disse tendenser, at der er størst chance for at den nye information kommer i det postverbale O-syntagme, ikke i det præverbale S_i -syntagme. I en intransitiv sætning derimod, hvor der kun er én central størrelse (VL), vil de samme tendenser føre til invertering af de S_i -syntagmer, der rummer ny information, som i eksemplerne ovenfor. I deres tekstfunktioner udviser O og S_i altså en markant lighed, idet

nye størrelser i en tekst alt andet lige vil blive indført i disse to funktioner frem for som S_t (jf. Du Bois 1987, Hopper & Traugott 1993: 161 ff.). De tre hovedpersoner i Daudets *La mule du pape* indføres da også således:

Il y en a un surtout, un bon vieux, qu'on appelait Boniface ... (60)

Après sa vigne de Château-Neuf, ce que le pape aimait le plus au monde, c'était sa mule (62)

... la mule du Pape en avait mené plus d'un à la fortune, à preuve Tistet Védène et sa prodigieuse aventure (63)

1.2 Relativsætninger

Den samme parallelisme mellem O og S_i genfindes i relativsætninger. Således finder Fox (1987) i et engelsk konversations-korpus et overvældende flertal af O og S_i -indledte relativsætninger. Der er grund til at antage, at det samme er tilfældet i fransk, idet Fox sætter fænomenet i forbindelse med relativsætningers tekstfunktioner, som burde være af universel karakter: De er hovedsageligt enten beskrivende (med S_i : *X qui est ...*) eller forankrende (med O: *X que j'ai rencontré ...*). En mini-undersøgelse, en simpel optælling af relativsætninger i Daudets *La mule du pape*, viser da også følgende tal:

S_i	O	S_t	Andet
16	16	7	7

som for fransk bekræfter Fox's iagttagelser over engelsk. Det er altså igen den "ergative" identifikation af O og S_i , som genfindes her (jf. Du Bois 1987), og som Fox finder mere grundlæggende end det tilgængelighedshierarki for relativsætninger med S øverst, vi har omtalt ovenfor i III, 3.2.

1.3 Kongruens

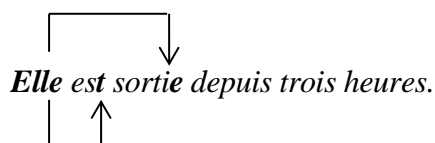
De intransitive verber, der har hjælpeverbal *être*, kongruerer i sammensat tid både med hjælpe- og hovedverbal:

Elle est sortie à trois heures.
 ↑ ↑

altså en dobbelt kongruens lige som det var tilfældet i den transitive konstruktion, hvor der er kongruens med både S og O (jf. III, 4.1.3); her er det bare samme syntagma, der optræder som både propositions- og prædikatskonstituerende, og altså kongruerer med både hjælpe- og hovedverbal.

Som vi skal se nedenfor, optræder S_i lige som O også i prædikativiske konstruktioner og har derfor også her dobbelt kongruens, dvs. både med verbal og prædikativ, her bare i en sekundær

prædikation, se III, 6. nedenfor:

Verbet *rester* behøver i inverteret konstruktion som vistnok det eneste franske verbum ikke at udvise kongruens (jf. Blinkenberg 1928:88):

Reste 5 tours (Atletiktransmission fra Bruxelles, TV2 19.8.94)

2. Adfærd

2.1 Prædikative konstruktioner

S_i indgår i en lang række prædikative konstruktioner med *être* og andre prædikativverber som *sembler* og *participe passé* af inakkusative verber, lige som O ved transitive verber. Inergative verber forekommer ikke i disse konstruktioner. Det drejer sig først og fremmest om konstruktioner med *participiet* som subjektsprædikativ, som i følgende eksempler:

- a. *Le chat est sorti (depuis trois heures).*
La porte est fermée (depuis trois heures).
- b. **Le chat est dansé (depuis trois heures).*

Subjektsprædikativ

Ved verber, der bøjes med *être*, kan man skelne konstruktionen med subjektsprædikativ fra de sammensatte tempora ved, at den i præsens kan forbindes med tidsadverbialer med *depuis*: Den prædikative konstruktion betegner en tilstand og tempus er *être*'s, for eksempel inklusiv præsens ved *depuis*-adverbial. I følgende eksempel har man således en prædikativ konstruktion i conditionnel sidestillet med en anden conditionnel, ikke en conditionnel passé:

L'Homo sapiens sapiens (nous) serait né d'une Eve noire, et le chimpanzé descendrait de l'homme (Express 9.1.88, 26)

Ved refleksive verber har man en klar formel forskel mellem prædikativ konstruktion, *ma montre est arrêtée (depuis une heure)* og passé composé, *ma montre s'est arrêtée (à une heure)*:

Ma montre est arrêtée. Depuis combien de temps? (Guimard Ironie 124)

Il parle d'un ton calme, maintenant qu'il est assis (Merle Jour 137)

Il est évanoui, répondit Léa (Deforges Tango 267)

se videre kapitel IV, 5.

Alle aktionsverber har denne konstruktion, som i og for sig kun er en selvstændig udmøntning af den anden delsituation, disse verbers semantiske indhold rummer (jf. kapitel II. og III, 2.4). Blandt tilstandsverberne er det kun de intransformativ som *rester* og *demeurer*, der har den, ikke det kursive *être* (se kapitel II.). Eksempler på konstruktionen:

*les orangers **semblaient accourus** de toutes parts pour m'accueillir* (Gary Promesse 366)

- *Elle **sera allée** faire des courses* (Dard San Pedro 2.134)

*J'**étais arrivé*** (Dard Cahier 84)

- *Alors, la date **est changée*** (Réouven Tueur 54)

*... les fenêtres, en particulier, **sont demeurées** en place dans les embrasures et possèdent encore tous les carreaux* (Robbe-Grillet, cit. Korzen 1982:96)

*et elle le reconnut à peine, tant il **était changé, grandi, embelli**, imposant dans sa tunique à boutons d'or* (? Rempailleuse 120)

- *Vous **êtes divorcé**?* demanda-t-elle (Dard San Pedro 1.20)

*Cet apanage lui **était échu** en des circonstances ...* (Réouven Tueur 18)

*Maintenant c'**est provisoirement fini*** (Dard Pelouse 23)

*J'ai failli l'embrasser, tellement **j'étais guéri*** (Ajar Pseudo 660)

*Ma mère **est morte** depuis longtemps* (Dard Cahier 10)

*Quand je suis rentré, il **était déjà parti*** (Ajar Pseudo 624)

*elle prouve le haut degré de développement auquel l'art du portrait **était parvenu** chez les Etrusques* (Cles-Reden Etrusques 60)

*Mais les états septentrionaux **étaient déjà passés** à l'adversaire* (Cles-Reden Etrusques 101)

*Les hommes **sont** complètement **pourris*** (Gary Vestiaire 81)

*Tout ce que je sais c'est qu'Hölderlin **est resté** fou près de trente ans* (Ajar Pseudo 555)

*Léonce **était déjà sorti** de l'auto (Gary Vestiaire 223)*

*La nuit **était tombée** depuis longtemps (Deforges Tango 297)*

Som flere af eksemplerne viser, forbindes denne prædikative konstruktion typisk med et adverbium som *déjà*, som netop kombineres med en tilstandsbeskrivelse. Participlerne i denne konstruktion forbindes også med adverbialer, som karakteriserer adjektiver, og de kan sideordnes med adjektiver:

*Tout rentrait dans l'ordre, quoi. La guerre **était presque finie**, les Allemands en fuite (Gary Vestiaire 15)*

*J'étais **amer et mort** d'humiliation (Dard Pelouse 176)*

*Il est **infirme et vieilli** par les épreuves morales (GW, cit. Togeby 1983:430)*

*Jusqu'ici j'avais eu l'impression d'être totalement **libre, sorti** des exigences de mon métier (Dard Cahier 67)*

Lige som participiet i passivkonstruktionen (kapitel IV, 3.) kan et prædikativt brugt participium substitueres med invariabelt *le*:

*Non ... il n'est pas **mort** ... mais il mériterait de l'être (Verne Château 108)*

*Et ils ne sont pas **morts**, dit Aiselle. Ils ne l'étaient pas (Rochefort Encore 115)*

eller foregribes af det:

*Ils l'étaient déjà, **perdus**, ils ne savaient pas où ils étaient (Rochefort Encore 132)*

Objektsprædikativ

Den transitive pendant til disse konstruktioner er konstruktioner med objektsprædikativ:

*Elles croyaient le chat **parti**.*

*Elles croyaient la question **résolue**.*

Elles croyaient le chat **dansé.*

Eksempler på denne konstruktion:

*Léa trouva Sarah **amaigrie et vieillie** (Deforges Tango 294)*

*Je vous croyais **arrivé** depuis ce matin (Olsson 1976:67)*

*Et moi qui le croyais enfin **devenu** grand (NO, cit. Olsson 1976:67)*

*La camionnette, on la croirait **échappée** d'un film tiré d'un bouquin de Steinbeck (San Antonio Certaines 207)*

*s'ils se prétendent **morts**, c'est qu'ils sont encore plus vivants qu'ils ne l'imaginent (Ajar Pseudo 660)*

*et les croyait **nés** en Italie (Hadas-Lebel Hébreu 95)*

*Je crois Paul **parti** depuis longtemps déjà (Olsson 1976:67)*

Også her finder man sideordning med adjektiv:

*Il (...) me prononça **normal** et **guéri** (Ajar Pseudo 645)*

Absolut konstruktion

En variant af den prædikative konstruktion har man i absolutte konstruktioner:

*Le chat **parti**, les souris dansent.*

*La question **résolue**, les avocats partent.*

Le chat **dansé, les souris partent.*

Eksempler på absolut konstruktion:

***Disparus** les derniers invités, Lina allait emporter tout cela à la cuisine pour le laver (Green, cit. Eriksson 1993:55)*

*Le spectacle **fini**, on en faisait quelques commentaires (Aymé, cit. Eriksson 1993:55)*

*Sylla **mort**, dans une soudaine flambée de haine ils massacrèrent tous les vétérans (Cles-Reden Etrusques 105)*

*Sartre **parti** pour Berlin, je me désintéressai tout à fait des affaires publiques (Beauvoir, cit. Togeby 1983:42)*

*La nouveauté **passée**, toute la famille continua à caresser ce chat (Fleischman Rendez-vous 56)*

*Nous étudierons, le moment **venu**, les rites qui présidaient à la fondation des villes*
(Cles-Reden *Etrusques* 74)

Reducerede prædikativkonstruktioner

S_i og O optræder også i forskellige reducerede prædikative konstruktioner med a., participe passé som attributivled, b., som apposition eller c., som frit prædikativ:

- a. *On a retrouvé le chat **disparu**.*
*On a rouvert la porte **fermée**.*
On a retrouvé le chat **dansé.*
- b. *Le chat, **disparu** depuis deux jours, a été retrouvé.*
*La porte, **fermée** depuis deux jours, a été rouverte.*
Le chat, **dansé depuis longtemps, a été retrouvé.*
- c. ***Disparu** depuis deux jours, le chat a été retrouvé.*
***Fermée** depuis deux jours, la porte a été rouverte.*
****Dansé** longtemps, le chat a été retrouvé.*

Eksempler på disse konstruktioner (se også Legendre 1989a):

a. Attributivled:

*Les journalistes **accourus** du monde entier apprirent à la hâte la marche brisée du cavalier sous le soleil de minuit* (Événement 27.8-2.9.92, 32)

*La prospérité. C'est le simple **allé** avec le certain* (Lire septembre 1993, 48)

*Sur les deux chaises **demeurées** vides* (Gary Vestiaire 253)

*les incursions des peuples pillards **descendus** des Abruzzes* (Cles-Reden *Etrusques* 108)

*Sarah brandissant l'œil de son bourreau **devenu** victime* (Deforges Tango 340)

*un peu du secret qui entoure tous les vestiges de la civilisation étrusque **disparue***
(Cles-Reden *Etrusques* 30)

*Par une porte ouverte, on découvre une office, avec une grosse négresse **échappée** de*
"Autant en emporte le vent" (San Antonio *Certaines* 212)

*la plage d'une petite île où je rencontre une sirène **échouée*** (Merle Jour 206)

*Tel une plainte **jaillie** des profondeurs de la terre (Cles-Reden Etrusques 121)*

*des jeunes **grandis** avec la peur du sida au ventre (Lire septembre 1993, 11)*

*Etrusques et Carthaginois attaquèrent la flotte grecque **mouillée** devant Alalia (Cles-Reden Etrusques 89)*

*Et cet andouille de Saturnin **monté** sur la meule de paille faisait le télégraphe avec son chapeau au bout du bras (Giono, cit. Eriksson 1993:185)*

*Et aussi sa bonne femme **partie** aux cinq cents diables (San Antonio Certaines 77)*

*il faut toujours tirer la leçon des incidents **parvenus** au cours de la patrouille (Merle Jour 271)*

*arrachant des deux mains les brins d'herbe **poussés** entre les pierres (Zola Assommoir 92)*

*... de voix **sorties** de l'abîme pour débiter des absurdités (Duhamel, cit. Eriksson 1993:200)*

*O Providence de nouveau **surgie** du Royaume des faits divers! (Daninos Nouveaux 50)*

*Le contrôleur du train plaçait des tickets de loterie, pour les victimes d'un accident **survenu** le mois dernier (Duhamel, cit. Eriksson 1993:188)*

*Il demeure que l'humanité est le seul fruit **tombé** qui n'ait point connu d'arbre (Ajar Pseudo 641)*

*ce coup tout à fait inattendu de la délégation **venue** spécialement de Cahors (Ajar Pseudo 572)*

b. Apposition:

*Et mon cher Bimont, **accouru** de Libye pour me voir (Gary Promesse 346)*

*Un troisième trait, **apparu** dans des études plus récentes, fait intervenir la possibilité qu'ont les Conjs d'être précédées d'un certain type d'adverbes (Piot 1988:7)*

*un vrai alboche, bien bavarois d'avant 1870, **débarqué** en France reich en tant qu'uhlan (San Antonio Certaines 147)*

*Partons, dit Françoise **devenue** très pâle (Deforges Tango 129)*

*C'est le terme otarie, créé en français à partir du grec et **entré** dans la nomenclature zoologique de la plupart des langues occidentales modernes (Benveniste 1974:168)*

*Solennelle et solitaire, celle-ci, **juchée** sur un bastion rocheux, domine un paysage aimable et serein (Cles-Reden Etrusques 197)*

*Un grain de pollen, déjà **mort** d'avoir quitté sa fleur (San Antonio Certaines 217)*

*l'affaire des huit gâteaux, **née** de la veille, soulève encore les passions (Merle Jour 245)*

*dans mon roman Un animal doué de raison, **paru** en 1967, j'avais "prédit" que Ronald Reagan (...) accéderait à la présidence des USA (Merle Jour 9)*

*Les SNLE (...) qui, **partis** de Brest pour soixante ou soixante-dix jours, reviennent à Brest sans avoir nulle part émergé des eaux (...) emmènent pour cette raison un médecin et deux infirmiers (Merle Jour 17)*

*Elles étaient cinq ou six, **poussées** ensemble, qui devenaient les reines de la maison et se partageaient les œillades des messieurs (Zola Assommoir 397)*

*Il vénère Louis II de Bavière, et idolâtre sa mère, **restée** à Dresde, à laquelle il rend régulièrement visite (Lire décembre 1992, 103)*

*Ludo, la joyeuse pédale marine, **revenue** de mon baquet (San Antonio Certaines 86)*

*Tantôt, c'est la rencontre d'abord invisible, **surgie** au plus intime de soi, avec un absolu (Deforges Tango 200)*

*Cette défaite, **survenue** au moment où les Romains (...) prenaient pour la première fois conscience de leur individualité (Cles-Reden Etrusques 129)*

*Là où Sandy Darrio avait trouvé la mort, **tombé** d'une lame de quatorze mètres de haut (Gary Adieu 185)*

c. Frit prädikativ:

***Arrivée** au troisième étage, Carmen sonna trois coups (Deforges Tango 271)*

*M. Taupin se montra assez méfiant, une fois **descendu** à l'hôtel (Daninos Carnets 37)*

Devenu immédiatement un auteur à succès, Maupassant n'a pas cessé depuis lors de faire les gros tirages du Livre de Poche (Lire juillet-août 1993, 14)

Entré au cabaret, son maître n'en devait plus sortir vivant (Cles-Reden Etrusques 168)

*la France sort toujours **grandie** de l'épreuve (Daninos Nouveaux 38)*

*M. Jean sortit de l'hôpital **maigri et blanchi** (Gary Vestiaire 16)*

***monté** sur un char traîné par six chevaux blancs et revêtu des ornements de Jupiter Capitolin, le triomphateur (...) se rendit sur le Capitole (Cles-Reden Etrusques 120)*

*Né en Russie en 1914, **venu** en France à l'âge de quatorze ans, Romain Gary a fait ses études secondaires à Nice et son droit à Paris (Gary Adieu 7)*

***Parvenu** au bout des traces, il exulte: - Viens vite voir! (San Antonio Certaines 190)*

***redevenue** elle-même, elle se dresse, nue, dans sa majesté de pierre (Cles-Reden Etrusques 108)*

***Rentré** chez lui, ce jour-là, il trouva au bas de sa porte un paquet accompagné d'une lettre (Green, cit. Eriksson 1993:134)*

***Restée** seule, Léa prit un bain (Deforges Tango 261)*

***Sortie** de mon lit, il n'y avait pas un coin qui fût mien (Beauvoir, cit. Togeby 1983:44)*

*trois cents jeunes gens (...) étaient partis à l'attaque de Véies, mais, **tombés** dans une embuscade et succombant sous le nombre, tous furent massacrés à l'exception d'un seul (Cles-Reden Etrusques 119)*

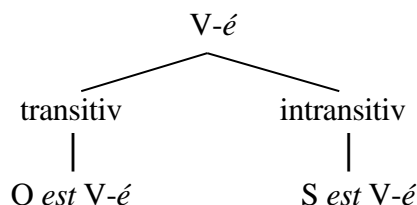
***Venues** du sud, alors grec, de l'Italie, elles se répandirent en Etrurie (Cles-Reden Etrusques 68)*

Frit prædikativ til O, især ved verbet *trouver*:

*Remarquez, si je reviens et vous trouve **partie**, c'est okay (Gary Adieu 113)*

Disse forskellige strukturer har altså at gøre med muligheden af en prædikativ forbindelse mellem et verbums fundamentale argument, O eller Si, og dets participe passé, som ved aktionsverberne er en realisering af den anden delsituation, disse verber rummer. Alle konstruktioner er varianter eller reduktioner af den grundlæggende *être*-konstruktion. Man kan altså konstatere, at forbindelsen

mellem verbet og dets fundamentale argument, S_i eller O, kan gentages som en prædikatsstruktur, med dette argument som subjekt:

Fænomenet, prædikative strukturer med participe passé af inakkusative verber, er hverken særligt velkendt eller -beskrevet i franske grammatikker. Således omtaler Boons et alii (1976a:276 f.) det nærmest som en lidt sær afvigelse. Men i vores valens-analyse er det en helt regulær konstruktion, det intransitive modstykke til prædikative konstruktioner med transitive verbers O og participe passé. Og som det fremgår af eksemplerne, er det helt almindeligt og udbredt. Og gælder som et hovedkriterium ved distinktionen mellem de to slags intransitive verber, inakkusative og inergative.

2.2 Udmøntning af polysemi

Et grundlæggende træk ved det fundamentale argument er, at det fastlægger verbets betydning ved at præcisere dets indbyggede polysemi (se III, 4.2.2). Som vist under beskrivelsen af O-relationen er det O, der skærer ind i verbet og afgrænser dets polysemi: Verbets betydning varierer som en funktion af O-syntagmet, og man kan se, hvordan S-referentens rolle i den beskrevne situation ændres som en funktion heraf; omvendt kan man udskifte det transitive subjekt lige så meget man vil, det får aldrig nogen konsekvenser for O-referentens rolle i verbal-situationen. Vi antager altså, at O-relationen realiserer det fundamentale argument i den transitive struktur, og at S gør det i den intransitive: O og S_i er begge prædikatskonstituerende; begge skal derfor udmønte verbets polysemi:

Le train sort du tunnel.

Le clou sort du mur.

Ce journal sort tous les jours.

Jean sort souvent le soir.

Julie monte au grenier.

L'eau monte jusqu'au plafond.

Les prix montent.

Subjekterne i disse eksempler med inakkusative verber *sortir* og *monter* opfører sig, som man skulle vente, som objektet i transitive strukturer: *sortir* og *monter* får deres præcise betydning fra S_i , der nøjagtigt som O ved transitive verber udmønter verbernes polysemi, således at vi får de velkendte delbetydninger af *sortir* og *monter*. Anderledes forholder det sig med inergative verber som *danser*:

Julie danse.

Les feuilles mortes dansent.

Des images dansent sur le mur.

Le bateau dansait sur la mer en agitation.

J'ai vu le soleil danser.

Verbet betyder i alle sætningerne det samme ('udførelse af rytmiske bevægelser'), og det eneste, der sker, er, at S opfattes metaforisk i forskellige grader (man kan sige, at verbet tildeler sit subjekt et træk som [+Animeret], jf. III, 4.2.3); i modsætning hertil opfattes de inakkusative subjekter ovenfor ikke metaforisk (det bliver endda hævdet, at inakkusative verber ikke har nogen selektionsrestriktioner på deres subjekt, jf. Hoekstra & Mulder 1990:10).

2.3 Selektionsrestriktioner

Men inakkusative verber har faktisk selektionsrestriktioner på deres S. Og som ventet, og forudset i vores valensanalyse, meget stærkere restriktioner, end hvad man finder mellem transitive verber og deres S, jf. Boons et alii (1976a:274): "une des propriétés spécifiques des emplois intransitifs est qu'ils mettent sur le choix du sujet des contraintes beaucoup plus fortes que les emplois transitifs".

Ikke overraskende er det restriktioner af samme type som de, der gælder O-relationen, dvs. restriktioner på S_i-syntagmets konsistens. Eksempler på dette findes ved refleksive verber som *se réunir*, *se disperser*, *se rassembler*:

Les enfants se sont dispersés.

**L'enfant s'est dispersé.*

I det sidste eksempel ser man, hvordan et verbs S selektions-restriktioner slår igennem og muliggør metaforiske anvendelser, idet man kan have:

Cet enfant se disperse trop.

Verbet *disperser* kræver pluralis O (jf. III, 4.2.3) og dermed *se disperser* pluralis S-syntagme. Men ved at verbet bruges med singularis S, bliver dette fortolket som pluralis og referenten derfor splittet op i flere, hvad der lige præcist er udtrykkets betydning (eksemplet skyldes Lilian Stage).

Dette gælder dog også visse aktivitetsverber som *grouiller* og *fourmiller*, som kræver pluralis S (jf. Herslund & Sørensen 1985:55. Og: "Les seuls cas nets sont la classe *pulluler* + *grouiller* + *abonder* + *foisonner* + *regorger* + *fourmiller*" (Boons et alii 1976a:275)), som ifølge hovedkriteriet, 2.1, skulle være inergative:

Les guêpes fourmillent dans le jardin.

**La guêpe fourmille dans le jardin.*

Når de vælger deres Lokationargument som S (se III, 7.1.2), ophæves restriktionen:

Le jardin fourmille de guêpes.

hvilket kunne tyde på, at deres S faktisk er et S_i, altså deres fundamentale argument. Det drejer sig da også om verber, som ingen transitiv konstruktion har, og som ikke accepterer en upersonlig passiv (se 3. nedenfor). Disse verber optræder kun i den ene af de for inergative verber karakteristiske strukturer, hvorfor de udgør en overgangsform mellem de inakkusative og de inergative verber.

Et verbum som *déferler* lægger ikke særlige restriktioner på sit S (*La vague déferle sur la plage* ovf. *Les vagues déferlent sur la plage*). Men med et [+Hum] S kræver det pluralis, hvorfor følgende eksempel kun kan fortolkes metonymisk (dvs. *les hommes de César*):

César déferle sur la ville.

Jf. Boons et alii (1976a:275).

2.4 Fastlæggelse af aktionsart

Lige som O i den transitive konstruktion har S_i direkte indflydelse på prædikatets aktionsart. De fleste intransitive (inakkusative) verber er aktionsverber:

*Il est arrivé à cette conclusion **en** une minute.*

*L'avion a atterri **en** quelques secondes.*

*Elle a triplé **en** deux ans.*

*Elle s'est endormie **en** trois minutes.*

Lige som Os har S_is konsistens indflydelse på aktionsarten, dvs. at et [+Homogen] S_i kan gøre prædikatet [+Homogen]; i stedet for aktionsbetydning får man så aktivitetsbetydning:

Le vélo tombe. (Aktion)

La neige tombe. (Aktivitet)

Tilsvarende kan pluralis S_i medføre durativ eller iterativ læsning:

*Des avions arrivent **pendant** plusieurs minutes.*

*Les avions arrivent **pendant** les premières heures de l'après-midi.*

2.5 Nægtelsens indflydelse

Også med hensyn til alternationen mellem argument- og modifikatorstatus (*un, du ~ de*) udviser S_i

samme opførsel som O. Parallelt hermed finder man på russisk negeret S_i i genitiv ved eksistensverber (jf. III, 4.2.3):

*Ne bylo u menja **magnitofona**_{Gen.}*

'Jeg havde ikke nogen båndoptager' (egt. 'Var ikke hos mig båndoptager', Dahl & Karlsson 1975:23)

Da alternationen kun viser sig postverbalt, dvs. i nægtelsens virkefelt, findes den i intransitive sætninger kun i sætninger med S-inversion:

*Le deuxième vicaire en termine avec un autre baptême: celui d'un braillard entouré d'un breelan timide où ne figure pas **de père*** (Balzac, cit. Gaatone 1971:5)

*Longtemps dans la nuit, ils poursuivaient leur dialogue ... mais sans qu'intervînt **d'élément nouveau*** (Vailland, ib.)

I sådanne tetiske sætninger reduceres S-relationen til en modifikator (*de N*), hvorfor man her helt exceptionelt har "subjektsløse sætninger". I den mere almindelige upersonlige *il*-konstruktion, som i følgende eksempler, får *de*-modifikatoren status af co-subjekt (jf. III, 7.1.2):

*Il ne vient donc jamais **de Français**, chez vous?* (Sartre, cit. Gaatone 1971:2)

*... si je vais chez vous, il ne me restera plus **de temps*** (Butor, ib.)

*... ils allaient se quitter et nulle part il ne subsisterait **de lien** qui les rattachât l'un à l'autre* (Beauvoir, ib.)

*il ne pouvait guère en résulter **de désaccord** ...* (ib. 4)

2.6 Klitisering af pronomen i S_i -syntagmet

De fælles egenskaber ved S_i og O illustreres også ved deres evne til at kontrollere et klitisk *en* ved verbalet, hvilket hverken inergativt eller transitivt subjekt kan:

a. *[Des traces **de cette poésie**]_S subsistent toujours.*

*[Des traces **e**] **en** subsistent toujours.*

b. *Il identifie [des traces **de cette poésie**]_O.*

*Il **en** identifie [des traces **e**].*

a. *[L'auteur **de ce livre**]_S travaille trop.*

[L'auteur **e] **en** travaille trop.*

b. *[L'auteur **de ce livre**]_S écrit aussi des haïkus.*

[L'auteur **e] **en** écrit aussi des haïkus.*

Fænomenet er ret dårligt kendt. Visse forfattere som Milner (1978:49) går så vidt som til at hævde, at det kun findes ved *être* (for flere eksempler med *être*, se Eriksson 1993:176). Men som det følgende udvalg af autentiske eksempler viser, har man det generelt ved de inakkusative verber:

pour Varron, la valeur en apparaît quand on en impose un à l'esclave qu'on vient d'acquérir (en = du nom; Blanche-Benveniste et alii 1984:208)

Le soin en avait appartenu naguère au G.Q.G. français (Bloch Défaite 107)

Les prix en augmentent (Blanche-Benveniste et alii 1984:78)

Le ballet fut la dernière partie importante qui fut composée dans cet opéra; les répétitions en commencèrent en février 1867 (Verdi Don Carlos, livret CD, DG, p.258)

La rumeur en courait depuis longtemps (Lire décembre 1993, 52)

Seuls ont changé – mais la coloration en devient tout autre – les moyens (Express 17.10.86, 67)

Le Président aurait dû se douter que, en nommant la journaliste Michèle Cotta ou le communiste Daniel Karlin à la haute autorité, le contrôle lui en échapperait un jour (Express 25.10.85, 22)

La principale forme connue en est romaine (Hadas-Lebel Hébreu 107)

comme si le souvenir en était encore cuisant (Deforges Tango 207)

et si ça n'a pas marché, la faute en incombe à Mikolajczyk (Express 19.9.86, 56)

Je relus ma lettre. Les termes qui m'en avaient paru si nets, l'avant-veille, me semblèrent, cette fois, prêter à toutes les équivoques (Duhamel, cit. Eriksson 1993:176)

Ecrire, c'est livrer un combat. Plus l'issue en paraît incertaine, plus il éprouve le besoin de s'y consacrer jusqu'à l'épuisement de ses forces (Troyat Flaubert 230)

La nouvelle en parvint à Paris deux jours après (Soboul Révolution 166)

Y aurait-il aujourd'hui des gentilshommes insolents, si ton Bonaparte n'eût fait des barons et des comtes? Non, la mode en était passée (Stendhal Rouge et noir 246)

L'ensemble de ce triage s'étend sur une longueur de cinq kilomètres. Les voies en

rayonnent vers Paris, Lyon, Nantes, Bordeaux (Blond Débarquement 144)

et la tradition en remontait, sans doute, aux jours lointains de Chantilly, de Joffre et de Gallieni (Bloch Défaite 133)

Minorité dont il est lui-même responsable puisque la cause en réside non dans un défaut de l'entendement, mais dans un manque de décision (Kant, in Goldzink 1988:33)

Qu'il ait rêvé ou non cette fantasmagorie, le souvenir lui en reste ainsi que d'une fête sinistre (Mandiargues Marge 187)

Si nous avons réussi à venir à bout de cette situation difficile, le mérite en revient à Gomulka (Express 19.9.86, 53)

Ce thème sort à peu près de la littérature avec les derniers soubresauts de la Grèce libre; de vagues échos en subsistent, à peine audibles, dans une épigramme d'Antipater de Sidon ... (Yourcenar Couronne 18)

Ce chien-là, Tita se l'était choisi (...) L'amour lui en était tombé dessus à l'improviste (Cavanna Yeux 295)

En fait, les grains ne circulant plus, le prix en variait d'une région à l'autre (Soboul Révolution 281)

"C'est, dit-il, l'œuvre de toute ma vie, puisque la première idée m'en est venue en 1845, à Gênes, devant un tableau de Breughel ... (Troyat Flaubert 296)

Også refleksive verber optræder med klitisk *en* fra S:

Le souvenir s'en est conservé dans la tradition grecque (Cles-Reden Etrusques 87)

Comme pour le vin, pas de contrainte alimentaire qui ne fasse rêver le Français de bifteck. A peine à l'étranger, la nostalgie s'en déclare (Barthes Mythologies 79)

Le goût s'en perd (Blanche-Benveniste et alii 1984:78)

Jean Valjean eût renouvelé ces tentatives (...) autant de fois que l'occasion s'en fût présentée (Hugo Misérables 154)

Selv om man exceptionelt finder *en* ved S:

Et à vrai dire, l'effet en dépassa mon attente (Merle En nos vertes années 158)

Mais il montait pour sûr la voir au sixième, quand l'envie l'en prenait (Zola *Assommoir* 356)¹³

synes generaliseringen at være, at kun syntagmet med den fundamentale GR, O eller S_i tillader klitisering af underordnet led, dvs. klitiseringen skal holde sig inden for det prædikativiske fundament. Lige som O, men i modsætning til S_i, tillader S_i også klitisering af dativpronomen (jf. Herslund 1983, 1988a:256 ff.):

*La tête **lui** tourne.*

Les yeux ne **lui voient rien.*

2.7 Referentialitet

I modsætning til transitivt, herunder inergativt S, viser S_i samme mulighed for referentiel afhængighed af verbalsituationen som O:

L'enfant est né cette nuit.

Ce bouton a poussé ce matin.

La source a jailli du rocher.

Man genfinder altså, som man også skulle forvente det, affectum/effectum modsætningen i S_i, jf. III, 4.3.4:

S_{Affectum}: *La source coule.*

S_{Effectum}: *La source jaillit.*

Denne distinktion hænger sammen med verbernes konsistens. Hvor en aktivitetsbeskrivelse nødvendigvis forudsætter eksistensen af den entitet, der udøver aktiviteten – uden denne kunne der jo ikke være nogen aktivitet, kan såvel tilstands- som aktionsbeskrivelse hævde en entitets eksistens, enten som tilstand (*x existe*) eller som resultat/konsekvens (*x naît*). Derfor er det kun ved aktionsverber, at man finder O_{Effectum} og S_{Effectum} i egentlig forstand, og derfor finder man kun S_{Effectum} ved de inakkusative verber, som jo prototypisk er aktionsverber.

13. For disse eksempler er det dog på sin plads med visse forbehold: Merle ynder i den pågældende roman at udtrykke sig arkaiserende, uden at han derfor nødvendigvis reproducerer korrekte strukturer for ældre sprogrtrin. Zola-eksemplet er også afvigende i den forstand, at udtrykket normalt er intransitivt, *l'envie lui en prend*.

3. Inergative verber

3.1 Inergative egenskaber

Den hidtidige beskrivelse af S_i -relationen har koncentreret sig om inakkusative verber. Vi har i 0. ovenfor antydnet, at inergative verber som *marcher*, *danser*, *travailler*, etc. i virkeligheden er "forklædte" transitive verber. Deres S opfører sig da også systematisk som et S_t og har ikke de fælles egenskaber ved S_i og O, som vi har beskrevet i 2. Men der er også andre argumenter, både leksikalske og syntaktiske, for at betragte disse intransitive verber som "forklædte" transitive.

Leksikalsk er der en klar forskel mellem de to typer intransitive verber med hensyn til aktionsart: Det er ikke vanskeligt at se, at V_{iner} tilsyneladende alle er **aktivitetsverber** (*danser*, *travailler*, *voyager*, *sangloter*, *dormir*, etc.), hvorimod V_{inak} alle er **tilstandsverber** (*subsister*, *rester*, *demeurer*, *être*, etc.) eller **aktionsverber** (*partir*, *sortir*, *aller*, *disparaître*, etc.), dvs. verber som rummer en tilstandsbeskrivelse (se kapitel II, 2.). At V_{inak} i deres semantik rummer en tilstandsbeskrivelse, er en vigtig brik til forståelsen af dem (jf. Van Valin 1990) – herunder specielt deres evne til at indgå i en prædikativ konstruktion (jf. 2.1) – og giver en klar semantisk forskel på de to typer.

Derimod er der ikke noget systematisk skel mellem de to typer intransitive verber, hvad S-referentens agentivitet angår. Selv om de fleste inergative verber er aktivitetsverber og derfor tildeler deres S Agent-rolle, så er dette ikke systematisk tilfældet, jf. eksemplerne med *danser* i 2.2 ovenfor og følgende:

Paul travaille.

Le bois travaille.

Cela me travaille.

Omvendt er det ikke tilfældet, at inakkusative verbers S kun er Patient. Denne Patient er nemlig ofte lige så agentiv (jf. III, 1.3.1) som de inergative verbers Agent-argument:

Paul sort.

Paul marche.

De egenskaber, vi har afdækket i det foregående, og som er det, der forener O og S_{inak} , er blevet fortolket som udtryk for den vigtige fælles egenskab ved disse to GR, at de begge realiserer verbets fundamentale argument, at de begge er prædikatskonstituerende. Omvendt kan man sige, at S_{iner} og S_t , der jo opfører sig ens med hensyn til den diskuterede adfærd, som subjekter konstituerer propositionen, men at de ikke konstituerer prædikatet. Vi får så følgende billede (udvidet i forhold til III, 2.6):

	S_t	S_{iner}	S_{inak}	O
Prædikatskonstituering	–	–	+	+
Propositionskonstituering	+	+	+	–

I denne opstilling deler S_t og S_{iner} altså den egenskab ikke at være prædikatskonstituerende. Det er det transitive subjekt ikke, fordi det transitive prædikat konstitueres af O (V + O). Men hvorfor er S_{iner} det ikke, når der nu ikke er noget O? Grunden hertil er måske, at selve verbalroden ved V_{iner} allerede er komplet og ikke behøver noget eksternt for at udgøre et prædikativisk fundament: Det prædikatskonstituerende fundamentale argument rummes allerede leksikaliseret i verbalroden. Inergative verber er således transitive verber, der blot har det specielle, at deres fundamentale argument er leksikaliseret i selve verbalroden, de er "forklædte" transitive verber; der er altså ikke noget mærkeligt i, at deres S opfører sig som et transitivt subjekt: Et S_{iner} er et S_t. Denne opfattelse af inergative verber støttes af flere forhold:

1. Ved mange inergative verber findes der rodafledninger (som *danser* – *danse*), men mange af dem er historisk afledt fra sådanne substantiver, som altså danner det "indbyggede" argument (for eksempel *voyage* → *voyager*, *téléphone* → *téléphoner*); inergative verber er simpelthen verbaliseringer af substantiver, jf. følgende liste:

abus – abuser	baratin - baratiner
bénéfice – bénéficié	bond - bondir
bosse – bosser	bouquin - bouquiner
chant – chanter	cri - crier
danse – danser	erre - errer
escrime – escrimer	flâne - flâner
flirt – flirter	fonction - fonctionner
hoquet – hoqueter	jeu - jouer
lutte – lutter	marche - marcher
nage – nager	nid - nicher
pardon – pardonner	parole - parler
patin – patiner	pet - péter
pique-nique - pique-niquer	pisse - pisser
pleur – pleurer	règne - régner
remède – remédier	rêve - rêver
rot – roter	sanglot - sangloter
saut – sauter	ski - skier
songe – songer	souffle - souffler
soupir – soupirer	télégraphe - télégraphier
téléphone – téléphoner	toux - tousser
travail – travailler	urine - uriner
vie – vivre	vol - voler

voyage - voyager¹⁴

I modsætning hertil finder man sjældent eller aldrig sådanne rodafledninger ved inakkusative verber¹⁵.

I eksemplerne ovenfor ville det leksikaliserede argument være O i en transitiv konstruktion (jf. verbonominale prædikater som *bondir – faire un bond*, *danser – exécuter une danse*, etc. Se III, 4.3.5), eller have instrumentbetydning (*téléphone – téléphoner*). Men i de meteorologiske verber og enkelte andre som for eksempel *fourmiller* (jf. 2.3 ovenfor):

bruit – bruire	fourmi-- fourmiller
gel – geler	grêle – grêler
neige – neiger	pluie – pleuvoir
rayon – rayonner	vent – venter

ville det leksikaliserede argument snarere være S i en intransitiv konstruktion (jf. *neiger – la neige tombe*). Herved ligner disse verber de inakkusative, selv om de har klare fællestræk med de inergative; Ruwet (1988) regner dem da også for inakkusative. Det er dette leksikaliserede subjekt, der forklarer, hvorfor disse verber må ty til invariabelt *il* for at få udfyldt deres propositionskonstituerende GR, jf. III, 1.3.4.

2. Hvis inergative verber rummer et sådant indbygget argument, skulle man forvente, at dette undertiden kunne udmøntes selvstændigt. Og det er faktisk det, man har i konstruktioner med indre objekt (jf. Gougenheim 1970, Herslund & Sørensen 1987:73 f. og III, 4.3.4), dvs. et objekt, der udtrykker det samme som verbalroden, men som rummer nogle præciseringer som ikke kan udtrykkes verbalt eller adverbialt:

Paul nage la brasse (Boons et alii 1976a:270)

La Fontaine vécut une jeunesse insouciante (Castex et Surer, *XVIIe siècle* 138)

Résigne-toi, mon cœur, dors ton sommeil de brute (Baudelaire, cit. Gougenheim 1970:172)

14. Hertil kommer, at visse verber har uregelmæssig eller suppletiv afledning: *course – courir*, *mensonge – mentir*, *rire – rire*, *sueur – suer*, etc.

15. Når man finder rodafledninger ved inakkusative verber, som *accéder – accès*, *mourir-- mort*, *trépasser-- trépas*, *partir - départ*, ser man, at det drejer sig om en anden type afledning: Eksemplerne på inergative afledninger betegner produkt eller resultat af verbalprocessen, eller et instrument, mens de inakkusative eksempler snarere betegner selve verbalprocessen. Mulige modeksempler er dog *recul*, *casse* og *cesse*, men alle er fra symmetriske verber og kan således være dannet over den transitive anvendelse. En egentlig rodafledning, som angiver resultat eller produkt har man i *reste*, mens en afledning som *départ* betegner processen og ikke den resulterende tilstand, som for eksempel *arrivée* gør.

Il remarquait à présent que les murs des maisons semblaient suer la mort (Druon Reine 216, jf. Gougenheim 1970:180)

De meteorologiske og andre verber, hvor som foreslået ovenfor det leksikaliserede fundamentale argument ville have S-relationen, har tilsvarende et "indre subjekt", hvorved de igen nærmer sig de inakkusative verber og endog kan (eller har kunnet) bruges med hjælpeverbal *être* (jf. Gougenheim 1970:130 ff. og III, 1.3.4):

Des têtes se mettaient parfois à pleuvoir, il y en avait qui rêvaient encore (Ajar Pseudo 652)

Des pétales neigent sur le tapis (Gide, cit. Willems 1981:70)

D'où cet enfant est-il plu? (La Fontaine, cit. Gougenheim 1970:139)

Men de kunne også tidligere have både et agentivt S og et indre O, hvorved de bliver inergative:

Hélas! quelquefois vous pleuvez Toutes les eaux que vous avez (Scarron, cit. Gougenheim 1970:136)

3. Hertil kommer, at mange inergative verber har en regulær transitiv anvendelse – og i ordbøger primært opføres som transitive verber (for eksempel *travailler* ovf. *travailler le fer*) – med samme S som den intransitive anvendelse, hvilket inakkusative verber aldrig har. Omvendt har inakkusative verber udstrakt parallelisme med transitive strukturer, men således, at S_{inak} svarer til et O i den transitive struktur. Dette er leksikaliseret i de symmetriske verber (*casser*-typen, se III, 7.4), men der er også andre eksempler (intransitivt ovf. kausativt verbum):

être – mettre, aller – envoyer, appartenir – attribuer, mourir – tuer, ...

Et sådant mønster finder man ikke ved de inergative verber, og det skulle man heller ikke kunne, hvis deres fundamentale argument er leksikaliseret i verbalroden.

4. Hvis det fundamentale argument er leksikaliseret i inergative verber, så er der kun subjektet at danne afledning over. En sådan afledning optræder ofte som en agentiv afledning på *-eur* ved inergative verber, men findes ikke ved inakkusative:

coureur, danseur, dormeur, marcheur, travailleur ...
**alleur, parteur, entreur, sorteur ...*

Heroverfor står, at inakkusative aktionsverber ofte danner resultative afledninger ved femininum

af deres *participe passé*, hvilket inergative verber ikke gør¹⁶:

allée, arrivée, chute, descente, durée, échappée, entrée, envolée, montée, poussée, rentrée, sortie, tombée, venue

3.2 Andre kriterier

Den egenskab, der udpegedes som den fundamentale ved inakkusative verber (jf. 2.1), er deres evne til at danne en prædikativ konstruktion mellem S og *participe passé*, der betegner tilstand, helt parallelt med O + *participe passé* ved transitive verber:

- a. *Il est mort.*
Il est assis.
Il est changé.
- b. *La porte est fermée.*
La porte est ouverte.
- c. **Il est dormi.*
**Il est toussé.*

Denne konstruktion er grundlæggende for forståelsen af den fundamentale GR, S_i eller O, men den er udelukket ved inergative verber, da deres fundamentale argument er leksikaliseret og der således ikke er noget at knytte *participiet* til. Semantisk hænger konstruktionen også sammen med, at V_{inak} er tilstands- eller aktionsverber, dvs. de rummer et tilstandsprædikat. Forskellen mellem de to klasser afspejler sig da også i andre fænomener, som af og til anvendes som kriterier for distinktionen.

Hjælpeverbal

En egenskab som valg af hjælpeverbum *être*, hænger sammen med eksistensen af et tilstandsprædikat i de inakkusative verber, men er ellers på fransk, i modsætning til dansk (jf. Herslund 1990), leksikalsk determineret, og har historisk været svingende, jf. 4. nedenfor. De verber, der vælger hjælpeverbalet *être*, udgør en delmængde af de verber, der indgår i den prædikative konstruktion: Hvis et verbum bøjes med *être*, så har det også den prædikative konstruktion, hvilket af og til fører til tvetydige konstruktioner, jf. 1.3 og 2.1 ovenfor. En struktur som *Julie est partie* er tvetydig, men entydiggøres af visse adverbialer:

Julie est partie à cinq heures.

over for:

Lorsque j'ai poussé la porte du magasin, le lendemain, il était déjà parti (Dard Pain 106)

16. Igen opfører de meteorologiske verber sig som overgangsformer mellem inergativer og inakkusativer, jf. *gelée* fra *geler*.

Le jeune homme était parti depuis quelques instants à peine (Deforges Tango 273)

På andre sprog kan forskellen være endnu tydeligere, jf. spansk:

María ha muerto. (sammensat tempus)

María está muerta. (prædikativisk konstruktion)

De verber, det drejer sig om (se i det hele taget Boysen 1984), er verber, der kan ordnes parvis som de intransitive tilstandsverber *rester – demeurer*, aktionsverberne *aller – venir, arriver – partir*, og de symmetriske aktionsverber *entrer – sortir, monter – descendre*. Herudover har man *être* ved præfigerede afledninger af disse verber som *advenir, devenir, parvenir, revenir, survenir*, og enkelte verber som *tomber* og *échoir*. Det præfigerede verbum *accourir* bøjes også fortrinsvis med *être* ifølge Boysen (1984:7 f.):

Danièle était accourue jusqu'au relais (Dard San Pedro 2.51)

Der er desuden en hel del verber, der vakler mellem *avoir* og *être*, til dels i forskellige betydninger, mest opsigtsvækkende *passer* (jf. Boysen 1984:24 ff. og 4. nedenfor).

Kausativkonstruktionen

De to typer intransitive verber har forskellig adfærd i kausativ-konstruktionen. Ved V_{inak} kan man have et *lui* som dativobjekt for det underordnede verbum, hvilket ikke kan lade sig gøre ved V_{iner} (jf. Tasmowski-De Ryck 1984, Legendre 1989a):

Les lettres parviennent à Jean.

On lui fait parvenir les lettres.

Jean téléphone à sa femme.

**On lui fait téléphoner Jean.*

Denne egenskab hænger sammen med nogle detaljer i kausativ-konstruktionen, som vil blive omtalt i kapitel IV, 6.

V_{inak} kan ikke optræde subjektsløs i kausativkonstruktionen i modsætning til V_{iner} (afvises som kriterium af Legendre 1989a):

**Cela fait {venir, sortir, naître, mourir ...}.*

Cela fait {pleurer, danser, dormir, éternuer, tousser, neiger, pleuvoir ...}.

Dette hænger naturligvis sammen med det faktum, at inergative verber er komplette i sig selv, deres fundamentale VL er leksikaliseret, mens inakkusative verber ikke så godt kan undvære deres

fundamentale VL. Der er her tale om en tendens snarere end om en regel, da nogle inakkusative verber, især de symmetriske, som jo også har en transitiv anvendelse, godt som intransitiver kan optræde subjektsløse i kausativkonstruktionen:

Cela fait grossir.

På den anden side viser de inergative verbers dobbelte natur – de er transitive verber forklædt som intransitive – sig ved, at deres subjekt i kausativkonstruktionen kan markeres som både dativ (hvilket ellers er karakteristisk for transitive verber) og akkusativ, som er det eneste man finder ved inakkusative verber:

Cela lui/l'a fait penser à son enfance.

Cela lui/l'a fait téléphoner à sa mère.

**Cela *lui a fait partir à Lyon.*

Cela l'a fait partir à Lyon.

Og nogle kan indgå i kausativen med *par*-konstruktionen (se kapitel IV, 6.), hvilket inakkusativer heller ikke kan (jf. Legendre 1988:267):

On a fait procéder à une enquête approfondie par un spécialiste.

Pronominet on

Legendre (1989b) nævner også et andet træk, der viser, at S_{iner} i modsætning til S_{inak} opfører sig som et S_t : Som S_t og S_{iner} kan *on* have arbitrær reference, 'man', eller vikariere for 1.pers.plur., 'vi', mens *on* som S_{inak} kun kan betyde 'vi'. Følgende eksempler illustrerer dette (Legendre 1989b:764 f.):

On a téléphoné à Pierre.

On critique beaucoup le nouveau gouvernement.

('man' eller 'vi')

On est allé au cinéma.

On s'est tu.

(*'man', kun 'vi')

Restriktionen synes dog også at hænge sammen med den valgte tempus. I præsens synes der intet at være i vejen for fortolkning med arbitrær reference ved de inakkusative verber *aller* og *se taire* i følgende eksempler:

On va souvent au cinéma quand on est jeune.

Quand on n'a rien à dire, on se tait.

3.3 Upersonlig konstruktion

De upersonlige *il*-konstruktioner bruges af og til til at skelne de to typer intransitive verber. Der er en del usikkerhed forbundet med fordelingen af disse konstruktioner, men det ser ud til at begge typer verber kan optræde i en *il*-konstruktion. Konstruktionen er uproblematisk med V_{inak} , af og til problematisk med V_{iner} (nok meget idiosynkratisk afhængigt af det enkelte verbum, se Rivière 1981, og afvises som kriterium af Legendre 1989a):

Inakkusativ: *Il est arrivé une lettre.*

Inergativ: *Il travaille beaucoup de Marocains ici.*

Den upersonlige passiv synes udelukket ved inakkusative¹⁷:

**Il a été parti.*

Il a été dansé.

Il a été construit des HLM.

men tilladt ved inergative verber, hvor den ligefrem kan bruges til at skelne to klasser:

Il a enfin été procédé à un réexamen de cette question par le comité.

**Il a été cédé à ce genre de pression par beaucoup de candidats.*

Eksempler som disse, fra Legendre (1988), peger på eksistensen af to klasser inergative verber, hvoraf den ene ligner de transitive verber, mens den anden minder mere om de inakkusative. At den første klasse inergative verber har upersonlig passiv, hænger naturligvis sammen med deres foreslåede status som transitive verber med leksikaliseret fundamentalt argument: Da de er transitive, skal de jo næsten kunne have en passiv, men da det fundamentale argument, der bruges som S i passivkonstruktionen er leksikaliseret, har de ingen anden udvej end at danne passiv med et formelt subjekt, *il*, lige som de meteorologiske verber med leksikaliseret subjekt må ty til det upersonlige *il* for at få det af sætningsbygningen krævede eksterne S, jf. 3.1 ovenfor. Og man får altså konstruktioner som følgende:

Les gens travaillent ici.

Il est travaillé ici.

17. Og dog citerer Rivière (1981:26): *Il a été descendu dans ce gouffre pour la première fois en 1702.* Men her skal man huske på, at *descendre* er et af de symmetriske verber. Det har altså også en transitiv anvendelse, som eventuelt kan lette dannelsen af en passiv.

On a beaucoup couru.

Il a été beaucoup couru (Rivière 1981:43)

4. Opsummering

Som det vil være fremgået af diskussionen, afløses det klare billede af en skarp distinktion mellem to leksikalske klasser af intransitive verber af et meget mere uklart billede, så snart man inddrager andre kriterier end det grundlæggende, muligheden af en prædikativ konstruktion (jf. 2.1).

Vores transitivitetshypotese bygger på, at forskellen mellem transitiv og intransitiv konstruktion ikke blot er et spørgsmål om tilstedeværelse eller fravær af O-relationen, men også, og nok så meget, om Ss status i forhold til verbet: Kun propositionsdannende i den transitive, både propositions- og prædikatsdannende i den intransitive konstruktion.

Denne skelnen mellem to slags subjekter blev i 0. ovenfor paralleliseret med forholdene i ergative sprog. En mere præcis parallel er dog nok den situation, man finder i såkaldte **aktive-inaktive sprog** (jf. Mithun 1991), hvor der skelnes to slags S: Aktivt S i både transitive og intransitive sætninger markeres på én måde, mens inaktivt S, som kun forekommer i intransitive sætninger, markeres på en anden måde, nemlig som det inaktive argument i transitive sætninger. Et eksempel på dette er sioux-sproget lakhota (Mithun 1991:514):

Sakt:	<i>wapsíča</i> 'I jumped' <i>waktékte</i> 'I'll kill him'
Sinat:	<i>maxwá</i> 'I'm sleepy'
O:	<i>maktékte</i> 'He'll kill me '

I modsætning til lakhota skelner fransk ikke de to slags S morfologisk. Derved kommer distinktionen mellem de to slags S i sætninger med kun ét argument udelukkende til at motiveres leksikalsk, hvorfor man kan forstå, at grænsen mellem de to typer kan blive flydende og, at visse verber kan optræde i begge og konstrueres snart med S_t, snart med S_i, dvs. bruges inakkusativt, selv om de ikke derved opnår alle inakkusativegenskaberne, frem for alt evnen til at kunne forekomme i den prædikative konstruktion (2.1). Også i andre sprog, der skelner to slags subjekter, kan man finde de to slags S ved samme verbum, for eksempel i det kaukasiske sprog bats, hvor et verbum med betydningen 'falde' kan konstrueres enten med absolutivt eller ergativt S (Comrie 1981:53), alt efter om S-referenten kontrollerer faldet. En sådan distinktion kan fransk ikke lave, men man har en, ganske vist rudimentær og historisk variabel, måde at skelne intransitiv fra transitiv konstruktion af inergative verber på, nemlig ved valg af hjælpeverbum *être* i stedet for det normale *avoir* (som det er systematisk for eksempel på italiensk), jf. følgende eksempler:

Il est couru dans le jardin (Damourette & Pichon, cit. Togeby 1962)

Tous les cols, tous les sommets accessibles aux autos, nous y sommes grimpés
(Beauvoir, cit. Togeby 1982a:440)

Apprenez donc que je suis débarqué à la gare du Nord à 3 heures moins 20 (Beauvoir, ib. 439)

Je ne suis jamais pénétrée ici: pardon, je n'ai jamais pénétré (Mme GO, ib. 440)

Det der ser ud til at karakterisere de inergative verber, er altså, at de i varierende grader kan konstrueres på to måder: Som transitive verber, altså med S_i, mens det prædikativiske fundament konstitueres af leksikaliseret eller udtrykt O, eller som intransitive verber, altså med S_i, som i overensstemmelse med vores valenshypotese konstituerer det prædikativiske fundament. Nogle verber har lettere end andre ved at indgå i en intransitiv konstruktion og har ikke upersonlig passiv (for eksempel *fourmiller, céder, rayonner* ...), jf. 3.3 ovenfor, mens andre er mere konsekvent transitive, dvs. deres leksikaliserede fundamentale argument bevarer en vis selvstændig tilstedeværelse og realiseres let selvstændigt (for eksempel *danser, travailler, courir* ...); disse verber har den upersonlige passiv og de andre karakteristiske inergativ-træk (se også Legendre 1988). En del anvendelser af transitive verber uden udtrykt O som *il mange, il boit*, etc., nemlig de, der har konventionaliseret betydning i denne anvendelse, jf. III, 4.2.3, synes naturligt at falde ind i denne gruppe: Deres O opsluges af verbalroden, og deres S overtager den tomme plads som fundamentalt argument i en intransitiv konstruktion. En sætning som *Pierre mange* betyder nemlig ikke normalt 'Pierre mange quelque chose', men snarere 'Pierre prend son repas' (se III, 7.3 nedenfor).

Nogle af de inergative verber, der let optræder intransitivt (dvs. med inakkusativ-karakteristika), kan også bruges som aktionsverber, hvilket jo er inakkusative verbers typiske aktionsart, sammen med et A-syntagme som en slags afledt valens (jf. III, 1.3.5):

J'ai dévalé l'escalier en cherchant à me rappeler où se trouvait le plus proche café, et j'y ai couru en me récitant le numéro de la clinique Henri IV (Dard Cahier 32)

Je courus jusqu'au coin de la rue et y parvins au moment où ils s'engouffraient dans un hôtel (Dard San Pedro 1.40)

Angélique vit l'avocat bondir auprès de son mari en voulant lui dire quelque chose
(Golon Angélique 2.305)

Sådanne verber kan endog findes med hjælpeverbal *être*, til dels som rest af 17. århundredes sprogtilstand (se ovenfor):

Il est couru dans le jardin (Damourette et Pichon, cit. Togeby 1962)

Og de tillader klitisk *en* fra S, et andet karakteristisk inakkusativt træk:

Pratique-t-il comme certains nazis l'amitié virile en usage entre guerriers grecs? Le bruit en court sans être prouvé (Gallo *Défaite* 179)

Jf. eksemplerne med *rayonner* og *varier* citeret i 2.6 ovenfor, som jo heller ikke er prototypiske inakkusative verber.

Et verbum som *courir* optræder altså i to konstruktioner:

1. Inergativ ("forklædt transitiv"):

S: *Jean court.*
 Jean court le 100 mètres.

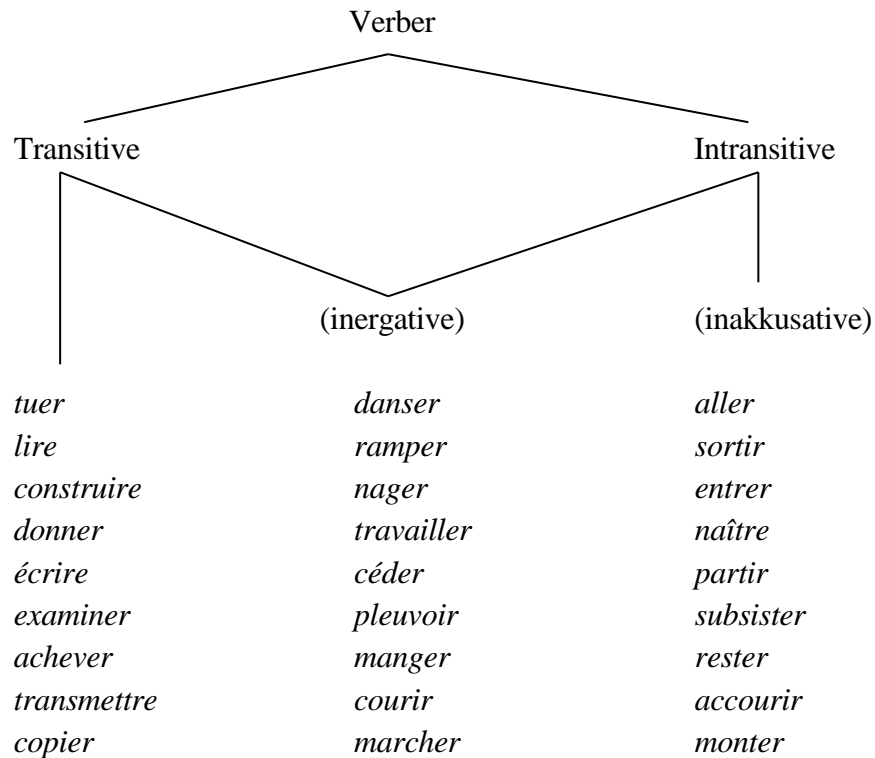
2. Inakkusativ ("rigtig intransitiv"):

S: *Jean court.*
 Jean court (jusqu') au café.

De to tilfælde vil selvfølgelig ofte være non-distinkte, idet distinktionen neutraliseres i *Jean court*-typen.

Vi kan altså konkludere, at de to typer intransitive verber adskilles ved, at den ene type, de inakkusative, er de "rene" intransitive verber¹⁸(prototypisk tilstands- eller aktionsverber), mens den anden type, de inergative, er "forklædte" transitive verber (prototypisk aktivitetsverber). Det er verber, som i vekslende grader accepterer både transitiv og intransitiv konstruktion, dvs. to forskellige udgaver af deres S. Vi får så følgende billede:

18. Men selv her finder man historisk betingede anvendelser, som nærmer selv det, man nu opfatter som prototypiske inakkusative verber til de inergative, for eksempel *aller* med indre O i *aller son chemin*. På oldfransk havde man nemlig et system mindende om dansk, hvor valget af hjælpeverbal i stor udstrækning var betinget af, om verbet brugtes inakkusativt (*estre*) eller inergativt (*avoir*), jf. for eksempel Nordahl (1977).

5. Konklusion

De inakkusative verber er altså *de* intransitive verber, mens de inergative vakler mellem transitiv og intransitiv konstruktion: I den transitive konstruktion har de enten udtrykt "indre" O eller et O leksikaliseret i deres rod, og de forbindes med et S_i ; i den intransitive anvendelse er det deres subjekt, der udgør det prædikatskonstituerende argument, og de forbindes altså med et S_i . At det inakkusative S deler egenskaber med O følger af den generelle transitivitetshypotese: De er begge det fundamentale argument i henholdsvis intransitiv og transitiv konstruktion, og det er dette fælles træk ved S_i og O, som forklarer deres fælles grundlæggende egenskab, den prædikative konstruktion, jf. 2.1 ovenfor. Denne er nemlig en udmøntning af den tilstandsbeskrivelse, som rummes i tilstands- og aktionsverber (se kapitel II.). Denne tilstandsbeskrivelse vil altid have det fundamentale argument som subjekt, idet det netop er definitionen på det fundamentale argument, at det er det argument, der optræder i begge delsituationer, jf. III, 2.4.

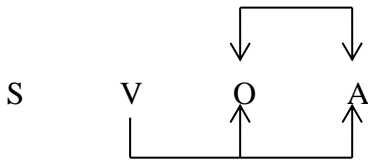
Den generelle konklusion, at V_{inak} er *de* intransitive verber, støttes også af, at ændringer i diatese (refleksiv og passiv) intransiverer transitive strukturer og netop laver dem om til inakkusative strukturer, ikke til inergative eller non-distinkte strukturer, nøjagtigt som forudset i vores generelle transitivitetshypotese og sætningstypologi (jf. III, 2.7, 2.9 og kapitel IV.).

6. GRAMMATISKE RELATIONER: ADJEKT

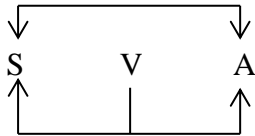
0. Adjektrelationen

Som foreslået i III, 2.8, fortolkes en lang række af den traditionelle grammatiks ret forskellige ledfunktioner som manifestationer af den samme GR, nemlig Adjektrelationen, en dobbelt relation af prædikativ natur mellem verbet og A-syntagmet, og mellem dette og verbets fundamentale argument, O eller S_i, i henholdsvis transitiv og intransitiv konstruktion. Verbet indfører altså gennem A-relationen en sekundær prædikation i sætningen, jf. III, 2.8:

Transitiv konstruktion:

Intransitiv konstruktion:

Det drejer sig først og fremmest om de traditionelle prædikative led, subjekts- og objektsprædikativ. Dernæst om en række præpositionelle led af lokativ natur med præpositionen *à*, som undertiden alternerer med andre lokative præpositioner; disse led fordeler sig i tre undertyper, A_{loc}, A_{neu} og A_{dat}. Endelig drejer det sig om en mindre gruppe præpositionelle led med præpositionen *de* (plus et par andre), som fordeler sig i to undertyper, A_{loc} og A_{neu}.

1. Kodning

A-relationen manifesteres af en række til dels ret heterogene strukturer, hvilket afspejler sig i deres kodningsegenskaber. Der er dog en række fællestræk som for eksempel den udstrakte brug af præpositioner.

Denne brug af præpositioner, som på fransk aldrig findes ved O-relationen (i modsætning til spansk og rumænsk), har en naturlig forklaring i A-relationens dobbelthed: A-relationen er ikke blot en relation mellem verbet og et nominalt led, men samtidig mellem dette nominale led **og** et andet nominalt led, nemlig verbets fundamentale argument; og to nominale led kan på fransk kun forbindes med hinanden via en præposition (jf. Herslund 1988a:55). Hvis A-syntagmet derfor ikke i sig selv er relationelt, dvs. et prædikativsyntagme (se kapitel I, 5.) eller et kasusmarkeret pronomen, må der indføres en præposition til at etablere relationen.

Verbet *joindre* kan bruges til at illustrere dette – og A-relationen i det hele taget – idet verbets betydning 'knytte sammen, sammenføje, kombinere', som i:

On joint l'utile à l'agréable.

direkte afspejles i konstruktionen:

On joint l'utile
 |
 à
 |
l'agréable

Et A-syntagma skal altså være relationelt, enten i sig selv eller gjort relationelt ved en præposition, for at den sekundære prædikation i A-relationen skal kunne etableres.

1.1 Position

A-syntagmer er som de andre GR underlagt nogle ledstillingsregler, som i store træk siger, at ledstillingen er:

S	V	A	
S	V	O	A

hvis der ikke er særlige grunde til andet. Denne "default-ledstilling" – S før, andre GR efter verbalet – styres af et princip, der siger, at jo tættere et led er knyttet til **verbet**, jo tættere står det **verbalet** (jf. Korzen 1987:74, 1992:93. Se kapitel IX. Ledstilling):

*Jérôme est **en vacances**.*

*Jérôme a rendu sa femme **furieuse**.*

*Jérôme est allé **à Nice**.*

*Jérôme a envoyé sa femme **à Nice**.*

*Jérôme a réussi **à sortir**.*

*Jérôme a amené sa femme **à changer d'avis**.*

*Ces fleurs appartiennent **à Jérôme**.*

*Sa femme a envoyé des fleurs **à Jérôme**.*

Forskellige faktorer kan ændre denne rækkefølge, faktorer, der har at gøre med syntagmernes kompleksitet eller med fokalisering af dem (se Korzen 1992:93 ff. og kapitel IX.).

Ved fordelingen af de postverbale led spiller syntagmernes kompleksitet (og dermed deres rolle i informationsstrukturen) en stor rolle. Der er således en universel tendens til at foretrække en

progression fra mindre til mere kompleks information (Diks LIPOC-princip, jf. Dik 1989). Dette princip kan spille ind og give rækkefølgen **S V A O**:

*Le soir même, il écrivit à **celui-ci** une longue lettre de confidences* (Bertrand, cit. Blinkenberg 1928:181)

jf. også Gross (1968:58); flere eksempler i Blinkenberg (1928:180 ff.) og Korzen (1992:93 ff.).

Hvad fokaliseringen angår, så er normalt tilfældet, at fokus falder på det sidste syntagma i sætningen (jf. kapitel I, 4. og Nølke 1994). Dette betyder selvfølgelig, at ledstillingen vil indrette sig efter dette, og at man vil placere det fokaliserede led som i følgende eksempel:

*Cet étrange amour de l'inhumain, de l'aride (...) me fit préférer à l'oasis **le désert*** (Gide, cit. Korzen 1992:96)

hvor O-syntagmet, *le désert*, fokaliseres som den konklusion af det foregående, der skal sættes i relief. Men som fremhævet af Korzen (1992:95 f.) er det vanskeligt at skelne resultaterne af de to faktorer, som jo ofte vil spille sammen: Jo mere komplekst et syntagma er, jo mere umiddelbar grund vil der *eo ipso* være til at fokusere det.

1.2 Kasus

Kun de klitiske, og i et vist omfang de relative pronominer har på fransk en egentlig kasusbøjning. Kun 3. person har en egentlig dativform (*il – le – lui*), som bruges i forbindelse med A_{dat}, mens de andre personer i denne funktion bruger samme form som ved O-relationen:

Jérôme a envoyé des fleurs à sa femme.
*Jérôme **lui** a envoyé des fleurs.*

Denne brug af pronominer identificerer A_{dat} blandt de andre A-syntagmer og giver det en tættere tilknytning til verbet til forskel fra de andre A-typers brug af lokative pronominer (jf. Herslund 1988a:59 ff.).

De andre manifestationer af A-relationen repræsenteres af klitisk *y* og *en*, bortset fra de prædikative, som repræsenteres af invariabelt *le* (se 1.4 nedenfor). Her er der ingen grund til at tale om særlige kasusformer, selv om de af Togeby opfattes som bundne kasusformer af det demonstrative pronomen *ce*: *y* er dativ, *en* er genitiv i (1982a:357), men i (1983:212) er *y* blevet til en "cas directif" (jf. diskussionen i Herslund 1988a:15 ff.).

1.3 Kongruens

Et A-syntagma udløser aldrig kongruens. Derimod medfører As prædikative natur, at A-syntagmet selv udviser kongruens, når det er muligt, dvs. når det er et prædikativsyntagma:

Elles étaient furieuses.

Ils étaient consuls.

On les avait rendues furieuses.

On les a élus consuls.

1.4 Syntagmetyper

Det prædikative adjekt

Som de andre manifestationer af A-relationen realiseres $A_{\text{præd}}$ i både intransitiv – med S_1 (**subjektsprædikativ**) – og i transitiv konstruktion – med O (**objektsprædikativ**). De typiske syntagmer som $A_{\text{præd}}$ er prædikativ- og nominalsyntagmer, samt præpositionssyntagmer. Prædikativsyntagmer kan have adjektiver, adverbier og substantiver som leksikalsk kerne:

- a. *Elle est **furieuse**/On l'a rendue **furieuse**.*
*Elle est **bien**/On la juge **bien**.*
*Elle est **professeur**/On l'a nommée **professeur**.*
- b. *Elle est **au courant**/On l'a mise **au courant**.*

Præpositionssyntagmer kan være af lokativ type, men også andre typer findes:

*Le jardin est à l'**abandon*** (Grevisse-Goose 1986:366)

*Lucie Ponceau? Je la croyais **au Père Lachaise*** (Nestor Burma, DRTV 7.7.95)

*Je la crois **au bord de la faillite*** (Blanche-Benveniste 1991:90)

*Il est **de taille médiocre*** (Duhamel, cit. Eriksson 1993:47)

*les Van Dongen sur les murs étaient **de la bonne époque*** (Gary Adieu 146)

*Il le sait **de caractère résolu*** (Gide, cit. Eriksson 1993:47)

*Cette robe est **sans manches*** (Duras, ib.)

*Je la crois **sans scrupules*** (Blanche-Benveniste 1991:90)

Udtryk med *être en* alternerer med verber, der konstrueres med åbenlyst lokative A-syntagmer som *entrer, tomber, passer* (Gross 1981:34):

Ce texte (est + entre) en contradiction avec la loi.

Ce drap (est + tombe) en lambeaux.

Sådanne udtryk har ofte fjernet sig fra den konkrete lokative betydning:

*Le pays est **en ébullition*** (Gary Vestiaire 279)

*Face à un premier ministre qu'ils estiment **en sursis**, les tenants de la pensée unique et*

ceux de l'autre politique se trouvent des points communs (Express 15.2.96, 19)

hvilket også er karakteristisk for udtryk med *en plein*:

J'avais déjà vingt-sept ans et j'étais en plein coup de gueule (Ajar Pseudo 593)

Puisque j'étais en pleine authenticité, autant aller jusqu'au bout (Ajar Pseudo 663)

Il avait plu le matin et le jardin sentait l'automne, bien que nous fussions en plein printemps (Dard Cahier 16)

Mademoiselle, si vous n'étiez pas manifestement en pleine dépression nerveuse, je ... (Gary Adieu 223)

Som omtalt i III, 2.8, er det vanskeligt at trække en helt fast grænse mellem visse lokative og visse prædikative manifestationer af A-relationen; de to synes at glide umærkeligt over i hinanden, hvilket naturligtvis er et yderligere argument for den foreslåede analyse: Når man ikke klart kan afgøre, hvor den ene ledfunktion hører op, og den anden begynder, hænger det sammen med, at de er manifestationer af den samme GR. De to typer kan for eksempel sideordnes og der synes ikke at være nogen skarp grænse, hvad pronominalisering angår. En standardbetingelse for sideordning af konstituenten er, at de har samme funktion, dvs. at de manifesterer samme GR. At de traditionelle beskrivelser subjekt- og objektsprædikativ kan sideordnes med et stedsadverbial, er således et direkte argument for den her foreslåede analyse, nemlig at disse funktioner manifesterer den samme GR, A-relationen. Følgende eksempler viser sideordning mellem adjektiv- eller nominal- og præpositionssyntagme i sådanne prædikative konstruktioner (fra Eriksson 1993:32-33):

Intransitiv konstruktion:

L'appartement était au cinquième étage et pourvu d'un balcon (Duhamel)

J'imaginai que j'étais une autre personne et dans un autre siècle (Green)

Et elle éprouva la sensation indéfinissable de n'être ni chez elle ni la personne qu'elle avait cru être jusqu'alors (Green)

Transitiv konstruktion:

- L'acrobate? Je le croyais mort depuis longtemps ou en prison (Simenon)

C'est ça, le vin de Panturle: c'est de la sentir contre lui et contente (Giono)

Ved pronominalisering har man y ved klart konkret lokative udtryk, altså A_{loc} :

Il est en Italie et il y restera.

en ved ubestemte nominalsyntagmer:

*Les chênes sont **des arbres**, les bouleaux **en** sont aussi* (Dupont 1991:63)

og invariabelt *le* ved prædikativsyntagmer i den intransitive konstruktion (subjektsprædikativ)¹⁹:

*Mais une volonté réfléchie, raisonnée, de rester **eskimo** ou de **le** redevenir* (Victor Survivants 14)

*Je ne te dis pas que de Gaulle soit **antisémite**. Il ne **l'est** absolument pas* (Gary Adieu 91)

- *Je ne suis pas **ivre!***

- *Mais tu vas **l'être** si tu continues* (Dard San Pedro 2.183)

Den transitive A_{præd}-konstruktion har normalt ikke mulighed for pronominalisering af A. Helt exceptionelt finder man eksempler som følgende:

*Elle n'est pas propre, mais on **le** la rendra.*

som Damourette & Pichon (1911-1940: III, 270) citerer som hørt.

Men ved den store gruppe af mere eller mindre metaforisk lokative præpositionssyntagmer (navnlig udtryk med *en*) synes der at være en vis vaklen:

*Il est **en prison** et il y restera.*

?*Il est **en prison** et il **le** restera.*

Il est **en colère/en sueur et il y restera.*

?*Il est **en colère/en sueur** et il **le** restera.*

Ifølge Pinchon (1972) var y tidligere almindeligere i sætninger som følgende, hvor kun *le* nu synes mulig:

*A Paris, quand Cécile était **en vacances** alors que vous ne **l'étiez** pas* (Butor, cit. Pinchon 1972:311)

*Chez un nouveau-né, elles (les cellules du cerveau) ne sont pas encore **en fonctionnement**. Elles vont **l'être** peu à peu* (Servan-Schreiber Défi 322)

*La réussite américaine, dans ce cas, a été **au rendez-vous**. Mais elle **l'aurait** sans doute également été sans subsides de l'Etat* (Express 31.10.86, 32)

19. Om brugen af klitiske pronominer – *le, la, les* ovf. invariabelt *le--* se Dupont (1991); *le* er ifølge Dupont den form, der repræsenterer et prædikat (op. cit. 67).

Et à l'aise dans sa peau, le patron l'est aussi, sa molaire re plombée, assis dans cet étonnant fauteuil de dentiste (Merle Jour 103)

*... l'hébreu est désormais **en contact** direct avec l'araméen. Il **le** sera plus encore pendant l'exil de l'élite judéenne à Babylone (Hadas-Lebel Hébreu 35)*

*Il est **dans l'histoire** et il l'a été longtemps (TV5, 8.1.95)*

*Le Président est **en visite** à Bonn, tandis que son premier ministre l'est à Washington (Dupont 1991:67)*

*Il faut à l'homme un certain degré de masochisme, car il n'est pas **dans une position confortable**. Sa compagne l'est à peine plus (Marie-Claire, juli 1995)*

*Dans ce passage, le mot logique est **entre guillemets**, il ne l'était pas dans le passage précédent (Gougenheim 1970:22)*

I udtryk med *de* har man også *le* (og altså ikke *en*):

*Il y a ceux qui sont **de ma race**, et puis ceux qui ne **le** sont pas, qui ne **le** seront jamais, et ceux que je sens **de ma race** (Hougron, cit. Eriksson 1993:131)*

mens man finder y i sætninger som følgende, selv om den ikke er klart lokativ:

*je sais ce que tu vas dire, s'il était **avec nous**, eh bien, il n'y est pas, il est mort (Gallo Aurore 143)*

Hverken Togeby (1982a:383 f.) eller Eriksson (1993:123 ff.) nævner problemet med *le* som repræsenterende et præpositionssyntagma. Sandfeld giver et enkelt eksempel med den meget sigende (og typiske!) kommentar: "Il va sans dire que *le* représente aussi des équivalents d'adjectifs" (1928:62); eksemplet er med *de*:

*Le voyage de noces peut être **de rigueur** pour les gens qui se marient dans les conditions normales, mais ne l'est pas pour les mariés dont la nuit de noces date déjà de plusieurs semaines (Hermant)*

Grevisse-Goose (1986:366) giver eksempler som følgende:

*Pour **en retard**, ils **le** sont (Loti)*

*Cette critique ne consiste qu'à se demander si ceci ou cela est "**dans la ligne**" ou ne l'est*

pas (Gide)

*Quand nous sommes **de sang-froid** et que l'autre ne l'est pas* (Montherlant)

og bruger denne pronominalisering som kriterium for, hvornår et præpositionssyntagma er prædikativt led: "On range parmi les attributs les syntagmes (...) que l'on peut remplacer par le pronom personnel *le*". Men der gives også eksempler med *y* som følgende ("une valeur plus ou moins locative" (op.cit.1029)):

*Oh! si elle était **en vers!** - Mais elle **y** est, dit Barbier.*

*Il était parfaitement **au courant** des événements il y a une dizaine d'années; il n'y est plus.*

Disse eksempler er fra henholdsvis 1898 og 1916! I moderne fransk ville man sikkert have *le*.

Det relative pronomen *où* bruges også, hvor betydningen ikke er klart lokativ, men metaforisk-abstrakt:

*Cette lettre, logiquement, devait vous faire croire que je ris de la situation **où** vous êtes* (Montherlant, cit. Eriksson 1993:223)

Lige som ved A_{loc} (se nedenfor) finder man ved $A_{præd}$ dobbelt-udfyldning, endnu et argument for, at det drejer sig om den samme relation:

De missionnaire** le prof est devenu **combattant! (Duneton, cit. Herslund & Sørensen 1987:59)

De tourmenteur** il était devenu **sauveur (Dard Cahier 76)

Flere eksempler i Eriksson (1993:105).

Det lokative adjekt

Den karakteristiske syntagmetype i A_{loc} -relationen er præpositionssyntagmer. De eneste tilfælde, hvor A_{loc} -syntagmet er et nominalsyntagma, er ved gadenavne, hvor man dog også kan have præpositionssyntagmer (jf. Palm 1989):

*L'hôtel des Stein se situait **rue de la Tour*** (cit. Palm 1989:17)

*ils traversaient le café, ils ouvraient la porte, ils étaient **dans la rue de l'Université*** (ib.19)

*Nous arrivions **avenue des Ternes*** (ib.43)

Je ne sais pas si on se précipite à "l'Avenue des Ternes" pour chercher une robe très sophistiquée (ib.)

I kraft af deres blotte indhold bliver sådanne syntagmer med gadenavns-proprier altså relationelle i sig selv, jf. at ordet *sted* på dansk også i kraft af sit indhold bruges uden præposition som i: *Vi har fundet den et underligt sted*, hvilket ikke er muligt med andre "stedsbetegnelser": **Vi har fundet den et underligt hjørne*.

Nødvendigheden af en præposition for at gøre et syntagma relationelt, og dets indhold til et 'sted', hænger sammen med begrebet 'steds' afledte natur: Der er ikke noget i verden, der er et sted; men næsten alt kan opfattes som et 'sted' i forhold til noget andet, som så bliver 'argument' for 'stedet', jf. diskussionen i III, 1.3.2.

A_{loc} med præpositionen *à* karakteriseres blandt de andre A-typer ved varierende præpositionsbrug, hvor *à* alternerer med andre lokative præpositioner som *en, dans, sous, sur, chez, devant, derrière*. Denne varierende præpositionsbrug svarer til A_{locS} i sammenligning med de andre A-typer relativt selvstændige semantik i forhold til verbet. Ved de verber, der har en A_{de}, finder man stort set kun *de*:

Le roi éloigne la reine de la cour.

som så til gengæld kan kombineres med andre lokale præpositioner som i *de chez, de derrière*, etc.:

Jojo du coup ça l'intéressait nos bavettes, il levait le nez de sur sa bataille navale (Duneton Truie 18)

Pierre doit descendre la valise de dessus l'armoire (Kotschi 1981:101)

Det bemærkelsesværdige er altså, at *à* **alternerer** med andre lokale præpositioner, mens *de* **kombineres** med dem. Herved viser *à*-relationen sig som mere fundamental end *de*-relationen, idet *à* dækker både retning og position, mens *de* kun udtrykker retning. Præpositionen *à* kan af og til undværes, mens *de* altid skal udtrykkes (jf. tilfældene med dobbeltudfyldt prædikat ovenfor, og diskussionen af dobbeltudfyldt A_{loc} nedenfor). Denne forrang for *à*-relationen genfindes i de tilfælde, hvor A_{loc} realiseres af et pronomen eller adverbium som *là, là-bas, ailleurs* og lignende. I sådanne tilfælde alternerer adverbiet uden præposition med et *à*-syntagma:

Julie arrive à Nice.

Julie arrive là-bas.

mens *de* er nødvendig for at udtrykke retningen 'fra':

Julie part de Nice.
Julie part de là-bas.

Også ved spørgende og relativt *où* ser man denne forskel:

Où arrive-t-elle?
D'où part-elle?

Man tager ofte præpositionsvalget som direkte udtryk for distinktionen mellem VL og FT: Når det er verbet, der vælger præpositionen, har man et verbaltilknyttet led (VL), mens man, hvis det er styrelsen, der vælger præposition, har et adverbialt led (FT, jf. Spang-Hanssen 1963, Gross 1968, Vestergaard 1977). Men vi sætter ikke lighedstegn mellem valensbinding og det fænomen, at verbet vælger en bestemt præposition. For det første er A_{loc} , trods sin større semantiske autonomi, lige så valensbundet, dvs. determineret af verbets leksikalske indhold som de andre A-manifestationer. For det andet er det afgørende træk, at verbet vælger **en klasse af præpositioner**. Således vælger verber med A_a *à* eller en anden lokal præposition, der alternerer med *à*, men A-syntagmet kan ikke frit vælge en hvilken som helst præposition for eksempel ikke *sans* (jf. Herslund 1988a:36 ff. og diskussionen i III, 1.3.2).

Det er karakteristisk for visse både intransitive og transitive aktionsverbers A_{loc} , at de kan have dobbelt udfyldning, dvs. at deres A-relation udfyldes af to syntagmer med henholdsvis *de* og *à*:

Jean va de Paris à Lyon.

Ils ont envoyé les marchandises de Paris à Nantes.

Jean a traduit ce texte du latin en français.

Disse to syntagmer anses i vores analyse altså for at udgøre en enhed, jf. også Gross (1981:20), Kotschi (1981:101 ff.), Schlyter (1981), Sørensen (1983b), Herslund & Sørensen (1987:7 ff.), Guillet & Leclère (1992), og ikke to selvstændige A-syntagmer. Det syntaktiske argument for denne analyse er, at de to led opfører sig som en enhed ved kløvning (jf. Sørensen 1983b:357):

C'est de Paris à Nantes qu'ils ont envoyé les marchandises.

mens de kun dårligt kan fokaliseres hver for sig (Sørensen 1983b:356):

**C'est de Paris qu'il va à Lyon.*
 **C'est à Lyon qu'il va de Paris.*

lige som de næppe kan pronominaliseres selvstændigt:

- **Pierre en va à Lyon.*
 ?**Pierre y va de Paris.*

Et andet argument for at opfatte de to præpositionssyntagmer som en enhed er, at visse verber, der har denne dobbelte udfyldning, kan forekomme med et *à*-syntagme alene, men ikke med et *de*-syntagme: *de*-syntagmet forudsætter altså *à*-syntagmet, hvilket viser, at det er underordnet, og at helheden derfor udgør en enhed. Dette gælder verber som *aller*, *conduire*, *mettre* (jf. Kotschi 1981:102). Når verber med dobbeltudfyldning bruges med deres *à*-syntagme alene forstås udgangspunktet automatisk som subjektet, men hvis de bruges med *de*-syntagme alene, kan der ikke indlæses noget som helst om målet, jf. de to anvendelser af *envoyer*:

- a. *Jean a envoyé ce paquet à Nantes.*
 b. *Jean a envoyé ce paquet de Nantes.*

hvor man i b. ikke kan slutte noget om, hvor pakken er havnet. Hvilket igen viser *à*-relationens privilegerede status i denne forbindelse. Strukturen *de x à y* optræder altså som en kompleks variant af A_{loc} med *à*, dvs. at målet, men ikke nødvendigvis udgangspunktet, hører til sådanne verbers leksikalske indhold og derfor deres valens.

Det neutrale adjekt

Den neutrale A-relation, A_{neu} , er karakteriseret over for den lokativiske ved at have fastfrosset præpositionsvalg, *à* eller *de* svarende til de to hovedtyper af A-syntagmer. Et A_{neu} med *à* repræsenteres af klitisk *y*:

des techniciens chargés d'étudier les circonstances locales pour y adapter les nouvelles structures (Victor *Survivants* 11)

mens A_{neu} med *de* repræsenteres af klitisk *en*:

Nous obtiendrons l'annulation avant peu, Madame, comme j'ai eu l'honneur de vous en assurer (Druon *Reine* 155)

I de fleste tilfælde kan man se A_{neu} som en metaforisk udvidelse og fastfrysning af en oprindeligt lokativisk relation. Og i mange tilfælde kan man ikke fastlægge nogen skarp grænse mellem A_{loc} og A_{neu} , navnlig ikke ved *de*-konstruktionerne. Lige som A-relationen med *à* kunne illustreres ovenfor ved verbet *joindre*, kan A-relationen med *de* billedliggøres ved verbet *séparer* (jf. Riegel 1991b:106):

Il faut séparer le bon grain
 /
de
 /
l'ivraie

Her udtrykker præpositionen bare den modsatte operation.

At A_{loc} og A_{neu} faktisk er manifestationer af samme relation ses også her af, at de kan sideordnes ved samme verbum, som konstrueres med begge muligheder. Mens en simpel sideordning med *et* ofte giver et resultat, der har karakter af zeugme:

Il a amené sa femme au théâtre et à changer d'avis.

Il est arrivé à Bordeaux et à cette conclusion le même jour.

så synes sideordning med for eksempel *mais pas* at give mere naturlige resultater:

Il a amené sa femme au théâtre, mais pas à changer d'avis.

Den helt karakteristiske syntagmetype i A_{neu} -funktionen er et præpositionssyntagma, hvis styrelse er et infinitivsyntagma:

*Cela a amené Jérôme à **changer d'avis**.*

Med en sådan styrelse, nemlig en anden- eller tredjeordens entitet (jf. Lyons 1977:442 ff.), fjerner man sig naturligvis endegyldigt fra den konkret lokative semantik. Dette udtrykkes også ved det tab af præpositionen, især *de*, man kan have, når A_{neu} -syntagmet er en kompletivsætning:

*Il avait peur Ø **qu'il s'en aille*** (Céline, cit. FG 58)

Om de tilsvarende forhold ved A_{neu} efter adjektiver, se III, 8.3.3.

Det dativiske adjekt

Som A_{neu} er A_{dat} karakteriseret ved fastfrosset præpositionsvalg og har som det eneste A sin egen pronomielle manifestation, de klitiske *lui* og *leur* (eller akkusativpronominer i de andre personer). De tre typer adjekter med *à* karakteriseres altså af følgende opstilling (jf. III, 2.8):

	N	Klitisk ProN
A_{loc}	<i>à ~ dans, sur ...</i>	<i>y</i>
A_{neu}	<i>à</i>	
A_{dat}		<i>lui</i>

Som manifestationer af samme grundrelation, A-relationen, kan A_{loc} , A_{neu} og A_{dat} ikke forekomme

sammen. Og normalt kan de klitiske pronominer *lui/leur* og *y* derfor heller ikke kombineres (jf. Herslund 1988a:60 f.). Man finder dog exceptionelt sådanne kombinationer, hvor det ene pronomen så repræsenterer en fri tilføjelse:

*Dans ces maisons – ravissantes, je l'ai dit - (...) On **leur** y donne des couchettes superposées de 70 cm de large* (Victor Survivants 13)

Selv om man ofte i grammatiske fremstillinger ser dativrelationen associeret med de semantiske træk [+Human] eller [+Animeret], således at et dativsyntagme nødvendigvis denoterer et levende væsen, så er der ingen grund til at antage tættere sammenhæng mellem [+Human] og A_{dat} end mellem [+Human] og S-relationen (jf. Herslund 1988a). Det hele afhænger naturligvis af det enkelte verbs selektionsrestriktioner. Eksempler på A_{dat}, som er alt andet end [+Hum]:

*l'apparition de l'écriture en est un; on n'ose **lui** accoler ni date ni inventeur humain* (Hadas-Lebel Hébreu 17)

*La structure accusative est celle qui assimile grammaticalement à l'actant unique le A de Bossong (...), l'ergative celle qui **lui** assimile le Z de Bossong ...* (Lazard 1994:39)

*les noms des lettres hébraïques (...) Cependant, on s'accorde pour **leur** attribuer une origine ancienne* (Hadas-Lebel Hébreu 23)

*L'escalier était vieux et poussiéreux, il sentait les bureaux, la paperasse, mais le printemps de Paris réussissait à **lui** communiquer un peu de sa lumineuse gaieté* (Gary Vestiaire 219)

*Le processus d'indépendance commence à peine, nous devons **lui** donner une chance avant de lancer des accusations* (Figaro 3.4.89)

*La plupart de ces phénomènes n'ont pas été abordés en grammaire générative (...) L'importance que nous **leur** octroyons découle d'un principe que nous considérons comme fondamental* (Gross 1981:48)

*Prendre un objet du monde comme site, ce n'est jamais, dans cette perspective, que **lui** déléguer nos propres modes d'orientation dans l'espace* (Berthonneau 1993:53)

Det væsentlige ved A_{dat}-relationen er dens subjektstegnende egenskaber, hvad enten syntagmet er [+Human] eller noget andet, se III, 2.8, og 2.2, 3.3 nedenfor.

1.5 Dislokering

En dislokering (FGs **ekstraposition**) er en konstruktion, hvor et led placeres før den egentlige sætningskonstruktion (venstredislokering) eller efter (højredislokering). Overgangen mellem det

dislokerede led og selve sætningen kan markeres med pause og intonationsbrud (tydeligere i venstre- end i højredislokering). Det dislokerede led holdes fast i sætningskonstruktionen ved, at det repræsenteres af et klitisk pronomen, som angiver dets funktion (koindeksering, jf. III, 2.10). Se kapitel I, 4., kapitel IX. og Fradin (1990).

Selv om såvel A_{loc} som A_{neu} og A_{dat} realiseres som præpositionssyntagmer med *à* eller *de*, afsløres deres tætte integration med verbet – de er VL! – af, at de mister deres præposition i venstredislokeringskonstruktionen (jf. Landschultz & Stage 1975:39 ff.):

A_{loc} :

Mais la piscine de la Fac, Jaumet n'y va jamais (cit. Landschultz & Stage 1975, loc. cit.)

A_{neu} :

Mais cet esprit des temps, j'aurais peut-être été le premier à y subordonner consciemment tous mes actes (Yourcenar, cit. Herslund 1988a:143)

A_{dat} :

Les profs, on leur demande pas de baisser, mais d'instruire (cit. Landschultz & Stage 1975, loc.cit.)

Ved højredislokering bevares præpositionen derimod:

Elle doit encore y tenir, cependant, à Kokoschka (Giroud Alma 139)

2. Adfærd

2.1 A-konstituentens indflydelse på verbet

Lige som de centrale GR, S og O, indgår A-syntagmer en så tæt leksikalsk forbindelse med verbet, at dettes konsistens naturligvis ikke kan være ganske uberørt af tilstedeværelsen af A-relationen. Da A-relationen derudover jo har et specielt tæt forhold til verbets fundamentale argument, er det forståeligt, at et A kan have en ganske afgørende indflydelse, for det meste på den måde, at en A-konstruktion fastlægger verbets konsistens som aktionsverbum: Den sekundære prædikation, som indføres med A-relationen udgør da den anden delsituation, som er karakteristisk for aktionsverber, jf. kapitel II. og III, 2.4.

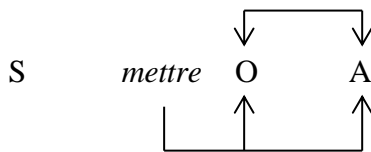
Udmøntning af polysemi

Tilføjelsen af den "ekstra" A-relation har ofte en afgørende virkning på fortolkningen af verbet, som i følgende eksempel:

- *Ma cousine, je suis venu vous délivrer ...*" *Blanche poussa un cri, et Robert pensa qu'elle allait tomber en pâmoison. Il avait laissé sa phrase en suspens. - "... un message", acheva-t-il* (Druon, cit. Herslund & Sørensen 1985:46)

hvor den første læsning, bivalent *délivrer* 'befri', korrigeres til den trivalente læsning, 'overbringe'. Tvetydigheden bygger også på, at der i 2. person, som her, bruges akkusativpronomen som både O og A_{dat}.

Selve valget mellem de forskellige A-typer er en udmøntning af verbets polysemi, idet mange verber kan vælge mellem forskellige manifestationer af A-relationen (se Herslund 1988a). Selve denne valgmulighed inden for det enkelte verballeksem udgør et grundlæggende argument for at opfatte disse traditionelt forskellige ledtyper som manifestationer af den samme grundrelation. Som et eksempel på et verbum, der har en specielt vid anvendelse kan tages *mettre*, hvis grundskema:

kan realiseres med alle A-typer:

A_{præd}:

*Il a mis la fille du boulanger **enceinte**.*

*Il a mis le boulanger **au courant**.*

A_{loc}:

*Il a mis le vin **au frigidaire**.*

A_{neu}:

*Il s'est mis **à crier**.*

A_{dat}:

*Il **lui** a mis ses nouveaux souliers.*

Mange verber kan således vælge mellem to eller tre realiseringer af deres A-relation. Og man kan faktisk sige, at det er normaltildet, at et verbum har mere end én realiseringsmulighed for sit adjekt, jf. Herslund (1988a). Man ser her det typiske normal-billede, at fransk i modsætning til dansk bruger det samme "abstrakte" verbum ved at spille på alle valensskemaets muligheder, mens dansk med sine mere konkrete verballeksemer bruger forskellige verber (jf. kapitel I, 2.2).

Fastlæggelse af aktionsart

Indførelsen af en A-relation medfører typisk tilføjelsen af en 'grænse' eller et 'mål' i verbalsituationen: Den sekundære prædikation, som A-relationen medfører, kommer til at udgøre den for aktionsverber karakteristiske anden delsituation. Således bliver verbet fra at være et aktivitetsverbum et aktionsverbum, hvad enten dette er indskrevet i verbets valensskema (*porter*) eller skyldes en valensafledning (*courir*), jf. III, 1.3.8:

Aktivitetsverbum:

Il a couru (pendant une heure).

Il a porté le paquet (pendant une heure).

Aktionsverbum:

Il a couru jusqu'à la gare (en une heure).

Il a porté le paquet jusqu'à la gare (en une heure).

A_{dat} er den A- type, der har fjernet sig mest fra sin lokative oprindelse. I mange henseender kan det betragtes som næsten lige så tæt knyttet til verbet som O og som sådan have direkte indflydelse på prædikatets aktionsart. Dette er for eksempel tydeligt ved at verbum som *porter*, der bivalent er et tilstands- eller aktivitetsverbum, mens det i trivalent konstruktion, afhængigt af O-syntagmet kan blive et aktionsverbum:

Tilstand:

Elle porte son nom.

Elle lui porte beaucoup d'affection.

Aktion:

Quelque pièce de parure que vous irez lui porter de ma part (Druon, cit. Herslund 1988a:122)

Her spiller O-syntagmet naturligvis en stor rolle (jf. III, 4.2.2), idet man får forskellige læsninger med forskellige O-syntagmer som i modsætningen mellem *beaucoup d'affection* og *quelque pièce de parure* ovenfor, eller i følgende eksempler med *donner*:

Tilstand:

L'éclairage lui donne un air de spectre.

Aktion:

La mule lui donne un coup de sabot.

2.2 Kontrolfænomener

Beskrivelsen af A-relationen bygger på, at denne har karakter af en sekundær prædikation i sætningen. Dette indebærer, at et af de led, der indgår i en A-konstruktion, er subjekt i denne sekundære prædikation. Som vi har set i III, 3.2, har S-relationen en helt speciel status i forhold til forskellige kontrolfænomener. Det samme gælder subjektet i A-konstruktionens sekundære prædikation ved infinitte verbalformer og kvantorer.

Infinitte verbaler

Som diskuteret i III, 3.2.4 og 3.2.6, har subjektet næsten monopol på at kontrollere infinitte verbalkonstruktioner og frie prædikativer. Men A_{dat}s subjektstatus tillader det også at kontrollere for eksempel participialkonstruktioner:

Sa santé s'étant rétablie, Jean-Claude Goudin, président du Conseil régional, lui confie, en 1968, la charge de "conseiller pour la culture provençale" (Langue provençale 10)

gérondif-syntagmer, jf. Herslund (1988a:227 ff.):

En vieillissant, la bigoterie et la méchanceté vous donneront peut-être du caractère
(Anouilh, loc.cit.)

og adverbielle infinitivsyntagmer, typisk med hensigtsbetydning:

ces négatifs de photographies que j'ai remis à Pierre Mithois pour les développer dans le laboratoire de son université (Gallo Crime 239)

Laureen accorda à la protégée de son ami une permission afin de se préparer (Deforges Tango 64)

I konstruktioner med A_{dat}, hvor O er et infinitivsyntagme, er A_{dat} konkurrent til S om at kontrollere O-syntagmets "tomme" subjekt, som i parret *promettre* og *permettre*:

Jean_i a promis à Julie_i e_i d'écrire tous les jours.

Jean a permis à Julie_i e_i d'écrire tous les jours.

Kvantorer

Som diskuteret i III, 3.2.5, har S-relationen en enestående position, når det drejer sig om kontrol af flydende kvantorer. Denne position genfindes blandt de forskellige manifestationer af A-relationen, hvor det er A_{dat}, der jo adskiller sig fra de andre ved at være subjekt i den sekundære prædikation, der således i modsætning til de andre kan kontrollere flydende kvantorer (jf. Kayne 1975, 1977:149 ff., Herslund 1988a:235 ff.):

J'ai donné des bonbons à tous ces enfants.

Ces enfants, je leur ai donné des bonbons à tous.

On a envoyé des régiments dans tous ces villages.

**Ces villages, on y a envoyé des régiments dans tous.*

2.3 Alternationer med O-relationen

Flere af A-relationens manifestationer optræder i alternationer med den fundamentale GR, O-relationen. De forskellige typer studeres i flere detaljer i III, 7. nedenfor. Her skal blot omtales tilfældet, hvor en A_{dat} alternerer med O-relationen. Visse verber med trivalent konstruktion som *servir* og *payer* har også en bivalent konstruktion, hvor den beskrevne situation så at sige koncentrerer sig med det trivalente skemas A som O:

Le valet a servi le rôti à la comtesse.

Le valet a servi la comtesse.

Jean a payé ses achats à la vendeuse.

Jean a payé la vendeuse.

Man kan også ved visse verber vælge mellem en konstruktion med O og A_{dat} eller en konstruktion med to sideordnede Oer, for eksempel ved verbet *coordonner* som i følgende eksempler:

C'est qu'il ne s'agit pas, ici, de transformer l'acte marqué par car mais seulement de lui coordonner un nouvel acte (Ducrot et al. 1975:268, n.12)

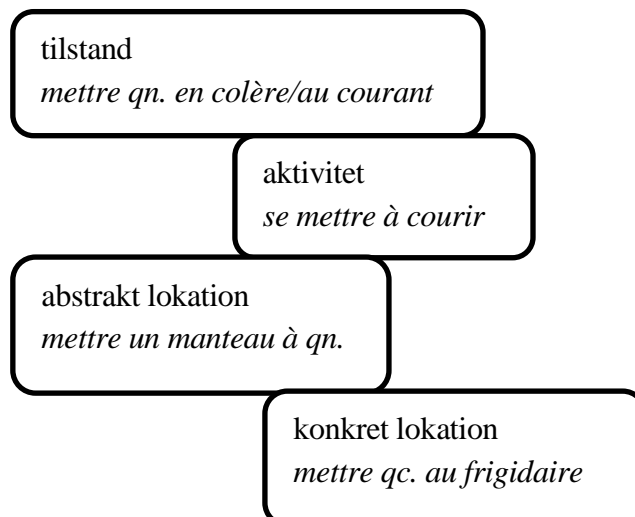
Il s'agit ici de coordonner l'acte marqué par car et un nouvel acte.

Forskellen mellem de to er tydelig: I konstruktionen med A_{dat} er det A-syntagmet, der er topisk, mens O-syntagmet føjes til som en ny oplysning; i konstruktionen med to sideordnede Oer er de to lige topiske. Denne forskel hænger sammen med A_{dat}s status som subjekt og dermed indbyggede forrang som topisk led.

3. Indhold

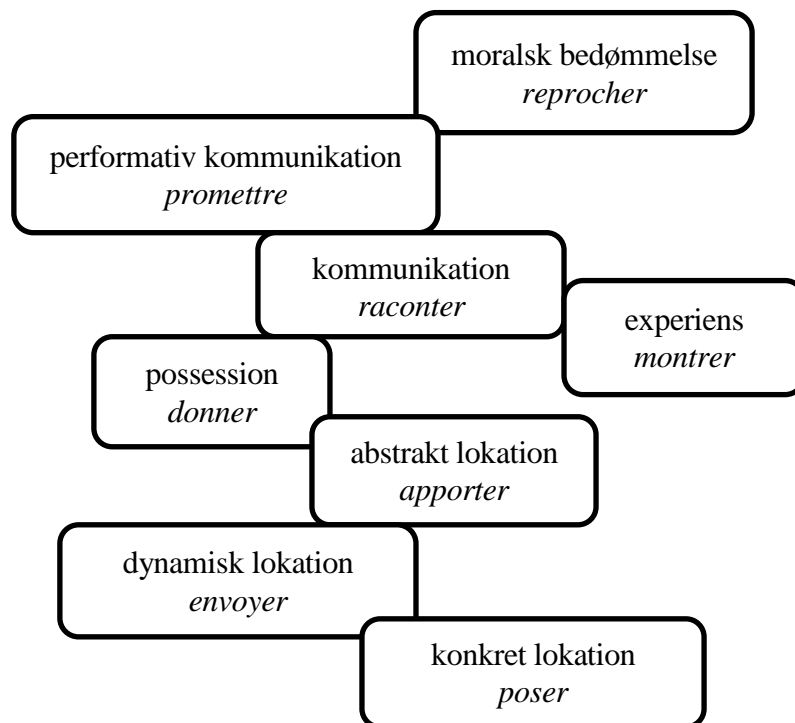
3.1 Semantiske roller

Verber kan tildele deres A-konstituent flere forskellige semantiske roller. Som altid er disse roller udtryk for verbets eget indhold (jf. III, 1.3.1) og det tjener næppe noget formål at forsøge at fininddele dem ud over de tre hovedtyper, som kan identificeres: Location, Experient og Possessor. Men disse tre kan også ses som forskellige manifestationer af samme grundlæggende indhold, nemlig placering af 'noget' i forhold til 'noget', dvs. at det grundlæggende indhold er Location (jf. Sørensen 1993): Det semantiske grundlag for A-relationen er lokativt og dens forskellige manifestationer kan ses som varierende metaforiske udvidelser af denne kernebetydning. Dette er klart tilfældet ved det verbum, vi har brugt som model flere gange, nemlig *mettre*, hvis forskellige betydninger kan ses som udvidelser af og afvigelser fra en protoypisk kernebetydning:

Den fortolkning af 'placeringen', som det enkelte verbum indfører, determinerer således udmøntningen på de forskellige typer af A: Hvis placeringen er konkret lokativisk, får man A_{loc} ; hvis placeringen er mere abstrakt og typisk har karakter af placering i forhold til en aktivitet, får man A_{neu} ; hvis placeringen er abstrakt og typisk har karakter af possession eller eksperiens, får man A_{dat} ; og hvis placeringen typisk har karakter af tilstand, får man $A_{præd}$.

Man kan således forestille sig en prototype-beskrivelse for eksempel af klassen af dativverber, hvor man gradvist fjerner sig fra den centrale, konkret lokative, betydning (jf. klassifikationen i Herslund 1988a og 3.4 nedenfor):

Dativens grundlæggende lokative natur viser sig for eksempel tydeligt i en serie verber med præfikset *in-* som *incorporer*, *infiltrer*, *injecter*, *inoculer*, *intégrer*:

Un certain nombre de propositions qui jouent (...) le rôle de constatations empiriques, de données. Les biais, les a priori qui leur sont nécessairement incorporés ... (Anscombe & Ducrot, cit. Herslund 1988a:121)

Et alors, les enfants subiront peu à peu la nouvelle influence (...) on leur infiltrera le venin de la religion néopäienne d'outre-Rhin (Express 29.2.96, 48)

Tous les efforts de Costals pour lui injecter une conception un peu délirante de l'univers (...) avaient échoué (Montherlant, cit. Eriksson 1993:211)

*A la maison, Mac s'était assoupi. L'âge **lui** avait **inoculé** l'humeur chagrine des vieilles maîtresses (Wilmet AntePost 62)*

*Pour que la théorie que nous discutons puisse **s'intégrer** de tels faits ... (Anscombe & Ducrot, cit. Herslund 1988a: 121)*

Disse verber optræder også med A_{loc}:

***Incorporer** une recrue **dans une unité militaire** (Busse & Dubost, cit. Herslund 1988a:121)*

*Ils avaient creusé un tunnel sous le réacteur pour **y injecter** du béton (Express, cit. Herslund 1988a:121)*

*La récente invention du Diorama, qui portait l'illusion de l'optique à un plus haut degré que dans les Panoramas, avait amené dans quelques ateliers de peinture la plaisanterie de parler en rama, espèce de charge qu'un jeune peintre, habitué de la pension Vauquer **y** avait **inoculé** (Balzac Goriot 62)*

*Démocratisons l'armée en **y intégrant** nos propres forces (Express, cit. Herslund 1988a:121)*

Et lignende tilfælde har man ved afledninger af *poser* med de (ligeledes) latinske præfikser *anté-*, *pré-*, *super-*, *post-*:

*Lorsque l'objet nominal est antéposé au verbe, et qu'il est accompagné d'un adjectif qui **lui** est donc **antéposé** (Marchello-Nizia 1996:96)*

*Je l'avais amenée dans cet établissement avec l'espoir d'anéantir les sales images de la veille en **leur superposant** ma version personnelle de "Danièle à l'hôtel" (Dard San Pedro 117)*

*L'œuvre est tellement accomplie (...) Je craignais d'**y superposer** des images superflues (Express, cit. Herslund 1988a:143)*

*Mais si l'élément X est un AO (...) il marquera la limite droite de ce dernier, et aucun modificateur de N₁ ne pourra **lui être postposé** (Riegel 1991b:105)*

3.2 Referentialitet

A-syntagmerne adskiller sig markant fra O-syntagmer ved ikke at være referentielt underlagt verbet. A_{loc} har som nævnt gentagne gange en ret selvstændig semantik og ser også ud til referentielt at være helt uafhængigt af verbet. Selv om A_{dat} semantisk er tæt integreret med verbet,

smitter det ikke af på A_{dat} -syntagmets eventuelle referentialitet, som altid synes at fastlægges af faktorer andre steder end i verbet. Ved de to sidste manifestationer af A-relationen, A_{neu} og $A_{\text{præd}}$, hvis konstituenten typisk er andenordens entiteter, nemlig henholdsvis aktiviteter og egenskaber, opstår spørgsmålet om referentialitet næppe, da sådanne størrelser ikke kan være referentielle²⁰. I de tilfælde, hvor deres konstituenten er førsteordens entiteter, er det for A_{neu} sådan, at referencen lige som ved A_{loc} og A_{dat} er uafhængig af verbet (men syntagmets referentielle status spiller en rolle ved distinktionen mellem A_{neu} og A_{dat} , se 3.4 nedenfor):

La pute noire faisait du strip-tease dans le club au rez-de-chaussée et lui apportait du bouillon chaud, de temps en temps, en peignoir. Mais il n'y touchait pas. Il buvait le bouillon, c'est tout (Gary Adieu 189)

De prædikative led er semantisk prædikater og derfor ikke referentielle, idet de netop optræder som rent intensionelle størrelser i den sekundære prædikation, se 3.4 nedenfor.

Disse forhold vedrørende A-syntagmers referentialitet understreger igen deres relativt selvstændige og perifere status i sætningen, netop som udtryk for en "ekstra" relation.

3.3 De to prædikationer

Hvis det grundlæggende og centrale indhold i de verber, der indfører en A-relation, er 'placering' af en entitet, x som 'argument' i forhold til et 'sted', y , og den sekundære prædikation udtrykker en del af dette ved at tildele y Location-rollen (eller en variant af denne):

x	ETRE	y_{Loc}
y_{Loc}	AVOIR	x

så følger det, at denne prædikation må være indlejret i en prædikation af kausativ natur:

z	CAUS	(x	ETRE	y_{Loc})
z	CAUS	(y_{Loc}	AVOIR	x)

Vi genfinder her i sammentrængt form den semantiske beskrivelse af aktionsverberne med deres to propositioner (jf. kapitel II. og III, 2.4), og de fleste verber med A-konstruktion er da også aktionsverber. Det enkelte verbum giver naturligvis sin særlige betydning og sine særlige nuancer til dette grundskema. Således kan man lave grove parafraaser i naturligt sprog som følgende:

<i>mettre</i>	–	<i>faire être</i>
<i>donner</i>	–	<i>faire avoir</i>

20. I den strikse betydning af reference, vi anlægger i dette arbejde, jf. kapitel I, 4.

intégrer – *faire contenir*
etc.

De prototypiske verber med A-konstruktion er således transitive, kausative verber. Men der er også mindre prototypiske verber, som ikke er kausative, først og fremmest de intransitive verber med A-konstruktion, hvor de to prædikationer falder sammen, da de dannes med de samme to argumenter, S_i og A (jf. Herslund 1988a: 197 ff.). Man har således ofte et intransitivt tilstandsverbum over for et transitivt, kausativt aktionsverbum, som for eksempel *appartenir* over for *attribuer*. Hvor *attribuer* følger det generelle mønster med en sekundær prædikation indlejret i et kausativt prædikat, rummer tilstandsverbet *appartenir* ikke noget kausativt prædikat, hvorfor primær og sekundær prædikation udspiller sig mellem de samme to argumenter (jf. 0. ovenfor), eventuelt med A-syntagmet som subjekt i den sekundære prædikation (A_{dat} , se 3.4 nedenfor):

Il y appartient, à cet ensemble.

Il lui appartient, à ce musée.

3.4 Typer af adjekter

I den sekundære prædikation, som er grundlæggende for A-relationen:

x *ETRE* y

betegner prædikatet *ETRE* forskellige grader af konkret lokalisering af x (det fundamentale argument) i forhold til 'stedet' y (A-syntagmet), hvilket er hvad man finder ved A_{loc} og A_{neu} . Det karakteristiske for A_{dat} er, at denne lokative prædikation kan vendes om, så at man får A-syntagmet som subjekt, hvorved prædikatet *ETRE* afløses af prædikatet *AVOIR*, som betegner en placering, hvor det er 'stedet' der er subjekt, hvorefter man får de karakteristiske betydninger af possession og eksperiens ved A_{dat} (jf. Barnes 1980, Herslund 1988a):

y *AVOIR* x

I de prædikative A'er, $A_{\text{præd}}$, er A syntagmet typisk intensionelt (et adjektiv, substantiv, dvs. et prædikativsyntagme, eller et præpositionssyntagma). Disse størrelser kan i sig selv virke som prædikat i den sekundære prædikation, men syntaktisk har de brug for et verbum for at danne en prædikation. Man har altså semantisk følgende udformning af den sekundære prædikation:

x *ROUGE*

som derved ligner forholdet mellem substantiv og attributivt adjektiv som for eksempel i *la maison rouge*.

Det prædikative A

Den mest udbredte analyse af prædikative strukturer, især med adjektiver (*La maison est rouge*),

går ud på, at det er adjektivet, der er prædikatet, mens verbet *être* blot er en forbinder, et **copula**, hvis eneste funktion er at bære verbal-morfemerne (tempus, modus, person-tal). Analysen ser altså således ud:

*La maisons*_S [*est-rouge*]_V

Den analyse, vi foreslår, er for så vidt mere i overensstemmelse med den grammatiske struktur, som den tildeler *être* status af fuldverbum, og dermed af verbal i sætningen, mens adjektivet udfylder en argumentplads og får tildelt en GR, nemlig A-relationen. Samtidig tager analysen højde for den indsigt, der ligger i den traditionelle analyse, nemlig at adjektivet i en vis forstand prædiceres om subjektet (mere generelt: om verbets fundamentale argument). Men dette sker i den for A-relationen karakteristiske sekundære prædikation. Vores analyse ser derfor sådan ud:

*La maisons*_S *est*_V *rouge*_A

I den sekundære prædikation placeres subjektet, *la maison*, i forhold til en egenskab, *rouge*, som derved bliver prædiceret om *la maison*. Analysen tager altså højde for, at prædikativet **både** er et argument for verbet *être* **og** et semantisk prædikat prædiceret om subjektet.

Hovedargumentet for analysen, der gør *être* til et betydningsløst copula-verbum, er, at det er det prædikativiske led, der er valensbærende og derfor udøver selektionsrestriktioner på konstruktionens S, mens *être* ikke udøver nogen som helst indflydelse. I følgende er det således adjektivet *chauve*, der bestemmer, hvilke S der kan forekomme:

*L'homme est **chauve**.*
*Cette femme est **chauve**.*
*La montagne est **chauve**.*
Cette décision est **chauve.*
La machine à écrire est **chauve.*

Det er dog svært at se, hvorfor det, at selektionsrestriktionerne udspiller sig i den sekundære prædikation, er et argument for, at *être* så at sige ikke er der. Samtidig kan man faktisk finde selektionsrestriktioner på andre prædikativverber end *être* som for eksempel *sembler* (jf. Ruwet 1983). Spørgsmålet om adjektivs selektionsrestriktioner og valens behandles nedenfor i III, 8.

Et blandt flere problemer med den traditionelle analyse (se for eksempel Sørensen 1993) er det, at man dér er nødt til at se to helt forskellige konstruktioner i eksempler som:

- a. *La maison est **rouge**.*
- b. *La maison est **sur une colline**.*

med henholdsvis prædikativ, a. *est-rouge*, og et fuldverbum *est* (eksistens- eller lokativt verbum) og et lokativt adverbial, b. *sur la colline*. Man må altså antage to homonyme verber *être*, hvilket ikke umiddelbart forekommer overbevisende. Når man henviser til sprog, som faktisk skelner to verber 'være', som argument for analysen, overser man, at de to verber i sådanne sprog ikke forekommer fordelt på de to konstruktioner, men at man typisk i a.-tilfældet har begge og kun det ene i b.-tilfældet. På spansk forekommer således både *ser* ('copula') og *estar* ('eksistensverbum') med adjektiviske prædikativer:

Era muy elegante.

Estaba muy elegante.

At *est* i a. har copula-betydning og i b. en lokativ eksistens-betydning, berettiger ikke til at tale om to forskellige verber i to forskellige konstruktioner. Det er da også karakteristisk, at de to udmærket kan koordineres, som vist ovenfor i 1.4, og at man altså kan have ét *être*, som udfylder begge funktioner, jf. et eksempel som:

*J'imaginai que j'étais **une autre personne et dans un autre siècle*** (Green)

I det hele taget gør antagelsen af et copula-*être* med prædikative nominaler over for et eksistens-*être* med præpositionssyntagmer²¹ analysen af præpositionskonstruktioner vanskelig, idet disse, som vi har set, ofte glider umærkeligt over i de adjektiviske konstruktioner. Man vil derfor nødtigt sige, at man har to helt forskellige konstruktioner med to forskellige verber i:

*Elle est **fâchée**.*

*Elle est **en colère**.*

Et andet område, hvor copula-analysen har problemer, er det simple faktum, at *être* ikke er det eneste prædikativiske verbum, samt at man totalt slører parallelismen med de transitive strukturer, objektsprædikativ, som er så fundamental i vores analyse. Således har man $A_{\text{præd}}$ ved adskillige verber, og man finder både transitiv og intransitiv konstruktion, nøjagtigt som ved de andre manifestationer af A-relationen:

Transitiv:

appeler, élire, estimer, faire, juger, mettre, nommer, rendre, trouver ...

Intransitiv:

demeurer, devenir, être, paraître, rester, sembler ...

Det er karakteristisk for de fleste af disse verber, at de kan konstrueres med enten A_{loc} – eller andre A-manifestationer – eller $A_{\text{præd}}$, som i følgende eksempler:

21. Eller brugt absolut som i *Dieu est*, eller *Je pense, donc je suis*.

*Les hommes n'épousent jamais les filles qu'ils mettent **enceintes**?* (Dard *Cahier* 10)
*La plupart se mettaient **à table** ou allaient s'y mettre* (Simenon, cit. Herslund & Sørensen 1987:19)

*Jean est **dans la rue**.*

*Mon ami, je suis **dans une grande détresse*** (Gide, cit. Eriksson 1993:47)

*Nous avons bien un père médecin, mais il est **en tournée*** (Gary *Vestiaire* 280)

*Jean est **idiot**.*

Man inddeler ofte prædikativerne i tre typer, som manifesteres af prædikativ- og nominalsyntagmer. Hertil kommer udtryk med præpositionssyntagmer, A_{loc} og $A_{præd}$, som glider over i hinanden i de beskrivende prædikativer, således at vi får fire typer, som ikke har nogen én-til-én overensstemmelse med syntagmetyperne:

A_{loc} :

*Jean est **en Espagne**.*

Beskrivende:

*Jean est **en vacances**.*

*Jean est **en colère**.*

*Jean est **doué**.*

Klassificerende:

*Jean est **peintre**.*

*Jean est **un peintre**.*

Identificerende:

*Jean est **le patron**.*

Præpositionssyntagme

Prædikativsyntagme

Nominalsyntagme

Man har inden for de klassificerende prædikativer en ofte meget fin distinktion mellem 'permanent medlem af klasse', som har prædikativsyntagme og derved ligner de beskrivende prædikativer:

*Jean est **peintre**.*

og 'temporært eller "associeret" medlem af klasse' med nominal-syntagme, som derved ligner de identificerende prædikativer:

*Jean est **un peintre**.*

Denne distinktion kan for eksempel udnyttes ved vurderende udtryk, hvor man netop udtrykker, at en entitet (en person) ses som (temporært) medlem af en klasse, uden i strikt forstand at tilhøre den (*Tu es **un ange!***); medlemskabet etableres så at sige i selve ytrings-processen eller ved, at

prædikativet modificeres:

<i>Jean est boucher.</i>	(Profession: slagter)
<i>Jean est un boucher.</i>	(Profession: fodboldspiller)
<i>Jean est peintre.</i>	
<i>Jean est un grand peintre naïviste.</i>	

Ved de beskrivende og klassificerende prædikativer er den placering, som den sekundære prædikation indfører, af helt abstrakt natur: Denotatum for S placeres i forhold til en intension, som er enten en egenskab eller en klasse.

Den identificerende konstruktion defineres ved muligheden for at ombytte de to led (jf. Moreau 1976, Ruwet 1982, Madsen 1981:238):

- a. *Jean est **le patron**.*
- b. *Le patron est **Jean**.*

idet man går ud fra, at der foreligger identitet mellem to referentielle udtryk (se kapitel I, 4.): *Jean* og *le patron*. Dette er dog næppe en korrekt analyse. At man kan "bytte leddene om", vil blot sige, at man ved denne type prædikative udtryk kan udtrykke det samme sagforhold på to måder. Dette sagforhold er, at et individ x identificeres ved egenskaben y, som har det specielle, at denne egenskab er et unikt individ: Der denoteres altså ét individ, og dette kan være vanskeligt at skelne fra referentiel brug. Dette udtrykkes enten ved at tage udgangspunkt i et referentielt udtryk, som denoterer et individ, et navn som *Jean*, og prædicere en unik rolle eller funktion (som *le patron*) om dette individ; eller ved at tage udgangspunkt i et referentielt udtryk, som denoterer et unikt individ identificeret ved en funktion, *le patron*, og prædicere et navn som *Jean* om dette individ. Men det prædikative udtryk kan ikke selv være referentielt.

De to udtryk reagerer ikke éns på sætningskløvning, idet a. er acceptabel og normal, mens b. er meget tvivlsom:

- a. *C'est Jean qui est le patron.*
- b. **C'est le patron qui est Jean.*

Dette forhold tages ofte som udtryk for, at det er syntagmet *Jean* der i virkeligheden er subjekt i begge sætninger (i det mindste "logisk" eller "psykologisk" subjekt i b., jf. Moreau 1976, Jonasson 1994:73 ff.). Men sagen er nok, at *propiet* kan fokaliseres og derefter "inkarneres" ved en rolle, mens det omvendte ikke kan lade sig gøre. Mens det er let at rekonstruere et relevant paradigme med et individ som *Jean* som medlem, for eksempel {*Pierre, Jean, Jérôme, Grégory, Cédric ...*}, hvoraf de andre udelukkes ved kløvningen, er det vanskeligere at se relevansen af et paradigme, hvor den allerede identificerede funktion, *le patron*, skulle være medlem – hvilke funktioner

skulle således udelukkes? – for så at identificere det udpegede medlem med et bestemt individ, *Jean*. Man kan også stille det spørgsmål, om der i disse tilfælde virkelig foreligger identificerende, og om der ikke snarere er tale om beskrivende prædikationer. Kløvningsmulighederne er nemlig de samme som dem, man finder ved beskrivende prædikationer:

La maison est rouge.
Rouge est la maison.
C'est la maison qui est rouge.
**C'est rouge qui est la maison.*

Jean est peintre.
?Peintre est Jean.
C'est Jean qui est peintre.
**C'est peintre qui est Jean.*

hvor denne type kløvningsmuligheder, dvs. med udgangssætningens prædikat som S, også er umulige.

At man godt kan have *proprier* i relativsætningen i kløvningskonstruktioner, ses af de tilfælde, hvor identitetsprædikationen foretages mellem to *proprier*:

Célestin est Floridor.
Floridor est Célestin.

Sådanne udtryk er notorisk sjældne (jf. Jonasson 1994:75 ff.), men de kan faktisk kløves:

C'est Célestin qui est Floridor.
C'est Floridor qui est Célestin.

og man får en læsning som ovenfor i *C'est Jean qui est le patron*, hvor et individ ud af et paradigme identificeres ved at udfylde en funktion. I tilfældet med *proprier* er funktionen så bare at være bærer af et navn. Denne analyse støttes af det forhold, at man ved identificerende prædikationer med to *proprier*, hvor det prædikative *proprium* betegner en film- eller teaterrolle, ikke kan bytte de to om og kun som ved *Jean est le patron*-typen kan have begge kløvningsmuligheder under meget specielle omstændigheder (jf. Jonasson 1994:77 ff.):

Simone Signoret est Alice Aisgill.

C'est Simone Signoret qui est Alice Aisgill.
?C'est Alice Aisgill qui est Simone Signoret.

Det lokative A

Her udtrykkes altid konkret, mest rumlig, placering. Denotatum for det fundamentale argument placeres rumligt i forhold til denotatum for A-syntagmet, i intransitiv og transitiv konstruktion, som i skoleeksemplerne:

Julie est arrivée à Nice.

Jean a envoyé Julie à Nice.

I de få tilfælde, hvor placeringen ikke er rumlig, men temporal, for eksempel ved verbet *remonter*:

Dans la durée de l'Histoire, sans remonter plus avant que ce demi-siècle, le constat s'impose (Express 14.3.96, 3)

har man *à quand* og ikke *où*:

Cette affaire remonte à 1950.

A quand remonte cette affaire?

Placeringen kan være en tilnærmelse mellem to entiteter, 'argumentet' og 'stedet' (jf. 1.4 ovenfor), eller den kan være statisk ved tilstandverber:

Julie reste à Nice.

Un pied de la table n'appuie pas sur le/au sol (Busse & Dubost 1977:20)

I begge tilfælde har man A_a , lige som i eksemplerne ovenfor. Der kan også være tale om en fjernelse af 'argumentet' fra 'stedet', i hvilket tilfælde man har A_{de} :

Je ne saurais songer à me séparer de vous (Druon Poisons 158)

Il a découvert enfin le moyen de m'écarter de Paris (Druon Poisons 227)

La pluie m'isolait du reste du monde (Dard Cahier 88)

Men der er ikke nogen én-til-én overensstemmelse mellem syntagmetype og bevægelsens retning. Man har således 'tilnærmelse' udtrykt med *de* ved visse verber:

Il approcha l'entonnoir électrique de son visage (Tournier Roi 570)

En sådan overensstemmelse har man ved verbalpar, hvor det ene verbum er afledt fra det andet ved præfikset *dé-*:

La chaîne qui le liait à la muraille (Druon, cit. Herslund 1988a:122)
et rien ne m'a délié de vous (Druon Roi 328)

Som diskuteret i 1.4 ovenfor, kan A-relationen være udfyldt af både A_à og A_{de} på én gang:

Jean a envoyé Julie de Nice à Lyon.

Det neutrale A

A_{neu} udtrykker ikke en rumlig placering, men en abstrakt tilnærmelse mellem to entiteter, ofte med de samme verber, som også følges af en A_{loc} og/eller en A_{dat}. En sådan abstrakt placering foreligger, hvor man sammenligner to størrelser, jf. verberne *ressembler* og *comparer*:

Non je n'ai nullement scellé cela, ni dicté rien qui y ressemble (Druon, cit. Herslund 1988a:211)

le latin a tiré trois groupes différents de dérivés qui forment autant de familles lexicales (...) *Si nous y comparons les formes et les dérivés de bhar- en sanskrit* (Benveniste, cit. ib. 138)

Fjernelse udtrykkes som ved A_{loc} med *de*, men igen drejer det sig om en abstrakt fjernelse, jf. derfor et verbum som *empêcher*, som udtrykker 'fjernelse fra en aktivitet':

Angélique vit l'avocat bondir auprès de son mari en voulant lui dire quelque chose, et les gardes l'en empêcher (Golon *Angélique* 2.305)

Heller ikke her er der nogen én-til-én overensstemmelse mellem syntagmetype og retning. Man har således *de* ved for eksempel følgende verber:

je vous charge d'avertir de mon départ le comte de Savoie (Druon *Loi* 104)

je suppliais ces malheureux ci-devant de ne pas y croire (Gary *Nuit* 117)

et m'assurait d'un retour triomphal à la maison (ib.279)

si hâtivement que je n'ai pu vous en avertir (Druon *Reine* 211)

Ne vous a-t-on jamais instruite d'un devoir auquel vous ne devez pas vous dérober?
 (Druon *Poisons* 160)

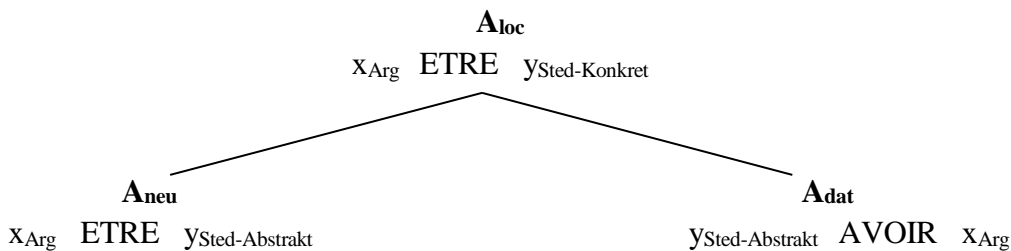
Man har kun overensstemmelse mellem A_à og A_{de} og retningen ved modsætningen mellem morfologisk beslægtede verber, typisk ved mønstret V ovf. *dé*-V, som for eksempel i *marier* – *démarier*:

On l'a marié à une princesse.

encore faut-il commencer par le démarier de l'épouse qu'il a (Druon Reine 101)

Det dativiske A

Lige som A_{neu} udtrykker A_{dat} en abstraktion over den rent rumlige placering, men er ofte tydeligvis en metaforisk udvidelse af denne. De to "abstrakte" A-typers forhold til den grundlæggende, konkrete A_{loc} kan fremstilles således:

Denne "abstrakte placering" kan udmøntes i mange forskellige betydningsnuancer, som genfindes i de forskellige klasser af verber, der konstrueres med A_{dat} (jf. 3.1 ovenfor, samt nedenfor), og disse betydninger korrelerer ganske godt med disse klassers forskellige konstruktionsmuligheder, idet flere af dem ved siden af A_{dat} har andre mulige valg inden for A-relationen, for eksempel valg mellem A_{dat} og A_{loc} :

A_{loc}

*J'applique mes mains **sur ses genoux*** (Tournier, cit. Herslund 1988a:117)

A_{dat}

*Les trois langues (...) on **leur** appliquait souvent un nom commun* (Musset, ib.)

Grundbetingelsen for A_{dat} er, som allerede omtalt, at verbets semantik passer til den omvendning af den sekundære prædikation, som karakteriserer A_{dat} , og som er den grundlæggende abstraktion: Det er 'stedet' der ses som subjekt, hvorved dativen kan fortolkes som en "omvendt lokativ" (jf. Herslund 1988a). Det er dette mere eller mindre aktive "steds-subjekt", der så, afhængigt af verbet, får rollen som Recipient, Possessor, Experient, eller lignende, i modsætning til det rene 'sted'. Men som eksemplet ovenfor viser, er det ikke nogen betingelse, at denne konstituent er en animeret størrelse.

Det samme sagforhold kan således fremstilles på to måder, enten med A_{loc} eller med A_{dat} , hvorved man får en forskel mellem rent 'sted' og eventuelt reagerende 'sted':

A_{loc}

*Léonie **jeta** un regard furieux **sur son maître*** (Aymé Vaurien 69)

*N'est-il pas étonnant que la ruche (...) nous fasse, au premier regard que nous **y jetons**,*

une réponse sûre et profonde? (Maeterlinck *Vie des abeilles* 147)

A_{dat}

Il nous jetait un regard craintif (Gary *Vestiaire* 162)

Den større semantiske integration med verbet, man finder ved A_{dat}, afsløres også af, at A_{dat} i modsætning til de andre manifestationer af A-relationen kan bruges både ved retning 'til' og 'fra', som for eksempel i parret *prêter* ovf. *emprunter*:

Vous savez, ce qu'on lui prête l'intention de me demander (...)? (Anouilh, cit. Herslund 1988a:141)

Je n'ai rien dit, mais je lui ai emprunté cinquante francs (Gary, ib. 130)

Retning 'fra' kan fortolkes som negationen af retning 'til'. Man får således en klasse af "negative" dativverber, hvor A_{dat} typisk markerer, at det drejer sig om noget mere end fjernelse fra et sted: Som den "positive" A_{dat} markerer det mere eller mindre aktivt modtagende 'sted', markerer det "negative" A_{dat} det mere eller mindre modvilligt mistende 'sted', idet en A_{dat} denoterer en entitet, der er mere involveret i verbalsituationen end blot et sted. Dette er for eksempel tilfældet ved verber som *arracher*, *emprunter*, *enlever*, *ôter*, *prendre*, *retirer*, *voler* ... (jf. Herslund 1988a:129 ff.). Eller ved et verbum som *chicaner*:

est-ce qu'on veut me chicaner mon bon droit? (Marivaux *Double Inconstance* 205)

Nogle af disse negative verber, som for eksempel *arracher*, slår dog over i A_{de}, når de har en A_{loc}:

Le Maine que Guillaume leur avait arraché après la chute de Domfront (Planchon, cit. Herslund 1988a:130)

J'ai arraché mon chevalet du sable humide (Dard *Bourreau* 36)

Mens de prototypiske dativkonstruktioner altså har et kausativt indhold, jf. 3.3 ovenfor, har man ved en del transitive tilstands- og aktivitetsverber en konstruktion med A_{dat}, som siden Ruwet (1982) har været kendt under navnet 'epistemisk dativ' (jf. Olsson 1984, Herslund 1988a:185 ff., Melis 1996). Dens indhold er klart beskrevet af Melis (1996:48): "The verb does not modify the preexisting relationship between DAT and OBJ, but brings it into attention; the predicate signals that the existing connection is perceived by the subject or belongs to the universe of beliefs shared by the subject". Man finder denne anvendelse, hvor der altså ikke sker nogen 'placering' eller 'overførsel' af noget, ved verber som *connaître*, *prédire*, *trouver*, *voir* ..., men også ved verber, som ellers har en regulær, kausativ dativanvendelse som *attribuer*, *donner*, *prêter* ... (jf. Herslund 1988a:185 ff.):

*On ne **lui** connaissait que deux plaisirs* (Perec, cit. Herslund 1988a:186)
*Ils n'en ont encaissé que 5 en trois matches. On **leur** en prédisait bien davantage*
(Express, ib. 187)

*- J'ai cinquante ans, monsieur. - On ne **vous** les donnerait pas* (Teisseire, ib.)
Ainsi l'affaire de la tour de Nesle, sans avoir jamais eu le caractère abominablement
*orgiaque et criminel que **lui** prêtait l'imagination populaire ...* (Druon, ib. 185)

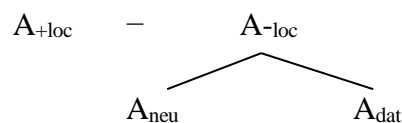
Man finder også inden for den epistemiske anvendelse den karakteristiske alternation mellem A_{dat} og A_{neu} , som diskuteres nedenfor:

*Je buvais ses paroles. Je **leur** trouvais un sens* (Rochefort, cit. Herslund 1988a:188)

*Ça ne s'est pas passé sans peine ni angoisse, en même temps que j'y **trouvais** de*
l'excitation, naturellement (Giroud Si je mens 175)

Dativisk og neutralt A

A_{dat} og A_{neu} er de manifestationer af A-relationen, som hænger tættest sammen. Semantisk har de det tilfælles, at de begge denoterer en udvidelse af eller fjernelse fra det konkrete lokative område. Syntaktisk adskiller de sig fra A_{loc} ved at have fastfrosset præpositionsvalg, altid *à*. Kun i de klitiske pronominer adskiller de sig, idet A_{dat} s tættere integration med verbet signaleres ved brugen af objektspronominer i 1. og 2. person, specielle dativpronominer *lui/leur* i 3., hvor A_{neu} går sammen med A_{loc} i anvendelsen af det (oprindeligt) lokative pronomen *y*, eller ved ikke at have nogen klitisk struktur, dvs. *à moi, à lui, à nous*, etc. A_{dat} kan derfor opfattes som en yderligere specialisering inden for det abstrakt lokative område, som semantisk udmærker sig ved at have A-syntagmet, dvs. 'stedet' i den antagne 'argument' – 'sted'-struktur, som subjekt i den sekundære prædikation, altså endnu et skridt væk fra det helt konkret lokative (jf. Herslund 1988a:48). Skemaet ovenfor kan altså præciseres:

I en vis forstand er derfor en valensbundet præpositionel struktur med *à N*, hvis præposition ikke alternerer med andre, blot en A_{-loc} , hvis eksakte status som A_{neu} eller A_{dat} først specificeres i valget af klitisk *y* eller *lui*:

Julie a ajouté ce vase [à sa collection] $_{A_{-loc}}$

Julie [y] $_{A_{neu}}$ a ajouté ce vase.

Julie [lui] $_{A_{dat}}$ a ajouté ce vase.

Derfor finder man ofte ved samme verbum alternationer mellem A_{neu} og A_{dat} , hvor

dativmarkeringen altså udpeger et specielt udsnit eller en speciel delmængde af A_{-loc} . Valget mellem de to kan synes meget subtilt, undertiden ligefrem idiosynkratisk uforudsigeligt, men generelt bygger dette valg på A-konstituentens egnethed som sekundært subjekt i den givne kontekst: Jo mere egnet som subjekt et givet syntagma er, jo større tendens vil der være til at markere det som dativ. Når man skal afgøre, om et givet syntagma er mere eller mindre egnet som subjekt, som det for eksempel er tilfældet ved diatesealternationer, se kapitel IV. og III, 3., spiller en lang række faktorer ind. De vigtigste faktorer er syntagmets referentielle og individualiserede status: Jo mere referentielt og individualiseret det fremtræder, jo mere egnet er det som subjekt, og altså også som sekundært subjekt i A-konstruktionen. Her kan træk som [+Human] og [+Animeret] selvfølgelig få betydning for valget, idet syntagmer med disse træk alt andet lige vil denotere prototypiske individualiserede størrelser, dvs. individer eller personer. Men som understreget flere gange, er der tale om faktorer blandt andre, ikke om en hovedbetingelse.

Man kan opstille et hierarki af faktorer, som afgør, om et givet syntagma er egnet som subjekt (jf. kapitel I, 4. og III, 3.3.3), og dermed om man får A_{dat} eller A_{neu} . Et sådant hierarki består af mindst to strenge, idet det er formålstjenligt at udskille de to parametre, referentialitet og individualisering:

Referentialitet:

Deiktisk > Referentiel > Generisk > Non-specifik

Individualisering:

Proprium > Individ, sg. > Individ, pl. > Entitet af 2./3. orden > Masse > Intension

Jo længere til venstre på begge hierarkier et givet syntagma befinder sig, jo bedre egnet er det som subjekt og jo større sandsynlighed er der for, at det markeres som dativ, uden at det dog er muligt at give helt faste og præcise regler på grundlag af dette meget simple hierarki, da der kan være større eller mindre forskelle mellem enkelte leksemer (se diskussionen af *ajouter* nedenfor), lige som man naturligvis ikke kan udelukke helt personlige præferencer hos forskellige sprogbrugere.

Det klareste tilfælde synes at være det, hvor A-konstituenten er non-specifik. I sådanne tilfælde er den lidet egnet som subjekt, og man får A_{neu} (jf. Herslund 1988a:95 ff.):

- a. *Ce bonhomme ressemble à mon perroquet.*
*Ce bonhomme **lui** ressemble.*
- b. *Ce bonhomme ressemble à un perroquet.*
*Ce bonhomme **y** ressemble.*

Men man har også A_{dat} , *lui*, ved non-specifikke syntagmer, navnlig ved *quelqu'un* som antecedent:

Quelqu'un veut ma place, à peine m'en aperçois-je, je la **lui** laisse (Cavanna, cit. Herslund 1988a:97)

Generiske syntagmer er, selv om de er ikke-referentielle, normalt "gode" subjekter, og de optræder da også uden problemer som A_{dat}. Og her spiller så individualiseringen ind:

L'informatisation conduit très vite à réduire le nombre de réunions et le temps à y consacrer (Servan-Schreiber, cit. Herslund 1988a:96)

Les femmes réalisatrices sont rares. Rares aussi les festivals qu'on leur consacre (Elle, ib. 98)

Som sagt kan det enkelte leksem spille ind, som i følgende eksempler på verbet *ajouter* med henholdsvis *revue*, *liste* og *table* som A-syntagme, hvor åbenbart først ordet *table* opfattes som tilstrækkeligt individualiseret og dermed "subjektsegnet" i den givne kontekst til at blive A_{dat}:

Cette revue, naturellement, n'est pas exhaustive. On pourrait y ajouter, notamment, les verbes moyens (Lazard 1994:148)

Et cette liste n'est pas exhaustive; il faut y ajouter ceux du français avancé tels que ... (Mahmoudian, cit. Herslund 1988a:174)

Cette table est bien sûr loin d'être exhaustive; on devra vraisemblablement lui ajouter des emplois comme ... (Boons et alii 1976a, ib.)

Valget af A_{dat} og dermed tildelingen af subjektstatus i den sekundære prædikation til et givet syntagme afhænger således af fortolkningen af syntagmets denotatum som individ eller som ren intension, dvs. en samling af karakteristika og egenskaber. Dette kan være forklaringen på anvendelsen af A_{neu}, y, i følgende eksempel (jf. Herslund 1988a:112):

Car l'homme en "trench-coat" ressemblait au Letton et n'y ressemblait pas (Simenon)

Men man finder også, hos samme forfatter med få siders mellemrum, samme verbum og tilsyneladende samme A-syntagme konstrueret som enten A_{neu} eller A_{dat}, som i følgende eksempler med det til *ressembler* svarende transitive verbum *assimiler*:

Tout se passe donc comme si les verbes qui les désignent étaient trop différents des verbes d'action pour y être assimilés (Lazard 1994:148)

... les verbes d'action, et nombre d'autres qui leur sont assimilés (ib. 152)

Det øverste trin på det referentielle hierarki er det deiktiske. Og blandt de deiktiske udtryk er 1. og 2. persons pronominer, selve kommunikationspartnerne, de allerøverste, såvel i referentialitet som i individualisering. De er derfor, når de indgår i en A-konstruktions sekundære prædikation,

selvskrevne førstevalg til subjektsfunktionen. De optræder da også uhindret som A_{dat} og de hindrer andre kandidater i at gøre det. Det er således velkendt, at man ikke kan have klitisk dativpronomen sammen med et O, der er 1. eller 2. person (jf. Herslund 1988a:171 ff.):

Julie a présenté Jérôme à son oncle.

*Julie **lui** a présenté Jérôme.*

Julie m'a présenté à son oncle.

Julie me **lui a présenté.*

*Julie m'a présenté à **lui**.*

Det er også A_{dat}s status som subjekt, der forklarer den ligeledes blokerede anvendelse af klitisk *lui* i forbindelse med reflexivt pronomen:

Elle s'est adressée à Jérôme.

Elle se **lui est adressée.*

*Elle s'est adressée à **lui**.*

Som diskuteret i III, 3.2.7, kan man på fransk ikke have et reflexivt pronomen ved en infinitiv, hvis reflexivens antecedent er uden for infinitivsyntagmet:

Elle_i le_j prie [de e_j l'_i'aider].

**Elle_i le_j prie [de e_j s'_i'aider].*

Dette forhold kan forklares sådan, at et reflexivt pronomen på fransk i modsætning til dansk ikke tåler et andet subjekt mellem sig og sin antecedent, hvad enten dette subjekt er et "tomt" subjekt (som i eksemplerne) eller et sekundært subjekt som i dativkonstruktionen (jf. Herslund 1988a:171 ff.). Men dette ville være tilfældet i den sekundære prædikation i A_{dat}, hvor det jo er dativen der er subjekt. I eksemplerne med *s'adresser* ovenfor ville man altså få b. i stedet for a., hvor der netop er et subjekt mellem reflexiven og dens antecedent:

a. *se_x ETRE lui_y*

b. **lui_y AVOIR se_x*

Derfor er dativen blokeret, og A-syntagmet må blive stående i den udifferentierede *à lui*-konstruktion.

Verber med dativ

Dativverberne kan klassificeres efter deres grad af lokativisk indhold, fra de mest konkret lokative til de mest abstrakte, nemlig kommunikationsverberne, jf. 3.1 ovenfor og Herslund (1988a:115 ff.). De mest konkret lokative verber er de, der også kan konstrueres med en A_{loc}. Den overordnede klassifikation foreligger, som man også skulle vente det ud fra den overordnede valenshypotese, i

både en transitiv og en intransitiv udgave:

Lokative verber:

Transitive

abandonner, amener, appliquer, apporter, apposer, attacher, distribuer, donner, envoyer, imposer, jeter, laisser, lancer, mettre, porter, ramener, rendre, transférer ...

Intransitive

advenir, aller, appartenir, arriver, demeurer, parvenir, rester, venir ...

Negative lokative verber:

Transitive

arracher, chiper, emprunter, enlever, ôter, prendre, retirer, soutirer, voler ...

Intransitive

échapper, manquer, réchapper, résister ...

Abstrakt lokative verber:

Transitive

accorder, adjoindre, ajouter, allier, assigner, assimiler, associer, causer, comparer, conférer, consacrer, décerner, destiner, fournir, inculquer, léguer, livrer, manifester, montrer, opposer, prêter, restituer, sacrifier, unir, vendre ...

Intransitive

agréer, chaloir, convenir, correspondre, falloir, importer, incomber, nuire, obéir, plaire, profiter, répugner, ressembler, succéder, survivre ...

Negative abstrakt lokative verber:

Transitive

contester, dénier, disputer, envier, épargner, éviter, pardonner, refuser ...

Intransitive

désobéir ...

Kommunikationsverber:

Transitive

affirmer, annoncer, apprendre, avouer, commander, communiquer, confier, déclarer, démontrer, dire, enseigner, expliquer, exposer, exprimer, indiquer, intimer, jurer, notifier, objecter, ordonner, permettre, promette, proposer, raconter, rapporter, répondre, signaler, signifier, suggérer ...

Intransitive

causer, mentir, parler, sourire, téléphoner ...

En anden interessant klassifikation af dativverberne er foreslået af Melis (1996). Melis' klassifikation inddeler verberne i dem, der udtrykker 1. klasseækvivalens, 2. possession eller

attribuering, og 3. del-helhed relation (for eksempel epistemisk dativ, se ovenfor), i såvel transitiv som intransitiv konstruktion:

Klasseækvivalens:

Transitive

assimiler, comparer, opposer, préférer, subordonner ...

Intransitive

correspondre, ressembler, succéder, préexister, survivre ...

Possession-attribuering:

Transitive

allouer, confier, destiner, donner, léguer, remettre, rendre ...

Intransitive

advenir, arriver, parvenir, agréer, aller, convenir, suffire, échapper, nuire, déplaire, falloir, importer, manquer, appartenir ...

Del-helhed relation:

Transitive

connaître, croire, découvrir, trouver, voir ...

Intransitive

(adjektiver som) *propre ...*

Denne klassifikation indebærer altså en inddeling i tre klasser, og den har den fordel, at den samtidig tager højde for de ikke valensbundne dativer, de frie dativer (se Herslund 1988a:249 ff., og kapitel V. Modifikation). Men den kobler i modsætning til vores klassifikation ikke dativerne sammen med de lokative strukturer, den sammenkobling der er hele grundlaget for vores analyse af adjektrelationen, og af A_{dat} som en speciel manifestation af den.

4. Konklusion

De forskellige ledtyper, vi har diskuteret i dette afsnit, har meget varierende status i både traditionel grammatik og i strukturel og funktionel lingvistik. Denne status svinger fra helt perifer status som frie tilføjelser eller adverbialer ("compléments circonstanciels") til integration af nogle af dem i den mere centrale sætningskonstruktion omkring verbet som indirekte og præpositionelt objekt ("complément d'objet indirect"). Hvad de prædikative led angår, så betragtes de oftest, som diskuteret ovenfor i 3.3, som en slags nominale udgaver af verber (prædikater), og prædikative sætninger derfor som nominal-sætninger.

Vores tilgang ikke blot forener en mængde vidt forskellige ledfunktioner, men tildeler dem også status som VL, omend en perifer status i forhold til de to centrale GR, S og O. Vores grunde hertil er ikke blot den økonomi, man opnår ved at se flere strukturer som manifestationer af samme grundrelation, A-relationen. Det afgørende er frem for alt de generaliseringer og forudsigelser, analysen giver anledning til, og som bygger på de helt åbenbare syntaktiske og semantiske

ligheder, der findes mellem de forskellige A-typer, som er blevet diskuteret i dette afsnit. Der er således helt klare ligheder mellem følgende to eksempler, og det forekommer derfor ikke urimeligt at antage eksistensen af en sekundær prædikation i begge, selv om man med visse undtagelser (Jespersen 1937, Diderichsen 1946) kun har antaget en sådan i det første:

O – OP:

Je le croyais plus courageux.

A_{dat} – O:

Je lui croyais plus de courage.

Dette giver også svaret på, hvorfor man ikke har konstruktioner med indirekte objekt og objektsprædikat (jf. III, 2.8). Begge funktioner er nemlig manifestationer af samme GR, nemlig A, og da der kun kan være én instans af hver GR per sætning, kan de ikke forekomme sammen. Vores antagelser om valensstrukturen forudsiger altså, at strukturer som følgende er udelukkede af principielle grunde:

**Je lui croyais courageux.*

**Je croyais à Jean courageux.*

og ikke blot tilfældige huller. Og de forklarer også, hvorfor der ikke findes strukturer med både O og subjektsprædikat og andre ikke eksisterende kombinationer, som en valensopfattelse, der er tilfreds med at opregne led og ledtyper, må nøjes med at konstatere.

7. ALTERNATIONER I GRAMMATISKE RELATIONER

0. Leksemer og valensskemaer

Verballeksemer optræder ofte i mere end ét valensskema, lige som synonyme eller næsten synonyme verber kan have forskellige skemaer. Mange verber kan således manifestere deres semantiske argumentstruktur i alternerende valensskemaer, et kanonisk og et afledt. En **kanonisk** konstruktion er sprogets normale, foretrukne realisering af valensskemaets to dele, dvs. sammenkoblingen af semantiske roller og grammatiske relationer (jf. III, 2.2, 2.11), mens en **afledt** konstruktion bygger på en anden sammenkobling. Sådanne alternationer involverer, ikke overraskende, altid verbets fundamentale argument. I transitive skemaer finder man alternationer mellem strukturer, hvor Patient-argumentet kanonisk optræder i O-relationen, og afledte strukturer, hvor det har en anden relation, typisk realiseret præpositionelt som modifikator eller med A-relationen, og hvor eventuelt et argument med en anden rolle, for eksempel Location, indtager O- eller S_i-relationen. Kurante og slående eksempler er:

O ~ Mod:

*Ils ont changé **le** programme.*

*Ils ont changé **de** programme.*

*Ils ont fourni **des médicaments** à l'hôpital.*

*Ils ont fourni l'hôpital **de/en médicaments**.*

O ~ A:

*Il cherche **ses lunettes**.*

*Il cherche **après ses lunettes**.*

*Julie a prévenu **Jérôme** de cette nouvelle.*

*Julie a annoncé cette nouvelle **à Jérôme**.*

Det er sådanne fænomener, der skal behandles i dette kapitel. Disse alternationer minder om dem, der sammenfattes under begrebet **diatese** (se kapitel IV.), for så vidt som der i begge tilfælde foreligger alternative parringer af argumenters semantiske rolle og grammatiske relation. Men de adskiller sig fra de egentlige diatetiske alternationer ved typisk at være begrænsede til mindre klasser af leksemer end for eksempel PASSIV, der findes ved stort set alle transitive verber. I en vis forstand kan man se de alternationer, der skal behandles i dette kapitel, som leksikalske modeller for de diatesealternationer, man faktisk finder. Forskellige sprog grammatikaliserer nemlig forskellige leksikalske alternationer og inkorporerer dem derved produktivt og systematisk i deres grammatiske system. De leksikalske alternationer behandles derfor funktionelt og beskrives som udtryk for funktionelle kategorier som APPLIKATIV, ANTIPASSIV, INKORPORERING (jf. kapitel I, 1.4), dvs. som leksikalsk determinerede manifestationer af alternationer, som i andre sprog foreligger som systematiske grammatiske processer. Denne identifikation af funktionelle

kategorier og dermed ligheden mellem de franske leksikalske alternationer og andre, mest eksotiske, sprogs grammatiske alternationer bygger i alle tilfælde på en markant lighed i indholdet, en funktionel "ækvivalens", og på en vis lighed i den grammatiske opbygning, selv om der her ofte er store strukturelle forskelle fra sprog til sprog (jf. igen kapitel I, 1.4 og kapitel IV.).

1. Applikative konstruktioner

Applikative konstruktioner kendes især fra afrikanske sprog, hvor verbalformer med et specielt, "applikativt", affiks tildeler et andet argument end Patienten O-relationen. Det vil typisk være Location eller Instrument, der således optræder med O-relationen ved det afledte verbum, som i følgende eksempler fra Kinyarwanda (Langacker 1991:361):

- a. *Umwaana y-a-taa-ye* *igitabo mu maazi.*
 Child he-PAST-throw-ASP book in water
- b. *Umwaana y-a-taa-ye-mo* *amaazi igitabo.*
 Child he-PAST-throw-ASP-LOC: OBJ water book
 'Barnet smed bogen i vandet'

hvor i b. Locationargumentet er O for verbet, der er gjort applikativt ved suffikset *-mo*, der netop signalerer, at det er Lokation, der er O, i modsætning til a., hvor det er Patient-argumentet, der har O-relationen.

Lignende alternationer kendes også i den engelsksprogede litteratur under navnet "spray-paint" alternationer (jf. Levin 1993:117 ff., Herslund 1995b) på grund af eksempler som:

- John sprayed paint **on the wall.***
*John sprayed **the wall** with paint.*

Alternationen findes også i dansk ved visse (men ret få) verber; dog er den ret produktiv ved afledninger med *be-*, som altså kan fortolkes som et applikativt præfiks, jf. Herslund (1993, 1995b):

- Hans smurte margarine **på brødet.***
*Hans smurte **brødet** med margarine.*

- Hans byggede huse **på grunden.***
*Hans **bebyggede grunden** med huse.*

Applikative konstruktioners forhold til de kanoniske transitive konstruktioner kan fremstilles skematisk som følgende:

Kanonisk transitiv:

Agent	V	Patient	Location
⇕	⇕	⇕	⇕
S	V	O	A

Applikativ:

Agent	V	Patient	Location
⇕	⇕	⇕	⇕
S	V	Mod	O

Der er derfor to aspekter ved de applikative konstruktioner at tage hensyn til:

- forfremmelsen af Location eller andet argument til O i transitiv, S i intransitiv konstruktion,
- den følgende degradering af Patient-argumentet til modifikatorstatus (co-objekt eller -subjekt, jf. 1.1 og 1.2) eller til A-relation ("antidativ", jf. 1.3).

Men det primære i den applikative konstruktion er forfremmelsen af et andet argument end Patienten til O-relation; det "tidligere Os" skæbne er en følgevirkning heraf i kraft af det princip, der siger, at to syntagmer ikke kan indtage samme GR i samme sætning (jf. III, 2.2).

1.1 Transitive lokative applikative konstruktioner

Applikative alternationer, men uden noget specielt præfiks – bortset fra den sporadiske *veiller sur qn.* – *surveiller qn.*-type (jf. III, 2.10) – har man på fransk for eksempel ved trivalente verber som *charger*:

- a. *Julie a chargé des caisses **sur la voiture**.*
- b. *Julie a chargé **la voiture** de caisses.*

og andre verber som *fournir* og *remplir*, jf. Herslund & Sørensen (1987:25) og Guillet & Leclère (1992: 28 ff., 128 ff.), som taler om 'construction standard' over for 'construction croisée', hvor et A-syntagma alternerer med O, og den kanoniske konstruktion O med en præpositionel modifikator konstruktion:

<i>fournir qc. à qn.</i>	–	<i>fournir qn. de/en qc.</i>
<i>charger qc. sur qc.</i>	–	<i>charger qc. de qc.</i>

Lignende alternationer har man ved visse verber med *de* (Guillet & Leclère 1992:128):

- Max élague les branches mortes **de ce pin**.*
*Max élague **ce pin** de ses branches mortes.*

I alle tilfælde viser den konstruktion, hvor de har O-relationen, tættere semantisk integration med

verbet af enten Patient- eller Location-argumentet (jf. III, 4.). Alternationen har nogle karakteristiske konsekvenser ved de verber, der kan realisere samme semantiske rolle, for eksempel Location, som enten A_{loc} eller O. I den applikative anvendelse af verbet bliver Location-argumentet fundamentalt led, og der opstår en såkaldt "holistisk" læsning, som er tydelig i eksemplet med *charger* ovenfor: i a. kommer der nogle kasser på vognen, i b. bliver den læsset, dvs. fyldt, med kasser. Denne "holistiske" betydning hænger sammen med, at den applikative konstruktion omdanner et aktivitetsverbum til et aktionsverbum, og med O-relationens intime forbindelse med verbet og status som fundamental GR (jf. igen III, 4.):

Julie a chargé des caisses sur la voiture pendant une heure.

Julie a chargé la voiture de caisses en une heure.

Konstruktionen kan beskrives som en omdannelse af den 'figur' – 'grund'-relation, der ligger til grund for den 'argument' – 'sted'-relation, der beskriver lokative strukturer: hvor det i den kanoniske transitiv er Patient-argumentet der er 'figur', dvs. 'argument' i 'argument' – 'sted'-relationen, er det i den applikative konstruktion Location-argumentet, der bliver 'figur'. Når Location-argumentet således "forfremmes" og overtager O-relationen, "degraderes" Patient-argumentet til 'sekundær figur' og får modifikatorstatus som en slags **co-objekt**, udtrykt på fransk ved et syntagma med *de* (jf. Herslund 1995b). Denne modifikators status minder altså om Relational Grammars 'chômeur' begreb (se for eksempel Postal 1977, Perlmutter 1982).

Ved verberne *fournir* og *servir* alternerer den applikative konstruktion med en dativkonstruktion, så det altså her er en Recipient-rolle, der indtager O-relationen i den applikative konstruktion (jf. Melis 1996:61):

a. *Pierre leur sert du porto, aux invités.*

b. *Pierre les sert de porto, les invités.*

Disse eksempler kan ses som overgangsformer (eller blandinger) mellem den her beskrevne applikative konstruktion og den i 1.3 nedenfor beskrevne antidativ: O i a. svarer nemlig til en modifikator i b., som i den her beskrevne lokative applikative konstruktion, samtidig med at A_{dat} i a. svarer til et O i b., som i antidativen.

1.2 Intransitive lokative applikative konstruktioner

En speciel udformning af den applikative konstruktion har man ved visse intransitive verber, hvor man har en alternation mellem S og en lokativ FT (jf. Boons et alii 1976a, Willems 1981:97, Salkoff 1983):

a. *Des fourmis grouillent dans le jardin.*

b. *Le jardin grouille de fourmis.*

I denne konstruktion, som findes ved verber som *abonder*, *foisonner*, *fourmiller*, *grouiller*,

pulluler, regorger, er det altså en lokativ FT, der overtager S-relationen i den applikative konstruktion, hvorved S-syntagmet, som O-syntagmet i 1.1 ovenfor, degraderes til modifikator, et **co-subjekt**. Det drejer sig her om en lokativ FT ifølge den definition, vi har givet i III, 1.3.2: Det er ikke verbet, for eksempel *fourmiller*, der etablerer relationen mellem S og stedsbetegnelse; S-syntagmet er ikke 'argument' i en 'argument-sted'-relation.

I metaforisk anvendelse har man kun den applikative konstruktion:

Il fourmillait d'anecdotes cocasses et savait les raconter (Dard San Pedro 1.193)

1.3 Antidativ

Et karakteristisk træk ved applikative konstruktioner er altså, at O-relationen, den fundamentale GR, tildeles et andet argument end Patient-argumentet, hvilket ellers er default-tilfældet. Når det drejer sig om trivalente strukturer, kan den 3. aktant, typisk Location-argumentet, derfor realiseres på en af de to måder, som 2. aktant realiseres på i en bivalent struktur:

a.	S V A ₂	–	Kanonisk:	S V O A ₃
b.	S V O ₂	–	Afledt:	S V O ₃ A

I det trivalente skema kan der derfor opstå enten en struktur, hvor Patienten indtager O-relationen og det tredje argument, Location eller andet, realiseres som et A, eller hvor det er Location, eller et andet argument, der er O og Patient, der er A:

a.	S V O _{Pat} A	(donner qc. à qn.)
b.	S V O A _{Pat}	(doter qn. de qc.)

En tredje aktant kodes altså enten som O eller som A. Hvad vi kalder **antidativ** er en speciel udformning af den applikative konstruktion, en alternativ måde at kode den trivalente struktur med et Location-/Recipient-argument på:

Kanonisk dativ:

Agent	V	Patient	Recipient
⇕	⇕	⇕	⇕
S	V	O	A _{dat}

Antidativ:

Agent	V	Patient	Recipient
⇕	⇕	⇕	⇕
S	V	A _{neu}	O

Typologisk er fransk lige som dansk et sprog af den type, der kanonisk vælger den fordeling af verbets argumenter, at Patient-argumentet (den "placerede" entitet, 'argumentet' i 'argument-

sted'-prædikationen, jf. III, 6.) anses for fundamentalt og kanonisk tilskrives den fundamentale GR, altså O i transitiv konstruktion. Andre sprog ser tingene anderledes og tilskriver kanonisk Location-argumentet denne relation, ser altså 'stedet' (eller hvad det nu er) som det fundamentale argument og tilskriver det O-relationen, mens 'argumentet' udtrykkes oblikt ved hjælp af en præposition eller en særlig kasusform. Sådanne sprog beskrives som sprog med primært og sekundært objekt (jf. Dryer 1986, Croft 1990)²². Men både fransk og dansk har faktisk også eksempler på sådanne **antidativ**-strukturer. Ved siden af den kanoniske dativstruktur, som følger det grundlæggende mønster fra lokativ-strukturen, har man verber med den omvendte fordeling (jf. Herslund & Sørensen 1987:39 f., Herslund 1988a:321):

<i>donner qc. à qn.</i>	–	<i>doter qn. de qc.</i>
<i>annoncer qc. à qn.</i>	–	<i>prévenir qn. de qc.</i>

At A_{dat} semantisk er tættere knyttet til verbet og dets fortolkning derfor mere afhængig af det, afsløres blandt andet af, at A_{dat} i videre udstrækning end de andre A alternerer med den fundamentale GR, O-relationen. En sådan alternation findes ikke blot i den forstand, at man ved synonyme verber kan have A_{dat} ved det ene og O ved det andet for samme semantiske rolle, men også ved alternationer inden for samme verbums valensskemaer, jf. III, 6.2.3 og Herslund & Sørensen (1987:25):

<i>rembourser qc. à qn.</i>	–	<i>rembourser qn. de qc.</i>
<i>amputer qc. à qn.</i>	–	<i>amputer qn. de qc.</i>
<i>voler qc. à qn.</i>	–	<i>voler qn. de qc.</i>

En del verber, der er synonyme med dativverber som for eksempel *donner*, *ôter*, *demande* eller *annoncer* har således samme argumentstruktur som disse, men forskellig tilordning af GR til disse argumentstrukturer:

Dativ:		Antidativ:
<i>donner qc. à qn.</i>	–	<i>doter qn. de qc.</i>
		<i>régaler qn. de qc.</i>
		<i>enrichir qn. de qc.</i>
<i>rendre qc. à qn.</i>	–	<i>pourvoir qn. de qc.</i>
<i>confier qc. à qn.</i>	–	<i>investir qn. de qc.</i>
<i>ôter qc. à qn.</i>	–	<i>priver qn. de qc.</i>
<i>demande qc. à qn.</i>	–	<i>supplier qn. de qc.</i>
		<i>prier qn. de qc.</i>
		<i>implorer qn. de qc.</i>
		<i>adjurer qn. de qc.</i>
<i>annoncer qc. à qn.</i>	–	<i>avertir qn. de qc.</i>

22. De betegnes af Blansitt (1984) som 'dechticaetiative' med en fuldstændigt håbløs term.

<i>apprendre qc. à qn.</i>	–	<i>instruire qn. de qc.</i>
		<i>prévenir qn. de qc.</i>
<i>reprocher qc. à qn.</i>	–	<i>accuser qn. de qc.</i>

Sådanne antidativverber har, som det fremgår, O – A_{de}:

Dieu vous a doté d'assez de place pour loger votre cervelle (Druon Lis 106)

à amputer ainsi le royaume de ce qu'il y avait ajouté (Druon Quand un roi 46)

je suppliais ces malheureux ci-devant de ne pas y croire (Gary Nuit 117)

et m'assurait d'un retour triomphal à la maison (ib.279)

si hâtivement que je n'ai pu vous en avertir (Druon Reine 211)

pour l'instruire de ce qui vient de se passer? (Druon Poisons 292)

Man har også antidativkonstruktioner med præpositionen *sur*:

<i>assurer qc. à qn.</i>	–	<i>rassurer qn. sur qc.</i>
<i>enseigner qc. à qn.</i>	–	<i>renseigner qn. sur qc.</i>
<i>demander qc. à qn.</i>	–	<i>interroger qn. sur qc.</i>

Man har også begge konstruktioner, dativ og antidativ, på dansk:

Synonymer:

lære ngt til ng / ng ngt

undervise ng i ngt

meddele ngt til ng / ng ngt

underrette ng om ngt

Samme verbum:

fortælle ngt til ng / ng ngt

fortælle ng om ngt

2. Dublering af GR: co-objekt og co-subjekt

Som diskuteret i 1.1 og 1.2 ovenfor, medfører de applikative konstruktioner en degradering af O og S i henholdsvis transitiv og intransitiv konstruktion til status af co-objekt og co-subjekt i form af modifikatorer med *de*. Herved opstår de for applikative konstruktioner karakteristiske betydninger, hvor et andet argument end Patienten bliver 'figur' og dermed fremstilles som central i verbalsituationen. Det drejer sig altså om en semantisk perspektivering. De alternationer, der skal omtales her, er af pragmatisk natur, dvs. de er determineret af informationsstrukturen. Det drejer sig om alternative måder at fremstille situationer med flere agenter eller patienter på. I visse tilfælde sker der her en dublering af O- eller S-relationen, og man har et noget løsere co-objekt eller -subjekt end i de applikative tilfælde.

En dublering af O-relationen har man, hvor en O – A-struktur alternerer med en sideordningskonstruktion, O *et* O, eller en konstruktion med **co-objekt**, O *avec* O. Denne alternation findes ved verber som *assimiler*, *comparer*, *confronter*, *jumeler*, *opposer*, altså verber, der ifølge Melis' klassifikation udtrykker klasse-ækvivalens, jf. III, 6.2.3, 6.3.4 og Herslund & Sørensen (1985:66 f.), Melis (1996:41 ff.):

Il a jumelé le Bas Rhin au Haut-Rhin.

Il a jumelé le Bas-Rhin et le Haut-Rhin.

Il a jumelé le Bas-Rhin avec le Haut-Rhin.

Hvor Patienten er 'figur' i en 'figur' – 'grund'-struktur i O – A-konstruktionen, har man snarere to 'figurer' i sideordnings-konstruktionen, og en 'primær' og 'sekundær figur' i konstruktionen med co-objekt.

Et co-subjekt har man med præpositionen *avec*, som alternerer med en sideordningskonstruktion, hvor Agent-rollen er fordelt på flere individer (jf. Herslund & Sørensen 1985:66 f.):

Julie et Charlotte discutent.

Julie discute avec Charlotte.

Julie et Jérôme épluchent les légumes.

Julie épluche les légumes avec Jérôme.

Forskellen mellem de to konstruktioner er velkendt: Ved sideordning med *et* kan der være tale om to selvstændige og af hinanden uafhængige situationer, mens konstruktionen med co-subjekt betegner, at det drejer sig om to (eller flere) agents deltagelse i samme situation. Visse verber lægger selvfølgelig mere end andre op til, at der også i sideordningskonstruktionen kun foreligger én situation. Dette gælder først og fremmest verber, der som *discuter* forudsætter en vis interaktion eller reciprocitet, over for verber som *éplucher*, der er indifferente over for dette aspekt; jf. også diskussionen i III, 4.2.2 af verber som *échanger* og *partager*.

Både ved co-subjekt og -objekt har man altså på fransk en klar skelnen: I det ene tilfælde, hvor der er tale om et "degraderet" S eller O, en "chômeur", har man en modifikator med *de*; i det andet, hvor man har en egentlig dublering af S eller O, har man *avec*. På dansk har man *med* i begge tilfælde (jf. Herslund 1995b).

3. Antipassiv

Som nævnt i kapitel I, 1. har fransk nogle konstruktioner, som funktionelt minder om andre sprogs antipassiv. I strukturer med to aktanter kan man fremhæve den ene ved at nedtone, dvs. marginalisere eller undertrykke den anden. I ANTIPASSIV er det Patienten, der marginaliseres eller fjernes, hvorved Agenten fremhæves. Patienten nedtones ved i stedet for at få tildelt O-relationen bliver "degraderet" til A eller modifikator. Den ekstreme nedtoning er, at Patienten slet ikke udtrykkes, hvorved Agenten, udtrykt i S-syntagmet, bliver alene tilbage på scenen:

Kanonisk transitiv:

Agent	V	Patient
⇕	⇕	⇕
S	V	O

Antipassiv:

Agent	V	Patient
⇕	⇕	⇕
S	V	A/Mod/Ø

ANTIPASSIV er altså en intransivering, idet Patienten nedtones og O-relationen fjernes, og det modsatte af PASSIV, som er en intransivering, hvor det er Agent-rollen, der nedtones, og Patienten som følge heraf forfremmes til S. Antipassiv foreligger som et fuldt udbygget morfologisk markeret diatetisk system for eksempel på vestgrønlandsk, som i følgende eksempel (fra Bittner 1987:195, jf. kapitel I, 1.):

Grønlandsk ANTIPASSIV:

- Jaakup*_{Erg} *illu*_{Abs} *sana-v-a-a*.
'Jakob byggede_{Trans} et hus'
- Jaaku*_{Abs} *illumik*_{Instr} *sana-v-uq*.
'Jakob byggede_{Intrans} på et hus'

Denne brug af intransitiv fleksion på verbet uden særligt antipassiv-suffiks er kun én af flere måder at danne antipassiv på, men disse er også alle intransitive. Når Patienten er helt undertrykt, konstruerer sprog som eskimoisk også intransitivt (antipassivt), jf. Lazard (1994:157)²³:

23. Lazard har dette østgrønlandske eksempel fra P. Menecier, "Relations actanciellles en tunumiisut (langue inuit du Groenland oriental)". *Actances* 4.125-136, 1986. Fortolkningen som anti-passiv, jf. eksemplet fra vestgrønlandsk ovenfor, er vores.

- a. *Piniaqtu-p niqi-q nii-va-a-Ø*
 chasseur-Erg viande-Abs manger-MOD-il-la
 "Le chasseur mange la viande"
- b. *Piniaqtu-q nii-vu-q*
 chasseur-ABS manger-MOD-il
 "Le chasseur mange"

Man kan argumentere for, at man på dansk har et næsten lige så udbygget system, hvor især alternationen mellem direkte og præpositionelt objekt er udbredt (se Durst-Andersen & Herslund 1996):

Dansk ANTIPASSIV:

<i>røre ngt</i>	–	<i>røre ved ngt</i>
<i>skrive ngt</i>	–	<i>skrive på ngt</i>
<i>reparere ngt</i>	–	<i>reparere på ngt</i>
<i>flytte ngt</i>	–	<i>flytte på ngt</i>
<i>bære ngt</i>	–	<i>bære på ngt</i>
<i>analysere ngt</i>	–	<i>analysere på ngt</i>
<i>begynde ngt</i>	–	<i>begynde på ngt</i>

I modsætning til grønlandsk findes den intransitive fleksion med hjælpeverbet *være* dog ikke generaliseret, men kun ved nogle verber (*begynde, slutte, fortsætte, nå ...*) i den præpositionelle, antipassive, konstruktion.

Selv om man i belgisk fransk har strukturer som følgende, som minder om de danske alternationer (Melis 1983:81):

Il construit à sa maison pendant quelques semaines.

grammatikaliserer fransk ikke ANTIPASSIV, men udtrykker denne funktionelle kategori ved en valensalternation, som findes ved nogle verber, men langt fra ved alle. At ANTIPASSIV ikke er grammatikaliseret vil simpelthen sige, at den ikke indgår i en systematisk kategori, mellem hvis medlemmer sprogbrugeren skal vælge, som det for eksempel er tilfældet med modus: Ved dannelsen af finitte (underordnede) sætninger **skal** der vælges mellem indikativ og konjunktiv. Og inden for diatese-kategorien **skal** sprogbrugeren ved transitive verber vælger mellem aktiv og passiv. Men antipassiven foreligger kun som valgmulighed ved visse verber. Hvis fransk havde grammatikaliseret antipassiv som del af sit diatesesystem, skulle man have en alternation, som kunne beskrives ved følgende formel ved **alle** transitive verber, en situation, man næsten finder i dansk, især med præpositionen *på*:

Fransk ANTIPASSIV:

V_t + O	→	V_i + A/Mod
<i>goûter qc.</i>	–	<i>goûter à qc.</i>
<i>discuter qc.</i>	–	<i>discuter de qc.</i>

altså en alternation mellem et transitivt verbum med O og et intransitivt verbum med A eller Mod. Fransk har dog ikke nogen egentlig intransitiv fleksion (som grønlandsk, se ovenfor), bortset fra den sporadiske brug af hjælpeverbum *être*.

Antipassiven foreligger som valgmulighed ved verber som følgende, hvor de to konstruktioner har mere eller mindre tydelige betydningsforskelle (jf. Blinkenberg 1960:176 ff. og *passim*, Boons et alii 1976a:66 f., Gougenheim 1970:27 f., Gross 1975, table 15, Herslund & Sørensen 1987:61, 64, Guillet & Leclère 1992:217 f.):

Verber med à:

applaudir, aspirer, assister, atteindre, commander, conclure, grimper, insulter, manquer, penser, pouvoir, présider, prétendre, réfléchir, regarder, satisfaire, servir, souscrire, surveiller, tenir, toucher, viser ...

Verber med de:

abuser, débattre, décider, dégringoler, discuter, hériter, juger, traiter, user ...

Verber med sur:

influencer, influencer, presser, raffiner, souffler ...

Verber med andre præpositioner (eller flere præpositioner):

anticiper (à/sur), attendre (après), chercher (après) croire (à/en), fouiller (dans), goûter (à/de), gratter (à/de/sur), mordre (à/dans/sur), pénétrer (dans), percuter (contre), rêver (à/de), tâter (à/de), trancher (de/sur), veiller (à/sur) ...

I flere tilfælde er der så store betydningsforskelle mellem de to konstruktioner, at der synes at være tale om to forskellige, homonyme verber; alternationen er blevet leksikaliseret:

réfléchir la lumière – réfléchir à la question

I nogle tilfælde har man et mere "abstrakt" Patient-argument og dermed mere "overført" betydning i den præpositionelle end i den transitive konstruktion:

regarder la maison – regarder aux dépenses

I atter andre tilfælde synes det kun at være en hårfin nuance, der skiller de to konstruktioner, som i:

Julie et Jean discutent l'avenir.

Julie et Jean discutent de l'avenir.

Willems (1981:89) omtaler da også de to konstruktioner som nærmest synonyme ("sans changement sémantique important", eller: "sans changement de sens" (97)), hvilket dog er meget forenklet.

Detransitivering

Selv om der ikke er tale om noget generelt system, så udviser alternationen mellem O- og A-konstruktion, transitiv og intransitiv struktur, samme funktionelle indhold som andre sprogs antipassiv. Konstruktionen med A fremhæver Agenten, og dermed subjektet, som fra at være et S_i bliver et S_i , dvs. prædikats-konstituerende argument. Situationen fremstilles med subjekts-perspektiv, med det intransitive subjekt (Agenten) som involveret i en aktivitet, mens objektet (Patienten) bliver skubbet i baggrunden og derved mister sin prædikatskonstituerende status. Transitive konstruktioner får derved en variant, hvor man i stedet for at udtrykke, at Agenten gør noget ved Patienter udtrykker, at Agenten er involveret i en vis aktivitet; man koncentrerer sig om Agenten og dermed om S-syntagmet, ved at marginalisere eller undertrykke Patient-argumentet:

Julie goûte les fraises.

Julie goûte aux fraises.

Julie mange sa soupe.

Julie mange e.

Med koncentrationen af verbalsituationen omkring Agenten og dennes aktivitet forstår man, hvorfor verber som *manger* og *boire* får deres konventionaliserede betydninger (jf. III, 4.2.3), når de intransiveres: Det følger af antipassiv-analysen (jf. Postal 1977).

Det er denne koncentration af perspektivet omkring S, som karakteriserer den detransitivering, som ANTIPASSIV er. Den antipassive variant er en aktivitetsbeskrivelse, som ofte står over for den transitive konstruktions aktionsbeskrivelse; dette afhænger dog også af O-syntagmets konsistens, jf. kapitel II. og Melis (1983:72):

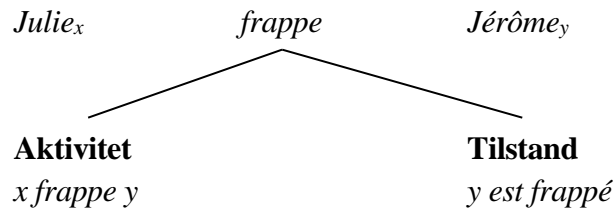
Julie mange sa soupe en (?pendant) trois minutes, puis elle fait une pause.

Julie mange (?en) pendant trois minutes, puis elle fait une pause.

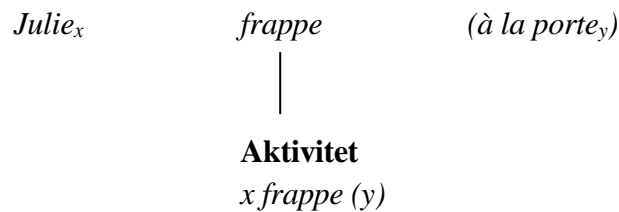
Julie fouille le tiroir en (?pendant) cinq minutes.

*Julie fouille dans le tiroir (*en) pendant cinq minutes.*

Forskellen mellem de to konstruktioner kommer tydeligst frem ved aktionsverber. Disse indeholder, som beskrevet i kapitel II., en **aktivitetsbeskrivelse**, Agentens aktivitet mod Patienter, og en **tilstandsbeskrivelse**, Patientens resulterende tilstand:

Men når Patienten nedtones, udtrykker den præpositionelle konstruktion, eller fraværet af Patient-argument eksplicit, at der ikke er nogen tilstands- kun en aktivitetsbeskrivelse:

Det er dette indhold af aktivitetsbeskrivelse, der er kernen i antipassivbetydningen, hvoraf adskillige nuancer kan afledes (jf. Bittner 1987, Cooreman 1994, Lazard 1994:238 ff., Durst-Andersen & Herslund 1996). Således har visse verber en antipassiv variant med præpositionen *après* som for eksempel *chercher*, *attendre*, hvor det tydeligt er aktiviteten og næsten den forgæves aktivitet, der fremhæves (jf. Blinkenberg 1960:193 f., Berthonneau 1993:96 f.):

Elle cherche ses lunettes.
Elle cherche après ses lunettes.

Elle attend son frère.
Elle attend après son frère.

Antipassivens indhold opsummeres godt af Lazard (1994:239 f.): "Les conditions sémantiques de l'emploi de l'antipassif forment donc un ensemble cohérent dont le propre est de faire que l'action est, d'une façon ou d'une autre, moins efficace, moins complète que dans le cas où on emploie l'actif (...) nous dirons que l'antipassif marque une réduction de l'effectivité de l'action". I det hele taget passer beskrivelser af ANTIPASSIV i forskellige sprog (jf. især Bittner 1987, Cooreman 1994) faktisk godt med de betydningsnuancer, man traditionelt har erkendt, for eksempel ved et verbum som *toucher*, hvor den præpositionelle konstruktion, antipassiv, siges at udtrykke en mere intentionel eller viljesbestemt handling end den transitive. Når Agenten nemlig således fremhæves eller er alene på scenen, koncentrerer interessen naturligt om dennes viljesbestemte og intentionelle aktivitet. Ved alternation inden for aktivitetsverber foregår der gennem marginaliseringen af Patienten således en understregning af Agentens intentionelle, men altså

også af og til forgæves eller ineffektive aktivitet²⁴:

Elle touche le mur. – *Elle touche au mur.*
Il cherche son livre. – *Il cherche après son livre.*

Shyldkrot & Kemmer (1995) henviser for eksempel til *Grand Robert* og Gougenheim, som har "dégagé une distinction sémantique très subtile entre les deux formes; dans *toucher à* on insiste davantage sur le caractère intentionnel et sur l'intervention délibérée du sujet. *Toucher* sans la préposition est la tournure utilisée quand le sujet participant a touché quelque chose accidentellement" (212). Og de konkluderer: "On peut donc définir l'opposition entre les deux cas comme celle de degré d'intention et de volition de la part du sujet" (213), hvilket er en konstant komponent i beskrivelserne af antipassiv. Gougenheim (1970:27 ff.) identificerer således flere nuancer, som alle har med Agentens mere aktive og intentionelle aktivitet at gøre, og som afsløres af forskellige Patient-argumenter i de to konstruktioner. Således: "La construction directe du nom objet exprime un état de fait, la construction avec *à* une attitude active" (loc. cit.); sammenlign:

commander une armée – *commander à ses passions*
présider une assemblée – *présider à des travaux*

eller: "La construction avec *à* correspond à une action morale, mais qui comporte une attitude active du sujet" (ib.), som i:

applaudir un acteur – *applaudir à une décision*
atteindre le plafond – *atteindre à un résultat*
satisfaire ses maîtres – *satisfaire à ses désirs*
viser une cible – *viser aux honneurs*

Denne distinktion er tydelig i de to betydninger, man kan tillægge *goûter*:

Pierre a goûté (E + à) ce cassoulet.
*Pierre a goûté (E + *à) ce spectacle.*

"Dans ces dernières paires de phrases, une forte différence de sens s'observe entre les deux *goûter*. Le premier signifie *prendre une (bouchée + gorgée)*, le second *apprécier*" (Boons et alii 1976a:66).

Forskellen mellem de to konstruktioner afsløres også af, hvilke typer S, man kan have i dem:

24. Det er sikkert denne generelle antipassiv-mekanisme, der forklarer et verbum som *pallier*'s tendens til at konstrueres præpositionelt, *pallier à*, trods puristernes protester. Verbet betegner netop en aktivitet, 'dæmme op for, forebygge, reparere på', som har tilbøjelighed til at svinge over mod det forgæves.

*Le sapin de Noël atteint presque (*à) le plafond.*

*Les poutres touchent presque **aux façades** des maisons* (Sartre, cit. Willems 1981:91)

'Bjælker' opfattes mere funktionelt, agentivisk, end 'juletræer'.

I overensstemmelse hermed bruger man oftest antipassiv i forbud (jf. Gougenheim 1970:27):

*Défense de/Ne pas toucher **aux** objets exposés.*

lige som forskellige adverbialer passer til de to konstruktioner:

*Elle a touché **la statuette** par accident.*

*Elle a touché **à la statuette** avec précaution.*

Alternationen mellem transitiv og præpositionel (antipassiv) konstruktion er velkendt fra verber som *penser, croire, rêver*:

<i>croire qc.</i>	–	<i>croire à qc.</i>
		<i>croire en qc.</i>
<i>rêver qc.</i>	–	<i>rêver à qc.</i>
		<i>rêver de qc.</i>

Hvor konstruktionen med O, som normalt er en kompletivsætning, tildeler S rollen som Experient, har konstruktionen med præposition en mere viljesbestemt læsning, hvor man kan se den agentive variant af Experient-rollen (jf. III, 1.3.1):

Je crois que c'est vrai.

Je crois à tout ce que tu dis.

Je crois en Dieu.

Nogenlunde samme nuance genfindes ved visse verber, som kan tilskrive et Location-argument O-relationen. Også ved disse strukturer findes der enten synonyme med præpositionel konstruktion eller det samme verbum har begge konstruktioner, transitiv og antipassiv, Location-argumentet som enten O eller A, med tilsvarende betydningsforskel af total eller kun perifer involvering af Patient:

Synonymer:

envahir un pays

entrer dans un pays

traverser une rue

aller de l'autre côté de la rue

Samme verbum:

<i>habiter Paris</i>	<i>habiter à Paris</i>
<i>pénétrer le mur</i>	<i>pénétrer dans le mur</i>
<i>fouiller le tiroir</i>	<i>fouiller dans le tiroir</i>

Dette mønster, hvor O-relationen alternerer med en A-relation (A_{loc}) for samme konstituent, illustreres godt af verbet *habiter*, som vi flere gange har haft lejlighed til at diskutere:

- a. *Julie habite **au quatrième**.*
- b. *Julie habite **le quatrième**.*

I dette eksempel betyder b.-sætningen således, at 'Julie **be**bor fjerdesalen', dvs. involverer den totalt, mens hun i a. blot placeres, hun 'bor på fjerde'. Selv om denne forskel ikke altid er evident, som for eksempel i:

Julie habite à Paris.
Julie habite Paris.

som er næsten synonyme, så viser den nuance af 'bebo-betydning', som den transitive konstruktion medfører, sig tydeligt i metaforiske anvendelser, hvor man formodentlig ikke ville kunne bruge *habiter* Præp:

Il habite son siècle (Mitterrand, TV2 14.1.96)
*Une curieuse atmosphère habite (E + *dans) ce décor (Boons et alii 1976a:67)*

Og ved visse verber, som for eksempel *pénétrer*, er forskellen klar og svarer til forskellige verber på dansk:

*La balle a pénétré **le mur**.*
 'Kuglen gik igennem væggen'
*La balle a pénétré **dans le mur**.*
 'Kuglen borede sig ind i væggen'

Alternationen findes også ved næsten synonyme verber som *mange – dîner, déjeuner*:

*Julie a mangé **un poulet**.*
*Julie a déjeuné **d'un poulet**.*

En anden type har man, hvor et syntagma med *entre* alternerer med sideordnede Oer med *ou*, som ved *choisir* (jf. Herslund & Sørensen 1985:66):

*Il faut choisir **le whisky ou le gin**.*

*Il faut choisir **entre le whisky et le gin.***

eller med en O – A_{de}-struktur som ved *distinguer*:

*Il faut distinguer **les serviettes des torchons.***

*Il faut distinguer **entre les serviettes et les torchons.***

I begge tilfælde ser man O-relationen forsvinde, hvilket jo er grundlæggende for ANTIPASSIV.

Verber med partitiv konstruktion

En anden virkning af Patient-argumentets nedtoning er, at dette ikke ses som omfattet i sin helhed af verbalsituationen. Således tydeligt ved verber med *de* som *discuter*, *débattre*, *traiter*:

*Julie et Jérôme discutent **la situation économique.***

*Julie et Jérôme discutent **de la situation économique.***

I forbindelse med sådanne eksempler konkluderer Shyldkrot & Kemmer (1995:213): "La différence importante entre les deux phrases est que dans (20a) (= transitiv) on se réfère à tout le problème tandis que dans (20b) (= antipassiv) seule une partie du problème est en jeu".

En speciel "partitiv" udgave af ANTIPASSIV har man altså ved visse verber, hvor den transitive konstruktion alternerer med en antipassiv konstruktion med en Mod med *de*: *boire **ce vin*** – *boire **de ce vin***. Præpositionssyntagmets status af modifikator fremgår af, at det snarere end at denotere en entitet relateret til en anden entitet synes at betegne en modifikation eller en kvantifikation af selve relationen. Konstruktionen har en klart partitiv betydning, dvs. verbalsituationen ses som delvist afficerende det, som den transitive konstruktions O-syntagme denotere. Gougenheim (1970:31) nævner som eksempel *essayer **d'une méthode*** og giver forklaringen: "c'est faire une expérience, non une épreuve entière". De verber, der indgår i denne konstruktion, er for eksempel *acheter*, *boire*, *manger*, *perdre*, *garder*, *tourner*, *prendre*, *donner*, *vouloir* (jf. Gougenheim 1970:35):

*Cependant, s'il perdait **de sa tradition populaire**, ce lieu de rencontre gardait **de son apparence intellectuelle** (Express 9.2.95, 51)*

*- Petite, tu boiras bien **de mon cassis**? (Deforges Tango 16)*

*J'ai **acheté de tout**: de l'huile, du beurre, du savon, du sucre (Dard Cahier 84)*

*Au contact de sa sœur, elle **perdait de sa simplicité** (Dard Cahier 87)*

*Donnez-moi **de l'eau** de cette bouteille (Gougenheim, loc. cit.)*

mens man i andre tilfælde har en mindre klart partitiv betydning:

*Je ne **veux pas de leur truc*** (Ajar *Pseudo* 655)²⁵

*Elle avait **de ces mots*** (Dard *Pain* 116)

*J'**avais de tout** dans ma clientèle* (Dard *Cahier* 106)

lige som man også har en konstruktion med præpositionen *en*, som gennem brugen af determinativløst nominal minder om inkorporeringen ved *changer*-typen (se nedenfor):

*Au soleil, votre peau s'est déshydratée. Elle a **perdu en fermeté et en vitalité***
(Marie-France octobre 1989)

En eventuel substitution med klitisk *en*:

*il ne leur faisait même manger **que de ça!*** (Zola, cit. Danell 1979:78)

*Et je m'arrange pour leur **en faire manger*** (Goncourt, ib.)

viser ikke noget om konstruktionens karakter, da jo også O-syntagmer med ubestemt artikel repræsenteres af *en*:

*Je leur ai fait manger **des haricots**.*

*Je leur **en** ai fait manger.*

Inkorporering

En speciel udgave af antipassiven har man ved verber som *changer*, *doubler*, *tripler* og *manquer* (jf. Blinkenberg 1960:187), hvis transitive konstruktion alternerer med en konstruktion med modifikator med *de*:

*Ils ont changé **le programme**.*

*Ils ont changé **de programme**.*

Denne modifikators rent beskrivende, ikke-referentielle, natur giver konstruktionen visse lighedspunkter med det inkorporerede led, man har ved nægtelse (jf. III, 4.2.3). Inkorporeringen, dvs. tab af argumentstatus, hvorved et O reduceres til en rent kvalificerende modifikator, jf. Herslund (1995a), har klare lighedspunkter med ANTIPASSIV i og med, at begge nedtoner Patient-argumentet, og begge udtrykker aktiviteter; modifikatorens rolle i inkorporeringskonstruktionen er således udelukkende at specificere aktivitetens type. En sådan

25. "*vouloir de quelqu'un n'est pas vouloir quelqu'un, mais l'accepter*" (Gougenheim 1970:31).

kvalificerende modifikator har man også ved *servir* i udtrykket *servir de*:

On l'installe dans une grande chambre qui sert à la fois pour lui et la Maréchale de chambre et de bureau, et qui nous sert également de salle à manger (Pottecher, cit. Herslund & Sørensen 1985:51 f.)²⁶

Ved de determinativløse udtryk med *parler* som *parler affaires*, *parler français*, etc. er der tale om faste udtryk, som nærmest har karakter af verbonominale prædikater.

4. Symmetriske verber

Det er et hovedsynspunkt i dette arbejde, at der eksisterer en "organisk" forbindelse mellem leksikon og syntaks. Denne tætte forbindelse ytrer sig blandt andet derved, at verbers leksikalske egenskaber, herunder navnlig deres valens, bestemmer sætningers opbygning. Det er i dette lys naturligt at se de leksikalske strukturer som modeller for de mere generelle processer, diatesen, som skal beskrives i kapitel IV. Eksistensen af kausative verber som *enseigner* og *tuer* danner for eksempel den leksikalske model for syntaktiske kausativkonstruktioner (*faire* + V). Man kan således i mange tilfælde se, at et givet verbum virker som en slags kausativ til et andet verbum, som for eksempel *enseigner* til *apprendre*:

- a. *Elle m'a enseigné la logique.*
- b. *J'ai appris la logique.*

eller det samme verbum kan have både en kausativ og en almindelig transitiv anvendelse:

- a. *Elle m'a appris cette nouvelle.*
- b. *J'ai appris cette nouvelle.*

Der er her tale om en rent leksikalsk relation, enten mellem to transitive leksemer eller mellem to anvendelser af det samme leksem; der er ikke tale om en generel syntaktisk proces. Det er således langt fra altid tilfældet, at der til et transitivt verbum findes et tilsvarende kausativt leksem; det findes der for eksempel ikke til *lire*. Visse intransitive verber har kausative modstykker, som for eksempel *tuer* til *mourir*: Som *tuer* kan opfattes som kausativ af *mourir* ('få til at dø'), således kan omvendt *mourir* opfattes som en slags passiv, eller inkausativ, til *tuer*. Men disse relationer mellem leksemer danner som sagt ikke noget generelt mønster. Kun ved én klasse verber, nemlig de **symmetriske**, er der et generelt mønster, der ligner en diatesealternation, således at det transitive skema danner kausativ til det intransitive, som altså kan opfattes som en slags passiv eller inkausativ i forhold til det transitive, jf. *casser*:

26. FGs analyse, ifølge hvilken man har indirekte objekt ved *servir*, *Cette pièce sert de bureau à ma mère* (FG 20), er ikke i overensstemmelse med deres egne principper, da det indirekte objekt netop kendetegnes ved en substitution med *en* (ib. 19, jf. Spang-Hanssen 1963:18). Men *de*-leddet ved denne anvendelse af *servir* kan ikke substitueres med *en*. Det er blandt andet derfor, vi foretrækker at tale om det som en modifikator.

- a. *Jean casse le fil.*
 b. *Le fil casse.*

hvor den transitive a.-variant kan ses som en KAUSATIV af den intransitive b.-variant; denne kan på sin side ses som en PASSIV eller en INKAUSATIV i forhold til a. Blinkenberg (1960:118) taler om "transitif – action extrovertie, intransitif – action introvertie".

De symmetriske verbers centrale placering i vores overordnede verbalklassifikation fremgår af skemaet i III, 2.9, som gentages her:

	Med A	Uden A
Transitive V	S V O A	S V O
Symmetriske V	S V O A ↗	S V O ↗
	S V A	S V
Intransitive V	S V A	S V

De symmetriske verber kan således defineres som verber, der tildeler deres fundamentale argument, Patient-argumentet, den fundamentale GR i henholdsvis transitiv og intransitiv konstruktion, hvilket jo er en diatetisk variation **inden for samme verballeksem**, en variation mellem en **kausativ** og en **inkausativ**. Et kriterium for, om et verbum er symmetrisk, er derfor forekomsten af participe passé med henholdsvis O og S_i i en prædikativ konstruktion med tilstandsbetydning, jf. diskussionen af det fundamentale argument i III, 2.4, af de inakkusative verber i III, 5.2.1, samt Boons et alii (1976a:71). Symmetriske verber har altså følgende mønster:

<i>Pierre crève le pneu.</i>	<i>Le pneu crève.</i>
↗	↗
<i>Le pneu est crevé.</i>	

Klassen betegnes forskelligt af forskellige forfattere: "verbes diathétiquement neutres" (Blinkenberg 1960), "verbes symétriques" (Lagane 1967, Dubois 1967, Cristea 1973), "verbes à renversement" (Rothemberg 1974), "verbes neutres" (Ruwet 1972, Boons et alii 1976a), "verbes réversifs" (Willems 1981:205 ff.). Vi foretrækker termen 'symmetriske verber'. I GB-traditionen kaldes de med en lidt misforstået term, "ergative verber". Men der er det rigtige i termen, at disse verber i et enkelt leksem illustrerer et ergativlignende mønster, for så vidt som samme størrelse kan optræde som både O og S_i; i den ergative konstruktion har dog den størrelse, der optræder som O eller S_i **samme form**, absolutiv kasus. De skulle altså snarere kaldes absolutive verber, da man i dem, altså inden for samme leksem, finder den identifikation af O og S_i (= absolutiv), som karakteriserer de inakkusative verber generelt (jf. III, 5.).

Klassen af symmetriske verber udgør et stort leksikalsk subsystem, et generelt og systematisk mønster, som udmønter og illustrerer selve kernen i vores valensopfattelse, idet alternationen i dette tilfælde er henholdsvis transitiv og intransitiv manifestation af det fundamentale argument. Numerisk er klassen, som andre leksikalske klasser, vanskelig at præcisere nøjagtigt, men Rothemberg (1974:190) opregner 311 verber, mens Boons et alii (1976a:285 ff.) giver en liste på 437 symmetriske verber²⁷; alle er dog ikke lige gode i begge konstruktioner.

Disse verber kan inddeles i forskellige semantiske klasser, men det gennemgående træk er, at de typisk er aktionsverber, som betegner en overgang fra én tilstand til en anden. Der er dog også aktivitetsverber i klassen, mest fremtrædende måske forskellige "køkkenverber" som *cuire, frire, griller, réduire, rôtir*, etc.

En typisk underklasse er inkohative verber på *-ir* afledt af adjektiver (eventuelt med præfiks *en-* eller *a-*): *amaigrir, blanchir, bleuir, brunir, durcir, embellir, enlaidir, épaissir, grandir, grossir, jaunir, maigrir, mollir, mûrir, noircir, pâler, raccourcir, rafraîchir, raidir, redoubler, refroidir, renchérir, rougir, verdir, vieillir* ... Der er også adjektivafluede verber på *-er*: *approcher, baisser, calmer, chauffer, creuser, doubler, empirer, engraisser, hausser, sécher, tripler* ... Ellers drejer det sig som sagt mest om verber, der betegner en eller anden form for ændring af Patientens position eller konstitution: *basculer, caler, casser, cesser, changer, claquer, commencer, continuer, crever, descendre, diminuer, enfler, entrer, étouffer, finir, fondre, gonfler, monter, ouvrir, passer, plier, pousser, reculer, remuer, rentrer, réussir, rouler, sortir, tarir, tourner* ...

Indholdsmæssigt er der i de fleste tilfælde tale om, at den inkausative proces skal kunne ses som foregående af sig selv, altså som en organisk proces inden i S-denotatum:

La sauce épaissit.

Le papier jaunît.

Le pré reverdit.

L'affaire réussit.

La peau bronze.

Alternationen er derfor ofte begrænset til visse typer syntagmer, således at kun en delmængde af den transitive konstruktions mulige O-syntagmer kan optræde som S i den intransitive, og omvendt (jf. Rothemberg 1974:103 ff., Boons et alii 1976a:105 ff., Herslund & Sørensen 1987:80 ff.):

<i>réussir l'affaire</i>	–	<i>l'affaire réussit</i>
<i>réussir l'examen</i>	–	<i>*l'examen réussit</i>

27. I deres tekst taler de om mellem 400 og 500 symmetriske verber (for eksempel s.90), dvs. omkring 10% af de gængse franske verber. Cristea (1973:15) siger kun ca. 200.

<i>réduire la sauce</i>	–	<i>la sauce réduit</i>
<i>réduire les frais</i>	–	<i>*les frais réduisent</i>
<i>bronzer la peau</i>	–	<i>la peau bronze</i>
<i>bronzer la statue</i>	–	<i>*la statue bronze</i>
<i>rougir le fer</i>	–	<i>le fer rougit</i>
<i>*rougir Marie</i>	–	<i>Marie rougit</i>

De symmetriske verber kan derfor ved siden af den systematiske alternation have **autonome** både transitive og intransitive anvendelser, dvs. anvendelser hvis O eller S_i ikke svarer til henholdsvis S_i og O i tilsvarende intransitive og transitive konstruktioner. Man har således ved verbet *pourrir* den regulære alternation (Boons et alii 1976a:95):

L'humidité pourrit les fruits.
Les fruits pourrissent.

og ved siden heraf en autonom transitiv anvendelse i:

Pierre pourrit cet enfant.

som ikke svarer til en intransitiv:

**Cet enfant pourrit.*

Omvendt har man autonome intransitive konstruktioner i (Boons et alii 1976a:111 ff.):

Marie a rougi (de honte).
Marie a moisi en taule.

hvor der ikke er nogen tilsvarende transitiv:

**Ceci a rougi Marie (de honte).*
**Ceci a moisi Marie en taule.*

Svarende til denne skelnen mellem regulære alternerende og autonome konstruktioner har man ofte forskellige adverbialer i den transitive og den intransitive konstruktion, hvilket naturligvis hænger sammen med især mådesadverbialers tætte forhold til S (jf. III, 3.2.3 og Boons et alii 1976a:76):

Le joueur gonfle le ballon avec soin.

**Le ballon gonfle avec soin.*

**Le boulanger remue la pâte d'elle-même.*

La pâte remue d'elle-même.

Den intransitive sætning kan således rumme en FT med forskellige præpositioner, hvis styrelse kunne være S i en tilsvarende transitiv sætning, altså en slags agensled (se kapitel IV. og Dubois 1967:108 f.):

L'aspirine passe le mal de tête.

Le mal de tête passe avec l'aspirine.

Le soleil brunit la peau.

La peau brunit au soleil.

L'âge ne l'a pas embellie.

Elle n'a pas embelli avec l'âge.

La sécheresse a tari le puits.

Le puits a tari sous l'effet de la sécheresse.

Ce régime va l'engraisser.

A ce régime il va engraisser.

Ved visse verber er der historisk sket en differentiering mellem simpelt verbum, intransitivt, og præfigeret verbum, transitivt (jf. Dubois 1967:113):

Son revenu croît.

Il accroît son revenu.

Son courage mollit.

La chaleur a amolli son courage.

Le village grandit.

Il agrandit son domaine.

5. Opsummering

Selv om de alternationer, der beskrives i dette kapitel, ikke har samme systematiske og grammatikaliserede natur som ægte diatetiske alternationer, så er der langtfra tale om en tilfældig og idiosynkratisk variation. Tværtimod er der tale om, at også de leksikalske variationer fordeler sig i nogle karakteristiske mønstre, som kan beskrives som sprogspecifikke manifestationer af (universelle) funktionelle kategorier som for eksempel APPLIKATIV og ANTIPASSIV. Det de

forskellige mønstre har tilfælles er, at de i én konstruktion tildeler Patienten den ventede GR, nemlig O- eller S_i-relationen, mens de i en anden tildeler et andet argument denne relation, typisk Lokation, eller de erstatter simpelthen O-relationen med en anden, mere perifer relation, modifikator eller A-relation.

Som diskuteret i III, 2.4, er det fundamentale argument det argument, der optræder i begge de to dele af et aktionsverbs semantiske indhold, aktivitets- og tilstandsbeskrivelsen. Dette argument tilskrives kanonisk O-relationen i transitiv, S-relationen i intransitiv konstruktion. Hermed har vi også sagt, at O og S_i har et særligt privilegeret forhold til aktionsverber, og man kan kort sige, at det prototypiske objekt og intransitive subjekt er dem, man finder ved aktionsverber, endda inden for samme leksem i de **symmetriske verber**. Og der åbnes dermed for en forståelse af, at de i dette kapitel beskrevne GR-alternationer ikke blot er omfordelinger i den syntaktiske realisering af verbernes argumentstruktur, men at de hænger organiske sammen med verbernes aktionsart. I store træk er det nemlig sådan, at applikative konstruktioner danner aktions-, mens antipassiv danner aktivitetsbeskrivelser. Skematisk kan det fremstilles således:

Applikativ:

aktions/aktivitetsverbum → aktionsverbum

Antipassiv:

aktions/aktivitetsverbum → aktivitetsverbum

Selv om de kanoniske transitive strukturer, som vi har anset for udgangspunktet for beskrivelsen, rummer både aktions- og aktivitetsverber, så er én effekt af de diskuterede alternationer at entydiggøre et givet verbs betydningspotentiale, enten som aktions- eller aktivitetsverbum. De **applikative konstruktioner** fastfryser aktions- eller aktivitetsverber som aktionsverber ved at forfremme et Location-argument og give det status af primær figur:

*Julie charge des caisses **sur la voiture**.*

*Julie charge **la voiture** de caisses.*

Derved understreger disse konstruktioner O-relationens betydning som fundamental GR. **Antipassiv** derimod har den stik modsatte effekt, idet denne konstruktion nedtoner Patient-argumentet ved at forvise det fra O-relationen:

*Julie touche **la statuette**.*

*Julie touche **à la statuette**.*

Derved koncentrerer verbet om aktivitetsbeskrivelsen og resultatet bliver en fremhævelse af Agent-argumentet og dermed af S-relationen.

Den alternation i GR, der forårsages af interaktion mellem verbal og nominal konstruktion, som i

changer la place des meubles – changer les meubles de place, prendre sa main – lui prendre la main o. lign., diskuterer i III, 9.1.9 nedenfor.

8. ADJEKTIVERS VALENS

0. Indledning

Adjektiver kan opfattes som nominale udgaver af verber og har derfor dels verbale, dels nominale egenskaber: Som verber er de valensbærende og har altså et fundamentalt argument, men lige som det er tilfældet ved de infinitte (nominale) former af verber, som infinitiver, må denne fundamentale valens mættes på afstand, dvs. kan ikke udfyldes af et led i samme syntagme som adjektivet. Semantisk findes der klare paralleller mellem adjektiver og verber, således at adjektiver ofte er statiske modstykker til de dynamiske verber. Nogle sprog skelner slet ikke adjektiver fra (intransitive) verber, og man har på sprog som latin serier som følgende, hvor der ikke er stor forskel på verbum og adjektiv:

Herba viret.

'Græsset (står og) er grønt'

Herba virescet.

'Græsset bliver grønt/grønnes'

Herba est viridis.

'Græs(set) er grønt'

Dette forhold mellem adjektiver og verber er specielt klart, ikke blot ved adjektiver afledt fra verber (*réduire qc. à qc. – qc. est réductible à qc.*), men også i forholdet mellem geometrisk-relationelle adjektiver i prædikativ funktion (se 2.1 nedenfor) og verber, der udtrykker lignende relationer i dynamiske termer:

Il lui est postérieur.

Il lui succède.

Og det er også tydeligt i forholdet mellem adjektiver, der udtrykker psykiske relationer (se 2.1 nedenfor) og de tilsvarende verber:

Elle lui est sympathique.

Elle lui plaît.

Ved adjektiver afledt fra verber er det verbets fundamentale argument, der bliver adjektivets, og man har samme valensmønster og præpositionsvalg, idet man ved såvel verbum som adjektiv har et adjekt indledt med enten *à* eller *de*:

comparer x à y → *x est comparable à y*

distinguer x de y → *x est distinguable de y*

Og ved verber afledt fra adjektiver ser man igen samme mønster gentage sig:

<i>x est distinct de y</i>	→	<i>distinguer x de y</i>
<i>x est proche de y</i>	→	<i>(r)approcher x de y</i>
<i>x est apte à y</i>	→	<i>adapter x à y</i>

Adjektiverne kan deles i to store klasser afhængigt af deres valens. Den ene klasse er monovalente adjektiver som *beau*, *rouge*, *élégant* og *malade*. De tager ét argument, som er deres fundamentale argument. Den anden klasse er bivalente adjektiver, som ud over deres fundamentale argument tager et adjekt, som relateres til adjektivets eget fundamentale argument, lige som det er tilfældet ved verberne (jf. III, 6.). Eksempler på sådanne adjektiver er: *apte à qc.* og *content de qc.* Disse to klasser af adjektiver kan begge fungere som både adjekt ($A_{\text{præd}}$), som fri prædikativistisk tilføjelse, som apposition og som attributiv i et nominalsyntaxme²⁸. For at diskutere deres valensegenskaber vil vi benytte følgende skemaer:

...N_i ... [AdjSynt *X_i + *fidèle* [PræpSynt à y]] ...

...N_i ... [AdjSynt *X_i + *malade*] ...

I disse strukturer repræsenteres det fundamentale led ved x. Det prædikativiske fundament udgøres af adjektiverne *fidèle*, *malade* og deres fundamentale led x, hvilket markeres ved et plus (+) mellem x og adjektiverne. Denne opfattelse af adjektiverne kan begrundes ved at et adjektiv, når det bruges i en sætning, altid implicerer, at der er et 'individ' (forstået i bred forstand), som har den egenskab eller indgår i den relation, som adjektivet denoterer. Når man bruger for eksempel *malade*, impliceres det således, alene ved denne brug af *malade*, at der er en, der er syg og dermed at den sætning, som *malade* forekommer i, denoterer et komplekst sagforhold, hvori der er en, der er syg. Det samme implikationsforhold genfindes ved *fidèle*, både hvad angår det fundamentale led og adjektet. Det sidstnævnte led er angivet ved [PræpSynt à y] i strukturen ovenfor. Disse leksikalske implikationer er den grundlæggende egenskab ved valensbærere.

Der findes i fransk nogle strukturer, hvor man kunne have lyst til at sige, at adjektivets prædikativiske fundament er realiseret som en enhed. Vi tænker på de såkaldte absolutte konstruktioner (se Ruwet 1982 og Hanon 1989):

Avec Pierre malade il sera très difficile de gagner le match.

²⁸. Visse adjektiver kan anvendes i særlige konstruktioner, eller kan kun anvendes som attributiv. Adjektivet *difficile* repræsenterer en klasse som både kan forekomme i konstruktionen *Il est difficile de supporter Pierre* og i konstruktionen *Pierre est difficile à supporter* (se 6. nedenfor). Adjektivet *présidentiel* repræsenterer en klasse som kun kan anvendes som attributiv, jf. forskellen mellem *le voyage présidentiel* og **le voyage est présidentiel* (se III, 9.1.5). Selv om de særlige egenskaber ved disse to klasser af adjektiver er interessante, falder de valensmæssigt ikke uden for vores klassifikation af adjektiver. En diskussion af de særlige egenskaber ved disse to klasser af adjektiver findes i Kayne (1975, 1977), Picabia (1978), Bartning (1980) og Riegel (1985) og for *difficile*-typens vedkommende i 6. nedenfor.

hvor *Pierre malade* udgør en enhed der er styrelse for *avec*. Men det er ret usandsynligt, at *Pierre malade* er et adjektivsyntagme, om ikke andet så fordi *avec* ellers aldrig tager et adjektiv-syntagme som styrelse og fordi præpositioner helt generelt ikke tager sådanne styrelser. Men selv om vi vedgår, at enheden *Pierre malade* kun kan opstå fordi *malade* har en valens, og at *Pierre* tilhører de led som *malade* kan anvendes på, så mener vi altså ikke, at helheden *Pierre malade* er et adjektivsyntagme; eller en sætning, eller en eller anden 'small clause' som kun er relevant i absolutte konstruktioner. Da analysen af absolutte konstruktioner, som jo er en slags reducerede prædikationer (jf. III, 5.2.1) går ud over rammerne for dette kapitel, lader vi dog spørgsmålet stå åbent her.

1. Adjektiver som valensbærere

Når adjektiver er valensbærere som verber, så kunne man mene at de, som verber, skulle kunne danne sætninger ved at anvendes på en passende mængde af potentielle led, for eksempel ved, at man anvender *malade* på *un enfant* på samme måde, som man kan anvende for eksempel *dormir*. Men som bekendt er *un enfant malade*, i modsætning til *un enfant dort*, ikke en sætning; det er heller ikke i sig selv en prædikation; og det denoterer ikke et sagforhold, men derimod et individ, som er et barn og som er sygt. En delvis forklaring på dette forhold får man ved ikke at tildele det fundamentale argument for adjektiverne status som S, idet S netop er det, der muliggør sætningdannelsen. Det er det vi har gjort ved ikke at annotere x'et ovenfor med den grammatiske relation S. Det forhold at der ikke findes en simpel sætning i fransk, der består af et adjektiv og dets valensled er således en direkte konsekvens af vores valensopfattelse og den måde, hvorpå vi har anvendt den på adjektiverne. Det er netop ved denne manglende evne til at forbindes med S-relationen, at adjektiver, som vi som sagt opfatter som nominale udgaver af verber, adskiller sig fundamentalt fra verberne, hvis første og eventuelt eneste argument, i finit anvendelse, altid indtager S-relationen.

I vores strukturer har vi antydnet, at den fundamentale prædikativiske enhed der udgøres af x og det valensbærende adjektiv ikke kan realiseres som et led der består af et adjektivsyntagme, som inden i sig har det fundamentale led. Det er angivet ved at sætte en stjerne foran x. Det er som om adjektivet har en argument-plads, jf. den leksikalske implikation der blev omtalt ovenfor, men pladsen er så at sige blokeret eller umulig at mætte²⁹. Fænomenet 'mætning' kan illustreres ved følgende eksempler:

²⁹ De billeder, der ligger bag begreberne 'blokering' og 'mætning', kan forklares som følger. Et givet verbum V er associeret med et bestemt valensskema, for eksempel (x_s, y_o) , som siger, at V tager et subjekt og et objekt. Både x og y markerer således en tom plads, og enheden $V(x_s, y_o)$ er en valensform, som kan blive til en valensstruktur ved, at pladserne x og y udfyldes med størrelser, der kan være henholdsvis S og O for netop det V, som betragtes. Hvis en plads i $V(x_s, y_o)$ i nogle kontekster, hvor verbet kan bruges, for eksempel x-pladsen, ikke kan udfyldes, så er x-pladsen blokeret; dette er for eksempel tilfældet ved verbets infinitive former. Hvis x-pladsen kan få et indhold fra konteksten, så mættes den af den relevante faktor i konteksten. Og denne faktor mætter så x_s på afstand, jf. igen verbets infinitive former.

- a. **Il plut*, (*x*) *furieux*.
 b. *Elle tomba*, (*x*) *furieuse*.
 c. **Il tomba*, (*x*) *furieuse*.

hvor *furieux*, som valensmæssigt er som *malade*, er anvendt som fri tilføjelse (tilstandsprædikatív). I a. er det helt umuligt at anvende *furieux*. Det skyldes at der ikke i a. er et led N_i , som på afstand kan mætte den fundamentale argumentplads for *furieux*. b. er korrekt idet *elle* kan mætte x 'et som indføres af *furieuse*. Det er dette samspil mellem adjektivets fundamentale led x og et eller andet led a der findes i den sætning, som adjektivet er del af, vi har søgt at illustrere ved i strukturerne ovenfor at have et N uden for det adjektivsyntagme, adjektivet er del af, og ved at koindeksere N 'et og x 'et. For så vidt angår c., er den formmæssigt ukorrekt idet *furieuse* ikke kan anvendes om *il*. Sagt lidt mere præcist er den mætning som *il* kan byde x 'et, det fundamentale argument for *furieuse*, ikke forenelig med den form *furieuse*, som leksemet *furieux* er anvendt i i c.: Kongruensen er gal. Konklusionen på dette er, at forskellen mellem a. og b. viser, at adjektiver kræver et støttende led som på afstand mætter deres fundamentale argumentplads. Men adjektiver stiller ikke, i modsætning til verberne, krav til det støttende ledes grammatiske funktion i sætningen. Da adjektiver imidlertid indfører et prædikatívsk fundament uden selv at kunne danne en simpel prædikation, så følger det af analysen af adjektiverne, at de altid indfører en implicit prædikation som handler om et af de led, der forekommer i sætningen, uafhængigt af adjektivets tilstedeværelse, en prædikation der i sin eksplicite form ville denotere et sagforhold, der på en af flere mulige måder er sat sammen med det primære sagforhold i en kompleks struktur. I b. er det primære sagforhold '*elle tomba*' sat sammen med det underordnede sagforhold '*elle était furieuse*': Dels er *furieuse* anvendt som fri tilføjelse til *elle tomba*, dels kan det fundamentale argument x for *furieuse* 'mættes på afstand' af *elle*. Og det underordnede sagforhold '*elle était furieuse*' kan så tolkes enten som årsag til det primære sagforhold eller blot som et ledsagende fænomen.

Den opfattelse af adjektivernes valens vi har fremført tilskriver adjektiver en fundamental argumentplads, deres "tomme" S , og siger samtidig, at denne plads ikke kan udfyldes og dermed forbliver umættet så længe man ikke ser ud over grænsen for det syntagme, adjektivet forekommer i. Ved adjektiver afledt fra verber udgør verbets fundamentale argument dette "tomme" S , hvorfor adjektiver er intransitive, dvs. de har ikke nogen O -relation. Ved adjektiver afledt fra transitive verber er det altså verbets O , der udgør adjektivets fundamentale argument, således typisk ved adjektiver på *-able* (jf. Sørensen 1983a):

<i>accepter x</i>	→	<i>x est acceptable</i>
<i>associer x à y</i>	→	<i>x est associable à y</i>
<i>comparer x à y</i>	→	<i>x est comparable à y</i>
<i>substituer x à y</i>	→	<i>x est substituable à y</i>

Og ved adjektiver afledt fra intransitive verber er det verbets S , der udgør det fundamentale argument for adjektivet:

<i>x équivaut à y</i>	→	<i>x est équivalent à y</i>
<i>x nuit à y</i>	→	<i>x est nuisible à y</i>
<i>x profite à y</i>	→	<i>x est profitable à y</i>

Men i nogle tilfælde er det, idiosynkratisk, det intransitive verbums A-argument, der udgør adjektivets fundamentale argument, mens verbets S optræder som A ved adjektivet:

<i>x accède à y</i>	→	<i>y est accessible à x</i>
---------------------	---	-----------------------------

Ved visse adjektiver afledt fra trivalente verber, er det imidlertid verbets S, som fungerer som adjektivets fundamentale argument, "tomme" S, og disse adjektiver har derfor to VL, hvoraf det ene, det med *de*, svarer til verbets O, som for eksempel *être redevable de qc. à qn.*, jf. *devoir qc. à qn.* og enkelte andre:

Il semble que (...) l'Occident méditerranéen ait été redevable à l'Égypte non seulement de l'écriture mais également de sa forme alphabétique: les lettres (Hadas-Lebel *Hébreu* 17)

De cela, toujours je lui serai redevable (Gallo *France* 290)

... un héritage dont nous sommes comptables à ceux qui viendront après nous (*Monde*, cit. Blinkenberg 1960:295)

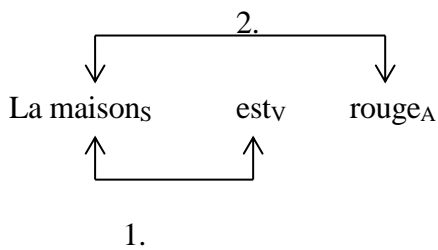
Mais il veut que les Juifs lui soient reconnaissants de n'être pas antisémite (Gary *Adieu* 91)

Udtryk som *être quitte de qc. envers qn.* (Picabia 1978:32) rummer snarere en FT med *envers* end et VL (se 2.3 nedenfor).

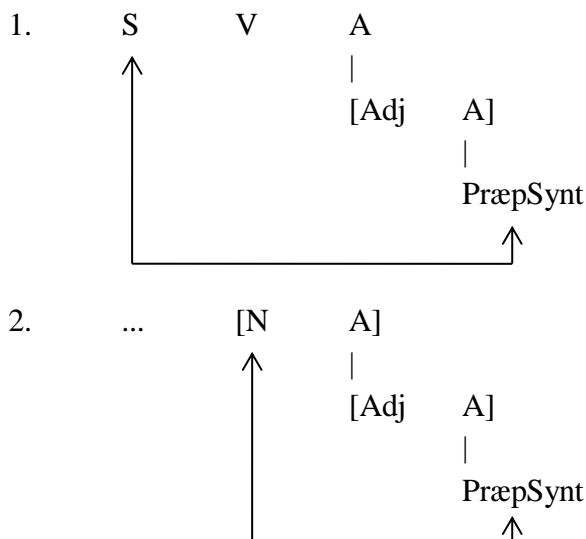
Identifikationen af adjektiver med intransitive strukturer, i normalt tilfældet, forudsiger lige netop den slags strukturer man finder, nemlig monovalente strukturer som *malade* og bivalente strukturer som *content de qc.*, som begge har en umættet argumentplads der kan mættes på afstand. Den umættede argumentplads er i øvrigt ikke noget sært tilfælde for adjektiver. Subjektpladsen i infinitiver er jo også umættet, idet man ikke bare kan anvende infinitiver på deres subjekt. Infinitiver har altid et underforstået eller umættet S, som i visse kontekster kan mættes på afstand, jf. forskellen på *Le problème est de trouver une solution acceptable*, hvor subjektet er umættet, og *Je voudrais partir demain*, hvor infinitivens S-plads er umættet, når man blot betragter selve infinitivsyntagmet, men hvor den mættes på afstand af *je*, subjektet for *voudrais*. Endelig gør antagelsen af den blokerede fundamentplads i adjektivernes valensschema adjektiver til noget særligt. De har argumentpladser som verber; men de kan ikke danne sætninger som verber. De kan fungere som argumenter lige som nominaler, nemlig som adjekt; men de kan ikke som nominaler anvendes referentielt. Så de er et eller andet der ligger mellem verber og

substantiver.

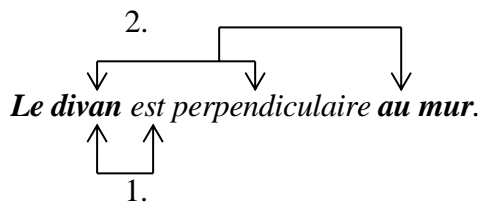
Vi anser altså adjektiver for at være en slags nominale, typisk intransitive udgaver af verber. De optræder i to hovedfunktioner: Som eksplicit prædikativt led (adjekt) ved verber som *être*, *rester*, *devenir*, *paraître*, *sembler*, samt som objektsprædikativ; og som implicit prædikativt led (attributiv, apposition, frit prædikativ). Deres fundamentale led er det nominal, de er knyttet til, i den eksplicit prædikative konstruktion via den sekundære prædikation, som adjektkonstruktionen indfører:

Ved adjektiver, der selv har et underordnet led, som ifølge deres intransitive natur igen er et adjekt, vil den sekundære prædikative relation, dette indfører, være mellem deres fundamentale led og adjektet, altså mellem konstituenten af forskellige niveauer:

Det karakteristiske for bivalente adjektiver er denne relation mellem adjektivets fundamentale led og dets adjekt:

2. Valensklasser af adjektiver

Flere adjektiver ledsages altså af præpositionelle komplementer, som synes at kunne identificeres med verbers valensled. Hele dette område er meget lakonisk behandlet og sparsomt illustreret i de store grammatiske beskrivelser som Sandfeld (1928), Pinchon (1972), Togeby (1982a:264), Grevisse-Goose (1986:590 ff.) og Riegel et alii (1994:367), hvorfor det er væsentligt at bringe en omfattende dokumentation. Den mest omfattende behandling af adjektivs valens, Picabia (1978), konstaterer, at 500 af 4000 undersøgte adjektiver har underordnede præpositionelle led, men en del af disse led må i vores beskrivelse dog snarere klassificeres som modifikatorer end som VL (se 3.2 nedenfor).

2.1 Adjektiver med à

Lige som i forbindelse med verberne er gruppen af adjektiver, der konstrueres med à den største. Lige som ved verber kan man skelne mellem A_{dat} , A_{neu} og, i mindre grad, A_{loc} . Disse forskellige udgaver af A-relationen skelnes lige som ved verberne ved de forskellige klitiske pronominer, *lui* og *y*, men som følge af adjektivernes natur som ikke sætningsdannende placeres de klitiske pronominer ved det styrende verbal, se 5. nedenfor.

Adjektiver med A_{dat}

De adjektiver, der konstrueres med et A_{dat} udtrykker egenskaber, som er relationelle. De relationer, de udtrykker, kan ordnes i tre grupper:

1. Geometriske relationer: *adjacent*, *antérieur*, *extérieur*, *hyperonyme*, *inférieur*, *perpendiculaire*, *parallèle*, *postérieur*, *proche*, *sous-jacent*, *supérieur*, *voisin*. Eksempler:

*... bien que le radical [un] (laver) soit dominant et induise l'harmonie [+ATR] dans tous les morphèmes qui **lui** sont **adjacents** (Halle & Vergnaud 1982:233)*

*... le christianisme dans le temps historique, l'islam **lui** soit bien **antérieur** dans le temps culturel (Barreau De l'islam 32)*

*la partie du bouquet incluse dans le verre représentant la moitié de la partie qui **lui** est **extérieure** (Vandeloise 1993:38)*

*Un possesseur ne peut être remplacé par un terme qui **lui** est **hyperonyme** ou **superordonné** (Hanon 1989:133)*

*tant qu'une espèce plus forte ou plus avancée techniquement mais tout aussi on ne l'aura pas traité lui-même comme il traite ce qui **lui** est "**inférieur**" (Cavanna Yeux 284)*

*des chemins moins secrets que ceux d'Éleusis, mais qui en somme **leur** sont **parallèles** (Yourcenar Mémoires 162)*

*un autre divan, **perpendiculaire au premier** (Perec Choses 10)*

*la vocalisation était nécessairement **postérieure à la compilation** des deux Talmuds (Hadas-Lebel Hébreu 83)*

*la constitution définitive du Pentateuque doit **leur** (ces ouvrages) être **postérieure** (Hadas-Lebel Hébreu 30)*

*De parler à quelqu'un qui **lui** était **proche** (Gallo Demeure 161)*

*Si donc l'enchaînement pris en exemple ne reposait que sur l'inférence qui **lui** est **sous-jacente** (Anscombe & Ducrot 1983:92)*

*artiste authentique, que Tolstoï avait jugé, sans aucune modestie, **supérieur à lui** (Express 15.11.85, 64)*

*justifier le traitement dont elle était l'objet et renforcer l'"Autre" dans la conviction qu'il **lui** était "naturellement" **supérieur** en tous points ... (Badinter L'un 166)*

*l'Espagne (...) se sent très proche d'un monde arabe dont les confins maghrébins **lui** sont immédiatement **voisins** (Express 15.11.85, 12)*

2. Geometrisk-psykologiske relationer (mere eller mindre subjektive metaforiske udvidelser af oprindeligt geometriske relationer): *accessible, adéquat, commun, comparable, consubstantiel, coréférent, coréférentiel, coutumier, égal, équivalent, familier, habituel, inaccessible, nécessaire, pareil, particulier, personnel, rituel, semblable, spécifique, substituable*. Eksempler:

*son enseignement était dispensé dans une langue **accessible au peuple** (Hadas-Lebel L'hébreu 61)*

*il fallait mettre les textes à la portée du public en les transposant dans un idiome qui **lui** fût **accessible** (ib. 57)*

*Une idée étant donnée, trouver la forme qui **lui** est la plus **adéquate** (Flaubert, Trésor, cit. Jauernik 1985:53)*

*le prodige **commun à tous les Français** (Daninos Carnets 179)*

*Les notions de passif et d'antipassif sont contraires (...) elles se partagent de diverses manières les sens que couvre le domaine, qui **leur est commun**, de la transitivité réduite (Lazard 1994:255)*

*un bouleversement **comparable à ce que** dut être pour la Terre le plissement hercynien (Daninos Carnets 84)*

*Et les suivantes (phrases), qui **leur sont comparables**, sont même assez naturelles (Milner 1978:142)*

*la jalousie rétrospective, une jalousie qui **lui est consubstantielle** (Giroud Alma 31)*

*le possessif est obligatoirement **coréférent au sujet** (Gross 1981:32)*

*l'actant (...) de la proposition uniactancielle qui suit **lui** (= le terme à l'ergatif) est **coréférent** ... (Lazard 1994:55)*

*Si dans la phrase un autre terme **lui** (= le sujet) est **coréférentiel** ... (Lazard 1994:49)*

*Ses petits yeux prompts avaient quelque chose d'indécis qui ne devait pas **leur être coutumier** (Dard Pain 30)*

*Le nombre des mâts est **égal au nombre de côtés du filet** (Vailland, cit. Blinkenberg 1960:304)*

*Enfin, passons, ça **vous est égal** (Gary Vestiaire 176)*

*Tu n'as trouvé, là-bas, une situation **équivalente à celle d'ici?** (Vialar, cit. Blinkenberg 1960:304)*

*Selon (...) que le pseudo-attribut se réalise sous la forme pronominale discriminatoire tel(le) que ou **lui soit équivalent** (Riegel 1991:102)*

*les passages qui **leur sont familiers** (Express 1.11.85, 53)*

*elle marchait au grand pas **habituel à M. Berthaud** (Aymé, FG 458)*

*et sa timidité s'exprime d'un ton tranchant qui ne **lui est pas habituel** (Mallet-Joris Ange 144)*

*Toutes ces magnificences matérielles **me seront toujours inaccessibles** (Amiel, Trésor, cit. Jauernik 1985:48)*

*prenant le recul **nécessaire à un jugement impartial** (Daninos Carnets 26)*

L'énergie que le gouvernement américain dépense à négocier avec d'autres Américains

*est d'autant de pris sur celle qui **lui** est **nécessaire** pour tenir tête à l'adversaire soviétique (Express 29.11.85, 11)*

*Une voix **pareille à celle** de certains petits chanteurs à la Croix de Bois (Dard Cahier 114)*

*une tendance **particulière aux Lyonnais** (Daninos Carnets 76)*

*Je ne crois pas que cette méfiance **lui** soit **particulière** (Daninos Carnets 37)*

*selon un rangement qui **lui** était **personnel** (Dard San Pedro 1.97)*

*D'un geste qui **lui** était **rituel**, il a frotté le fourneau de sa pipe contre les ailes de son nez (Dard Cahier 131)*

*Ils se retrouvèrent exactement **semblables aux pâtres** des collines voisines de la cité prospère d'Uria (Vailland, cit. Blinkenberg 1960:304)*

*la permutabilité adverbiale qui leur est généralement attribuée (mais ne **leur** est plus **spécifique** ...) (Piot 1988:14)*

*QM₁ a une fonction proche de cependant qui **lui** est d'ailleurs souvent **substituable** (Anscombe & Ducrot 1983:107)*

3. Psykiske eller fysiske relationer: *acceptable, agréable, aimable, aisé, antipathique, bénéfique, bienveillant, bon, cher, clair, commode, compréhensible, consolateur, cruel, défavorable, désagréable, difficile, douloureux, doux, dur, facile, fatal, funeste, généreux, impénétrable, important, impossible, impur, incompréhensible, inconnu, ingrat, insoutenable, insupportable, intolérable, inutile, lourd, naturel, néfaste, nuisible, odieux, pénible, précieux, préjudiciable, profitable, reconnaissant, salutaire, sympathique, utile. Eksempler:*

*mais n'hésitaient pas à en retenir ce qui **leur** paraissait **acceptable** en vertu des prescriptions mosaïques (Hadas-Lebel L'hébreu 67)*

*pour me gêner avec des mots qui ne **me** sont pas **agréables** (Arnothy Ami 294)*

*Soyez-**lui** **aimable** (Hamp., cit. Sandfeld 1928:53)*

*Mais il ne **lui** sera pas **aisé** de sortir de cette tenaille (Express 22.11.85, 24)*

*Léo s'avoue que son petit-fils **lui** est, par moments, franchement **antipathique** (Mallet-Joris Ange 276)*

*l'âge **lui** a été **bénéfique** (Réouven *Tueur* 128)*

*Vous **m'**êtes très **bienveillant** aujourd'hui (Hamp., cit. Sandfeld 1928:53)*

*Et tout prétexte **m'**est **bon** pour déranger sa tranquillité (Beauvoir, cit. Jauernik 1985:50)*

*J'ajoute que tout ce qui touche à la nation polonaise **nous** est **cher** (Express 13.12.85, 12)*

*Il lui semblait que tout devait être **clair à tous** (Camus, cit. Blinkenberg 1960:304)*

*et cela ne **lui** était pas **commode** (Topol *Substitution* 48)*

*Cette métalangue sera immédiatement **compréhensible aux spécialistes** (Delavenay, FG 458)*

*tous les mots de ce texte **m'**étaient clairement **compréhensibles** (Gracq, *Trésor*, cit. Jauernik 1985:43)*

*L'acte amoureux **leur** avait été **consolateur** (Deforges *Tango* 293)*

*Il connaissait, à Paris, deux femmes de marchands, jolies bourgeoises de vingt ans, qui ne **lui** étaient pas **cruelles** (Druon *Roi* 201)*

*il (le P.c.) était présent dans tous les cantons et Paris, qui **lui** est très **défavorable**, ne votait pas (Express 22.3.85, 20)*

*Madame, est-ce que sans **lui** être **désagréable**, il y a moyen de parler à ... Mademoiselle ... (Mallet-Joris *Ange* 24)*

*Pourtant, il sera **difficile à Jospin** de faire oublier qu'une semaine auparavant il menait (...) la contre-attaque (Express 20.12.85, 29)*

*Et il **lui** sera **difficile** de décoller cette gênante étiquette (Express 6.12.85, 57)*

*Et comme si cette lettre ne **m'**était pas déjà suffisamment **douloureuse** ... (Gide, cit. Jauernik 1985:40)*

*La présence des morts **lui** fut **douce** (Deforges *Tango* 276)*

*Il **m'**est **dur** de vous quitter (Robert, cit. Jauernik 1985:40)*

*ce qui **me** parut **étrange** (Daninos *Carnets* 141)*

Il n'est pas facile à un poisson de voir son propre aquarium (Malraux, FG 459)
Lorsqu'il entendit vibrer le fer de l'échelle, il prit un air endormi, ce qui lui était facile
 (Simenon, cit. Jauernik 1985:37)

L'Ecole n'est fatale qu'aux timides et aux scrupuleux (Martin du Gard, FG 458)
Sa suffisance innée pourrait lui être fatale (Courrier 23.2.95, 7)

Vous avez dit que la moindre émotion lui serait funeste (Dumas, Trésor, cit. Jauernik 1985:52)

ils étaient généreux aux persécutés (Gallo France 126)

(...) *une langue impénétrable aux humbles* (Duveau, cit. Spang-Hanssen 1963:134)

il leur était devenu important qu'un quartier, qu'une rue soit triste ou gaie ... (Perec Choses 38)

Il était impossible à des profanes de se diriger, de se retrouver dans ce dédale (Vialar, FG 459)

la lecture et la rédaction lui étaient devenues impossibles (Express 25.10.85, 48)

Il est dans le secret, et rien n'est impur aux purs (Cassou, cit. Blinkenberg 1960:305)

Son engagement m'est encore plus incompréhensible (Deforges Tango 324)

D'ailleurs la figure n'en est pas inconnue à Mathias (Robbe-Grillet, cit. Spang-Hanssen 1963:135)

et il applique des règles qui nous sont inconnus (Arnothy Ami 300)

je m'en veux de lui paraître ingrate (Courchay Chemin 43)

Trompe-l'œil, carnaval, décors, comédie mondaine et sociale lui sont devenus, à cause de Claudio, insupportables, insoutenables (Mallet-Joris Ange 239)

des atrocités et des abjections qui me sont intolérables (Ajar Pseudo 598)

Si je lui étais devenue inutile mais dans la fierté j'aurais continué gaiement à le chérir
 (Beauvoir, cit. Jauernik 1985:48)

La charge m'était moins lourde (De Gaulle, cit. Grevisse-Goose 1986:591)

*Leur différence résulte à la fois de l'évolution **naturelle à toute langue** (Hadas-Lebel Hébreu 71)*

*Son intransigeance **lui** a été **néfaste** (Robert, cit. Jauernik 1985:51)*

*Cette attitude **lui** est **nuisible** (Express 17.1.86, 23)*

*ces faux Romains, dont l'un d'ailleurs est une femme, **lui** sont **odieux** (Mallet-Joris Ange 233)*

*Ce qui **lui** est le plus **pénible**, c'est l'absence totale (Express 17.9.85, 55)*

*C'est du point de vue formel surtout que la lecture des premiers livres de Gide **m'**avait été **précieuse** (Yourcenar Alexis 17)*

*Peut-être la chute du Consortium, loin d'être **préjudiciable aux** établissements que représentent ces messieurs, leur serait-elle, au contraire, favorable (Malraux, cit. Blinkenberg 1960:304)*

*Il s'appliquait moins à la rassurer sur la bonne marche de la maison qu'à lui représenter combien son absence **lui** était **préjudiciable** (Aymé, cit. Jauernik 1985:52)*

*... irrespect **profitable à la suppression** des tabous (Henriot, cit. Blinkenberg 1960:304) et je crois que cette période d'oubli **m'**a été **profitable** (Express 27.9.85, 60)*

*Qu'est-ce que tu leur as fait, Cohn, pour qu'ils **te** soient tellement **reconnaissants**? (Gary Tête 359)*

*(...) nous répugnons aux médicaments, quoiqu'ils **nous** soient pourtant **salutaires** (Sade, Robert, cit. Jauernik 1985:50)*

*L'homme **m'**est **sympathique**, dira plus tard Sartre de Giscard (Express 25.10.85, 48)*

Disse tre typer kan naturligvis underinddeles yderligere, lige som det enkelte adjektivs placering i den ene eller den anden type kan diskuteres. Men man ser tydeligt, hvordan gruppe 1., de geometriske relationer, er det statiske modstykke til de dynamiske relationer, der udtrykkes af de prototypiske dativ-verber *donner* og *envoyer* (jf. III, 6.3.1 og Herslund 1988a), som adjektiver generelt er statiske modstykker til de dynamiske verber. Det er også karakteristisk, at kun adjektiver af gruppe 2. og 3., de mere eller mindre psykologiske, har den i 2.2 nedenfor beskrevne alternation med *pour*.

Adjektiver med A_{dat} eller A_{neu}

I højere grad end ved verber, der har tilsvarende alternation, udstikker A_{dat} (med pronomen *lui*) og A_{neu} (med pronomen *y*) forskellige delbetydninger af adjektivet, jf. især adjektiver som *étranger*, *fidèle*, *favorable* og *indifférent*, selv om det semantiske grundlag for denne skelnen er det samme som ved verberne (jf. Jauernik 1985, Herslund 1988a og III.6.3.4):

Commençons par noter que TOUS-A-G s'applique non seulement à tous et à tout, mais aussi au mot rien, qui, intuitivement, leur est apparenté (Kayne 1977:25)
en dépit de l'absence de de dans les phrases ou les syntagmes qui y sont superficiellement apparentés ('à des phrases comme ...'. Kayne 1977:131)

il (le sujet) conserve donc toutes ses prérogatives et l'incise lui est normalement associable (Milner 1978:242)

On notera encore que (2) présente des variantes comme (...) des variantes de (3) y sont associables de la même façon (Gross 1981:27)

Et dans la chambre contiguë à la nôtre, un Pascal tourmenté dormait aussi d'un sommeil artificiel (Dard Cahier 125)

... et situe l'attribut dans des perspectives qui lui sont contiguës (Gaulmyn & Remi-Giraud 1991:7)

De tout temps, la femme a dû inspirer à l'homme une inclination distincte du désir, qui y restait cependant contiguë et comme soudée ... (Bergson, *Trésor*, cit. Jauernik 1985:68)

cette valeur intrinsèque ne suffit pas à empêcher un enchaînement qui lui serait contraire (Anscombe & Ducrot 1983:124)

Il est contraire au bon sens et à toute logique que des malheureux se fassent casser la tête pour la République, et il y est contraire aussi qu'ils se fassent casser la tête pour le roi de Prusse! (Jauernik 1985:59)

Les gens sont tenus par des petites choses et ces petites choses leur sont essentielles (Arnothy Ami 217)

Cette précaution est essentielle à la réussite de l'expérience, et l'autre précaution y est essentielle aussi (Jauernik 1985:55)

Rien de ce qui était humain ne leur fut étranger (Perec *Choses* 35)

L'option isolationniste n'étant pas précisément sa tasse de thé, Elisabeth Guignon pèsera alors de tout son petit poids pour préserver l'unité des Dix. Son passage au cabinet du ministre Jacques Delors, européen convaincu, n'y est certainement pas étranger (*Express* 6.12.85, 56)

le subjonctif trouve donc là un terrain qui lui est favorable (Martin 1983:124)

Ainsi, Francis Curtet, un spécialiste de la toxicomanie, qui s'opposait à la vente libre des

seringues, y est aujourd'hui favorable (Le point 2.3.87)

*Il avait lassé les rares amis qui **lui** étaient restés **fidèles** (Teisseire Birgitt Haas 106)*

*Qu'en présence de certaines situations, il faut adopter certaine attitude et **lui** rester **fidèle** (Aymé, cit. Jauernik 1985:50)*

*Je n'ai qu'une parole, j'y suis **fidèle** (Pottecher Pétain 403)*

*Chez les gens qui n'aiment pas les chats, ce qui m'inquiète, c'est non pas le fait précis qu'ils **leur** sont **hostiles** ... (Express 8.11.85, 50)*

*Mais son parti et l'opinion, à travers les sondages, y semblent toujours **hostiles** ('au maintien de l'Espagne au sein de l'Otan'. Express 15.11.85, 22)*

*Les seize lettres (...) préfigurent en effet celles des plus anciens textes phéniciens connus (...), lorsqu'elles ne **leur** sont pas **identiques** (Hadas-Lebel Hébreu 19)*

*Les restrictions font penser, sans y être **identiques**, à celles qu'on rencontre avec des adverbes comme complètement, entièrement (Kayne 1977:43)*

*Il se peut qu'elle (la maison) aille un jour à des étrangers; cela **lui** serait **indifférent** (Yourcenar Alexis 27)*

*sur ce qu'on pense de sa candidature éventuelle: nos témoins y sont **indifférents** (42%) ou **hostiles** (39%) (Express 3.1.81, 28)*

*brusquement il **lui** était **indispensable** de tout savoir sur quelque sujet saugrenu (Mallet-Joris Ange 327)*

*- Mes larmes **te** paraissent donc **indispensables**? balbutia-t-elle (Dard San Pedro 2.179)*

*Cette raie est indispensable au fonctionnement de la machine, et cette autre y est **indispensable** aussi (Jauernik 1985:55)*

*moi qui n'ai que moi-même sur qui compter, et qui **me** suis presque toujours **infidèle**? (Yourcenar Alexis 83)*

*... l'élite bourgeoise. Ils **lui** resteront longtemps, au contraire, parfaitement **intégrés** ('artistes et intellectuels'. Giroud Alma 19)*

*Dieu **nous** soit **propice**! (Robert)*

*Un temps propice à la pêche, et un endroit qui y est **propice** également (Jauernik 1985:63)*

*Nous voyons souvent venir à nos consultations des enfants de ces mères célibataires, car ils ont, assurément, des difficultés qui **leur** sont **propres** (Express 27.9.85, 55)*

*On pense à moi pour une place, mais par malheur j'y étais **propre** (Beaumarchais, Robert, cit. Jauernik 1985:59)*

*Ce sont là des évidences **sensibles au cœur*** (Camus, FG 459)

*Elle n'avait jamais pensé à la beauté d'Antoine, il avait fallu qu'il la désirât pour que cette beauté **lui** devienne **sensible*** (Sagan, cit. Jauernik 1985:48)

*oui, les moustiques. Les éléphants y sont particulièrement **sensibles*** (Gary Racines 69)

*Monsieur, comment pourrais-je être **utile à la république**?* (Bedel, FG 458)

*Tu m'as été **utile*** (Arnothy Ami 117)

*Cette femme y est **utile*** (Jauernik 1985:50)

Ved denne alternation er det, ligesom ved verberne sådan, at man har A_{dat} , når adjektsyntagmet er subjekt i den sekundære prædikation, men A_{neu} , når det er det fundamentale led, der er subjekt. Dette er specielt tydeligt ved psykologiske adjektiver, således at man får "omvendte" betydninger ved adjektiver som *indifférent*:

- a. *Cette histoire est indifférente à Jean.*
*Cette histoire **lui** est indifférente.*
- b. *Jean est indifférent à cette histoire.*
Jean y est indifférent.

Man finder således ved samme adjektiv den omvendning, som karakteriserer visse par af psykologiske verber, hvor nære synonyme ofte har forskellig udmøntning af Experienten, jf. *dégoûter – détester, plaire – aimer* (se III, 1.3.1):

- a. *Cette histoire dégoûte **Jean**.*
*Cette histoire plaît à **Jean**.*
- b. ***Jean** déteste cette histoire.*
***Jean** aime cette histoire.*

Adjektiver som *indifférent* konstrueres altså med A_{neu} , når det er deres fundamentale argument, der har Experient-rollen.

Adjektiver med A_{neu}

Som visse verber synes visse adjektiver kun at kunne konstrueres med et A_{neu} , jf. *adapter à – apte, inapte, inadapté à*. Man vil altså vente kun at finde y ved substitution i følgende à-eksempler; men autentiske eksempler på y ved adjektiver er der faktisk langt imellem:

*Bug était **allergique à tout*** (Gary Adieu 26)

*Comment un Anglais normalement constitué, c'est-à-dire tout juste **apte à différencier***

un conservateur d'un travailliste ... (Daninos Carnets 40)

*... un écrivain qui fut plus **attentif à lui-même** qu'à la confuse mêlée politique (Mauriac, cit. Blinkenberg 1960:302)*

*... tous rentrèrent alors chez eux, **aveugles au reste du monde** (Camus, cit. Blinkenberg 1960:302)*

*... il avait voulu la rendre heureuse en se montrant **docile à suivre** ses conseils (Vailland, cit. Blinkenberg 1960:303)*

*D'autant moins **enclins à l'ouverture** (Daninos Nouveaux 31)*

*La défiance? je n'y suis pas **enclin** (Grevisse 1964:436, cit. Jauernik 1985:71)*

*Thèmes d'une autre époque, **inadaptés à la situation et aux revendications présentes** (Express 3.1.86, 27)*

*On l'avait brimé parce qu'il était **inhabile à la course**, au jeu (Plisnier, cit. Blinkenberg 1960:303)*

*Francesco n'aimait pas le vin, mais il en but pour ne pas paraître **insensible à la libéralité** de son père ou **inapte à apprécier** la délicatesse de ses manières (Vailland, cit. Blinkenberg 1960:303)*

*Catherine a tout de même découvert ces petites possessions des Langlois, qui, groupées, pourraient faire un gros avoir. Elle est trop honnête pour se cacher qu'elle n'y est pas **insensible** (Mallet-Joris Ange 130)*

*Et j'étais **prêt à parier** que mes gifles l'avaient moins meurtri que mes sarcasmes (Dard Cahier 170)*

*Lui aussi, comme Reagan (...) juge indispensable d'améliorer les relations soviéto-américaines. Hélas! dit-il, les responsables de Washington n'y sont toujours pas **prêts** (Express, cit. Jauernik 1985:71)*

*le puriste **rebelle à accepter** les modifications de la grammaire au cours des âges (Hadas-Lebel Hébreu 70)*

*Sur une console s'empilaient des dépliants **relatifs à Edimbourg** (Dard Pelouse 60)*

*Il était sujet aussi à **de brusques attendrissements** (Camus, cit. Blinkenberg 1960:303)*

*(...) je suis **superstitieux à la tradition**: je n'ai pas d'autre raison d'être: mais j'y suis **superstitieux** comme à l'époque où l'on n'avait pas encore fait la théorie et la*

dogmatique de ce culte (Hermant, cit. Blinkenberg 1960:303)

Adjektiver med A_{loc}

Der synes kun at være få adjektiver, der konstrueres med et A_{loc} med præpositionen *à*, der alternerer med et A_{dat} :

*J'entends que tous ici vous assistiez au supplice, mes seigneurs, et que notre fils Charles y soit **présent** aussi* (Druon *Roi* 108)

*dans des circonstances dont le souvenir ne **m'est** que trop **présent*** (Yourcenar *Coup* 157)

Som eksemplet viser, har man ved denne alternation samme type "omvending" som diskuteret ovenfor i forbindelse med adjektiver af *indifférent*-typen, dvs. A_{dat} , når det er adjektivets A, der har Experient-rollen.

2.2 Alternation med *pour*

Ligesom ved visse verber med adjekt (for eksempel *réserver*) kan nogenlunde det samme notionelle indhold kommunikeres enten ved en A-konstruktion eller ved brug af en fri tilføjelse (jf. Herslund 1988a:270 f.). Præpositionen *à* alternerer så med *pour* eller *avec*, *en*, *sur*, *envers*, *contre*, *après*, jf. Blinkenberg (1960:298). Konstruktionen med FT får karakter af, at den egenskab, adjektivet denoterer, hævdes eller præsупponeres som gældende for den entitet, FT-syntagmet denoterer, og dette fremstilles som "ramme" for prædikationen. Med A derimod accentueres, som ved alle adjekt-konstruktioner, etableringen af en relation mellem adjektivets fundamentale led og dets A, jf. Spang-Hanssen (1963:133), der skelner en "construction synthétique" fra en "construction analytique": "Les adjectifs qui se construisent le plus volontiers avec le datif, sont ceux dont la fonction essentielle peut être celle de décrire non une qualité mais le rapport existant entre un objet et la personne intéressée". Visse adjektiver optræder således i to forskellige konstruktioner, som er næsten synonyme, selv om de af og til skilles af ret tydelige betydningsnuancer. Et adjektiv som *cher* optræder altså i to konstruktioner lige som det tilsvarende danske *kær* (*Det er **mig** kært* ovf. *Det er kært **for mig***):

1. **Adjektkonstruktion:**
 S V [*cher* + A]_A
 *Ce livre est [*cher aux enfants*]*

2. **Konstruktion med FT:**
 S V [*cher*]_A [FT]
 *Ce livre est [*cher*] [*pour les enfants*]*

At der er tale om en anden konstruktion – en "fri" dativ – og ikke bare en alternativ manifestation af A-relationen med *pour*, fremgår blandt andet af, at et *pour*-syntagme ikke kan dubleres af klitisk *lui* ved verbet, sådan som et *à*-syntagme kan (jf. Kayne 1977:138):

*Ce livre **leur** est cher, **aux enfants**.*

Ce livre **leur est cher, **pour les enfants**.*

Man kan således accentuere den relationelle side ved en A-konstruktion, hvorved man får en "subjektiv" læsning, der udtrykker adjekt-referentens oplevelse af relationen, eller man kan accentuere egenskaben, som så præsenteres som en "objektiv" kvalitet efter den talendes eller en (anden) tekstpersons synspunkt, jf. Spang-Hanssen (1963:133): "En disant *pour les enfants*, on constate simplement pour qui la prédication est valable, tandis qu'avec à l'adjectif marque un sentiment éprouvé par les enfants". Dette synspunktskifte – dativ om den subjektive oplevelse, *pour*-konstruktion ved den objektive prædicering – illustreres tydeligt af følgende eksempler:

*Droit féodal, droit romain, tout est **bon aux légistes français** pourvu que les intérêts du Roi soient bien servis (Maurois, cit. Spang-Hanssen 1963:136)*

*Ils savent ce qui est **bon pour leur petit André** (Curtis, ib.)³⁰*

*L'odeur pourtant ne **lui** était pas **désagréable** (Robbe-Grillet, ib.)*

*Tu oublies que c'est extrêmement **désagréable pour Diane** (Aragon, ib.)*

*sa désillusion **lui** était plus **douloureuse** que l'idée de la séparation (Aymé, cit. Spang-Hanssen 1963:137)*

*Il fut **douloureux pour le père** de trouver délirant ce bel Eugène (Maurois, ib.)*

*Cette occupation **lui** était **douce** (Troyat, ib.)*

*Elle les jette dans un chaudron et ils font en tombant en bruit **doux pour le cœur** (Plisnier, cit. Blinkenberg 1960:306)*

*Au début, la solitude et le silence **lui** avaient été **durs** sur ces terres ingrates (Camus, cit. Spang-Hanssen 1963:138)*

*Léonie était une infortunée, la vie avait été **dure pour elle** (Duhamel, ib.)*

*je pense que ça **lui** serait **pénible** que je te revoie (Sartre, cit. Spang-Hanssen 1963:137)*
*tout cela fait un réveil bien **pénible pour un enfant gâté** (Naves, ib.)*

*Les petits cadeaux entretiennent l'amitié, et la vôtre **m'est précieuse** (Dorgelès, cit. Spang-Hanssen 1963:137)*

*Il était **précieux pour lui** de connaître, longtemps avant la saison, les tissus qui allaient être à la mode (Maurois, ib. 138)*

³⁰ Karakteristisk nok synes komparativen *meilleur* kun at forekomme i *pour*-konstruktionen: Den nuance, der ligger i komparativen er nødvendigvis den talendes egen vurdering.

Som allerede nævnt ovenfor, findes denne alternation kun ved adjektiver, der udtrykker noget psykologisk eller perceptuelt, ikke ved rent relationelle adjektiver. Flere af disse adjektiver har også A-konstruktionen. Men verbaladjektiver fra psykologiske verber som *amusant*, *émouvant*, *intéressant*, *satisfaisant*, *surprenant*, dvs. verber som tildeler deres Experient O-relationen, er ikke bivalente; de optræder kun i konstruktionen med *pour*:

Elle a toujours été aimable pour moi (Butor, FG 459)

Pierre est amusant pour Paul (Picabia 1978:18)

C'est ce qui rend la toile, les toiles de Ludo, attrayantes pour le public (Mallet-Joris Ange 21)

le moindre chuchotement devient immédiatement audible pour 15000 personnes (Express 27.12.85, 41)

même si ma fonction et le motif de ma visite paraissent très clairs pour mon hôte qui ne semble d'ailleurs pas s'en émouvoir (Bachelier Ile 90)

Il y a universalité de tout projet en ce sens que tout projet est compréhensible pour tout homme (Sartre, cit. Spang-Hanssen 1963:134)

En quelques jours, une situation "pas nette" et dangereuse pour le pouvoir (Express 4.10.85, 17)

les choses avaient pour vous une figure familière (Yourcenar Alexis 94)

est-ce que c'est très important pour vous de construire cette maison? (Mallet-Joris Ange 151)

Un père qui sait être sévère, il n'y a rien de meilleur pour l'enfant (Aymé, FG 458)

Pourtant ce "chantier" était petit pour lui (Arnothy Ami 256)

On ne saurait croire combien ces petites lettres de devant comme de derrière sont précieuses pour un Anglais (Daninos Carnets 10)

il avait une grande propension à replier un de ses pieds, comme fait l'oiseau sous son aile, ce qui est naturel à l'oiseau mais insolite et regrettable pour un fauteuil (Gide, cit. Spang-Hanssen 1963:134)

Cela doit être terrible pour un aveugle (Aragon, FG 458)

Konstruktionen med *pour* bruges også typisk, når det drejer sig om appositionelle indskud og sætningsemner:

*Il n'a pas dû comprendre que je devienne rêveur à un moment aussi **crucial** (pour lui) de la conversation* (Dard Cahier 177)

*il devenait **impossible, pour les Américains**, de savoir ce qui se passait* (Express 11.10.85, 51)

*Alors, voyez-vous ce qui nous arrive? **Pénible**, n'est-ce pas? Surtout **pour vous*** (Arnothy Ami 32)

*Le raisonnement, en théologie, n'est donc **possible, pour celui qui le fait**, que s'il est appuyé sur la foi* (Bréhier, cit. Spang-Hanssen 1963:135)

*je me rappelle qu'il était **sévère, pour nous autres enfants*** (Yourcenar Alexis 28)

*Avouer ne pas connaître les Catacombes, **pour un Parisien**, c'est **vexant*** (Daninos Carnets 80)

2.3 Alternation med *avec*, *envers*, etc.

Ved visse adjektiver alternerer A-konstruktionen med en FT med andre præpositioner end *pour*, eller adjektivet er simpelthen monovalent og har således ingen egen adjekt-konstruktion, som de deverbale psykologiske adjektiver ovenfor (jf. Spang-Hanssen 1963:141 ff.):

*Tu n'es guère **aimable avec ton père*** (Anouilh, FG 459)

*Le vieux roi demeurait fort **aimable envers lui*** (Malraux, ib.)

*Je suis trop **coupable envers vous*** (Yourcenar Alexis 20)

*Il était **exaspéré contre lui-même*** (Malraux, cit. Blinkenberg 1960:306)

*Je suis également persuadé que votre petit ingénieur (...) va être **furieux après moi*** (Vialar, cit. Blinkenberg 1960: 306)

*Un volumineux trousseau de comparaisons **contre lequel** toutes les douanes du monde, jusqu'ici, sont demeurées **impuissantes*** (Daninos Carnets 131)

*Combien difficile de ne pas être **injuste envers soi-même!*** (Yourcenar Alexis 22)

*Je suis bien **inquiet sur son sort*** (Aymé, cit. Blinkenberg 1960:306)

*Je vous prie d'être **poli avec madame*** (Daninos *Carnets* 35)

*ma femme se montrait plus **sévère**, plus **exigeante avec la bonne*** (Dard *Cahier* 87)

Visse adjektiver afledt fra verber, kan have alternation med en FT af agens-typen, dvs. med *par* eller *de*:

*celui d'une cohabitation **acceptable par lui*** (*Express* 21.2.86, 14)

*engagement toujours **compréhensible** à n'importe quelle époque et **par n'importe qui*** (Sartre, cit. Spang-Hanssen 1963:134)

*relique **inconnue de tous les guides!*** (Peyrefitte, ib. 135)

3. Adjektiver med *de*

3.1 Valensled

Denne gruppe er mindre end adjektiverne med *à*. Spang-Hanssen (1963:49) nævner for eksempel følgende adjektiver: *avare, avide, certain, content, curieux, digne, exempt, impatient, libre, plein, proche, vide*, hvoraf nogle dog tilhører gruppen af adjektiver med kvantitativ betydning (se 3.2 nedenfor). Man kan i store træk gruppere disse adjektiver med *de* i de samme tre hovedklasser som adjektiverne med *à*; nogle af dem konstrueres faktisk også med *à* (jf. 2.1 ovenfor):

1. Geometrisk-lokale relationer: *complémentaire, constitutif, distant, proche, voisin*. Eksempler:

*La population anglaise ... a toujours été présentée comme **complémentaire du marché commun*** (*Figaro*, cit. Blinkenberg 1960:301)

*... tous les faits ... retenus ... comme **constitutifs du délit*** (*Monde*, cit. Blinkenberg 1960:299)

*La vieillesse est fort **distante de l'enfance*** (Pascal, cit. Blinkenberg 1960:301)

*Mais il lui semblait être au spectacle, aussi coupée de ces gens qu'elle s'**en** était sentie **proche** une demi-heure plus tôt* (Sagan, cit. Pinchon 1972:308)

*... au bistrot **voisin de la boutique** aux joujoux* (Cassou, cit. Blinkenberg 1960:301)

2. Geometrisk-psykologiske relationer: *coréférent, coutumier, différent, digne, familier, indigne, indispensable, prodigue, responsable, susceptible*. Eksempler:

*de la part de l'actant **dont** il est **coréférent*** (Boons et alii 1976a:79)

*A vrai dire, je ne pense pas qu'il soit **coutumier du fait** (Dard Cahier 165)*

*avec des préoccupations très **différentes de celles** qui m'avaient éperonné jusqu'alors (Dard Cahier 121)*

*J'aurais tellement voulu être **digne de vous** (Dard Cahier 119)
je les haïssais dès qu'elles n'en étaient plus **dignes** (Yourcenar Alexis 44)*

*A la date de - 701 encore, seuls les chefs de la nation étaient **familiers de la langue araméenne** en Judée (Hadas-Lebel L'hébreu 42)*

*Si l'un de nous deux est **indigne de l'autre**, c'est sûrement moi (Dard Cahier 119)*

*La romanisation dans cette région du monde est presque **indistinguable de l'hellénisation** (Hadas-Lebel Hébreu 68)*

*(...) **prodigues de bons conseils** ... (Camus, cit. Blinkenberg 1960:299)
un de ces comités de Défense, de Vigilance, de Surveillance, **dont** la France se montre **prodigue** (Daninos Nouveaux 110)*

*... **responsable de la situation** (Gary, cit. Blinkenberg 1960:301)
Son malheur (...) les Vignères **en** étaient **responsables** (Gallo France 128)*

*l'araméen était **susceptible d'influer** sur tous les aspects de la langue hébraïque (Hadas-Lebel Hébreu 69)*

3. Psykiske eller fysiske relationer: *amoureux, capable, certain, conscient, content, désireux, fier, fou, friand, heureux, ignorant, impatient, incapable, jaloux, libre, oublieux, ravi, respectueux, sûr.*
Eksempler:

*et ce qu'il ne sait pas, c'est que je tombai **amoureuse de lui** (Daninos Carnets 16)*

*Je crois que je serais **capable de vous tuer** (Dard Cahier 112)
- Ils finiront bien par le mettre à plat! - Ils **en** seraient **capables!** (Daninos Carnets 34)*

*Tu dis qu'elle était **certaine de son état** (Dard Cahier 15)*

*Et cet homme n'était même pas **conscient de sa déchéance** (Gary Vestiaire 195)
cette allure furtive **dont** je suis si péniblement **conscient** (Gary Vestiaire 230)*

*Qui vit **content de peu** possède toutes choses (Boileau, cit. Blinkenberg 1960:301)*

*Elle marche bien, vous **en** êtes **content**? ai-je murmuré en désignant l'Alfa-Roméo (Dard Cahier 152)*

*... des Français musulmans, **désireux de ne pas se mêler au conflit** (Monde, cit. Blinkenberg 1960:300)*

*les instincts **dont** nous sommes **fiers** (Yourcenar Alexis 34)*

*Tous les palais de Frédéric II de Souabe, l'empereur **fou de constructions et de législation** (Vailland, cit. Blinkenberg 1960:300)*

*Suivant une de ces métaphores **dont** sont **friands** les chroniqueurs sportifs français (Daninos Carnets 143)*

*Quand je suis entré dans sa chambre, **heureux du cadeau** que je lui apportais ... (Dard Cahier 60)*

*Si jamais j'ai désiré un peu de gloire, c'est parce que je savais qu'elle **en** serait **heureuse** (Yourcenar Alexis 64)*

*Il jouait les yeux clos et comme **ignorant du public** (Gide, cit. Blinkenberg 1960:299)*

***Impatients de leur présent, ennemis de leur passé et privés d'avenir** (Camus, cit. Blinkenberg 1960:300)*

*J'aurais été **incapable de jouer** la mascarade des condoléances pour cet ignoble individu (Dard Cahier 143)*

*Le bonheur n'est pas venu, mais peut-être, Monique, **en** sommes-nous **incapables** (Yourcenar Alexis 93)*

*et se montrent très **jalouses de leur privilège** (Daninos Carnets 110)*

*Il n'y a qu'à le voir avec Lucy, d'ailleurs; elle **en** est **jalouse** (Paill., cit. Sandfeld 1928:141)*

*... un écrivain ... si **libre d'entraves et pur de conformisme** (Livres de France, cit. Blinkenberg 1960:299)*

***Oublieux des dangers** qui l'attendent ..., l'homme s'abandonne tout entier aux douceurs de ce repas délicieux (Sonet, cit. Blinkenberg 1960:295)*

*j'ai été **ravi de la voir dans** d'aussi bonnes dispositions (Dard Cahier 127)*

***Respectueux des consignes données**, le juge avait appelé le docteur Rieux (Camus, cit.*

Blinkenberg 1960:300)

*il était même extrêmement lucide et **sûr de lui*** (Dard Cahier 107)

*Le médecin légiste **en** est pratiquement **sûr*** (Dard Cahier 134)

Adjektiverne *coréférent, coutumier, familier, proche* og *voisin* har både *de* og konstruktion med dativ (jf. 2.1). Ved disse adjektiver har man altså en alternation af samme art som i 2.2 mellem A_{dat} og A_{neu} . Her udtrykkes A_{neu} , dvs. når adjektivets fundamentale argument er subjekt i A-konstruktionens sekundære prædikation, blot med præpositionen *de*:

*Cette langue **lui** est familière.*

*Il est familier **de** cette langue.*

Eksempler med dativ:

*Dans mon enfance, quand il y avait encore des chanteurs de rue, (...) une plaisanterie **leur** était coutumière* (Romains, cit. Eriksson 1993:186)

*une expression qui **lui** était familière* (Gary Oiseaux 106)

*parler à quelqu'un qui **lui** était proche* (Gallo Demeure 161)

*l'Espagne (...) se sent très proche d'un monde arabe dont les confins maghrébins **lui** sont immédiatement voisins* (Express 15.11.85, 12)

Picabia (1978:125) giver kun konstruktionen med *de* og *et ÷* i sine tavler for klitisk *en* ved disse adjektiver.

3.2 Modifikatorer

Visse præpositions-komplementer med *de* har snarere status af modifikatorer end egentlige valensled. Det gælder først og fremmest tre typer *de*-komplementer, som ikke kan klitiseres med *en*. Den første type er, hvad Spang-Hanssen (1963:49) kalder en "sens respectif": *court de jambes, dur d'oreille, haut de plafond*; det drejer sig om adjektiver i en af de alternationer, der karakteriserer umistelig besiddelse og partitive udtryk (jf. Herslund 1996). Den anden type har rent kvantificerende betydning: *haut de 10 m, âgé de 30 ans*. Den tredje type har også en slags kvantificerende følge-årsagsbetydning: *ivre d'indignation* (jf. *tellement indigné qu'on en est ivre*), *lourd de mystère, plein d'esprit, vide de forces, riche de/en énigmes*, og er ved visse adjektiver, som det sidste eksempel viser, karakteriseret ved en alternation mellem *de* og *en*:

*les yeux **brillants d'admiration*** (Dard Cahier 150)

*Son personnage était **plein d'anachronisme*** (Daninos Carnets 131)

*Vous voulez épouser une femme **riche d'argent et de santé*** (Aymé, cit. Spang-Hanssen 1963:49)

*La mer semblait **riche en poissons*** (Gaxotte, ib.)

*Ce mot d'ordre (...) m'a paru **pauvre de perspectives, mais riche d'enseignement*** (Daninos *Nouveaux* 81)

*L'Espagne était **pauvre en refuges*** (Saint-Exupéry, cit. Spang-Hanssen 1963:49)

*de très loin **inférieurs en nombre** aux mots grecs* (Hadas-Lebel *Hébreu* 70)

Som det sidste eksempel viser, kan sådanne adjektiver optræde med både modifikator og VL på samme tid.

Visse adjektiver i denne gruppe, som *libre*, har en med A-konstruktionen *libre de qc.* 'fri for ngt' homonym konstruktion med modifikator *libre de qc.* 'fri til ngt':

*... s'ils étaient **libres de venir**, ils ne le seraient pas **de repartir*** (Camus, cit. Blinkenberg 1960:295)

Selv om konstruktionen med *pour* især er karakteristisk for visse psykologiske adjektiver, som har valenskonstruktion med *à* (jf. 2.5), så finder man også *pour* alternerende med en modificerende *de*-konstruktion. Her understreger *pour*-konstruktionen måske endnu tydeligere betydningen af 'hvad angår':

*Ce qui est **vrai de sentiments** déjà spécialisés le sera plus encore **pour des émotions** ...* (Camus, Spang-Hanssen 1963:50)

3.3 Adjektiver med kompletivsætning

Når et adjektivs A-syntagma realiseres som en kompletivsætning, kan præpositionen *de* i modsætning til *à* udelades (jf. III, 6.1.4 om kompletivsætninger med A-relation):

*mais pas **fâché que** ma "piste" s'effrite* (Bachelier *Ile* 100)

*Je suis **favorable à ce que** Jean participe à la réunion.*

Man kan derfor have tilfælde af strukturel tvetydighed som følgende:

*il est d'avance **certain qu'il n'obtiendra pas gain de cause*** (Daninos *Carnets* 42)

hvor *il* kan fortolkes anaforisk (personligt) med udeladt *de* ('han er sikker på, at ...'), eller hvor *il* fortolkes som formelt S i den i 6. nedenfor diskuterede ekstrapositionskonstruktion ('det er sikkert, at ...').

4. Adjektiver med andre præpositioner

Her kan der næppe være tale om andre præpositioner end *en* og *dans*:

trois interprétations, elles-mêmes ramifiables en interprétations plus précises (Boons et alii 1976a:81)

Les Palestiniens sont experts en orthographe défective ou pleine (Hadas-Lebel *Hébreu* 78)

Nous ne sommes pas non plus experts dans la division des versets (Hadas-Lebel *Hébreu* 79)

Som ved verberne skal præpositionssyntagmer med *avec*:

Le calembour est incompatible avec l'assassinat (Stendhal, cit. Grevisse-Goose 1986:590)

il éprouvait une certaine fierté à être ainsi familier avec eux (Gary *Vestiaire* 56)

snarere regnes for specielle udgaver af sideordning end en særlig manifestation af A-relationen:

Le calembour et l'assassinat sont incompatibles.

Se III, 7.2 og Herslund & Sørensen (1985:66 f.).

5. Konstruktioner med klitiske pronominer

5.1 Klitisk pronomen på verbalet

Ikke blot må adjektivets fundamentale valens mødes på afstand, men som klitisk pronomen realiseres adjektivets adjekt også uden for adjektivsyntagmet. Når et adjektivs A realiseres som et klitisk pronomen på verbet, har man altså et eksempel på, at valensbærer og argument ikke udgør en syntagmatisk enhed, og man har et diskontinuert syntagma (jf. kapitel I, 5.):

Je suis [content de ce cadeau].

J'en suis [content e].

Je suis [favorable à cette solution].

J'y suis [favorable e].

Det samme er tilfældet ved nominalsyntagmer:

On se tromperait aussi si l'on en limitait [l'analyse e] aux difficultés que rencontrent les citoyens des anciens pays communistes (*Express* 9.2.95)

Og hvis der både er et N og et Adj, kan strukturer med klitiske pronominer derfor være tvetydige, med hensyn til det klitiske pronomens tilhørsforhold, til N eller Adj:

L'analyse n'en est pas proche.

I nogle tilfælde kan det klitiske pronomen kun høre til N, da Adj er monovalent og derfor ikke har noget VL:

L'analyse n'en est pas évidente.

eller det klitiske pronomen kan éntydigt henføres til Adj, da N ikke kan have klitisk pronomen ved verbet eller det klitiske pronomen ikke svarer til Ns valensspecifikationer:

L'analyse n'y est pas favorable.

En anden tvetydighed kan opstå, når et klitisk pronomen både kan repræsentere et adjektivs adjekt og en fri tilføjelse:

*La ville arabe (...) Mais parce qu'ils n'étaient justement que des promeneurs, ils y restèrent toujours **étrangers** (Perc Choses 129)*

*Je n'allais pas aux répétitions. Ma présence y était complètement **inutile** (Signoret Nostalgie 248)*

hvor y kan afhænge af *étrangers* eller *inutile* og betyde '(fremmede) for den', 'unødvendig for dem', eller y kan være en fri tilføjelse, så betydningen bliver '(fremmede) i den', 'unødvendig der'. I andre tilfælde er strukturen dog entydig, enten fordi kun en læsning med VL til adjektivet giver mening:

*L'option isolationniste n'étant pas précisément sa tasse de thé, Elisabeth Guignon pèsera alors de tout son petit poids pour préserver l'unité des Dix. Son passage au cabinet du ministre Jacques Delors, européen convaincu, n'y est certainement pas **étranger** (Express 6.12.85, 56)*

eller fordi adjektivet ikke kan have noget VL og det altså må dreje sig om en FT:

*Ship of Fools fut son dernier film et elle y est **prodigieuse** (Signoret Nostalgie 300)*

eller ikke kan have et VL af den type, der kunne være tale om:

*dans ce deux-pièces dont ils avaient dit si souvent que tout y était **impossible** (Perc Choses 155)*

Adjektivets adjekt kan dog kun realiseres klitisk, når adjektivet indgår i en eksplicit prædikatv konstruktion, altså når det selv er adjekt – subjekts- eller objektsprædikatv – ikke når det er attributiv, apposition eller frit prædikatv:

*Le ministre est [favorable à **cette solution**].*

*Le ministre y est [favorable **e**].*

*On a choisi [un ministre favorable à **cette solution**].*

On y a choisi [un ministre favorable **e].*

Dette kan forklares ved, at man antager, at kun selvstændige sætningsled kan kontrollere klitiske pronominer, mens led, der er underordnet et andet led i et syntagma ikke kan. Dette stemmer overens med tilsvarende forhold ved substantiverne, hvor også kun selvstændige nominalsyntagmaer, bortset fra de partitive strukturer kan kontrollere klitiske pronominer (se III, 9.2.2):

a. *Il dirigeait [la coupe **des arbres**].*

*Il **en** dirigeait [la coupe **e**].*

b. *Il dirigeait la coupe [des arbres **du jardin**].*

Il **en dirigeait la coupe [des arbres **e**].*

5.2 Klitisering og objektsprædikatv

Et adjektiv som objektsprædikatv forekommer kun sjældent med klitisk pronomen ved det styrende verbum, men strukturen er belagt (se Blanche-Benveniste 1991:88):

*Je les crois capables **de cela**.*

*Je les **en** crois capables.*

*Je l'ai trouvée prête à **cette décision**.*

Je l'y ai trouvée prête.

jf. også følgende eksempler fra Herslund (1988a:269), hvor analysen dog er en anden og formodentlig fejlagtig:

*l'obligation de tenir les malades au lit n'était qu'une façon déguisée de **leur** rendre la mort plus **pénible** (Charles-Roux)*

*le contact avec les militantes du M.L.A.C. (...). Il t'a rendu **odieuses** les difficultés (Wolinski)*

5.3 Specialtilfælde

Helt exceptionelt kan nogle adjektiver i attributiv funktion selv bære et klitisk pronomen:

*... rééchelonnement de la dette latino-américaine et une réduction des intérêts y **afférents***
(Express 14.2.86, 14)

*(...) après qu'un officier de police (...) aura dressé procès-verbal de l'état du cadavre et des circonstances y **relatives*** (Code civil, cit. Grevisse-Goose 1986:591)

Det er en konstruktion, der hører hjemme i juridisk sprogbrug, og man kan jævnføre med participier, som også kun exceptionelt kan være værtsord for klitiske pronomener: *y compris*.

5.4 Klitisering af selve adjektivsyntagmet

Et adjektivsyntagme som adjekt klitiseres som invariabelt *le* (jf. III, 6.1.4):

*La Parisienne qui inaugure un petit tailleur printanier est secrètement **ravie** de voir le regard des hommes s'allumer. L'Anglaise **le** serait sans doute aussi* (Daninos Carnets 100)

*Les suites, **imprévisibles** à l'époque, **le** sont encore* (Daninos Nouveaux 55)

Da klitisering ved invariabelt *le* kun "rammer" selve prædikatsordet – *le* repræsenterer kun det prædikative indhold, jf. III, 6.1.4 – kan underordnede led i adjektivsyntagmet blive stående tilbage, hvad enten det drejer sig om VL, modifikatorer eller FT:

*Julie est **contente** de sa voiture, comme Jean l'est **de la sienne**.*

*... s'ils étaient **libres** de venir, ils ne **le** seraient pas **de repartir*** (Camus, cit. Blinkenberg 1960:295)

*je me rappelle qu'il était sévère, pour nous autres enfants, comme sont parfois **sévères** les gens qui se reprochent de n'avoir pas su l'être **envers eux-mêmes*** (Yourcenar Alexis 28)

6. Syntaktiske variationer i adjektivets fundamentale argument

To afledte strukturer, som involverer adjektivets fundamentale argument, spiller sammen med de i det foregående beskrevne valensmønstre.

Ekstraposition

Den første struktur er ekstrapositionen, hvorved en kompletivsætning eller et infinitivsyntagme som subjekt i en prædikativ konstruktion ekstraponeres til højre for adjektivet, mens subjektrelationen udfyldes af invariabelt *il* (jf. Riegel 1985:153 ff.). I denne konstruktion er *de*-syntagmet, der følger efter adjektivet således ikke et adjekt til det, men dets fundamentale led:

et *il leur était agréable de penser ...* (Perec Choses 27)

Mais *il ne lui sera pas aisé de sortir de cette tenaille* (Express 22.11.85, 24)

il leur sera difficile de vendre le message libéral (Express 17.1.86, 23)

il leur était devenu important qu'un quartier, qu'une rue soit triste ou gaie ... (Perec Choses 38)

Il y avait là une preuve d'humilité à laquelle il lui était impossible de ne pas se montrer sensible (Gary Racines 27)

A croire que, pour survivre, il leur était indispensable de passer inaperçus (Express 27.9.85, 40)

il m'a paru assez urgent de découvrir la France (Daninos Carnets 13)

Denne konstruktion findes også, når adjektivet ledsages af en FT med *pour*:

Il était précieux pour lui de connaître, longtemps avant la saison, les tissus qui allaient être à la mode (Maurois, cit. Spang-Hanssen 1963:138)

Ved siden af det invariable *il* bruges også *ce*:

est-ce que c'est très important pour vous de construire cette maison? (Mallet-Joris Ange 151)

Det drejer sig især om adjektiver, der denoterer psykiske relationer (jf. 2.1).

Løftekonstruktion

Løftekonstruktionen – den generative grammatiks *tough-movement* – er en variant af ekstrapositionen, for så vidt som der sker det samme. Men i modsætning til den simple ekstraposition erstattes den ledige subjektspads ikke med et formelt S, men med objektet i det ekstraponerede infinitivsyntagme. Og i stedet for infinitivmærket *de* får man à:

Simpel struktur:

[Supporter Pierre]_s est difficile.

[Comprendre cette analyse]_s est facile.

Ekstraposition:

Ils est difficile [de supporter Pierre].

Il s'est facile [de comprendre cette analyse].

Løftning:

Pierres est difficile à supporter.

Cette analyse est facile à comprendre.

Funktionelt er der altså tale om en tematisering af en konstituent, som fra at være underordnet led i en underordnet struktur bliver S – og dermed default-tema (jf. III, 3.3.4) – i den overordnede konstruktion.

Eksempler på adjektiver, der indgår i løftekonstruktionen er følgende. Som man kan se, drejer det sig i alle tilfælde om vurderende adjektiver, til dels de samme som ovenfor (psykisk-relationelle adjektiver, 2.1). Men der er i alle tilfælde tale om adjektiver, der kan prædiceres både om den løftede konstituent, altså en entitet, og om den ekstraponerede infinitiv, altså en aktivitet:

Prædikativ konstruktion:

La rose est agréable à sentir (Picabia 1978:90)

se demander quel est celui des deux qui est, en définitive, le plus dur à passer (Daninos Carnets 161)

Cela est nécessaire à dire pour commencer (Camus, cit. Eriksson 1993:79)

Les laïcs sont beaucoup plus faciles à guider (Gide, ib.)

Attributiv konstruktion:

On comprendra, dans ces conditions, que la France soit un pays difficile à gouverner (Daninos Carnets 22)

Effekten af konstruktionen bliver altså, at adjektivet prædiceres om en entitet, mens infinitivsyntagmet denoterer den aktivitet, med hensyn til hvilken adjektivet er sandt om entiteten. Og i mange tilfælde vil adjektivet – også monovalente adjektiver, som kan fortolkes vurderende, kan have denne konstruktion – kun kunne prædiceres om entiteten, ikke om aktiviteten (i den relevante betydning):

le bricolage courant, quotidien même, est plus captivant encore à étudier (Daninos Carnets 171)

L'amitié, c'est moins simple. Elle est longue et dure à obtenir (Camus, cit. Eriksson 1993:79)

je ne connais peut-être rien de plus accablé, ni de plus accablant à voir, que la tête

dominicale de M. Robillard (Daninos Carnets 162)

I mange tilfælde findes der så heller ikke nogen ekstrapositionskonstruktion med *il*. I sådanne tilfælde denoterer infinitivsyntagmet blot den selvfølgelige aktivitet, som motiverer adjektivet:

*Cette voiture est **nerveuse à conduire** (Picabia 1978:90)*

**Il est nerveux de conduire cette voiture.*

*Ce paysage est **grandiose à contempler** (ib. 91)*

**Il est grandiose de regarder ce paysage.*

*Cette pente est **raide à gravir** (ib. 91)*

**Il est raide de gravir cette pente.*

I disse tilfælde ville infinitiverne næppe kunne erstattes af andre, ikke synonyme verber. Se videre Picabia (1978) og Riegel (1985).

En væsentlig forskel mellem de to konstruktioner, ekstraposition og løftning, er distinktionen mellem tetisk og kategorisk udsagn (jf. kapitel I, 4.):

Tetisk:

Il est difficile de supporter Pierre.

Kategorisk:

Pierre est difficile à supporter.

Effekten af løftningen er netop at danne et kategorisk udsagn ved at forsyne konstruktionen med et indholdssubjekt i stedet for det rent sætningskonstituerende formelle S, *il*.

7. Opsummering

Adjektiver er lige som verber og substantiver prædikativiske i den forstand, at de kan prædiceres om andre størrelser. Lige som andre prædikativiske ord har de en valens, dvs. at de rummer argumentpladser, som kan udfyldes af passende materiale, hvilket bestemmes af deres leksikalske selektionsrestriktioner. Men i modsætning til verberne kan adjektiverne ikke indgå i en primær prædikation, dvs. de kan ikke i sig selv danne sætning ved at blive forbundet med et S. I denne henseende er adjektiverne nominer, og lige som nominerne optræder de som sætningsled i forhold til et verbum, typisk i A-relationen, og det er gennem denne relations sekundære prædikation, at adjektiverne prædiceres om deres fundamentale argument, som altid befinder sig uden for selve adjektivsyntagmet. Det er derfor, vi har karakteriseret adjektiverne som nominale udgaver af (intransitive) verber, lige som adjektiverne i de klassiske sprogs grammatik klassificeres som nominer.

9. SUBSTANTIVERS VALENS

0. Indledning

I forbindelse med substantiver er det naturligvis mest oplagt at diskutere valens ved de substantiver, der er afledt af verber, **deverbale** substantiver. Men også uafledte, såkaldte **relationelle**, substantiver kan have komplementstrukturer, som kan opfattes parallelt med verbernes valensmønstre.

Substantiver adskiller sig valensmæssigt fra adjektiver på to måder: for det første er deres argumentstruktur for det meste arvet, dvs. kommer fra det verbum eller adjektiv, som de er afledt fra; for det andet udtrykkes alle deres argumenter i nominalsyntagmet sammen med det valensbærende substantiv i et såkaldt **komplekst nominalsyntagme**. Hvor adjektivets fundamentale argumentplads altid må mættes på afstand (jf. III, 8.1), så er der ikke en sådan restriktion på substantiver. I modsætning til adjektiverne har substantiver ikke noget fundamentalt argument uden for deres eget syntagme. Adjektiver er altså, som vi har beskrevet det i III, 8., en mellemting mellem verber og substantiver, idet deres fundamentale argument (deres subjekt) realiseres som et (eventuelt) primært sætningsled, mens deres eventuelle andet valensled (deres adjekt) realiseres som underordnet led i adjektivsyntagmet. I modsætning hertil realiseres verbets VL alle som primære sætningsled og substantivets VL alle som syntagmeled:

- V:** **sætningsled**
Il *[oublie]_v ses promesses.*
- Adj:** **sætnings- og syntagmeled**
Il *est [oublieux de ses promesses]_{AdjSynt}*
- N:** **syntagmeled**
 ... *[son oubli de ses promesses]_{NomSynt}*

Lige som det var tilfældet ved adjektiverne, er der den strukturelle begrænsning på udvidelsen af nominale valenskerne, at der kun kan være tale om præpositionskomplementer, bortset fra de tilfælde, hvor argumenter realiseres af klitiske størrelser (se 1.4 nedenfor) eller blokeres af adjektiviske modifikatorer (relationelle adjektiver, se 1.5 nedenfor). Denne begrænsning i udtryksmulighederne har selvfølgelig konsekvenser for, hvilke strukturer der faktisk findes. Men i sammenligning med adjektiverne har de deverbale substantiver meget rigere valensmønstre, idet de kan reproducere alle verbets valensled, plus rumme diverse former for frie tilføjelser. Et eksempel på et meget udbygget nominalsyntagme er følgende (autentiske eksempler med mere end to VL er sjældne, jf. Baron 1994a:10):

l'éviction de l'hébreu par l'araméen à l'époque du Second Temple (Hadas-Lebel Hébreu 55)

hvor man har nominale komplementer, der svarer både til verbets S og O, og til en FT (tidsadverbial).

1. Deverbale substantiver

Det afledte substantiv arver den del af verbets valens, som rummer argumentstrukturen med tilhørende semantiske roller. Men den syntaktiske udmøntning af denne nedarvede argumentstruktur bestemmes og begrænses af forskellige forhold. For det første er der begrænsede muligheder for at udtrykke GR i et nominalsyntagme, hvor det eneste udtryksmiddel, der står til rådighed, er præpositionskonstruktioner. En eventuel differentiering, dvs. forskellig kodning, af de forskellige argumenter kan altså kun foregå ved forskellige valg af præpositioner, ikke ved position eller kasus. For det andet må man skelne forskellige typer afledte verbalsubstantiver, idet forskellige argumenter kan leksikaliseres i selve afledningen. Man må således skelne mindst tre typer nominaliseringer (jf. Stage 1986, Ulland 1991, Baron 1992, 1994a og b):

Verbum	Kernenom.	Objektiv nom.	Subjektiv nom.
<i>produire</i>	<i>production</i>	<i>produit</i>	<i>producteur</i>
<i>accuser</i>	<i>accusation</i>	<i>accusé</i>	<i>accusateur</i>

Hvor den subjektive nominalisering altid er dannet med et særligt suffiks (-*eur*, -*ateur*), så er kernemominaliseringen og den objektive nominalisering ofte homonyme:

Verbum	Kernenom.	=	Objektiv nom.	Subjektiv nom.
<i>créer</i>	<i>création</i>		<i>création</i>	<i>créateur</i>
<i>livrer</i>	<i>livraison</i>		<i>livraison</i>	<i>livreur</i>
<i>acheter</i>	<i>achat</i>		<i>achat</i>	<i>acheteur</i>

En kernemominalisering er således en nominal udgave af verbalroden, som kan udvides med de argumenter, som denne rods valensspecifikationer forudser:

*Les Normands ont **conquis** l'Angleterre.*
*la **conquête** de l'Angleterre par les Normands*

Ved den objektive nominalisering repræsenteres substantivet verbalroden sammen med det argument, som i verbal konstruktion ville have O-relationen. Det drejer sig oftest om et konkret, mere eller mindre tingsliggjort, resultat af verbalhandlingen, typisk ved afledninger fra aktionsverber, hvor det er disses anden delsituation, der foreligger i nominal udgave. Sådanne afledninger kan derfor kun ledsages af argumenter, som ikke ville have O-relationen, dvs. subjekt eller et eventuelt adjekt:

Jean a produit une grande œuvre.
le produit de Jean

Det er forståeligt, at denne neutralisering af modsætningen, kerne- ovf. objektiv nominalisering, især findes ved afledninger fra aktionsverber, idet afledningen først betegner den opståede tilstand som resultat af aktiviteten (*la conquête, le produit*) og dernæst kan betegne den mere materielle udformning af dette resultat, som det foreligger synligt, og som eventuelt kan kvantificeres (*les conquêtes, les produits*). Hertil kommer, at disse afledninger i flere tilfælde historisk er beslægtede med verbets *participe passé*.

Status af tingsliggjort resultat fremgår altså af, at objektive nominaliseringer ubesværet forekommer i pluralis:

L'usine produit des montres.
les produits de l'usine

Dette tillader af og til at skelne mellem de ellers homonyme kerne- og objektive nominaliseringer, idet de sidstnævnte kan sættes i pluralis og derved denotere flere individer af slagsen, førsteordens entiteter:

Jean créent des robes de haute couture.
la création de robes de haute couture par Jean
les créations de Jean

En kernemominalisering, som er en andenordens entitet, ville derimod i pluralis denotere flere forekomster af verbalsituationen, hvilket kan understreges af et adjektiv:

les créations successives de l'Académie et du Théâtre

og kan typisk udstyres med det verbale præfiks *re-*:

les recreations sempiternelles de ...

Andenordens entiteter er begivenheder og tilstande. Om dem kan man altså sige, at de 'finder sted':

*"Vous nous parlez d'un tableau. Nous ne l'avons jamais vu." On s'informa. **L'envoi** avait parfaitement eu lieu (Bloch Défaite 117)*

Første-ordens entiteter derimod er ting, personer eller generelt, størrelser, der 'befinder sig et sted':

***L'envoi** se trouve dans le bureau à côté.*

Den subjektive nominalisering kan tilsvarende ledsages af andre argumenter end det, der ville have S-relationen:

Jean accuse Julie.
l'accusateur de Julie

Ved ord som *produit, proie, victime*, kan man have noget der minder om en "eksklusiv" objektiv nominalisering, da sådanne ord kun betegner Patienten, ikke selve verbalhandlingen. De kan derfor tage verbalhandlingen i form af et deverbalt substantiv som afhængigt led:

Ce n'est pas par hasard (...) que les diables sont (...) blancs chez les descendants des victimes de l'esclavage (Langaney Hommes 201)

De beskrives derfor som "omvendte strukturer" i Baron (1994a:12), idet de, modsat andre deverbale substantiver, er argumenter, der kalder på et prædikat. Deres omvendte karakter kan illustreres som følger:

l'esclavage des noirs →
les victimes de l'esclavage

la fabrication des chaussures →
les produits de la fabrication

le club des amateurs du Beaujolais →
les membres du club

Ved nogle få verber har man afledninger med endelsen *-ataire*, som svarer til verbets A_{dat} : *destiner* – *destinataire*, *léguer* – *légataire*. Sådanne afledninger kan altså ledsages af andre valensudvidelser end verbets A_{dat} (jf. Baron 1994a:5):

le légataire de M. Dubois
le destinataire des marchandises

En del valensbærende substantiver er ikke afledt fra noget verbum og er altså ikke deverbale i strikt forstand. Det drejer sig først og fremmest om en række substantiver, som enten er uafledte eller historisk afledt fra et verbum, som enten ikke længere findes, eller som de har mistet betydningsfællesskab med og derfor ikke synkront kan sættes i forbindelse med eller afledes fra. Det drejer sig for eksempel om følgende valensbærende substantiver: *crime, spectacle, récit, meurtre, idée, exemple, état, passion, concours, effet*, etc.

Valensbærende substantiver kan også være afledt fra adjektiver. Ved afledning fra bivalente adjektiver arves begge valensled:

x est fidèle à y.

la fidélité de x à y

Ved afledning fra monovalente adjektiver arves naturligvis kun adjektivets fundamentale argument:

x est transparent.

la transparence de x

1.1 Argumentstruktur og komplementstruktur

Da deverbale substantiver ikke er verber, får de tilskrevet GR efter andre principper end verberne. Og der er frem for alt ikke, som ved verberne, tale om, at de **skal** udvides med valensled for at danne en acceptabel struktur. Forskellen mellem verber og de tilsvarende deverbale substantiver fremgår af følgende:

Les Normands_S ont conquis l'Angleterre_O.

la conquête de l'Angleterre_O par les Normands_S

Julies aime la peinture_O.

l'amour de Julies pour la peinture_O

Kernenominaliseringer behandles altså på to forskellige måder alt efter deres semantiske indhold og argumentstruktur: Hvis de har en Agent, konstrueres de typisk ergativt, hvor det er Agenten (det transitive subjekt), der signaleres specielt (*par*), mens Patienten konstrueres med det farveløse *de*. Hvis de har en Experient, konstrueres de, som det foreslås nedenfor, stadig ergativt, blot i en antipassiv udgave – hvor det er Patienten ("stimulus"), der signaleres specielt (*pour*), mens Experienten må "nøjes" med et *de*. Dette kan illustreres:

conquérir

SR: Agent Patient

↓

↓

GR: S O

conquête

SR: Agent Patient

↓

↓

GR: *par* N *de* N

aimer

SR: Experient Patient

↓

↓

GR: S O

amour

SR: Experient Patient

↓

↓

de N *pour* N

Direkte afledning

I mange tilfælde kan man da se den nominale valenskerne med udvidelser som en direkte transponering af den verbale konstruktion til de nominale mønstre, vi har skitseret ovenfor. Dette er først og fremmest tilfældet ved afledninger fra intransitive verber:

Le train arrive.
l'arrivée du train

Her er der altså tale om, at en sætning, verbum + VL, omdannes til et nominalsyntaxme:

$[S + V]_{\text{Sætn}} \rightarrow [N \text{ de } N]_{\text{NomSynt}}$

Men det er også tilfældet ved visse transitive prædikater, især afledninger fra aktionsverber, som *conquérir* – *conquête*, som altså optræder i det flere gange omtalte ergative mønster.

Verbonominale prædikater

Men i mange tilfælde er der så store forskelle og så mange semantiske uoverensstemmelser mellem verbum og deverbalt substantiv, at man må antage et andet syntaktisk forhold mellem verbum og afledning. Forskellene kan være af såvel syntaktisk som semantisk art. Og det komplekse nominalsyntaxme udviser flere overensstemmelser og større parallelisme med en verbonominal konstruktion (se III, 4.3.5) end med det simpleksverbum, som valenskernen leksikalsk er afledt fra. Det forekommer derfor i mange tilfælde rimeligere at koble det komplekse nominalsyntaxme sammen med en VNP-konstruktion end med simpleksverbet (jf. Herslund 1994d, Herslund & Baron 1995). Man har altså deverbale substantiver, som leksikalsk er afledt fra verber, men det er VNP-konstruktioner, der danner de syntaktiske mønstre for de komplekse nominalsyntaxmer:

enfreindre – *infraction*
*x commet **une infraction** à y*
***une infraction** de x à y*

Et deverbalt substantiv kan godt historisk være afledt fra et verbum, som stadig eksisterer, men verbum og afledt substantiv har fjernet sig så meget betydningsmæssigt fra hinanden, at det ikke er rimeligt at relatere det komplekse nominalsyntaxme til simpleksverbet (jf. 1. ovenfor):

meurtrir – *meurtre*
*x commet **le meurtre** de y*
***le meurtre** de y par x*

soigner – *soin*
*x prend **soin** de y*
***le soin** de x pour y*

Og i mange tilfælde har man nominale valenskerner, som forekommer med verbale valensudvidelser, men som slet ikke kan afledes fra noget verbum. Derimod optræder de i VNP-konstruktioner (jf. Baron 1994a:6):

Ø – crime
*x commet **un crime** contre y*
***un crime** de x contre y*

I nogle tilfælde svarer der ikke nogen konstruktion med simpleksverbet til nominalsyntaxmet:

une atteinte à la liberté
 ?*Ils ont atteint (à) la liberté.*

kun VNP-konstruktionen giver en tilfredsstillende parallel:

Ils ont porté atteinte à la liberté.
une atteinte à la liberté

I andre svarer der ikke nogen nominalisering til simpleksverbet:

Ils ont atteint le sommet.
 ?*l'atteinte du sommet*

og her er der heller ikke nogen VNP-konstruktion.

Man har således tilfælde, hvor simpleksverbets konstruktion ikke svarer til, hvad man finder i det komplekse nominalsyntaxme. Dettets konstruktion, herunder specielt valget af præposition, svarer imidlertid nøje til det, man finder i VNP-konstruktionen:

Ils ont enfreint le Droit international.
*Ils ont commis une infraction **au** Droit international.*
*une infraction **au** Droit international*

Ils ont aidé la communauté agricole.
*Ils ont apporté de l'aide **à** la communauté agricole.*
*l'aide **à** la communauté agricole*

Et eksempel på semantisk uoverensstemmelse mellem simpleksverbum og deverbalt substantiv har man i parret *assassiner* – *assassinat*. Hvor *assassiner* betyder 'myrde' i en ret uspecificeret forstand, har *assassinat* kun betydningen 'planlagt mord, attentat'. Man vil altså kunne have a., men næppe b.:

- a. *Le cambrioleur a assassiné la concierge par mégarde.*
- b. *?l'assassinat de la concierge par le cambrioleur*

Da den samme betydningsforskel findes mellem *assassiner* og *commettre un assassinat*:

- c. ?*Le cambrioleur a commis l'assassinat de la concierge.*

ser man igen tættere semantisk sammenhæng mellem VNP og nominalisering, som går sammen over for simpleksverbet.

Man får altså følgende muligheder:

1. *x assassine y*
2. *x commet l'assassinat de y*
3. *l'assassinat de y par x*

De mønstre, man finder ved følelsesverber, peger i samme retning, idet man her har samme syntaktiske konstruktion ved VNP og komplekst nominalsyntagme, især samme tilskrivning af subjekt:

1. *x dégoûte y*
2. *y éprouve du dégoût pour x*
3. *le dégoût de y pour x*

eller:

1. *x aime y*
2. *x éprouve de l'amour pour y*
3. *l'amour de x pour y*

Der er altså flere grunde til at koble de komplekse nominalers syntaks sammen med VNP-konstruktioner og ikke aflede den direkte fra det simpleksverbum, de leksikalsk er i familie med. Denne interaktion mellem VNP-konstruktion og komplekst nominalsyntagme viser sig også i tilfælde, hvor et substantivs VL tilsyneladende er rykket ud af nominalsyntagmet og placeret foran valenskeren:

*Cette interpellation avait eu **sur Kuhl** un effet extraordinaire (Gary Vestiaire 73)*

*il avait **pour le latin** un respect scrupuleux (Meillet, cit. Spang-Hanssen 1963:36)*

*elle prenait **contre moi** sa défense (Yourcenar Coup 213)*

*Un premier sondage n'avait donné **sur les dépôts belges** que des renseignements encore incomplets (Bloch Défaite 133)*

I stedet for at se en slags dislokerede nominalsyntagmer i sådanne tilfælde, som Spang-Hanssen

(1963) og Melis (1983) gør det, er det nok mere rimeligt at se VNP-konstruktioner, med fremrykning af deres A_{neu} (*avoir de l'effet sur, avoir du respect pour, prendre sa défense contre*). Men eksemplerne viser en slags overgangsformer mellem de to konstruktioner, så at begge opfattelser for så vidt er korrekte. Dette fremgår også af Melis' analyse: "... le verbe constructeur de la phrase n'entretient pas de relation directe avec le constituant examiné; si les deux termes sont liés, c'est par l'entremise du nom de tête du groupe nominal" (1983:16). Dette svarer fuldkomment til VNP-analysen, ifølge hvilken præpositionssyntagmaet ikke afhænger af verbet, ej heller af substantivet, men af kombinationen af dem, som udgør et intransitivt prædikat, hvor den leksikalske vægt ligger i substantivet, og som følges af et A_{neu} (jf. Herslund & Baron 1995):

Meillels [a du respect]_v pour le latin_{Aneu}.

Man har således i en række tilfælde strukturer, som er tvetydige mellem en analyse som VNP eller som V, hvis O-konstituent er et komplekst nominalsyntagma (jf. Gross 1976). Et eksempel som:

Il faut apporter une réponse claire à ce problème.

kan altså analyseres på to måder:

- a. *[apporter une réponse claire]_{VNP} à ce problème*
- b. *apporter [une réponse claire à ce problème]_{NomSynt-O}*

Denne neutralisering eller overgang mellem verbal og nominal syntaks er karakteristisk for VNPer, som faktisk udmærker sig ved at tillade denne "dobbelte analyse" (jf. Gross 1981, Giry-Schneider 1987, Herslund & Baron 1995).

Det synes således rimeligt at antage, at komplekse nominalsyntagmaer i mange tilfælde er nominaliseringer, ikke af simpleksverber, men af VNP-konstruktioner, således at det deverbale substantiv nok får sin argumentstruktur fra verbet – i talrige tilfælde findes der dog ikke et verbum, man med rimelighed kan aflede det valensbærende substantiv fra – men sin syntaktiske konstruktion fra en VNP-konstruktion, jf. III, 4.3.5. Man kan derfor næsten hævde, at nominaliseringers væsentligste funktion er at indgå i VNP-konstruktioner, hvor de optræder som den prædikativiske kerne.

Forholdet mellem verbum og komplekst nominalsyntagma med deverbalt substantiv (kernenominalisering) kan altså fremstilles som følgende:

Simpleksverbum:	<i>examiner qc.</i>	→	<i>examen</i>
	↓		↓
VNP:	<i>faire l'examen de qc.</i>		
	↓		
Nominalsyntaxme:	<i>l'examen de qc.</i>		

De afledningsmønstre, vi har givet i 1.1 ovenfor, skal derfor udvides til noget i retning af:

<i>aimer</i>			→	<i>amour</i>		
SR:	Experient	Patient		SR:	Experient	Patient
	↓	↓				
GR:	S	O				
		↓			↓	
	<i>éprouver de l'amour pour</i>					
	<i>l'amour de x pour</i>					
	SR:	Experient		Patient		
		↓		↓		
		<i>de N</i>		<i>pour N</i>		

Direkte og indirekte transponering

Med den analyse, vi har fremført ovenfor, er der altså to kilder til komplekse nominalsyntaxmer: den direkte transponering af den verbale konstruktion, og den indirekte, hvor der findes en VNP-konstruktion. I de fleste tilfælde er det afledninger fra aktionsverber, både intransitive og transitive, der har den direkte transponering:

la mort du père Noël
la conquête de l'Angleterre par les Normands

mens de prædikater, der har den indirekte transponering er af mere blandet herkomst. Men det drejer sig mest typisk om afledninger fra følelses- og psykologiske verber, altså verber, som ikke har en Agent, men en Experient:

le dégoût de Julie
le dégoût de Julie pour l'argent

I mange tilfælde er der dog også her tale om afledninger fra agentive verber, jf. for eksempel *agression*, som ikke kan relateres direkte til *agresser*, men til *commettre une agression*:

l'agression de Julie contre Jérôme

Og i nogle tilfælde kan man ved samme afledning se begge mønstre:

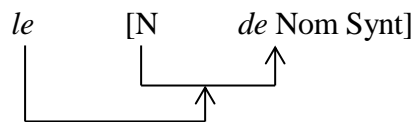
x attaque y
l'attaque de y par x

x mène une attaque contre y
l'attaque de x contre y

Det komplekse nominalsyntagmes struktur

Ifølge den analyse af nominalsyntagmet, vi har foreslået i kapitel I, 5., er det determinativet, der etablerer syntagmet, mens det er et substantiv (eller et adjektiv), der er den leksikalske og altså også af og til valensbærende kerne.

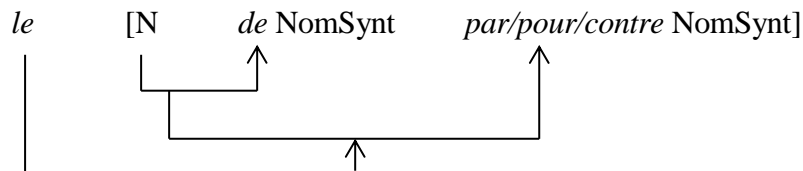
Lige som ved verberne kan man antage, at den første valensudvidelse af et substantiv er det fundamentale argument udtrykt som et *de*-syntagme, og man får så følgende grundstruktur for det komplekse nominalsyntagme:

hvor det fundamentale argument, lige som ved verberne, svarer til S_i eller O:

l'arrivée du train
le meurtre de Kennedy

Denne grundlæggende struktur kan så udvides med andre, mere perifere eller eksterne, argumenter. Ved direkte transponerede substantiver afledt fra transitive aktionsverber får man et argument svarende til verbets S_t (Agenten) indledt med *par*, ved substantiver, som transponeres via et VNP, især afledninger fra psykologiske eller følelsesverber, men altså også andre, får man et argument svarende til verbets Patient (O, A eller S) indledt med *pour* eller en anden præposition som for eksempel *contre*:

svarende til syntagmer som:

le meurtre de Kennedy par Oswald
l'amour/le dégoût de Julie pour l'argent
l'agression/l'attaque de Julie contre Jérôme

Denne tilsyneladende spaltning af de nominale VL i to forskellige mønstre dækker i virkeligheden over en dybere regelmæssighed: Det er altid det fundamentale argument, der udtrykkes som *de N*, hvad enten det er S_i ved en intransitiv afledning, som *arrivée*, eller O ved en transitiv, som *meurtre*. Og hvis man antager analysen, der afleder komplekse nominalsyntagmer fra VNP-konstruktioner, så er det stadig det fundamentale argument, der udtrykkes som *de N*, idet dette jo er S_i ved et VNP:

- a. *Julies [éprouve de l'amour]_V pour l'argent_A.*
Julies [éprouve du dégoût]_V pour l'argent_A.
Julies [commet une agression]_V contre Jérôme_A.
- b. *l'amour de Julie pour l'argent*
le dégoût de Julie pour l'argent
l'agression de Julie contre Jérôme

De to typer komplekse nominalsyntagmer, *N de x par y* og *N de x pour/contre y*, følger altså i virkeligheden samme melodi, for så vidt de begge udtrykker det fundamentale argument ved den maksimalt farveløse og betydningstomme præposition *de*.

Typologisk intermezzo

I mange sprog finder man en organisering af nogle deverbale substantivers valenskomplement, som minder om det ergative syntaktiske mønster, som bygger på, at O og S_i udtrykkes éns, i kasus absolutiv, mens S_t udtrykkes forskelligt herfra, i kasus ergativ (jf. kapitel I, 1. og Comrie 1976, Moravcsik 1978, Herslund 1982, Comrie & Thompson 1985, Koptjevskaja 1986, Seriot 1987, Koptjevskaja-Tamm 1990, Herslund 1997). Dette mønster findes hovedsageligt ved substantiver afledt fra aktionsverber, hvis S har Agent-rollen, og som er direkte transponeringer.

Men man kan faktisk gå et skridt videre og hævde, at komplekse nominalsyntagmer på fransk altid udviser ergativ syntaks – der er blot en forskel mellem transitiv og intransitiv, antipassiv, konstruktion. Det karakteristiske for den antipassive konstruktion er jo netop, at Experient eller Agent udtrykkes i absolutiv kasus (= *de N*), mens Stimulus eller Patient udtrykkes oblikt (= *pour N*), jf. III, 7.3. Dette strukturelle signalement passer fint på *N de x pour y* strukturerne, men også indholdsmæssigt synes der at være overensstemmelse, idet antipassiven netop understreger og fremhæver, at Agenten eller Experienten er involveret intentionelt i en aktivitet, hvilket synes at passe godt med de omtalte syntagmers indhold. Man har altså de to grundstrukturer, der er karakteristiske for den prototypiske ergative syntaks:

Ergativ (transitiv):

(V + O) S_t

le meurtre de Kennedy par Oswald

Antipassiv (intransitiv):(V + S_i) A*le dégoût de Julie pour l'argent*

At det lige bestemt er i de komplekse nominalsyntagmer med deverbalt substantiv, at man finder ergativ syntaks, kan sættes i forbindelse med den analyse af ergative sprog, som opfatter deres verber som en slags nominaliseringer med Agenten som en slags "possessor" af den i verbet udtrykte handling (for eskimoiske sprog, jf. Martinet 1970, Nowak 1996:64 ff.). På grønlandsk er således kasus ergativ også genitiv, jf. følgende eksempel fra Allen (1964:84):

tigiania-p illu-a

ræv-Erg hus-dens

'rævens hus'

Tigiania-p illu takuv-a-a.

ræv-Erg hus-Abs så-den-det

'Ræven så huset'

hvor man ikke blot har ergativ i både den nominale og den verbale konstruktion, men hvor man i begge også har samme suffiks *-a* til at angive henholdsvis Possessor og Agent. Brugen af ergativ som genitiv kendes også fra kaukasiske sprog (jf. Allen 1964:84 ff.).

Også i baskisk udviser verbet en sådan "nominal" karakter. Prædikatet i en baskisk sætning som:

Aita-k untzia aurdiki-du.

far-Erg vase-Abs kastet-har

'Far har kastet vasen'

analyseres for eksempel af Martinet (1970:21) som: "[il y a eu] projection du vase". Martinet ser faktisk den baskiske sætning som en successiv determinering af prædikatet, først med det tættest tilknyttede led (vores fundamentale argument):

untzia → aurdiki-du

'il y a eu projection du vase'

'a jeté le vase'

dernæst med en eventuel Agent:

aita-k → (untzia → aurdiki-du)

'par le père il y a eu projection du vase'

'le père a jeté le vase'

I denne analyse genkender man tydeligt den opbygning af det franske nominalsyntagme, vi har foreslået ovenfor, hvor *de*-syntagmet svarer til absolutiven og *par*-syntagmet til ergativen. Forskellen mellem den baskiske sætning og det franske nominalsyntagme ligger så i, at det baskiske prædikat kan gøres finit, først og fremmest ved hjælpeverbet (*-du/-da*), mens det franske deverbale substantiv kun kan optræde som finit verbal i forbindelse med et verbalt element, Martinets "hjelpeverbal", *il y a*, eller, som i vores analyse, støtteverbet i en VNP-konstruktion. Selv om Martinet afviser at reducere det baskiske verbum til et "nom d'action" (1970:221), så giver han følgende paralleller, hvor den nominale karakter af determinationen er tydelig:

- a. *etxe* → *lekhu* 'emplacement de maison'
- b. *untzia* → *aurdiki-du* 'projection du vase'
- c. *haurra* → *mintzatu-da* 'paroles de l'enfant'

De to verbale eksempler, b. og c., verbaliseres netop af hjælpeverberne *-du/-da*, som udtrykker deres finitte status, som henholdsvis transitivt og intransitivt prædikat. Og den afgørende lighed mellem det baskiske verbum og de franske nominaliseringer ligger i, at de begge er diatetisk neutrale: Modsætningen mellem *laver* og *être lavé* er ophævet i *lavage* (Martinet 1970:222).

Både de eskimoiske og de baskiske verber kan karakteriseres som inaktive og statiske lige som substantiver, uden at man dog behøver at gå så vidt som til at identificere dem med substantiver (jf. Nowak 1996:64 ff.). Men de franske deverbale substantiver passer også fint til dette signalement, og de er unægteligt substantiver. Denne fælles "nominale" karakter motiverer det ergative mønster i begge tilfælde.

Niveauer i nominalsyntagmet

Eftersom de substantiver, der udfylder en valensbærende kernes argumentpladser, selv kan være valensbærende og have udtrykte argumenter sammen med diverse FT og modifikatorer, følger det, at der i princippet kan være uendeligt mange underordningsniveauer i et komplekst nominalsyntagme:

La disparition des contrôles des personnes aux frontières de la communauté exige une surveillance plus rigoureuse des frontières externes de la C.E.E. (cit. Stage 1997)

Et syntagme som: *la revendication nipponne d'un élargissement du club des membres permanents du Conseil de Sécurité*, kan analyseres i fem niveauer, som dog ikke alle rummer deverbale substantiver:

1. *la revendication nipponne*³¹
- |
2. *d'un élargissement*
- |
3. *du club*
- |
4. *des membres permanents*
- |
5. *du Conseil de Sécurité*

Og i praksis vil man sjældent finde meget mere end de fem niveauer, dette eksempel rummer, selv om man i følgende kan tælle seks:

la concession exclusive de la vente sur le territoire français des machines-outils du fabricant visés à l'article 2 du présent contrat (cit. Baron 1994a:25)

1.2 Det ergative mønster

Hvis der overhovedet finder en udvidelse sted, dvs. hvis et af substantivets potentielle VL udtrykkes, så begynder denne udvidelse af den nominale valenskerne altså med det deverbale substantivs fundamentale argument i form af et komplement med *de*:

S:

l'arrivée du bateau
le départ de l'avion

O:

la vente de la maison
le meurtre de Kennedy

I mange tilfælde er der således kun denne ene udvidelse ved hjælp af *de*. Og nogle forfattere hævder endda, at det kun er det fundamentale argument, der således kan udtrykkes med *de* og ikke for eksempel det til et transitivt S svarende argument, når dette optræder alene (jf. Stage 1997)³². Det er dog vanskeligt ikke at se et S_t i følgende *de*-komplement:

Certes, l'attaque de Zagreb convient fort bien aux autorités de Sarajevo (Express 11.5.95, 29)

³¹. Dette niveau rummer et relationelt adjektiv og er altså i virkeligheden en kondensering af to niveauer: *la revendication du Japon*. Se 1.5 nedenfor.

³². I mange tilfælde kan man argumentere for, at det ikke drejer sig om kernemominaliseringer, men om objektive nominaliseringer, så at der i virkeligheden foreligger en possessiv genitiv (jf. igen Stage 1997):

les instructions des satrapes à leurs fonctionnaires (Hadas-Lebel *Hébreu* 43)

Teksten handler nemlig om det kroatiske angreb på serberne, ikke om et angreb på Zagreb. Det er da heller ikke usædvanligt i ergativ syntaks, at en enlig Agent udtrykkes absolutivt, hvilket svarer til det udifferentierede *de*-komplement, man finder ved såvel O som S_i. På den anden side kan man hævde, i lyset af diskussionen af VNP-konstruktioner ovenfor, at der her foreligger et intransitivt subjekt, idet nominalsyntagmet afledes fra VNP-konstruktionen *mener une attaque (contre)*.

Et udifferentieret *de*-komplement finder man altså svarende både til O og til S_i ved kernennominaliseringer. Eksempler på S_i:

En l'absence de témoignage historique précis, on en est réduit à des hypothèses (Hadas-Lebel *Hébreu* 55)

Le claquement de la porte, derrière elle, la fit se retourner d'un bloc (Réouven *Tueur* 161)

L'épouse de l'ancien président s'exprime pour la première fois depuis la disparition de son mari (*Express* 29.2.96, 18)

l'état de la jeune femme ne semblait pas critique (Dard *Bourreau* 15)

par suite de l'évanouissement de l'ennemi (Yourcenar *Coup* 182)

Le fourmillement des insectes, seul, me répondait (Dard *Bourreau* 160)

Telle est la naissance du ciel et de la terre lors de leur création (Bible 4)

La persistance de telles mythologies est sans doute une des causes principales ... (Langaney *Hommes* 201)

La solidarité jouera-t-elle face aux pressions des Etats-Unis ou du Japon? (*Vie française* 22.5.93, 3)

Eksempler på O:

... où la stricte application du règlement est considérée comme une sanction (Daninos *Carnets* 46)

Le récit de l'assassinat de Michel s'amenuisa (Gallo *Crime* 16)

... participa à l'attaque de la poudrerie de Sainte-Hélène (Deforges *Tango* 19)

Lorsque Dieu commença la création du ciel et de la terre, la terre était déserte et vide

(Bible 3)

*Cette définition suppose tout d'abord une **délimitation de "populations naturelles"***
(Langaney Hommes 197)

*et atténuer ainsi la **perception du Japon** en Occident et ailleurs* (Libération 17.10.92)

*A Varsovie, la **privatisation en cours du réseau** de distribution de 80% des journaux
polonais prend des proportions d'une affaire d'État* (Express 22.2.96, 6)

Tilsvarende har man et O udtrykt med *de* ved subjektive nominaliseringer:

*l'hébreu mishnique est donc **le continueur de l'hébreu biblique*** (Hadas-Lebel Hébreu
71)

Når S_i optræder sammen med et O, udtrykkes det altså med *par* som i følgende eksempler:

*l'adoption du latin **par les "Barbares"*** (Wolff Origines 11)

*l'annexion de l'Autriche **par l'Allemagne** est imminente* (Giroud Alma 174)

*jusqu'à l'assassinat de ses parents **par les Bolcheviks*** (Yourcenar Coup 181)

*La conquête des pays anglo-saxons **par Guillaume le Conquérant et ses chevaliers
francophones*** (Wolff Origines 11)

*la découverte fortuite d'un caveau funéraire **par un paysan*** (Hadas-Lebel Hébreu 121)

*A la même époque, l'Internationale socialiste est appelée "social-chauvine". Après son
échec en Allemagne et l'écrasement des spartakistes **par Noske**, le terme de
Social-démocratie s'en trouve disqualifié pour de nombreuses années* (Antoine & Martin
1995:227)

*... jour de la **libération** du camp **par les Américains*** (Deforges Tango 20)

*La **ratification** du traité de Maastricht **par les Douze** n'est qu'une étape* (Vie française
22.5.93, 3)

*le **remboursement** des cocktails Molotov **par la Sécurité Sociale*** (Daninos Nouveaux
185)

Ledstillingen er oftest *de ... par ...*, men forskellige faktorer kan ændre på dette forhold, herunder

især *de*-syntagmets kompleksitet:

*la découverte par les **Bérets verts**, le 27 septembre, de détenus blessés qui pourrissent littéralement dans la prison de Cayes (Express 11.5.95, 36)*

*respect par les **bénéficiaires de son aide** du pluralisme politique (Libération 17.10.92)*

Foruden S og O kan forskellige præpositionelle komplementer, som svarer til verbets A, realiseres i nominalsyntagmet, med samme præposition som ved verbet. Eksempler på sådanne syntagmer ved siden af et S_i eller O med *de*:

d'autre part l'addition au verbe d'un suffixe (Lazard 1994:260)

l'appartenance de ce verbe à cette relation (Boons et alii 1976a:69)

l'application de l'opérateur faire aussi bien à quelque chose comme... (Boons et alii 1976a:83)

je dois aller moi-même tout de suite à Londres pour arranger le concours des Anglais à nos transports (De Gaulle, cit. Melis 1983:24)

l'entrée du Japon sur la scène asiatique (Libération 17.10.92)

et de l'inclusion de B dans C (Riegel 1984:6)

les instructions des satrapes à leurs fonctionnaires (Hadas-Lebel Hébreu 43; jf. note 1)

Ce phénomène de non-apparition d'un complément sur les deux constructions (Boons et alii 1976a:75)

L'opposition du grand maître de la prose hébraïque du XXe siècle Agnon (1887-1970) à ces néologismes (Hadas-Lebel Hébreu 156)

l'araméen favorise la pénétration en hébreu de termes qu'il a lui-même empruntés à l'akhadien, au persan ou au grec (Hadas-Lebel Hébreu 66)

la prédisposition au racisme de nombreuses sociétés contemporaines (Langaney Hommes 201)

Les deux derniers articles montrent quels obstacles rencontre la transposition du concept et du mot d'attribut aux langues slaves et à l'arabe (Gaulmyn & Remi-Giraud 1991:10)

la visite attendue de l'empereur du Japon en Chine (Libération 17.10.92)

Ledstillingen indrettes igen efter leddenes respektive kompleksitet, således at *de*-syntagmet kommer sidst, hvis det er mere komplekst end det andet præpositionssyntagme:

le sens en emploi résulte donc de l'application à une forme syntaxique d'un réseau complexe de vraisemblances cognitives (Berthonneau & Cadiot 1993:10)

A-syntagmet kan dog også optræde alene:

A la Maison-Blanche, la fidélité au président est la qualité la plus prisée chez les collaborateurs (Express 22.2.96, 15)

Sa voix impliquait tant d'indifférence au sort de son frère (Yourcenar Coup 190)

les différences physiques n'apportent aucune information sur ce que pourront être les attitudes ... (Langaney Hommes 201)

et les observations sur les vareuses incorrectes plurent de toutes parts (Bloch Défaite 123)

La participation à la défense antibolchevique en Courlande ne signifiait pas seulement danger de mort (Yourcenar Coup 174)

Le survol de l'ensemble suggère une ramification en trois parties principales (Langaney Hommes 199)

Le rapport Fauroux sur l'éducation (Monde 21.6.96, 1)

le paradoxe veut que la solution au problème de ratification intervienne ... (Vie française 22.5.93, 3)

"Vache folle": l'hypothèse de la transmission à l'homme se précise (Monde 26.4.96, 1)

Ved substantiver afledt fra adjektiver kan man, lige som ved adjektiverne, have en alternativ konstruktion med FT med for eksempel præpositionen *envers* (jf. III, 8.2.3):

Je compris alors que l'indifférence envers les siens (...) chez Sophie n'était qu'un symptôme trompeur (Yourcenar Coup 212)

I mange tilfælde svarer et syntagma med en anden præposition end *de* godt nok til simpleksverbets

O, men præpositionsvalget kommer fra VNP-konstruktionen (jf. 1.1 ovenfor):

Je presentais une menace, une atteinte à mon bonheur (Dard Bourreau 63)

Man finder også i nominalsyntagmer konstruktioner med præpositionerne *avec* og *entre*, som hænger sammen med sideordnings-konstruktioner (jf. III, 7.2):

Les comparaisons entre les fréquences des gènes conduisent à considérer trois grands groupes (Langaney Hommes 198)

Dassault accepte la fusion avec Aerospatiale (Monde 25.6.96, 1)

les rapports du phénomène linguistique avec l'espace (Wolff Origines 13)

Les modalités du rapprochement entre Aerospatiale et Dassault (...) devraient être annoncées début juillet (Monde 25.6.96, 1)

... grâce aux découvertes d'Ougarit. De nombreuses ressemblances ont en effet été relevées entre la poésie biblique et celle d'Ougarit (Hadas-Lebel Hébreu 31)

Også her er den normale ledstilling *de ... Præp ...* med det tættest tilknyttede komplement, *de*-syntagmet nærmest valenskernen, men igen kan denne ledstilling ændres på grund af leddenes kompleksitet:

l'araméen favorise la pénétration en hébreu de termes qu'il a lui-même empruntés à l'akhadien, au persan ou au grec (Hadas-Lebel Hébreu 66)

1.3 Det antipassive mønster

Når det drejer sig om afledninger fra følelses- og psykologiske verber, synes der altid at være tale om en VNP-konstruktion, idet man syntaktisk får Experienten udtrykt ved *de* som ved andre *Si*, hvad enten denne er O, A_{dat} eller S ved simpleksverbet, mens Patient ("stimulusen") udtrykkes med *pour*, hvad enten denne er S, O eller A ved simpleksverbet. Der er således ikke tale om en nominativ-akkusativ organisering i streng forstand, som foreslået i Herslund (1982, 1997), men snarere om en antipassiv udgave af det ergative mønster som foreslået ovenfor, hvor det intransitive subjekt udtrykkes med *de*, mens det andet led, stimulusen, udtrykkes oblikt, dvs. med en tung præposition, typisk *pour*:

Les voyages dégoûtent Pierre.
Pierre éprouve du dégoût pour les voyages.
le dégoût de Pierre pour les voyages

Les voyages répugnent à Pierre.

*Pierre éprouve de la répugnance **pour les voyages**.
la répugnance de Pierre **pour les voyages**.*

*Pierre aime les voyages.
Pierre éprouve de l'amour **pour les voyages**.
l'amour de Pierre **pour les voyages***

*Pierre s'intéresse **aux voyages**.
Pierre éprouve de l'intérêt **pour les voyages**.
l'intérêt de Pierre **pour les voyages***

Disse mønstre viser meget godt, hvor centrale VNP-konstruktioner er for forståelsen af de komplekse nominalsyntagmer, idet den fordeling af argumenterne på *de* N (Experient, subjekt) og *pour* N (Patient, objekt) i nominalsyntagmet, man kan observere, altid stemmer overens med VNP-konstruktionens fordeling af de to roller på S og A, men kun i nogle tilfælde med simpleksverbets. Det er således støtteverbets S, nominalsyntagmet arver:

*l'admiration de Voltaire **pour Racine** (Tieghem, cit. Spang-Hanssen 1963:37)*

*l'intérêt du public **pour la langue hébraïque** (Hadas-Lebel *Hébreu* 165)*

*tout Kratovicé parlait avec attendrissement ou avec gaieté de la passion de Sophie **pour moi** (Yourcenar *Coup* 157)*

*L'évidente répugnance du pays **pour l'article des deux tiers** (Maurois, cit. Spang-Hanssen 1963:37)*

Patienten udtrykt ved et *pour*-syntagme kan optræde alene:

*et tous les romans qu'elle avait lus entre douze et dix-huit ans lui enseignaient que l'amitié **pour le frère** s'achève en amour **pour la sœur** (Yourcenar *Coup* 159)*

Men i sådanne tilfælde har man fortrinsvis *de*, når det deverbale substantiv har bestemt artikel:

*tous deux communient dans l'amour **de la nature** et la haine **de la société** (Castex et Surer, cit. Spang-Hanssen 1963:38)*

lige som det er tilfældet ved VNP-konstruktioner med *avoir*:

*J'avais toujours eu l'amour inné **de la navigation, de l'aventure maritime** (Richepin, cit. Spang-Hanssen 1963:38)*

Brugen af *de* ved ubestemt artikel karakteriseres af Spang-Hanssen (1963:39) som mere litterært end *pour*:

Phrase où se révèle un secret amour de la gloire militaire (Maurois, cit. Spang-Hanssen 1963:39)

un dégoût de tout, en boule sur sa langue (Sartre, ib.)

Ledstillingen er oftest *de ... pour ...*, men igen kan syntagmernes respektive kompleksitet ændre på dette:

l'intérêt pour l'hébreu des franciscains et des dominicains (Hadas-Lebel *Hébreu* 115)

1.4 Komplementtyper

Valg af præposition

Som vi har set i det foregående, realiseres deverbale substantivers VL som præpositionssyntagmer, som forekommer i forskellige mønstre og kombinationer. En traditionel forklaring på disse mønstre er, at man kun kan have ét komplement med *de*, eventuelle andre må differentieres herfra ved brugen af andre præpositioner som *par* eller *pour*. Nu er der ikke nogen generel restriktion, der forbyder forekomsten af flere *de*-syntagmer. Selv om det ofte ses hævdet, er der ikke nogen principiel begrænsning på, hvor mange *de*-komplementers en substantivisk kerne kan udvides med:

la liberté de circulation et d'installation chez nous des natifs de l'Europe des Balkans (*Monde* 30.12.89)

Men i de fleste tilfælde må man som i dette eksempel skelne flere niveauer i underordningen og forskellige typer underordning, komplementering og inkorporering (se 1.5 nedenfor). I andre tilfælde kan man dog udmærket have to *de*-komplementers på samme niveau, blot de er semantisk velafgrænsede over for hinanden, for eksempel et S_i/O og et A_{loc}:

le retrait des troupes israéliennes des territoires occupés (cit. Herslund 1982:78)

eller hvor det ene er et infinitivsyntagme (jf. Baron 1994a:11):

Sans cesse elle pensait (...) au refus de la recevoir de ses amis et de ses cousins bordelais (Deforges *Tango* 82)

Men man kan se en forskel i graden af sammenhæng, idet brugen af *de* udtrykker den tætteste sammenkobling, brugen af en anden præposition den løseste (jf. Spang-Hanssen 1963), som beskrevet i 1.1, *Det komplekse nominalsyntagmes struktur*, ovenfor. Denne forskel i tilknytning kan også sættes i forbindelse med distinktionen mellem direkte (*de*) og indirekte transponering

(VNP-konstruktion), hvor man typisk har en anden præposition end *de*, bortset fra de tilfælde, hvor VNP-konstruktionen selv har *de* (specielt ved *avoir*, jf. *avoir le respect de qn. – respecter qn.* (Spang-Hanssen 1963:38)).

At det således er andre principper end den mekaniske differentiering af leddene, der er på spil, fremgår af, at man ikke automatisk "falder tilbage" til et *de*, selv om et af komplementerne realiseres som personlig artikel:

Mon amour pour elle ressemblait à un feu de braise qui couve longtemps (Dard Pain 105)

eller slet ikke udtrykkes, jf. ovenfor og Spang-Hanssen (1963:39):

et tous les romans qu'elle avait lus entre douze et dix-huit ans lui enseignaient que l'amitié pour le frère s'achève en amour pour la sœur (Yourcenar Coup 159)

Lige som ved adjektiverne kan et VL med en "let" præposition erstattes af en FT med en tungere præposition eller et mere udbygget præpositionelt udtryk (jf. III, 8.2.2-2.3):

Les docteurs de la Loi oscillaient entre la fascination et le refus à l'égard d'une culture étrangère prestigieuse (Hadas-Lebel Hébreu 67)

La haine des islamistes envers elle (la France) (Express, cit. Larsen 1997)

Dette kan være nødvendigt, hvis syntagmet er ubestemt:

un vague regret de ma part, et de la sienne une haine naissante (Yourcenar Coup 188)

Klitisering

Bortset fra som præpositionssyntagmer kan nominale valensled realiseres klitisk, enten inden for nominalsyntagmet, som personlig artikel, eller udenfor, som *en* ved verbet eller som *dont* i relativsætning. Ved pronominel udfyldning af et argument, som i:

Et puis, s'il avait été là, pour l'amour de lui, j'aurais résisté plus longtemps (Camus, cit. Spang-Hanssen 1963:36)

får man altså følgende muligheder for realisering af det deverbale substantivs argument:

le spectacle d'elle
son spectacle
en V/dont ... le spectacle

Som personlig artikel finder man de nominale valensled, som ellers kan realiseres med *de* eller *par*, dvs. S og O:

*Je l'ai embrassé pour cet effroi qui prouvait **son attachement*** (Dard Bourreau 72)

*pour la première fois, elle n'eut pas à **mon contact** son frémissement horrible et délicieux d'oiseau blessé* (Yourcenar Coup 184)

*Tu es à toi seul **mon créateur*** (Dard Bourreau 77)

*Telle est la naissance du ciel et de la terre lors de **leur création*** (Bible 4)

***leur datation** est extrêmement difficile* (Hadas-Lebel Hébreu 19)

***leur déchiffrement** permet de découvrir toute une littérature morale ...* (Hadas-Lebel Hébreu 121)

*En faisant saisir le livre du Dr Grubler et en interdisant **sa diffusion*** (Express 25.1.96, 3)

*de là l'extrême difficulté de **leur lecture*** (Hadas-Lebel Hébreu 17)

*Ses adversaires ne savent pas comment empêcher **sa réélection*** (Express 22.2.96, 14)

*il fallait que je "la" revoie, que j'efface à **son spectacle** les vilaines choses* (Dard Cahier 97)

*Bug allait partir pour l'Italie, où ses parents l'attendaient. **Leur vue** lui donnait des crises d'asthme épouvantables* (Gary Adieu 60)

Ved siden af det således realiserede VL kan man have et præpositionssyntagma, som så har den præposition, som dets ledfunktion i konstruktionen tilsiger, jf. ovenfor. Man kan for eksempel have et O realiseret som klitisk, personlig artikel ("objektiv genitiv"), sammen med et S_t med *par* (den ergative organisering):

*Le Thesaurus (...) Peu après **son achèvement** par le président de l'Académie ...* (Hadas-Lebel Hébreu 164)

Pour Sarah, le cauchemar continuait.

***Sa découverte** par Léa parmi les cadavres de Bergen-Belsen et son "évasion" du camp* (Deforges Tango 23)

eller et klitisk S sammen med et *pour*-syntagma (den antipassive organisering):

Son amitié pour moi le poussait au sacrifice (Dard San Pedro 1.65)

Mon amour pour elle ressemblait à un feu de braise qui couve longtemps (Dard Pain 105)

Mon estime pour Conrad en resta diminuée (Yourcenar Coup 226)

*je sentais monter au contraire **ma pitié** pour elle (Dard Bourreau 120)*

*et que **sa tendresse** pour son frère avait continué à sourdre à travers **sa passion** pour moi (Yourcenar Coup 212)*

Man kan have et O sammen med forskellige typer A-syntagmer med præpositionen à ("objektiv genitiv"):

*Certes, leur condition de ménagère (...) m'a paru pendant longtemps comme allant de soi, **leur subordination** à l'homme comme naturelle (Wolinski Lettre 174)*

***son adjonction** à une structure intransitive (Boons et alii 1976a:75)*

***son élection** à cette Académie (Hadas-Lebel Hébreu 127)*

Og man kan have et S_i sammen med et A-syntagme ("subjektiv genitiv"):

***leur appartenance** à la langue parlée du temps (Hadas-Lebel Hébreu 71)*

Pour Sarah, le cauchemar continuait.

*Sa découverte par Léa parmi les cadavres de Bergen-Belsen et **son "évasion"** du camp (Deforges Tango 23)*

*Mais **sa confiance** en moi n'en demeurait pas moins entière (Yourcenar Coup 171)*

I forbindelse med visse udtryk kan klitiseringen foregå verbalt med dativpronomen:

*Ma mère assistait à mes efforts pour **lui** venir en **aide** (Gary Promesse 134)*

jf. *venir à son aide.*

Hele syntagmet kan pronominaliseres som artikel + personligt adjektiv:

*Jamais l'interrogatoire d'un suspect ne fut plus âpre que **le mien** (Dard Bourreau 154)*

Forskellige nominale VL med *de* kan udtrykkes klitisk uden for nominalsyntagmet med *en* ved verbet, typisk hvor det drejer sig om et O ("objektiv genitiv") eller et A med *de*:

Le Siracide (48,17) en garde encore le souvenir au -Ile siècle (Hadas-Lebel Hébreu 173)

Ou plutôt, cela avait confirmé l'explication que Bug lui en avait donnée (Gary Adieu 41)

il n'en découle pas nécessairement que ceux-ci en avaient été les inventeurs (Hadas-Lebel Hébreu 16; de l'alphabet)

Les grands arbres, Richard les connaissait et les aimait. Au bord des fleuves, il en dirigeait la coupe et voulait lui-même les voir s'abattre dans un sourd craquement (Gallo France 103)

Je n'en prendrai pour preuve finale que leur comportement à l'égard des femmes (Daninos Carnets 63)

D'ailleurs les gravures me confirmaient dans cette idée: le dessin en était fruste (Deforges Tango 206)

cela fait plus de cinq mois que le livre est sorti (...) sans qu'il en soit fait la moindre référence en Iran (Express 3.3.89, 8)

De nombreuses définitions en ont été données (Langaney Hommes 197)

men også ved *en* del substantiver, som ikke er klart deverbale, men som ikke desto mindre har klart verbale VL:

L'usage de she en est un exemple évident (Hadas-Lebel Hébreu 47)

Elle comprit dans un serrement de cœur heureux qu'il en était l'artisan (Deforges Tango 11)

L'idée lui en était venue quand une de ses brus avait acheté un toutou en juin (Fleischman Rendez-vous 53)

La rumeur en courait depuis longtemps (Lire décembre 1993, 52)

J'espère qu'un écho en est parvenu aux oreilles de quelques anciens spectateurs du théâtre Tchaïkovski (Signoret Nostalgie 338)

Le soin en avait appartenu naguère au G.Q.G. français (Bloch *Défaite* 53)

Et elle commence à engueuler les autres quand le besoin, ou l'envie, s'en fait sentir (Semaine automobile, janvier 1991)

Le prétexte en était mes recherches (Gallo France 265)

La faute en revenait surtout à François-Frédéric (Réouven *Tueur* 54)

L'image en est forte pourtant (Gallo Crime 267)

et la tradition en remontait, sans doute, aux jours lointains de Chantilly, de Joffre et de Gallieni (Bloch *Défaite* 133)

Il en glisse *le manuscrit* entre les pages de la partition de Siegfried (Giroud *Alma* 70)

Tilsvarende kan de nominale valensled udtrykkes med *dont* igen typisk ved O eller A_{de}:

Sa publication favorite était le Reader's Digest dont il me recommandait avec insistance la lecture (Gary *Vestiaire* 180)

Puis je lus le texte dont il n'avait pas été fait mention au procès de 1950 (Gallo France 224)

une foule d'expressions (...) dont je ne nie pas la nécessité en cas d'urgence (Daninos *Carnets* 119)

malgré toute la compréhension dont je puis faire montre (Daninos *Nouveaux* 63)

Men et *dont* kan også repræsentere et S, et "direkte" S_i eller et S i en VNP-konstruktion. I sådanne tilfælde kan det deverbale substantiv også være udvidet med et andet præpositionssyntagma:

Martine Vanco, dont il connaissait l'attachement à ses enfants (Gallo *Demeure* 226)

Vaillant, dont la connaissance du marxisme est réelle (Mayer, cit. Mortensen 1985:32)

I mange tilfælde kan man se, at *dont* repræsenterer argumenter fra to syntagmer i relativitysætningen:

l'enceinte de la Sorbonne, dont [le statut privilégié e] leur interdisait [l'accès e] (Réouven *Tueur* 83)

cet enfant de sept ans renversé sur le trottoir par une voiture dont [le conducteur e] avait

perdu [le contrôle e] (Gallo Demeure 222)

Mlle Mirbois, dont [les rentes e], constamment dévaluées, avaient réduit [le train de vie e] à un niveau inférieur à celui du S.M.I.C. (Réouven Tueur 18)

Ved andre præpositioner end *de* har man *lequel* med den relevante præposition:

ce sexe auquel l'univers proclame soudain un indéfectible attachement (Daninos Nouveaux 168)

1.5 Komplementer og modifikatorer

En både semantisk og syntaktisk særlig tæt sammenknytning af den nominale valenskerne og et af dens argumenter har man, hvor dette argument mister sin argumentstatus og bliver modifikator. Man kan her skelne to tilfælde: **inkorporering** og brug af **relationelt adjektiv** (jf. Herslund 1997).

Inkorporering

Ved inkorporeringen sker der det, at et VL, typisk et O, sammenføjes med det deverbale substantiv til en slags sammensat substantiv (jf. Herslund 1994b, 1995, 1997). Et eksempel på dette har man i:

en attendant leur tranquille passation de pouvoirs au gouvernement légitime d'Aristide (Express 11.5.95, 36)

Impossible, il n'a fait aucun retrait d'argent à sa banque ... (Dard Bourreau 123)

L'école française fait du bourrage de crâne (Express 3.3.89, 46)

la soif d'égalité de leurs descendants (Daninos Nouveaux 82)

I stedet for den regulære valenskonstruktion, *l'abus du pouvoir*, får man altså en konstruktion med *de* og nøgent substantiv, til hvilken man så kan føje et nyt *de*-syntagme:

l'abus de pouvoir du président

Inkorporeringskonstruktionen, Benveniste (19974)'s 'synapsie', adskiller sig fra den egentlige komposition (jf. kapitel I, 2.4 og 5.2) ved, at de to dele kan modificeres selvstændigt:

le gouvernement de coalition entre socialistes et sociaux-chrétiens qui a fait adopter par le Parlement un plan draconien d'austérité (Monde 29.11.93, 1)

un lanceur mexicain de couteaux (Événement, cit. Herslund 1994b:15)

Relationelle adjektiver

En anden type modifikatorkonstruktion har man, hvor et nominalt VL erstattes af et attributivt adjektiv, der så anvendes **relationelt**. Således kan et S i et komplekst nominalsyntaxme erstattes af en adjektivisk modifikator, så at man får følgende skala af muligheder:

Sætning:

Des nuages passent.

Nominalsyntaxme:

le passage des nuages

Inkorporering:

un passage de nuages

Relationelt adjektiv:

*un passage **nuageux***

I stedet for en konstruktion, der består af to komponenter, et prædikat og et argument:

le passage_{Præd} (des nuages_{Arg})

får man et komplekst prædikat, hvor prædikatet *passage* fungerer som argument for sin modifikator, *nuageux* (jf. kapitel I, 5.):

*le ((*passage_{Præd}*) *nuageux_{Præd}*)*

Relationelle adjektiver optræder med forskellige værdier, men med deverbale substantiver forekommer de for det meste som substitut for et *de*-syntaxme med subjektiv fortolkning (jf. Bartning 1986):

*les oublis **présidentiels** (Monde 19.4.94, 1)*

*Arafat face au défi **terroriste** (Express 14.3.96, forside)*

*même les copains faisaient appel à mon petit talent, histoire d'éviter les algarades **paternelles** (Dard Bourreau 91)*

*une espèce de petit coq (...) lisait la déclaration **présidentielle** par laquelle la France "prenait acte de la volonté de redressement des Etats-Unis" (Daninos Nouveaux 59)*

*tant ce vote conditionnait l'attitude **britannique** (Vie française 22.5.93, 3)*

Sådanne strukturer kan samtidig rumme præpositionelle VL:

*La revendication **nippone** d'un élargissement du club des membres permanents du Conseil de Sécurité pose un problème délicat, pour trois raisons (Libération 17.10.92)*

*contre-attaquer avec une fermeté inédite aux critiques **américaines** sur leur protectionnisme en publiant un rapport accablant sur les infractions **américaines** au GATT (ib.)*

*On craignait que les aides **françaises** au développement ne s'éparpillent sur tous les continents (Express, cit. Bartning 1986:34)*

Brugen af relationelt adjektiv for et *de*-syntagme med O-relationen ("objektiv genitiv") er mere begrænset (jf. Bartning 1976, 1986:9 f.):

*... il faut donc qu'une puissance européenne, la France, prenne la défense **allemande** en charge (NO, cit. Bartning 1986:10)*

*une voie prometteuse vers la miniaturisation **électronique** (I & T, cit. Larsen Udk.)*

Relationelle adjektiver kan dog repræsentere for eksempel et A:

*le racisme se développe très souvent sur des critères d'appartenance **ethnique** ou **religieuse** (Langaney Hommes 200)*

Relationelle adjektiver kan sidestilles med præpositionskomplementer, som de jo også funktionelt svarer til:

*conquêtes **territoriales**, développement **des Arts et des Lettres**, etc. (Daninos Carnets 25)*

*aide financière très généreuse, en contrepartie du choix, **par chacun**, de la démocratie politique et de l'économie de marché, et de leur engagement **collectif** de créer une communauté économique d'Europe centrale (Monde 30.12.89)*

*Double mensonge, d'abord **sur les origines**, puis **chronologique** (Express 29.2.96, 48)*

*... grâce aux découvertes d'Ougarit. De nombreuses ressemblances ont en effet été relevées entre la poésie **biblique** et celle **d'Ougarit** (Hadas-Lebel Hébreu 31)*

eller med inkorporeringskonstruktioner:

*les grosses opérations (K747 pour piraterie **aérienne**) comme les interventions mineures (jet **de pavés**)* (Daninos Nouveaux 85)

Men deres status af modifikatorer viser sig ved, at de i modsætning til de præpositionelle komplementer ikke kan fungere som antecedenter for anaforske udtryk:

*Enfin les Palestiniens et les Arabes en général doivent bien entendu reconnaître l'existence **d'Israël** (***israélienne**) et **lui** offrir un avenir sûr en échange de leurs territoires recouverts* (NO, cit. Bartning 1986:33)

Relationelle adjektiver indgår således i strukturer, der har det tilfælles med komposita, at de i et kondenseret udtryk kan dække mange forskellige relationer. Relationens art kan dog eventuelt ekspliciteres, for eksempel ved et præfiks som *anti-*:

*La participation à la défense **antibolchevique** en Courlande ne signifiait pas seulement danger de mort* (Yourcenar Coup 174; 'la défense contre les Bolcheviks')

1.6 Verbal udvidelse af nominalsyntaxmet

For at få komplementerne placeret og fordelt i det komplekse nominalsyntaxmet indføres ofte et verbalt element i form af et participe passé eller présent som attributivled til den leksikalske kerne. Dette participium vil oftest være støtteverbet i en VNP-konstruktion, altså typen *l'annonce **faite** à Marie* (jf. Stage 1986, Baron 1992, Eriksson 1993:198 ff., Stage 1994, Herslund 1997, Larsen 1997):

*la décision **prise** par le général Jaruzelski d'ouvrir enfin le dialogue avec l'opposition n'a pas été sans perturber les cadres de l'appareil* (Express 24.2.88, 6)

*les suppliques de la population **destinées** aux autorités* (Hadas-Lebel Hébreu 43)

*Il s'agissait de tenir sa promesse, la fameuse promesse **faite** au bord de la rivière* (Lacretelle, cit. Eriksson 1993:199)

*Vous n'avez même pas remarqué les changements **apportés** dans cette pièce* (Green, ib.)

*C'était le résumé de l'enquête **menée** à Marseille sur le compte de Cormière* (Hougron, ib.)

*les conditions **fixées** au présent contrat* (cit. Baron 1992:35)

*La description **faite** précédemment des outils et des réseaux montre ...* (Société française, cit. Stage 1994:124)

Herved afløses den nominale valens af en verbal valens inden for syntagmet, en verbal valens, som egentlig ikke bidrager med noget, der ikke allerede ligger i det deverbale substantiv, hvilket svarer til den "fonction d'enchaînement", som identificeres af Larsen (1997). Dette forekommer typisk, når syntagmet rummer flere præpositionskomplementer, for eksempel forskellige typer A eller lokative eller andre FT, som i flere af eksemplerne ovenfor, især ved en A_{dat} (jf. Stage 1986:226):

*Ce sont les prestations familiales **attribuées** à toute femme en état de grossesse résidant en France.*

Udvidelsen med et participium forekommer også ved ikke-deverbale substantiver, som jo netop kan have brug for at støtte sig til et verbalt element, typisk for at angive position eller herkomst (jf. Eriksson 1993:198 ff.):

*Celestino regarde l'ampoule électrique **pendue** au plafond* (Montherlant, cit. Eriksson 1993:198)

*Des lueurs **venues** de maisons lointaines pénétraient par la fenêtre* (Duhamel, ib. 200)

En mere radikal verbal udvidelse af den leksikalske kerne er naturligvis anvendelsen af relativsætning med finit verbal. Denne type udvidelse vil dog ikke blive behandlet her.

1.7 Deverbale substantiver med kompletivsætning

Når et *de*-argument ved et deverbalt substantiv realiseres som en kompletivsætning, kan præpositionen udelades, lige som det var tilfældet ved adjektiver (se III, 8.3.3):

*Cette apparente naïveté ne faisait qu'exprimer la **certitude que** le message divin (...) n'avait jamais subi d'altération* (Hadas-Lebel *Hébreu* 82)

Dette er ikke blot tilfældet ved substantiver, som er afledt fra adjektiver, men også ved andre:

*L'**idée qu'**elle prenait contre moi sa défense m'atteignit au point le plus sensible de ma mauvaise conscience* (Yourcenar *Coup* 213)

1.8 Pronominalisering

Lige som det er tilfældet ved adjektiverne kan den substantiviske valenskerne pronominaliseres med invariabelt *le* uafhængigt af eventuelle VL:

*C'est assez d'être le prisonnier d'un instinct, sans l'être aussi **d'une** passion* (Yourcenar *Alexis* 70)

idet dette invariable *le*, som beskrevet under adjektiverne (jf. III, 8.5.4) netop kun repræsenterer

det prædikativiske element.

1.9 Nominal og verbal konstruktion

I nogle tilfælde kan man se en vis interaktion mellem nominal og verbal konstruktion, som minder en del om de applikative konstruktioner (jf. III, 7.1), idet et underordnet led i et nominalsyntaxme overtager O-relationen i sætningen, mens det "oprindelige" O, nominalsyntaxmet, bliver degraderet til *de*-modifikator:

*Elle a changé la place **des meubles**.*

*Elle a changé **les meubles** de place.*

eller til et A (jf. Eggermont 1992:38):

*Je désapprouve **sa décision**.*

*Je le désapprouve **dans sa décision**.*

*Je blâme **ta décision**.*

*Je te blâme **de ta décision**.*

I andre tilfælde foreligger der mere idiosynkratiske relationer mellem de to strukturer:

*On a interdit **son séjour**.*

*Il a été interdit **de séjour**.*

2. Nominal Valens

De hidtil diskuterede komplekse nominalsyntaxmernes valens er sekundær i den forstand, at den stammer fra de verber eller adjektiver, syntaxmernes leksikalske kerner er afledt fra, eller fra en VNP-konstruktion. Men en egentlig nominal valens har man faktisk også ved visse substantiver, såkaldte **relationelle substantiver**. Det drejer sig især om tre typer (jf. Herslund 1996):

1. kvantitative og partitive udtryk
2. udtryk for "organiske dele", specielt legemsdele
3. slægtskabsbetegnelser

Substantiver som *trace*, *vestige*, synes at stå på overgangen mellem deverbale og relationelle substantiver, men deres slægtskab med for eksempel *empreinte*, som er deverbalt, taler for at inkludere dem i de deverbale substantiver.

Der er altså tale om termer, som leksikalsk implicerer andre termer for at blive komplette, hvilket svarer til vores definition af valens (jf. III, 1.2). Den rent leksikalske sammenhæng mellem disse termer og deres udvidelser er så stærk, at valensudvidelserne i en række karakteristiske tilfælde ofte realiseres uden for selve syntaxmet uden nogen eksplicit morfologisk eller syntaktisk

sammenhæng (se 2.2 nedenfor).

2.1 Relationelle substantiver

Relationelle substantiver er ukomplette og bivalente, i den forstand, at de i deres leksikalske betydning har en argumentplads, som skal udfyldes for, at der kan opstå et komplet udtryk: En 'del' er en del af noget, en 'helhed', et 'skaft' er skaft på noget, en 'helhed', og en 'søster' er søster til nogen, med hvem der dannes en familie-'helhed'. Sådanne substantiver kan altså opfattes som toplads-prædikater, jf. Strawson (1974:16): "... those concepts which are such that, in order to specify fully a particular case of the concept's application, more than one particular specification is required. The latter we call relational concepts". Eller Benveniste (1974:150), som diskuterer komposita: "Une formation de composés dont le second terme est "chef" ou "fils" ou "roi" se caractérise en logique comme une fonction à deux variables: "être fils" n'est pas un prédicat autonome, il exige un autre argument pour se compléter; ainsi "fils, chef, roi" valent nécessairement "fils-de, chef-de, roi-de"". Og Benveniste inkluderer også kvantitative og partitive udtryk blandt disse relationelle substantiver: "Des fonctions comme "charretée de (foin), poignée de (grain)" ont la même structure logique que "fils de (roi), chef de (famille)", et le rapport contenant – contenu est assimilable à celui de membre – totalité, que ce soit celui de *head* à *arrow* dans *arrow-head*, litt. "tête de flèche", ou celui de skr. *pati-* "maître (de)" à *dam-* "maison, famille" dans *dam-pati-* "maître de maison"" (1974:151). Semantisk kan man altså opfatte sådanne substantiver som bivalente, idet deres fundamentale argument er selve det individ, de denoterer, og deres afhængige argument er den helhed, de er del af. Vi får altså for de tre typer, 1. *kilo*, *poignée*, 2. *manche*, *nez*, 3. *sœur*, *père*, følgende repræsentationer:

1.	POIGNÉE (x,
_____ y)
<i>une poignée</i>
<i>de grains</i>
2.	MANCHE (x,
_____ y)
<i>le manche</i>
<i>du marteau</i>
3.	SŒUR (x,
_____ y)
<i>la sœur</i>
<i>de Jean</i> |

Partitive og kvantitative udtryk

Dette er typisk substantiver, som denoterer arbitrære dele af noget, så som *part*, *partie*, *moitié*, *tiers*, *fraction*, *pourcentage*, *moyenne*, *majorité*, etc., eller arbitrære kvanta, så som *litre*, *kilo*, *poignée*, *bouchée*, *cuillerée*, etc. For øvrigt er grænsen mellem de to typer langt fra klar: Det er således ikke evident, om *une part de gâteau* denoterer en del af noget eller en given mængde; men det er vel også begge dele.

Syntaktisk udmærker disse udtryk, som altså denoterer arbitrære kvanta, sig ved, at de oftest optræder ubestemt og forbindes med et ubestemt syntagma som deres afhængige argument, og indgår derfor i en inkorporeringskonstruktion med *de* (jf. 1.5 ovenfor):

une part de gâteau
un litre d'eau
une majorité de femmes
une cuillerée de sirop

Men de kan også indgå i et helt regulært nominalsyntagma:

un litre du vin de Touraine
la majorité des femmes
une poignée du riz basmathi

Substantiver, som ellers betegner selvstændigt forekommende entiteter, kan indrangeres i denne klasse og således komme til at betegne små eller store kvanta:

une goutte de vin
une larme de crème
un tas de livres
un océan de problèmes

Organiske dele

I modsætning til de arbitrære partitive og kvantitative udtryk, som typisk kun eksisterer i kraft af deres komplement, dvs. et 'kilo' eksisterer kun i kraft af, at der er et kilo af 'noget', denoterer de organiske dele entiteter, som meget vel kan eksistere uafhængigt: Selv om et skaft eller et tag *qua* 'skaft' og 'tag' er organiske dele af en 'helhed', så kan man bruge mange forskellige ting til skaft og til tag; et skaft kan således være en gren, man bruger til skaft, et tag kan være en masonitplade, og så fremdeles. Men det afgørende er, at disse entiteter først **bliver** henholdsvis 'skaft' og 'tag', når de **bruges** som skaft og tag. Det mest karakteristiske tilfælde er dog de betegnelser for dele, som godt nok kan forekomme løsrevet, men hvis primære eksistens er som organiske dele af noget, termer som *côté*, *goulot*, *bord*, *bout*, *fond*, *frange*, og selvfølgelig legemsdele: *membre*, *tête*, *cou*, *épaule*, *côte*, *nez*, *bras*, *jambe*, *genou*, *main*, *doigt*, *dos*, etc. De danner nominalsyntagmer med deres VL ('helheden') indført af præpositionen *de*:

le goulot de la bouteille
le toit de la maison
le fond de la pièce
le genou de Claire

Det er specielt sådanne termer, der optræder i de forskellige syntaktiske konstruktioner, hvor

syntagmets to dele forekommer løsrevet fra hinanden (jf. 2.2 nedenfor):

le cou de Jean
le goulot de la bouteille

Elle a pris Jean par le cou.
Elle a pris la bouteille par le goulot.

Elle lui a cassé le cou.
Elle en a cassé le goulot.

Slægtskabsbetegnelser

Disse termer har det tilfælles med de organiske dele, at de denoterer roller eller funktioner, som indehaves af individer, der har en selvstændig eksistens som mænd, kvinder, piger og drenge uafhængigt af disse roller. De optræder i nominalsyntagmer med *de*:

la sœur de Jean
l'oncle de Julie
les parents de Jérôme

Men *qua* slægtninge indgår disse individer i en social helhed, og slægtskabstermer kan lige som de andre to klasser kun meget dårligt bruges absolut i et nominalsyntagme, dvs. uden deres VL:

**Il a acheté une partie.*
**Elle a épousé un membre.*
**J'ai rencontré un frère.*

I prædikativ brug kan flere af dem derimod godt optræde absolut:

Elle rêve d'être mère.
Il est devenu père pour la troisième fois à 60 ans.
Tu es un frère!

lige som de kan tildeles en absolut, ikke-relationel betydning:

Il a écrasé une grand-mère.
Elle a épousé un grand-père.

Grammatikalisering

Semantisk relationelle termer er så at sige prædestinerede til også at blive syntaktisk relationelle, dvs. til på egen hånd at kunne etablere syntaktiske relationer lige som for eksempel præpositioner. Det er da også karakteristisk, at termer fra de to første grupper, de arbitrært og de organisk

partitive udtryk, optræder i en lang række præpositionelle udtryk, selv om de ikke har fuldført udviklingen og er blevet regulære præpositioner³³ (jf. Fillmore 1968:81, Hopper & Traugott 1993:107). Man kan således forestille sig følgende udvikling:

absolut substantiv > relationelt substantiv > præpositionelt udtryk > præposition

Man har således først substantivet i rent nominal syntaks, for eksempel med dets VL udtrykt klitisk (jf. 1.4 ovenfor):

le corps du roi Ferrante est étendu, sans personne auprès de lui, que le page andalou agenouillé à son côté (Montherlant *Reine* 189)

un vague regret de ma part, et de la sienne une haine naissante (Yourcenar *Coup* 188)

Derefter som præpositionelt udtryk typisk uden eget determinativ:

... agenouillé à côté du roi.

... regret de la part de l'auteur.

Således har man en lang række udtryk, som kan opfattes som grammatikaliserede udgaver af relationelle substantiver:

en face de, face à, à la tête de, en tête de, à côté de, au pied de, au sommet de, au/en bord de, au bout de, au fond de, de la part de ...

Eksempler på sådanne strukturer er:

Elle gisait en bordure de la route, sur le talus (Dard *Bourreau* 14)

Au fond du réfectoire, une grande niche fermée par un volet (Dard *Bourreau* 16)

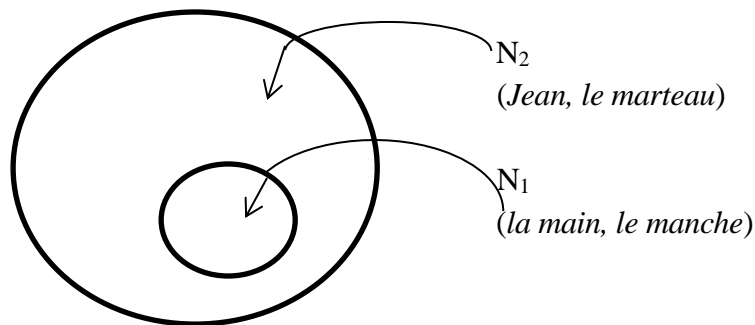
Au bout d'un moment, elle dormait (Dard *Bourreau* 28)

2.2 Relationelle substantivers syntaks

Den specielle syntaktiske opførsel, man kan iagttagelse hos relationelle substantiver hænger nøje sammen med deres semantiske status som bivalente substantiver ("to-plads prædikater"). I den semantiske analyse af disse partitive udtryk er det nemlig sådan, at det relationelle substantiv, N₁,

³³ Dette er sket i oldfransk for ordet *lez* 'side', som optræder i præposition *delez* 'ved siden af', og i en lang række stednavne. Også præpositionen *chez* er udviklet af et relationelt substantiv, *casa* 'hytte, hus'. Man ser her den samme udvikling som i dansk, hvor *hos* er en ubetonet udgave af *hus*.

betegner en del af det afhængige substantiv, N_2 , dvs. det relationelle substantivs denotation er inkluderet i det afhængige substantivs:

Denne leksikalske sammenhæng mellem to termer medfører på den ene side en vidtgående frihed for de to termer, som kan optræde syntaktisk helt uafhængigt af hinanden, på den anden side en vis begrænsning, for så vidt der er visse restriktioner på N_1 's forekomst: Uden yderligere kvalifikation er den simpelthen ikke informativ, eftersom den allerede er indeholdt i N_2 's denotation.

Associative anaforer og bestemt artikel

Denne leksikalske sammenhæng gør, at man kan introducere et N_1 , 'delen', med den bestemte artikel, når blot N_2 er introduceret. Dennes denotation rummer jo N_1 's. Og man får således de såkaldte associative anaforer, som illustreres af følgende:

*Un soir à Leipzig, une jolie jeune femme m'a raccompagné dans **une Trabi** (...) Elle caressa tendrement **le tableau de bord** quand la voiture démarra (Lire 199.74, 1992)*

***L'escalier de bois** annoncé gémissait sous mon poids. **La rampe de fer** était branlante et n'aurait pas résisté à l'embarquée d'un ivrogne... **Les marches** étroites accédaient à un balcon vermoulu sur lequel s'ouvraient plusieurs portes (Dard Pain 61)*

Som man kan se, legitimeres den bestemte artikel udelukkende af det allerede indførte N_2 's denotation: Der er ikke nogen strukturel forbindelse mellem de to termer. Det samme fænomen genfindes inden for samme sætning, hvor ligeledes en del kan indføres med bestemt artikel uden anden legitimering end den allerede indførte helhed:

*Julie a levé **la main**.*

*Elle a cligné de **l'œil**.*

*Jean est entré un livre à **la main**.*

*Le guerrier a levé **l'épée**.*

Som det fremgår af det sidste eksempel kan substantiver, som ikke i sig selv er relationelle, let opfattes relationelt, altså som del af en helhed. I andre kontekster må en bestemt artikel ved sådanne substantiver legitimeres på anden vis, for eksempel som en almindelig anafor:

L'archéologue a soulevé l'épée en prenant toutes les précautions du monde.

lige som relationelle substantiver i lignende kontekster kan bruges absolut med anaforisk bestemt artikel:

Le médecin-légiste a soulevé la tête en prenant toutes les précautions du monde.

Tvungen modifikation

Den leksikalske sammenhæng mellem helhed og del legitimerer altså uden videre en bestemt artikel ved N₁, delen:

*La fille a cligné **des yeux**.*

Men den bestemte artikel er i mange tilfælde ikke nok, når delen, som jo allerede er indeholdt i helheden, og som ikke i sig selv er bemærkelsesværdig, optræder som beskrivende attributivled. Delen bliver først bemærkelsesværdig og dermed beskrivende ved at blive kvalificeret med et distinktivt attributivled (jf. Gettrup 1988). Et syntagma som følgende er derfor ikke acceptabelt:

la fille aux yeux

medmindre det drejer sig om en pige, der for eksempel maler sine øjne på en opsigtsvækkende måde, eller der beskrives et univers, hvor det er usædvanligt for menneskelige væsener at have øjne. I verden, som vi kender den, skal et sådant syntagma udvides:

*la fille aux yeux noirs*³⁴

Dette gælder generelt for organisk partitive udtryk:

**le marteau au manche
le marteau au manche rouge*

**la chemise aux manches
la chemise aux manches courtes*

og følgende eksempler:

*A la clinique, la toile de Jouy n'était-elle pas imprimée de fleurs grosses **aux tiges pulpeuses**?* (Cardinal, cit. Gettrup 1988:56)

*une belle table de chêne **aux pieds torsadés*** (Troyat, ib. 55)

³⁴ Jf. studiet over sådanne udtryk i serbokroatisk: *devojka cernih očiju* 'pigen med de sorte øjne' hos Ivić (1972:136).

Men også andre entiteter kan præsenteres som organiske dele og dermed indgå i denne konstruktion:

Un grand jeune homme maigre au complet correct, encore que fripé (Simenon, cit. Gettrup 1988:53)

Une société aux rites immuables, aux arbres généalogiques clairs et précis (Hébert, ib.)

Alternativ underordning: prædikative og attributive strukturer

Den leksikalske sammenhæng viser sig også ved, at prædikativer og attributivled kan knyttes til enten delen, N₁, som de "logisk" hører til, eller simpelthen prædiceres som helheden, N₂. Det drejer sig først og fremmest om objektsprædikativer ved verbet *avoir*, som således kommer til at alternere med subjektsprædikativer med *être*, som Freis berømte eksempel, *Sylvie est jolie des yeux* (Frei 1939):

Elle a les doigts fins.

Elle est fine des doigts.

Elle a les jambes courtes.

Elle est courte de jambes.

Udgangspunktet er det ovenfor behandlede fænomen, at betegnelser for dele kan indføres med bestemt artikel, når helheden er kendt. Derfor kan man have prædikative konstruktioner med betegnelser for organiske dele som:

Il a les yeux bleus.

Il a les mains qui tremblent.

Og nogle af sådanne konstruktioner tillader altså den alternative konstruktion med helheden som S. Igen finder man det samme fænomen ved andre organisk partitive termer end legemsdele (jf. Hanon 1988:164 ff., Riegel 1991:141):

Ce crayon a la mine dure/grasse.

Ce verre a le pied/le bord/le fût/le bec droit.

Concorde a le nez pointu.

Cette pièce est haute de plafond.

Ce chapeau est haut de forme.

Concorde est pointu du nez.

eller andre størrelser, der ses som organiske dele og udvidelser af helheden (jf. Hanon 1989:134):

*Les journalistes n'avaient pas la plume tendre.
Sa mère avait le balai vengeur.*

I det hele taget indgår betegnelserne for legemsdele i den langt større gruppe af betegnelser for organiske dele, og der er ingen grund til, som det ofte ses i litteraturen, at begrænse de i dette kapitel behandlede syntaktiske fænomener til legemsdele. Disse og hele fænomenet 'umistelig besiddelse' udgør en naturlig del af det partitive område (jf. Herslund 1996).

Syntagmestruktur

Det afhængige led i syntagmer med relationelle leksikalske kerner, kan realiseres uden for syntagmet som klitisk *en* eller *dont*:

... les couvertures (...) mon collègue américain en proposa aussitôt un stock (Daninos Nouveaux 88)

et le col en était strictement boutonné (Gallo France 38)

Seule, la surface en apparaît unie et dure (Guimard Choses 89)

il en manque la première moitié (Réouven Tueur 130)

une expression de colère qui déformait sa bouche, en marquait les coins (Gallo France 93)

Les signes originels auraient donc été des objets plus ou moins sommairement représentés par le dessin, et ils en auraient gardé le nom (Hadas-Lebel Hébreu 23)

la Tosefta, "supplément" dont le rapport avec la Mishna est mal élucidé: elle en suit le plan et en répète des passages (Hadas-Lebel Hébreu 54)

Herved adskiller disse syntagmer sig ikke fra andre komplekse nominalsyntagmer. Men et karakteristisk træk ved syntagmer, der rummer substantiver med partitiv betydning, "arbitrær" eller "organisk" del, er, at de tillader klitisering af dybt indlejrede syntagmer. Hvor dannelsen af klitisk *en* (og *dont*) i komplekse nominalsyntagmer normalt er begrænset til første niveau, idet betingelsen for klitisering synes at være, at det klitiske pronomen skal afhænge af et selvstændigt sætningsled (jf. III, 8.5.1), er der ikke en sådan begrænsning på partitive strukturer:

Il a lu la moitié du premier chapitre du livre.

Il en a lu la moitié du premier chapitre e.

Men ikke blot kan det dybest indlejrede led således klitiseres; et klitisk *en* vil altid repræsentere det

dybeste led. Man kan altså ikke klitisere for eksempel et mellemniveau:

**Il en a lu la moitié e du livre.*

hvor *en* repræsenterer *du premier chapitre*. Klitiseringen skal gå "til bunds". Denne "gennemsigtighed" hænger sammen med partitive strukturers transitive natur (i den logiske forstand): Hvis A er en del af B, og B er en del af C, så er A en del af C. Det led der således rykkes frem, kommer til at fungere som den ramme, hvori de andre elementer placeres. Og derfor ikke blot kan, men skal, det dybest indlejrede syntagma i en sådan serie, altså C, som netop er den "yderste" ramme, den der rummer det hele, være kilde for klitisk *en* eller *dont*:

... le Siracide (ou Ecclésiastique), traduit en grec vers -132 et dont d'importants fragments du texte hébreu e primitif furent découverts d'abord en 1896 ... (Hadas-Lebel Hébreu 41)

A' est partiellement identique à B' dont il occupe une partie de la position spatio-temporelle e (Riegel 1984:6)

Ce vieil homme, dont je n'avais dévoilé qu'une partie du destin e (Gallo France 210)

un adversaire dont elle ne partageait aucune des idées e (Gallo France 256)

mais ça gênait Gabin dont l'une des filles e s'appelle Florence (Signoret Nostalgie 363)

l'avenue Sully dont la plupart des maisons e étaient à peu près aussi imposantes que la sienne (Simenon, cit. Mortensen 1985:37)

Det samme forhold finder man ved legemsdele, selv om Kayne (1977:113 f., note 56) undrer sig over det. Men det viser blot disse termers fundamentalt partitive natur (jf. Herslund 1983b:109 ff.): Legemsdele er selvfølgelig 'dele' af 'helheder', ikke selvstændigt forekommende entiteter. Derfor finder man også her sådanne strukturer med klitisk dativpronomen, med *en* eller *dont*:

On en peindra le bout du pied gauche e (Kayne 1977:114)

l'un de ces philosophes allemands, dont la noblesse du visage e m'a toujours frappé (Gallo France 342)

Je m'étais écorché les jointures des phalanges e (Japrisot, cit. Herslund 1988a:255)

Cette chose qui lui coulait à la commissure des lèvres e (Aragon, ib.)

une sorte de grand bédouin dont la couleur des membres nus e se confondait avec celle

des haillons (Maupassant, cit. Mortensen 1985:33)

Og man finder det endda i ikke klart partitive tilfælde som følgende:

Ravel dont on fête cette année le cinquantenaire de la mort e.

la probité intellectuelle de Péan, dont la qualité des investigations e le laissait parfois "bluffé" (Express 8.9.94, 45)

hvor *cinquantenaire* opfattes kvantitativt som en del af *la mort*, og *qualité* som egenskab, altså en abstrakt del af *investigations*.

Faktorering

Den leksikalske sammenhæng mellem helhed og del medfører som sagt en del frihed således, at de to komponenter af det grundlæggende syntagma, N_1 de N_2 , kan optræde som to selvstændige primære sætningsled. Dette er beskrevet som en "sprængning" af syntagmet i Herslund (1983b, 1988a, "syntagma éclaté"), som "faktorering" i Levin (1993). Denne sidste metafor er egentlig bedre, idet man ved faktorering forstår den eksplicite opregning af en enheds komponenter, og vi vil derfor omtale fænomenet som faktorering. Det består i en alternation mellem nominal og verbal konstruktion af N_2 , som fra at være syntagmeled bliver primært sætningsled:

... N_1 de N_2 ... - ... N_2 ... V ... N_1 ...

Elle a pris la main de x. Elle lui a pris la main.

Elle a pris sa main. Elle l'a pris par la main.

Man finder i fransk tre typer faktorering alt efter, hvilken GR N_2 kommer til at indtage:

1. N_2 som S:

Il lève les mains.

Il se lave les mains.

2. N_2 som O:

Julie le tape sur les mains.

Julie le regarde dans les yeux.

3. N_2 som A_{dat}:

Julie lui serre les mains.

La moutarde lui monte au nez.

La tête lui tourne.

Som det fremgår af eksemplerne, foregår denne faktorering både i transitiv og i intransitiv

konstruktion. Men det der måske er mere interessant er, at faktoreringen, dvs. tilskrivning af GR til de to "nye" selvstændige sætningsled, henholdsvis N₂ og N₁, følger et naturligt topikaliseringshierarki, som det der opstilles for eksempel af Givón (1995:92), dvs. et hierarki, som afspejler de enkelte GRs grad af default-valg som topik. Dette hierarki kan til vores formål fremstilles sådan:

S > A_{dat} > O > A_{loc} (Oblik)

Og faktoreringen virker nu på den måde, at N₂, helheden (H), i alle strukturer, bortset fra en enkelt intransitiv (*La tête lui tourne*), kommer før N₁, delen (D), i dette hierarki, hvilket stemmer overens med den intuitive opfattelse, at helheden er mere topisk end delen (se nedenfor). Konstruktionerne fordeler sig nemlig således:

S	A_{dat}	O	Oblik	V
<i>Elle_H</i>		<i>le bras_D</i>		<i>lève</i>
<i>La tête_D</i>	<i>lui_H</i>			<i>tourne</i>
<i>La moutarde</i>	<i>lui_H</i>		<i>au nez_D</i>	<i>monte</i>
<i>Elle</i>	<i>lui_H</i>	<i>la main_D</i>		<i>prend</i>
<i>Elle</i>		<i>le_H</i>	<i>par la main_D</i>	<i>prend</i>

Kun hvor der foreligger en uafhængigt transitiv konstruktion, dvs. hvor verbet har et O, som ikke har noget med del-helhed konstruktionen at gøre, får man N₂ som A_{dat} og N₁ som oblik:

je lui ai mis ça sur le dos (Gary Racines 75)

Léonie jeta un regard furieux sur son maître et lui grommela dans le nez: - *En Italie ...*
(Aymé Vaurien 69)

Il me mit la main sur l'épaule (Gary Promesse 204)

Eller hvor der er tale om intransitive verber eller adjektiver:

L'idée de me jeter sous un train (...) me passa par la tête (Gary Promesse 21)

Tout cela lui tombait un peu de la barbe (Aragon Semaine 1.121)

... il nous tombe une sacrée affaire sur les bras (Bachelierie Ile 14)

du premier mode de transport qui leur était tombé sous la main (Gary Promesse 255)

Des larmes me montent aux yeux (ib. 281)

*Il picotait légèrement, ce qui **m'**était agréable **au palais*** (Dard *San Pedro* 2.42)

I disse strukturer har man altså både en A_{dat} – da verberne enten er intransitive eller O-relationen er optaget, er der ikke nogen tilgængelig O-relation – og en A_{loc} . Den analyse, man kan forestille sig er da, at kombinationen af nominal og verbal valens skaber en slags dobbelt udfyldning (jf. III, 6.1.4) af verbets A-relation således, at A_{dat} , den nominale valens, er underordnet syntagmet med A_{loc} -relation, men realiseres klitisk ved verbet som en afledt valens udløst af faktoreringen af det komplekse syntagme. Det er også bemærkelsesværdigt, at A_{dat} ikke kan realiseres som et selvstændigt \hat{a} -syntagme, kun som klitisk pronomen, eller som *de*-komplement i et nominalsyntagme:

**Les larmes montent aux yeux à Julie.*
*Les larmes **lui** montent aux yeux.*
*Les larmes montent aux yeux **de Julie**.*

Ellers følges skemaet ovenfor. Sådanne faktorerede strukturer forekommer typisk med legemsdele som D:

H – A_{dat} , D – O:

*des casques d'acier pour **nous** protéger **le chef*** (Gary *Promesse* 356)

*il se mit à **me** lécher **la figure*** (ib. 55)

*Mais ne **me** mouille pas **la joue**, je n'aime pas ça* (ib. 86)

*l'odeur pénétrante qui montait du fleuve **leur** emplissait **les narines*** (Green, cit. Eriksson 1993:238)

*le vent frais qui venait des collines **lui** frôlait **la nuque et les joues*** (Green, cit. Eriksson 1993:238)

*loin de **me** couper **l'oreille*** (Gary *Promesse* 337)

*Je l'ai obligée de la relever en **lui** soulevant **le menton*** (Dard *Pain* 199)

*un énorme fer en T (...) qui **leur** déchirait **l'épaule*** (Vercors *Silence* 101)

*"Avance encore ... Tu **lui** prendras **un bras** et moi **l'autre** ...* (Simenon *Ecluse* 12)

*(...) l'Aphrodite de marbre dont on disait que le sculpteur **lui** avait dessiné **les seins d'une maîtresse du Régent*** (Remy, cit. Eriksson 1993:255)

H – O, D – A_{loc}:

*il l'avait prise **par le bras** pour mieux lui faire entendre ce qu'il disait (Deforges Tango 97)*

*Léa se retourna et **le regarda dans les yeux** (Deforges Tango 146)*

*Puis je fixai gravement **le garçon dans les yeux** (Gary Promesse 198)*

Men de forekommer også med "uspecificerede" dele:

*Et voilà la jalousie qui **me mord là où ça fait si mal** (Cavanna Yeux 306)*

eller med psykiske eller mentale "dele":

*Je **lui** suis resté sur **la conscience** (Ajar Pseudo 524)*

*Ma mère perdait beaucoup de temps à **lui remonter le moral** (Gary, cit. Herslund 1988a:251)*

*L'idée qu'elle fût elle-même une femme ne **lui venait pas à l'esprit** (Gary Promesse 191)*

eller andre udvidelser af personen som klæder eller udrustning:

*Juliette **m'a saisi par le revers de mon veston** (Dard Cahier 175)*

*La moitié de l'humanité **lui lèche les bottes** (Gary, cit. Herslund 1988a:250)*

*Elle me reconnaissait. Elle est venue **me flairer les souliers** (Courchay, ib.)*

Eller endnu mere abstrakte dele af personen:

*son accent russe (...) **lui rendait la carrière très difficile** (Gary Promesse 76)*

Endelig er konstruktionerne ikke reserveret animerede størrelser, selv om det ofte hævdes:

*Puis il changea d'avis, revint vers la carriole et **lui assena un coup de pied dans les roues** (Duras, cit. Herslund 1988a:250)*

*Notre voiture eut à souffrir (...) tantôt on **lui crevait deux pneus** (Express, ib.)*

*J'ai pris **la bouteille par le goulot**.*

*J'ai attrapé **la cruche par l'anse**.*

Ved nogle verber har man således to muligheder for faktorering:

*Il **lui** prend la main.*

*Il **la** prend par la main.*

*Il **lui** baise la bouche.*

*Il **la** baise sur la bouche.*

*Il **lui** embrasse l'épaule.*

*Il **l'**embrasse sur l'épaule.*

*Il **lui** saisit la main.*

*Il **la** saisit par la main.*

*Il **lui** serre le bras.*

*Il **la** serre au bras.*

*Il **lui** frappe le dos.*

*Il **la** frappe dans le dos.*

hvor man kan se to grader af integration: I konstruktionen med A_{dat} – O har man den simple faktorering i overensstemmelse med topikaliseringshierarkiet, mens man i O – A_{loc}-konstruktionen har tættere integration i verbalsituationen af helheden, idet denne som i den applikative konstruktion (jf. III, 7.1) forfremmes til O-relationen.

Faktoreringen kan endelig gå et skridt videre, således at det ekstreme tilfælde bliver, at N₂, helheden, når det er S, bliver indbygget i verbet, som så forekommer i medial form. Dette er for eksempel tilfældet i græsk (jf. Bally 1926:70):

Nizō trapézan.

'Jeg vasker-Aktiv (et) bord'

Nizomai (tas) kheīras.

'Jeg vasker-Medium hænder(ne)'

Nizomai.

'Jeg vasker-Medium (mig)'

Det tilsvarende fænomen på fransk forekommer med en simpel transitiv eller en reflektiv konstruktion:

*Julie lève **les bras**.*

Julie se lave les bras.

Hvor den transitive konstruktion er et tilfælde af det ovenfor studerede fænomen, nemlig bestemt artikel ved delen som en slags associativ anafor, er den refleksive konstruktion en variant af faktoreringen med helheden som A_{dat}. Forskellen mellem de to konstruktioner synes klar nok: Når den beskrevne aktivitet er noget, som delen så at sige udfører af sig selv, når delen er "auto-V-able", som det udtrykkes af Junker & Martineau (1987), bruges der ikke reflektiv konstruktion. Det gør der derimod, når delen ikke har denne egenskab: Arme og lignende kan løfte sig af sig selv, men hænder kan ikke vaskes, tænder kan ikke børstes, uden en eller anden ekstern påvirkning. Dette svarer til Ballys analyse: "Dans "baisser les yeux", "froncer les sourcils", "hausser les épaules" etc., l'absence du datif réfléchi symbolise des actes plus instinctifs que les types "se casser la jambe", "se frotter les mains", etc." (1926:72). Eksempler på den refleksive konstruktion:

je me disloquai l'épaule (Gary Promesse 88)

il y avait moyen de se remplir le ventre (ib. 197)

Il a répété en s'essuyant la paume des mains avec son mouchoir (Dard Cahier 109)

Forfremmelse og topikalisering

Med beskrivelsen af faktoreringen har vi allerede taget hul på den funktionelle analyse af fænomenet. Hvilken værdi har disse konstruktioner, som adskiller dem fra konstruktioner med et sammenhængende syntagma, N_1 de N_2 , *son* N_1 ? I store træk ser det ud til, at man bruger det sammenhængende syntagma, når delen er usædvanlig for eller skal fremhæves i den pågældende verbalsituation, jf. følgende kontrast (Bally 1926:72):

baisser les yeux ovf. *abaisser ses regards sur quelqu'un*

og et eksempel som:

je m'avançai vers la dame qui accompagnait l'étranger, je fis une courbette, claquai un pied contre l'autre, lui baisai la main, et ensuite, m'approchant du visiteur lui-même, je perdis complètement les pédales et baisai sa main également (Gary, cit. Herslund 1983b:112)

eller opfattes eller fremstilles som en selvstændig entitet (jf. Herslund 1983b, 1988a:261 ff.):

Je cachais mon visage dans mes mains (Gary Promesse 177)

Il mit sa main entre ses jambes pour soutenir d'un geste instinctif son sexe et ses parties comme s'ils allaient se détacher de lui, fruit qui tombe (Gallo, cit. Herslund 1998a:265)

et il fallait qu'un journaliste de passage se trouvât justement là et fourrât son nez là-dedans (Gary Racines 360)

Faktoreringen kan dog være blokeret af syntaktiske årsager, idet for eksempel et refleksivt pronomen spærrer for et klitisk dativpronomen:

elles vont se poser sur mon visage, se blottir dans mon cou et dans mes bras (Gary Promesse 13)

Ved faktorering derimod forfremmes helheden fra at være underordnet led i et nominalsyntagme til at være primært sætningsled. Og dette sker, når det er helheden, der er topisk og vigtig i tekstsammenhængen, mens delen for så vidt blot er en detalje – hvilket den jo *qua* del af helheden også er. Som det udtrykkes af Bally: "L'organe touché directement n'est que le véhicule d'une affection qui atteint l'organisme dans sa totalité" (1926:68), eller af Riegel: "L'originalité du CDT (= 'complément datif de la totalité') est qu'il présente le tout comme affecté par le procès-verbal conjointement avec la partie et à travers elle" (1991:140 f.). Jo mere topisk en konstituent er, jo mere sandsynlighed er der for, at den placeres højt i GR-hierarkiet: Jo mere fremtrædende og vigtig 'helheden' er, jo mere vil der være tendens til at tildele den en GR højere end 'delen'. Således kan man sige, at helheden i stedet for at udgøre 'grunden' i en 'figur'-'grund' struktur, bliver forfremmet til primær figur, hvorved faktoreringskonstruktionen viser et klart slægtskab med de **applikative konstruktioner**, som illustreret af *charger des bouteilles sur la voiture – charger la voiture de bouteilles* (jf. III, 7.1), hvor det ligeledes er grunden, der forfremmes til primær figur. Dette er særligt tydeligt i alternationer af typen:

- a. *Elle a frappé/tapé le dos de son mari.*
- b. *Elle a frappé/tapé son mari dans le dos.*

hvor den syntaktiske opbygning næsten ikonisk afspejler disse forhold: I a. kan 'elle' have ramt eller dunket en ryg, som så identificeres, og det kan have været den forkerte ryg, mens hun i b. har villet ramme en helhed (en person) og har ramt rigtigt eller blot vil hjælpe sin mand til at holde op med at hoste.

Disse betragtninger medfører, at 'helheden' opfattes som mere topisk end delen, hvilket allerede dens GR tilsiger, jf. hierarkiet ovenfor: Faktoreringen medfører en topikalisering af 'helheden'. Hvilket på sin side så også forklarer den varierende kongruens man har i tilfælde som følgende (jf. Hanon 1988:170):

Jeanne a l'air contente/content.
*Ces livres ont l'air usés/*usé.*

og den tiltrækning, som 'helheden' udøver på prædikativer (jf. ovenfor):

*Elle est fine des doigts.
Il est large d'épaules.
Cette pièce est haute de plafond.*

2.3 Ikke-relationelle substantiver

Ikke-relationelle, og ikke-deverbale, substantiver har ikke nogen egen valens, dvs. de har ikke nogen argumentplads, der kan eller skal udfyldes. Alligevel optræder de med *de*-komplement (og komplement med andre præpositioner, for eksempel lokative) lige som de relationelle. Men i modsætning til disse finder man ikke ved ikke-relationelle substantiver de forskellige alternationer, vi har beskrevet i det foregående, og sådanne *de*-komplement er uhyre polyseme og kan variere meget i deres fortolkning. Hvor relationelle syntagmer som:

*la moitié du gâteau
la poignée de l'épée
le nez de Julie
la mère de Jean*

fortolkes entydigt på grundlag af deres N_{1S} leksikalske indhold, så tillader et udtryk som:

la maison de Julie

en lang række fortolkninger; mindst følgende:

'det hus, Julie bor i'
'det hus, Julie ejer'
'det hus, Julie har lavet'
'det hus, Julie altid taler eller drømmer om'

og formodentlig flere endnu. Hvor fortolkningen af komplekse nominalsyntaxer med relationelle, eller deverbale, substantiver altså er **semantisk determineret**, er fortolkningen af sådanne syntagmer med ikke-relationelle substantiver **kontekstuelt** eller **pragmatisk determineret** (jf. Bartning 1993). Denne form for determinering kan dog præciseres og forankres leksikalsk, idet forskellige ord giver forskellige af de ovenfor skitserede fortolkningsmuligheder; det er således klart, at syntagmerne *le chien de Julie*, *l'arbre de Julie*, *le fauteuil de Julie* ikke har alle de samme muligheder som *la maison de Julie*.

Man kan således forestille sig, at der foreligger en slags afledt valens, hvor ikke-relationelle substantiver gøres relationelle og bruges lige som de relationelle, altså med et afhængigt *de*-syntagme. Den præcise fortolkning kommer så fra en kombination af kontekst og substantivets eget leksikalske indhold, idet konteksten vil tillade aktivering af forskellige komponenter i substantivets Qualia-struktur (jf. Pustejovsky 1991; se nærmere kapitel I, 2.). Denne kan

fremstilles som en organisering af substantivets leksikalske indhold i fire kategorier:

1. **Konstituens:** relationen mellem en entitet og dens konstituenten (materiale, dele, vægt, komponenter).
2. **Form:** egenskaber, der adskiller entiteter fra andre (form, størrelse, farve).
3. **Funktion:** entitetens formål og funktion.
4. **Oprindelse:** entitetens oprindelse (naturgivet eller menneskeskabt).

Et ord som *maison* tillader på grundlag af sin Qualia-struktur aktivering af flere af disse komponenter, for eksempel både 3. og 4., og derved kan et *de*-komplement komme til at udtrykke såvel en beboer-, som en ejer- eller skaber-relation. Men ved leksemer som *chien*, vil et *de*-komplement næppe kunne fortolkes som udtrykkende andet end en ejer-relation, da *chien* som "prototypisk" husdyr næppe er åben for andre fortolkninger og som naturgiven størrelse ikke åbner mulighed for en skaberrelation³⁵.

3. Ledstilling i nominalsyntagmet

Den normale ledstilling i et komplekst nominalsyntagme er som bekendt N_1 *de* N_2 . Vi har i det foregående, 2.2, set, hvorledes den leksikalske sammenhæng mellem de to syntagmer giver dem en vis frihed i forhold til hinanden. Denne frihed genfindes til dels i ledstillingen, hvor man specielt finder dislokerede syntagmer af formen:

de N_2 ... N_1

i tre tilfælde.

Det er, som omtalt ovenfor i 1.1, for det første tilfældet ved VNP-konstruktioner:

*Je commençais à comprendre pourquoi ses collègues avaient **de lui** une si mauvaise opinion* (Rihait Cythère 130)

Og det er for det andet tilfældet ved relationelle substantiver som de organiske dele:

*Souvent, **d'une bête**, on aperçoit deux oreilles, une queue, le mouvement du corps tout ensemble* (Billetdoux Nuits 54)

*et **des deux tapis afghans**, c'était à peine si on devinait encore la trame* (Grisolia Sœurs 5)

Og det er endelig ved de såkaldte "ikoniske" substantiver, som står på overgangen mellem de

³⁵ Men der er andre muligheder: Navnlig i forbindelse med dyr kan man dog have genitiver, der betegner den, der har identificeret arten, jf. *Thomsons gazelle*, *Greys zebra*.

deverbale og de relationelle substantiver:

*De notre condition humaine, Denys Arcand brosse un tableau à la fois fort juste et extrêmement dérangent (Elle janvier 1987, 64)*³⁶

comme lorsqu'on a reçu un choc sur le crâne, que la vision s'est troublée, qu'on aperçoit du monde deux images (Beauvoir Femme 42)

Hele spørgsmålet vil blive behandlet mere indgående i kapitel IX., men man ser allerede her samspillet mellem den leksikalske sammenhæng og ledstillingen: Det dislokerede syntagma holdes i en leksikalsk "snor".

4. Opsummering

I mange grammatiske fremstillinger af nominalsyntagmet behandles de præpositionelle udvidelser af den substantiviske kerne som et afsnit af attributivsyntaksen, altså på linje med adjektiver:

la maison de Julie
la maison rouge

Vi finder dog, at der er al mulig grund til snarere at behandle spørgsmålet i et valensperspektiv, med en distinktion mellem verbal og nominal valens, og til inden for nominalsyntagmet at anlægge den samme skelnen mellem argumenter og modifikatorer som i sætningen. Det er nemlig kun sådan, man kan forstå den udveksling mellem de to typer led, man først og fremmest finder ved de relationelle adjektiver:

la maison du père
la maison paternelle

Hvis substantiver har argumentpladser som verber kan man, foruden alle de andre fænomener, vi har beskrevet, også forklare den specielle relationelle brug af adjektiver, hvor brugen af et argument blokeres af en modifikator.

Et andet argument for, at de præpositionelle udvidelser har en helt anden status end de attributive adjektiver, er det selvfølgelig også, at disse nominale argumenter kan realiseres klitisk, dels i nominalsyntagmet som personlig artikel, dels ved verbet eller i sætningen som *en* eller *dont*, hvilket jo er helt udelukket for de attributive adjektiver.

Endelig opretholder man ved valensanalysen af nominalsyntagmer den klare parallel mellem nominalsyntagmer og sætninger, som ikke blot skinner igennem i deres respektive opbygning:

³⁶ Dette eksempel rummer et ikonisk substantiv, der indgår i en VNP-konstruktion.

l'arrivée du train

Le train arrive.

men også i en af de deverbale nominalsyntagmers vigtigste tekstfunktioner, nemlig som anaforisk genoptagelse af en hel sætning:

*M. Frédéric Larue, ancien organisateur de la campagne présidentielle de Richard Nixon en 1972, a été **condamné** vendredi pour son rôle dans l'affaire du Watergate à une peine de un à deux ans de détention. **Sa condamnation** est assortie d'une mise à l'épreuve de deux ans (Humanité, cit. Moirand 1975:63)*

BIBLIOGRAFI KAPITEL III

- Allen, W. Sidney. 1964. Transitivity and Possession. F. Householder, red. *Syntactic Theory I. Structuralist*, 82-90. Harmondsworth: Penguin (1972).
- Bally, Charles. 1926. L'expression de sphère personnelle et de solidarité dans les langues indo-européennes. *Festschrift Louis Gauchat*, 68-78. Arau.
- Barnes, Betsy K. 1980. The Notion of 'Dative' in Linguistic Theory and the Grammar of French. *Linguisticæ Investigationes IV*.245-292.
- Baron, Irène. 1992. Les syntagmes nominaux complexes dans les textes juridiques français. *Hermes* 9.19-42.
- Baron, Irène. 1994a. Franske nominalsyntaxer og oversættelse af fagsproglige tekster. *ARK* 71.1-27. Handelshøjskolen i København.
- Baron, Irène. 1994b. Les syntagmes nominaux français dans une perspective valentielle. *Mélanges Lucien Tesnière, Linguistica XXXIV*.29-45.
- Bartning, Inge. 1976 (1980). *Remarques sur la syntaxe et la sémantique des pseudo-adjectifs dénominaux en français*. Acta Universitatis Stockholmiensis 10. Stockholm: Almqvist och Wiksell.
- Bartning, Inge. 1986. Le parallélisme entre les syntagmes *Nom + adjectif ethnique* et les syntagmes prépositionnels correspondants en *Nom + de (+ Dét) + Nom géographique*. *Revue Romane* 21.3-52.
- Bartning, Inge. 1993. La préposition *de* et les interprétations possibles des syntagmes nominaux complexes. Essai d'approche cognitive. A.-M. Berthonneau & P. Cadiot, red. *Les prépositions: méthodes d'analyse. Lexique* 11.163-191.
- Benveniste, Emile. 1960. "Etre" et "avoir" dans leurs fonctions linguistiques. *Problèmes de linguistique générale*, 187-207. Paris: Gallimard (1966).
- Benveniste, Emile. 1966. Pour l'analyse des fonctions casuelles: le génitif latin. *Problèmes de linguistique générale*, 139-148. Paris: Gallimard (1966).
- Benveniste, Emile. 1974. Fondements syntaxiques de la composition nominale. *Problèmes de linguistique générale II*, 145-162. Paris: Gallimard.
- Berthonneau, Anne-Marie. 1993. *Avant/Après*. De l'espace au temps. A.-M. Berthonneau & P. Cadiot, red. *Les prépositions: méthodes d'analyse. Lexique* 11.41-109.
- Bittner, Maria. 1987. On the Semantics of the Greenlandic Antipassive and Related Constructions. *International Journal of American Linguistics* 53.194-231.

- Blanche-Benveniste, Claire. 1991. Deux relations de solidarité utiles pour l'analyse de l'attribut. *Gaulmyn & Remi-Giraud* (1991:83-97).
- Blanche-Benveniste, C., J. Deulofeu, J. Stefanini & K. van den Eynde. 1984. *Pronom et syntaxe. L'approche pronominale et son application au français*. Paris: SELAF.
- Blansitt, E. L. 1984. Dechticaetiative and Dative. F. Plank, red. *Objects. Towards a Theory of Grammatical Relations*, 127-150. London: Academic Press.
- Blinkenberg, Andreas. 1928. *L'ordre des mots en français moderne. Première partie*. København: Munksgaard.
- Blinkenberg, Andreas. 1960. *Le problème de la transitivité en français moderne*. København: Munksgaard.
- Boons, J.-P., A. Guillet & C. Leclère. 1976a. *La structure des phrases simples en français. Constructions intransitives*. Genève-Paris: Droz.
- Boons, J.-P., A. Guillet & C. Leclère. 1976b. *La structure des phrases simples en français: 2. Classes de constructions transitives*. Rapport de recherches, L.A.D.L. n° 6. Université de Paris VII.
- Boysen, Gerhard. 1984. *Kapitler af fransk syntaks. II. Hjelpeverberne avoir og être*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Busse, W. & J. P. Dubost. 1977. *Französisches Verblexikon*. Stuttgart: Klett-Cotta.
- Chafe, Wallace L. 1970. *Meaning and the Structure of Language*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Comrie, Bernard. 1976. The Syntax of Action Nominals: A Cross-Language Study. *Lingua* 40.177-201.
- Comrie, Bernard. 1981. *Language Universals and Linguistic Typology*. Oxford: Blackwell.
- Comrie, Bernard & Sandra A. Thompson. 1985. Lexical Nominalization. T. Shopen, red. *Language Typology and Syntactic Description. III.*, 349-398. Cambridge: The University Press.
- Cooreman, Ann. 1994. A Functional Typology of Antipassives. B. Fox & P. Hopper, red. *Voice. Form and Function*, 49-88. Amsterdam: Benjamins.
- Cristea, Teodora. 1973. Remarques sur les verbes symétriques en français et en roumain. *Bulletin de la Société Roumaine de Linguistique Romane* IX.11-21.

- Croft, William. 1990. *Typology and Universals*. Cambridge: The University Press.
- Dahl, Ö. & F. Karlsson. 1975. Verbal Aspects and Object Marking: A Comparison between Finnish and Russian. *Logical Grammar Reports* 17. Göteborgs Universitet.
- Damourette, J. & E. Pichon. 1911-1940. *Des mots à la pensée. Essai de grammaire de la langue française*. I-VII. Paris: Artrey.
- Danell, Karl Johan. 1974. La concurrence *pas de vin – pas du vin*. Portée de la négation et existence de l'objet. *Studia Neophilologica* 46.409-425.
- Danell, Karl Johan. 1979. *Remarques sur la construction dite causative*. Romanica Stockholmiensia 9. Stockholm: Almqvist och Wiksell.
- Danell, Karl Johan. 1992. Existence et portée ou existence ou portée. Upubliceret.
- Daidsen-Nielsen, Niels, red. 1996. *Sentence Analysis. The concept of the Adject*. Copenhagen *Studies in Language* 19. København: Samfundslitteratur.
- Diderichsen, Paul. 1946. *Elementær dansk grammatik*. København: Gyldendal (3.udg., 1976).
- Dik, Simon C. 1978. *Functional Grammar*. Dordrecht: Foris.
- Dik, Simon C. 1989. *The Theory of Functional Grammar*. Dordrecht: Foris.
- Dixon, R. M. W. 1979. Ergativity. *Language* 55.59-138.
- Dryer, Matthew S. 1986. Primary Objects, Secondary Objects, and Antidative. *Language* 62.808-845.
- Dubois, Jean. 1967. *Grammaire structurale du français: le verbe*. Paris: Larousse.
- Du Bois, John W. 1987. The Discourse Basis of Ergativity. *Language* 63.805-855.
- Dupont, Norbert. 1991. Les clitiques "attributs" en français. Gaulmyn & Remi-Giraud (1991:47-70).
- Durst-Andersen, Per. 1992. *Mental Grammar. Russian Aspect and Related Issues*. Columbus, Ohio: Slavica.
- Durst-Andersen, P. & M. Herslund. 1996. The Syntax of Danish Verbs: Lexical and Syntactic Transitivity. E. Engberg-Pedersen et alii, red. *Content, Expression and Structure. Studies in Danish Functional Grammar*, 65-102. Amsterdam: Benjamins.
- Eggermont, Carmen. 1992. Les constructions liées: une composante syntactico-sémantique du

système verbal français. *I.T.L.* 95-96.29-47. Katholieke Universiteit Leuven.

- Eriksson, Olof. 1993. *La phrase française. Essai d'un inventaire de ses constituants syntaxiques*. Romanica Gothoburgensia XLII. Göteborgs Universitet.
- Feuillet, Jack. 1980. Les fonctions sémantiques profondes. *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* 75, 1.1-37.
- Feuillet, Jack. 1995. Actants et circonstants: quelques problèmes de définition. F. Madray-Lesigne & J. Richard-Zappella, red. *Lucien Tesnière aujourd'hui*, 175-181. Louvain-Paris: Peeters.
- FG = Pedersen, J., E. Spang-Hanssen & C. Vikner. 1980. *Fransk grammatik*. København: Akademisk Forlag.
- Fillmore, Charles M. 1968. The Case for Case. E. Bach & R. Harms, red. *Universals in Linguistic Theory*, 1-88. London-New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Foley, W. & R. Van Valin. 1984. *Functional Syntax and Universal Grammar*. Cambridge: The University Press.
- Fónagy, Ivan. 1985. J'AIME □ JE CONNAIS □. Verbes transitifs à objet latent. *Revue Romane* 20.3-35.
- Forsgren, Mats. 1978. *La place de l'adjectif épithète en français contemporain*. Acta Universitatis Uppsaliensis. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Fox, Barbara A. 1987. The Noun Phrase Accessibility Hierarchy Reinterpreted: Subject Primacy or the Absolutive Hypothesis? *Language* 63.856-870.
- Fradin, Bernard. 1990. Approche des constructions à détachement: inventaire. *Revue Romane* 25.3-34.
- Frei, Henri. 1939. Sylvie est jolie des yeux. *Mélanges Charles Bally*, 185-192. Genève.
- Gaatone, David. 1971. Articles et négation. *Revue Romane* 6.1-16.
- Gaatone, David. 1992. De négatif entre la syntaxe et la sémantique. *Langue française* 94.93-102.
- Gaulmyn, M.-M. de & S. Remi-Giraud, red. 1991. *A la recherche de l'attribut*. Lyon: Presses Universitaires de Lyon.
- Gettrup, Harald. 1988. A marquant la caractéristique. Le problème de l'article. Herslund et alii, red. (1988:49-65).

- Gettrup, H., M. Herslund, J. Pedersen & A. Schnack. 1986. *Sprog og Tekst*. Københavns Universitet: Romansk Institut.
- Giry-Schneider, Jacqueline. 1987. *Les prédicats nominaux en français. Les phrases à verbe support*. Paris-Genève: Droz.
- Givón, Talmy. 1984. *Syntax. A Functional-Typological Introduction*. Amsterdam: Benjamins.
- Givón, Talmy. 1990. *Syntax. A Functional-Typological Introduction. Volume II*. Amsterdam: Benjamins.
- Givón, T. 1995. *Functionalism and Grammar*. Amsterdam: Benjamins.
- Gougenheim, Georges. 1970. *Etudes de grammaire et de vocabulaire français*. Paris: Picard.
- Grevisse, M. & A. Goose. 1986. *Le bon usage*. Paris-Louvain-la-Neuve: Duculot.
- Grimshaw, Jane. 1990. *Argument Structure*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Gross, Maurice. 1968. *Grammaire transformationnelle du français. Syntaxe du verbe*. Paris: Larousse.
- Gross, Maurice. 1975. *Méthodes en syntaxe. Régime des constructions complétives*. Paris: Hermann.
- Gross, Maurice. 1976. Sur quelques groupes nominaux complexes. Chevalier, J.-C. & M. Gross, red. *Méthodes en grammaire française*, 97-119. Paris: Klincksieck.
- Gross, Maurice. 1981. Les bases empiriques de la notion de prédicat sémantique. *Langages* 63.7-52.
- Grundt, Lars Otto. 1972. *Etudes sur l'adjectif invarié en français*. Bergen-Oslo-Tromsø: Universitetsforlaget.
- Guillet, A. & C. Leclère. 1992. *La structure des phrases simples en français. Constructions transitives locatives*. Genève-Paris: Droz.
- Haberland, H. & O. Nedergaard Thomsen. 1994. Syntactic Functions, Topics, and Grammatical Relations. E. Engberg-Pedersen et alii, red. *Function and Expression in Functional Grammar*, 153-181. Berlin - New York: Mouton de Gruyter.
- Haiman, J. & S.A. Thompson, red. 1988. *Clause Combining in Grammar and Discourse*. Amsterdam: Benjamins.
- Halliday, Michael A. K. 1985. *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.

- Hanon, Suzanne. 1988. Qui a quoi? Réflexions sur la possession inaliénable et le verbe *avoir* en français. *Revue Romane* 23.161-177.
- Hanon, Suzanne. 1989. *Les constructions absolues en français moderne*. Louvain-Paris: Peeters.
- Hansen, E. & L. Heltoft. 2011. *Grammatik over det danske sprog I-III*. København – Odense: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Harmer, Lewis C. 1979. *Uncertainties in French Grammar*. P. Rickard & T. G. S. Combe, red. Cambridge: The University Press.
- Heldner, Christina. 1981. *La portée de la négation*. Stockholms Universitet.
- Herslund, Michael. 1982. Ergative Substructures in "Objective" Languages? T. Fretheim & L. Hellan, red. *Papers from the Sixth Scandinavian Conference of Linguistics*, 75-83. Trondheim: Tapir.
- Herslund, Michael. 1983. Le datif de la possession inaliénable en français. M. Herslund et alii, red. (1983:99-115).
- Herslund, Michael. 1988a. *Le datif en français*. Louvain-Paris: Peeters.
- Herslund, Michael. 1988b. On Valence and Grammatical Relations. F. Sørensen, red. *Valency. Three Studies on the Linking Power of Verbs. Copenhagen Studies in Language*, CEBAL Series 11.3-34.
- Herslund, Michael. 1989. Remarques sur la construction causative: Réponse à Povl Skårup. (*Prépublications* 120.10-22. Århus Universitet.
- Herslund, Michael. 1990. Les verbes inaccusatifs comme problème lexicographique. *Cahiers de lexicologie* 56-57.35-44.
- Herslund, Michael. 1991. Construction causative et verbes causatifs. H. Stammerjohann, red. *Analyse et synthèse dans les langues romanes et slaves*, 135-147. Tübingen: Gunter Narr.
- Herslund, Michael. 1993. Transitivity and the Danish Verb. M. Herslund & F. Sørensen (1993a:41-62).
- Herslund, Michael. 1994a. Valence et relations grammaticales. *Mélanges Lucien Tesnière. Linguistica* XXXIV.109-117.
- Herslund, Michael. 1994b. La notion d'incorporation en danois et en français. *Travaux de linguistique et de philologie* XXXII.7-18.
- Herslund, Michael. 1994c. Verbonominale konstruktioner og komposita. I. Baron, red. *Sammensatte substantiver i dansk. Lambda* 20. 83-88. Handelshøjskolen i København.
- Herslund, Michael. 1995a. The Object Relation and the Notion of Incorporation. L. Schøsler & M. Talbot, red. *Studies in Valency I. RASK Supplement*, vol.1.1-18. Odense: Odense University Press.
- Herslund, Michael. 1995b. The Applicative Derivation and the "Spray Paint" Alternation in Danish. *University of Trondheim Working Papers in Linguistics* 25.43-59.
- Herslund, Michael. 1996. Partitivité et possession inaliénable. *La relation d'appartenance. Faits de Langues* 7.33-42.

- Herslund, Michael. 1997. Typological Remarks on Complex Noun Phrases in Danish. Karen van Durme, red. *The Valency of Nouns. Odense Working Papers in Language and Communication* 15, 37-58. Odense Universitet.
- Herslund, M. & I. Baron. 1995. Transitivitet og verbonominale prædikater. *KLIMT*, Fagling-rapport nr. 1.1-22. Handelshøjskolen i København.
- Herslund, M., H. Korzen, Gh. Merad & J. Pedersen, red. 1988. *Traditions et tendances nouvelles des études romanes au Danemark. Articles publiés à l'occasion du 60e anniversaire d'Ebbe Spang-Hanssen*. Etudes Romanes de l'Université de Copenhague 31. København: Munksgaard.
- Herslund, M., O. Mørdrup & F. Sørensen, red. 1983. *Analyses grammaticales du français. Etudes publiées à l'occasion du 50e anniversaire de Carl Vikner*. Etudes Romanes de l'Université de Copenhague 24. København: Akademisk Forlag.
- Herslund, M. & F. Sørensen. 1982. Syntaks og leksikologi. Indledning til en valensgrammatisk analyse af fransk og dansk. *SAML* 9.33-83. Københavns Universitet: Institut for Anvendt og Matematisk Lingvistik.
- Herslund, M. & F. Sørensen. 1985. *De franske verber. En valens-grammatisk fremstilling. I. Verbernes syntaks*. Københavns Universitet: Romansk Institut.
- Herslund, M. & F. Sørensen. 1987. *De franske verber 2. En valens-grammatisk fremstilling. II. Klassifikation af Verberne*. København: Samfundslitteratur.
- Herslund, M. & F. Sørensen, red. 1993a. *The Nordlex Project. Lexical Studies in the Scandinavian Languages. LAMBDA* 18. Handelshøjskolen i København.
- Herslund, M. & F. Sørensen. 1993b. Valence Theory. An Introduction to the Danish Project. Herslund & Sørensen (1993a:1-22).
- Herslund, M. & F. Sørensen. 1994a. A Valence Based Theory of Grammatical Relations. E. Engberg-Pedersen et alii, red. *Function and Expression in Functional Grammar*, 81-95. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Herslund, M. & F. Sørensen. 1994b. *Om adjekter*. Handelshøjskolen i København: Institut for Datalingvistik.
- Hobæk Haff, Marianne. 1992. Actants circonstanciels et circonstants actanciels – une analyse de la dichotomie actant/ circonstant. *Revue Romane* 27.285-291.
- Hobæk Haff, Marianne. 1994. La physionomie du sujet inversé. G. Boysen, red. *Actes du XIIe Congrès des Romanistes Scandinaves*, 181-188. Aalborg: Aalborg University Press.
- Hoekstra, T. & R. Mulder. 1990. Unergatives as Copular Verbs; Locational and Existential Predication. *The Linguistic Review* 7.1-79.
- Hopper, P. & E. Traugott. 1993. *Grammaticalization*. Cambridge: The University Press.
- Ivić, Milka. 1962. Non-omissible Determiners in Slavic Languages. F. W. Householder, red. *Syntactic Theory I. Structuralist*, 135-139. Harmondsworth: Penguin (1972).

- Jacobson, P. & G. K. Pullum, red. 1982. *The Nature of Syntactic Representation*. Dordrecht: Reidel.
- Jauernik, Ilona. 1985. *Adjektiver med indirekte objekt indledt med à*. Specialeafhandling. Københavns Universitet: Romansk Institut.
- Jespersen, Otto. 1924. *The Philosophy of Grammar*. London: George Allen & Unwin.
- Jespersen, Otto. 1937. *Analytic Syntax*. New York: Holt, Rinehart and Winston (1969).
- Jonasson, Kerstin. 1994. *Le nom propre. Constructions et interprétations*. Louvain-la-Neuve: Duculot.
- Junker, M. O. & F. Martineau. 1987. Les possessions inaliénables dans les constructions objet. *Revue Romane* 22.194-209.
- Kayne, Richard S. 1975. *French Syntax: The Transformational Cycle*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Kayne, Richard S. 1977. *Syntaxe du français. Le cycle transformationnel*. Paris: Seuil.
- Keenan, Edward L. 1976. Towards a Universal Definition of "Subject". *Li* (1976:303-333).
- Keenan, Edward L. 1984. Semantic Correlates of the Ergative/ Absolutive Distinction. *Linguistics* 22.197-223.
- Keenan, Edward L. 1985. Passive in the World's Languages. *Shopen* (1985:243-281).
- Keenan, E. L. & B. Comrie. 1977. Noun Phrase Accessibility and Universal Grammar. *Linguistic Inquiry* 8.63-99.
- Keenan, E. L. & B. Comrie. 1979. Noun Phrase Accessibility Revisited. *Language* 55.649-664.
- Koptjevskaja, Maria. 1986. Some Considerations on the Subjective and Objective Genitive. Ö. Dahl, red. *Papers from the Ninth Scandinavian Conference of Linguistics*, 172-182. Stockholms Universitet.
- Koptjevskaja-Tamm, Maria. 1990. Action Nominal Constructions in the Languages of Europe. *Eurotyp Working Papers* 7.
- Korzen, Hanne. 1982. *Eksempler til grammatisk kommentar*. Københavns Universitet: Romansk Institut.
- Korzen, Hanne. 1987. *Final inversion og elementærsætningens struktur. En studie over subjektets plads i to- og treledskonstruktioner på moderne fransk*. ARK 38, Handelshøjskolen i København.
- Korzen, Hanne. 1992. The Predicative Unit and Subject-Verb Inversion in Modern French. M. Herslund, red. *Word Order. Copenhagen Studies in Language* 15.65-123.

- Korzen, H., H. Nølke, H. Prebensen & F. Sørensen. 1983. PC-Grammar: an Alternative? *Acta Linguistica Hafniensia* 18.5-52.
- Kotschi, Thomas. 1981. Verbvalenz im Französischen. T. Kotschi, red. *Beiträge zur Linguistik des Französischen*, 80-122. Tübingen: Gunter Narr.
- Lagane, René. 1967. Les verbes symétriques: Economie morphosyntaxique et différenciation sémantique. *Cahiers de lexicologie* 10.21-30.
- Lambrecht, Knud. 1988. Presentational Cleft Constructions in Spoken French. Haiman & Thompson (1988:135-179).
- Landschultz, K. & L. Stage. 1975. Ekstraposition i moderne fransk. *RIDS* 38. Københavns Universitet: Romansk Institut.
- Langacker, Ronald W. 1991. *Foundations of Cognitive Grammar. Volume II. Descriptive Application*. Stanford: Stanford University Press.
- Larsen, Mette Holmsgaard. 1997. L'emploi des prépositions concrètes dans les syntagmes nominaux en français. *Revue Romane* 32.5-26.
- Lazard, Gilbert. 1994. *L'actance*. Paris: PUF.
- Legendre, Géraldine. 1988. Two Classes of Unergatives in French? *CLS* 24.259-274.
- Legendre, Géraldine. 1989a. Unaccusativity in French. *Lingua* 79.95-164.
- Legendre, Géraldine. 1989b. Inversion with Certain French Experiencer Verbs. *Language* 65.752-782.
- Lehmann, Christian. 1988. Towards a Typology of Clause Linkage. Haiman & Thompson (1988:181-225).
- Lehmann, Winfred P. 1973. A Structural Principle of Language and its Implications. *Language* 49.47-66.
- Levin, Beth. 1993. *English Verb Classes and Alternations. A Preliminary Investigation*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Li, Charles N., red. 1976. *Subject and Topic*. New York: Academic Press.
- Lyons, John. 1977. *Semantics I-II*. Cambridge: The University Press.

- Madsen, John K. 1981. Prædikativkonstruktioner i moderne spansk. J. K. Madsen, red. *Hispanismen omkring Sven Skydsgaard*, 219-248. København: Museum Tusulanum.
- Marantz, Alec P. 1984. *On the Nature of Grammatical Relations*. Cambridge Mass.: The MIT Press.
- Marchello-Nizia, Christiane. 1995. *L'évolution du français*. Paris: Armand Colin.
- Martinet, André. 1960. *Eléments de linguistique générale*. Paris: Armand Colin.
- Martinet, André. 1962. *A Functional View of Language*. London: Oxford University Press.
- Martinet, André. 1970. *La linguistique synchronique*. Paris: PUF.
- Martinet, André. 1985. *Syntaxe générale*. Paris: Armand Colin.
- Melis, Ludo. 1983. *Les circonstants et la phrase*. Louvain: Presses Universitaires de Louvain.
- Melis, Ludo. 1996. The Dative in Modern French. W. van Belle & W. van Langendonck, red. *The Dative. Volume 1. Descriptive Studies*, 39-72. Amsterdam: Benjamins.
- Milner, Jean Claude. 1978. *De la syntaxe à l'interprétation. Quantités, insultes, exclamations*. Paris: Seuil.
- Mithun, Marianne. 1984. The Evolution of Noun Incorporation. *Language* 60.847-894.
- Mithun, Marianne. 1991. Active/Agentive Case Marking and its Motivations. *Language* 67.510-546.
- Moirand, Sophie. 1975. Le rôle anaphorique de la nominalisation dans la presse écrite. *Langue française* 28.60-78.
- Moravcsik, Edith. 1978. On the Distribution of Ergative and Accusative Patterns. *Lingua* 45.233-275.
- Moreau, Marie-Louise. 1976. *C'est. Etude de syntaxe transformationnelle*. Mons: Editions universitaires de Mons.
- Mortensen, Vibeke. 1985. Noget om det attributive *dont* og dets forhold til ko-referentielle størrelser. Specialeafhandling. Københavns Universitet: Romansk Institut.
- Mørdrup, Ole. 1976. *Une analyse non-transformationnelle des adverbes en -ment*. Etudes Romanes de l'Université de Copenhague 11. København: Akademisk Forlag.
- Nichols, Johanna. 1986. Head-Marking and Dependent-Marking Grammar. *Language* 62.56-119.
- Nilsson-Ehle, H. 1953. L'attribut de l'objet en français. Esquisse d'une étude. *Studia*

Neophilologica 25.105-140.

- Nordahl, Helge. 1977. *Assez avez alé: estre et avoir comme auxiliaires du verbe aler en ancien français*. *Revue Romane* 12.54-66.
- Nowak, Elke. 1996. *Transforming the Images. Ergativity and Transitivity in Inuktitut (Eskimo)*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Nøjgaard, Morten. 1968. L'objet direct et l'ordre des mots en français moderne. *Le français moderne* 36.1-18, 81-97.
- Nøjgaard, Morten. 1992-95. *Les adverbes français. Essai de description fonctionnelle. I-III*. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Historisk-filosofiske Meddelelser 66:2. København: Munksgaard.
- Nølke, Henning. 1992. *Ne... pas: négation descriptive ou polémique? Contraintes formelles sur son interprétation*. *Langue française* 94.48-67.
- Nølke, Henning. 1994. *Linguistique modulaire*. Paris-Louvain: Peeters.
- Nølke, Henning. 1996. Det attributive adjektivs stilling på fransk. *Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 3*, 49-83. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Olié, Annie. 1984. L'hypothèse de l'inaccusatif en français. *Lingvisticæ Investigationes* 8.363-401.
- Olsson, Hugo. 1984. La construction *je lui trouve mauvaise mine* en français moderne. *Studia Neophilologica* 56:183-213.
- Olsson, Kerstin. 1976. *La construction verbe + objet direct + complément prédicatif en français. Aspects syntaxiques et sémantiques*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Olsson-Jonasson, Kerstin. 1981. Thème, rhème, focus et la construction avec l'attribut de l'objet. *Lingvisticæ Investigationes* V.137-168.
- Palm, Lars. 1989. "On va à la Mouff?" *Etude sur la syntaxe des noms de rues en français contemporain*. *Studia Romanica Upsaliensia* 45. Uppsala – Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Palmer, Frank. 1994. *Grammatical Roles and Relations*. Cambridge: The University Press.
- Peeters, Bert. 1991. Anm. af Herslund (1988a). *Canadian Journal of Linguistics* 36.94-101.
- Perlmutter, David M. 1982. Syntactic Representation, Syntactic Levels and the Notion of Subject. *Jacobson & Pullum* (1982:283-340).
- Picabia, Lélia. 1978. *Les constructions adjectivales en français. Systématique*

transformationnelle. Genève: Droz.

Picabia, Lélia. 1994. Appositions gauches: connexion avec la phrase matrice. Hand-out. Kollokvium, Bordeaux.

Pinchon, Jacqueline. 1972. *Les pronoms adverbiaux en et y*. Genève: Droz.

Plank, Frans. 1984. Verbs and Objects in Semantic Agreement: Minor Differences between English and German that Might Suggest a Major One. *Journal of Semantics* 3.305-360.

Plank, Frans. 1989. From Cases to Adpositions. N. Pantaleo, red. *Aspects of English Diachronic Linguistics*, 17-61. Napoli: Schena Editore.

Plank, Frans. 1990. Objets trouvés. *Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung* 43.59-85

Postal, Paul M. 1977. Antipassive in French. *Linguisticae Investigationes* I.333-374.

Pullum, Geoffrey K. 1988. Citation Etiquette beyond Thunderdome. *Natural Language and Linguistic Theory* 6.579-588.

Pustejovsky, James. 1991. The Generative Lexicon. *Computational Linguistics* 17.409-441.

Riegel, Martin. 1985. *L'adjectif attribut*. Paris: PUF.

Riegel, Martin. 1991a. Transitivity et conditionnements cognitifs: la relation partie-tout et la complémentation verbale. *LINX* 24.133-146. Université de Paris X.

Riegel, Martin. 1991b. Pour ou contre la notion grammaticale d'attribut de l'objet: critères et arguments. Gaulmyn & Remi-Giraud (1991:99-118).

Riegel, M., J.-C. Pellat & R. Rioul. 1994. *Grammaire méthodique du français*. Paris: PUF.

Rivière, Nicole. 1981. *La construction impersonnelle en français contemporain*. Paris: Jean-Favard.

Rothemberg, Mira. 1974. *Les verbes à la fois transitifs et intransitifs en français contemporain*. Haag – Paris: Mouton.

Ruwet, Nicolas. 1982. *Grammaire des insultes et autres études*. Paris: Seuil.

Ruwet, Nicolas. 1983. *Montée et Contrôle: Une question à revoir?* M. Herslund et alii, red. 1983:17-37.

Ruwet, Nicolas. 1988. Les verbes météorologiques et l'hypothèse inaccusative. C. Blanche-Benveniste et alii, red. *Grammaire et histoire de la grammaire. Hommage à la mémoire de Jean Stefanini*, 383-402. Aix-en-Provence: Université de Provence.

Salkoff, Morris. 1983. Bees are Swarming in the Garden: A Systematic Synchronic Study of

Productivity. *Language* 59.288-346.

Sandfeld, Kristian. 1928. *Syntaxe du français contemporain I. Les pronoms*. Paris: Champion (1970).

Schlyter, Suzanne. 1974. *La place des adverbes en -ment en français*. Universität Konstanz.

Schlyter, Suzanne. 1981. *De-à/von-zu* avec les verbes de mouvement cursifs et transformatifs. Manuskript, Universität Konstanz.

Searle, John R. 1969. *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: The University Press.

Seriot, Patrick. 1987. Y avait-il un sujet au départ? *Revue des Études Slaves* LIX.663-672.

Shopen, Timothy, red. 1985. *Language Typology and Syntactic Description. I*. Cambridge: The University Press.

Shyldkrot, H. Bat-Zeev & S. Kemmer. 1995. La grammaticalisation des prépositions: concurrence et substitution. *Revue Romane* 30.205-225.

Skårup, Povl. 1994. La place de DE en français contemporain: devant ou dans le syntagme nominal? *Revue Romane* 29.195-211.

Spang-Hanssen, Ebbe. 1963. *Les prépositions incolores du français moderne*. København: Gad.

Stage, Lilian. 1986. Franske substantivers valens. N. Davidsen-Nielsen & F. Sørensen, red. *Festskrift til Jens Rasmussen. CEBAL* 8.204-229.

Stage, Lilian. 1994. La valence des noms en français. M. Herslund, red. *Noun Phrase Structures. Copenhagen Studies in Language* 17.93-131.

Stage, Lilian. 1997. La transposition des actants dans le syntagme nominal. *Revue Romane* 32.51-80.

Sten, Holger. 1938. *Nægtelserne i fransk. En historisk-syntaktisk Fremstilling*. København: Nyt Nordisk Forlag - Arnold Busck.

Strawson, Peter F. 1974. *Subject and Predicate in Logic and Grammar*. London: Methuen.

Sørensen, Finn. 1975. A propos de la règle de *Formation d'objet*. *Revue Romane* 10.158-173.

Sørensen, Finn. 1983a. *La formation des mots en français moderne*. Etudes Romanes de l'Université de Copenhague 26. København: Akademisk Forlag.

Sørensen, Finn. 1983b. Un drôle d'objet indirect. P. Spore et alii, red. *Actes du VIIIe Congrès des Romanistes Scandinaves*, 351-359. Odense: Odense University Press.

- Sørensen, Finn. 1988. Indice d'infinitif ou préposition. Comment intégrer cette distinction dans un analyseur? M. Herslund et alii, red. (1988:223-233).
- Sørensen, Finn. 1993. The Adject Constraint. M. Herslund & F. Sørensen, red. (1993a:63-73).
- Sørensen, Finn. 1995. Sætningsled. *Ny forskning i grammatik. Fællespublikation 2*, 41-47. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Tasmowski-De Ryck, Liliane. 1984. ?**Lui faire téléphoner quelqu'un d'autre: Une stratégie?* *Linguisticæ Investigationes VIII*.403-427.
- Tesnière, Lucien. 1959. *Éléments de syntaxe structurale*. Paris: Klincksieck.
- Togoby, Knud. 1962. La construction des verbes en français. *Studia Neophilologica* 34.34-56. (Genoptryk: M. Herslund, red. 1978. *Choix d'articles 1943-1974*. Etudes Romanes de l'Université de Copenhague 15. København: Akademisk Forlag).
- Togoby, Knud. 1982a. *Grammaire française. Volume I: Le nom*. Edité par M. Berg, Gh. Merad et E. Spang-Hanssen. Etudes Romanes de l'Université de Copenhague. København: Akademisk Forlag.
- Togoby, Knud. 1983. *Grammaire française. Volume III: Les formes impersonnelles du verbe et la construction des verbes*. Edité par M. Berg, Gh. Merad et E. Spang-Hanssen. Etudes Romanes de l'Université de Copenhague. København: Akademisk Forlag.
- Ulland, Harald. 1991. *Les nominalisations agentive et instrumentale en français moderne*. Disputats. Universitetet i Bergen.
- Van Valin, Robert. 1990. Semantic Parameters of Split Intransitivity. *Language* 66.221-260.
- Vater, Heinz. 1978. On the Possibility of Distinguishing between Complements and Adjuncts. W. Abraham, red. *Valence, Semantic Case and Grammatical Relations*, 21-46. Amsterdam: Benjamins.
- Vestergaard, Torben. 1977. *Prepositional Phrases and Prepositional Verbs*. Haag: Mouton.
- Wagner, R. L. & J. Pinchon. 1962. *Grammaire du français classique et moderne*. Paris: Hachette.
- Waugh, Linda. 1977. *A Semantic Analysis of Word Order*. Leiden: Brill.
- Willems, Dominique. 1981. *Syntaxe, lexique et sémantique*. Gent: Rijksuniversiteit te Gent.